

ЗБІРНИК

**IV Всеукраїнської науково-
практичної інтернет-конференції
«Облік і оподаткування:
контрольно-аналітичний аспект»**

18 • ТРАВНЯ • 2023
М. ІРПІНЬ

УДК 657.2:336.221(477)(06)

ББК 65.9(4Укр)052.8я431

О-17

*Рекомендовано Вченою радою
Державного податкового університету
(протокол № 12 від 25 травня 2023 р.)*

Облік і оподаткування: контрольний-аналітичний аспект :
О-17 збірник тез доповідей за матеріалами IV Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, 18 травня 2023 року. – Ірпінь : Державний податковий університет, 2023. – 314 с.
ISBN 978-966-337-695-0

До збірника увійшли тези доповідей учасників IV Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Облік і оподаткування: контрольний-аналітичний аспект».

Публікації відображають результати наукових пошуків авторів, присвячені висвітленню актуальних питань, пов'язаних з оподаткуванням, державним фінансовим контролем та судово-економічною експертизою; проблемами організації аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства; аспектами розвитку незалежного та державного аудиту, внутрішнього контролю.

Видання розраховане на науковців, викладачів, працівників органів державного управління, здобувачів вищої освіти, докторантів, працівників державного сектору економіки та суб'єктів підприємницької діяльності.

**Матеріали конференції друкуються в авторській редакції.
За науковий зміст і якість поданих матеріалів відповідальність
несуть учасники конференції.
Редакційна колегія не завжди поділяє позицію авторів.**

УДК 657.2:336.221(477)(06)

ББК 65.9(4Укр)052.8я431

ISBN 978-966-337-695-0

© Державний податковий університет, 2023

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Серебрянський Д. М. – канд. екон. наук, доцент, с.н.с., в. о. ректора Державного податкового університету;

Смірнова О. М. – канд. екон. наук, доцент, с.н.с., в. о. проректора з наукової роботи ДПУ;

Красівський В. М. – д-р екон. наук, професор, декан факультету податкової справи, обліку та аудиту ДПУ;

Лісовий А. В. – д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри аудиту, державного фінансового контролю та аналізу ДПУ;

Шалімова Н. С. – д-р екон. наук, професор, декан економічного факультету ЦНТУ;

Смутчак З. В. – д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри менеджменту авіаційної діяльності ЛА НАУ;

Савчук В. К. – д-р екон. наук, професор, професор кафедри статистики та економічного аналізу НУБІП;

Савченко А. М. – канд. екон. наук, доцент, заступник декана факультету податкової справи, обліку та аудиту ДПУ;

Білобровенко Т. В. – канд. екон. наук, доцент кафедри аудиту, державного фінансового контролю та аналізу ДПУ;

Магопець О. А. – канд. екон. наук, доцент, завідувач кафедри аудиту, обліку та оподаткування ЦНТУ;

Мединська Т. В. – канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів, економічної безпеки, банківської справи та страхового бізнесу ЛТЕУ;

Мельник М. М. – канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри аудиту, державного фінансового контролю та аналізу ДПУ;

Мищенко Т. М. – канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри аудиту, державного фінансового контролю та аналізу ДПУ;

Панасюк О. В. – канд. екон. наук, доцент кафедри аудиту, державного фінансового контролю та аналізу ДПУ;

Поліщук С. В. – канд. екон. наук, сертифікований аудитор, директор АФ «Наша Бухгалтерія», керівник Комітету з питань професійної етики та практики аудиту ФПБАУ;

Пугаченко О. Б. – канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри аудиту, обліку та оподаткування ЦНТУ;

Рябчук О. Г. – канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри аудиту, державного фінансового контролю та аналізу ДПУ;

Салямон-Міхєєва К. Д. – канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри аудиту, державного фінансового контролю та аналізу ДПУ;

Скорик М. О. – канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри аудиту, державного фінансового контролю та аналізу ДПУ;

Тарашенко В. А. – канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри аудиту, державного фінансового контролю та аналізу ДПУ.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА МЕТОДИКИ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

Адамовська А. І.

НОРМАТИВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СИСТЕМИ
ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ:
ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ.....15

Власюк Н. І.

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЦІН
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ18

Білобровенко Т. В., Герасимчук Б. В.

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ВНУТРІШНЬОГО ФІНАНСОВОГО
КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ22

Голуб В. П.

ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО
КОНТРОЛЮ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ26

Гоменюк А. М.

ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ
НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ.....30

Гуменюк В. Р.

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ ШВЕЙЦАРІЇ33

Дума О. І.

СВІТОВИЙ ДОСВІД УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ37

Залізко В. Д.

МОДЕЛЮВАННЯ ЗАЛЕЖНОСТІ
ЕКОНОМІЧНОЇ ТА КІБЕРНЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ
В УМОВАХ ДЕФІНЛЯНДИЗАЦІЇ УКРАЇНИ.....42

Медвідь Ф. М., Чорна М. Ф.

ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ ЯК ОДИН
ІЗ ДІЄВИХ ІНСТРУМЕНТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ44

Мединська Т. В.,Криворучко Н. М.

ПОДАТКОВИЙ КОНТРОЛЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ49

Рябчук О. Г., Німчук А. В.

КОНТРОЛЬ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ
ТЕПЛОЕНЕРГЕТИКИ.....53

Свиріпа К. Я.

МІСЦЕВІ ПОДАТКИ І ЗБОРИ: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ56

Сіротко Ю. Ю.

ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ:
ОСНОВОПОЛОЖНІ ПОНЯТТЯ ТА МЕТОДИ59

Слободяник Ю. Б.

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ЗДІЙСНЕННЯ
РАХУНКОВОЮ ПАЛАТОЮ АУДИТУ КОНСОЛІДОВАНОЇ
ФІНАНСОВОЇ ТА БЮДЖЕТНОЇ ЗВІТНОСТІ65

Стадніченко Р. В., Колесніков О. В.

КОНТРОЛЮЮЧІ ОРГАНИ ТА ШЛЯХИ
ЗДІЙСНЕННЯ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ69

Умаров А. В.

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ72

Чепіль С. О.

ПЕРСПЕКТИВИ ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ
ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ76

Шаповалов М. О.

ОБЛІК У БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ В УМОВАХ ВІЙНИ79

Ярошенко М. С.

ПРОБЛЕМИ ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕРЖАВНОГО
ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ83

Ярошенко М. С.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО
ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ УКРАЇНИ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ86

СЕКЦІЯ 2. РОЗВИТОК ПОДАТКОВОГО АУДИТУ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Адамовська А. І., Таращенко В. А.

ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ НЕЗАЛЕЖНОГО
ПОДАТКОВОГО АУДИТУ90

Васильєв М. В.

ОПОДАТКУВАННЯ КОНТРОЛЬОВАНИХ
ІНОЗЕМНИХ КОМПАНІЙ: СУЧАСНИЙ
СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ93

Войтенко Н. Р., Охмак О. М.

ЗАВДАННЯ ТА МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ
АУДИТУ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ96

Голяк Т.-В. Б.,

ОПОДАТКУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО
ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ
ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ В УКРАЇНІ99

Hut Yevhen

FISCAL RULES OF THE EUROPEAN UNION103

Лісовий А. В., Долга Г. В.

ПОДАТКОВИЙ АУДИТ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ
В ПОВОЄННИЙ ЧАС105

Назарова Г. Б.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВПЛИВУ ЗАКОНОДАВЧИХ
ЗМІН ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ ПЛАНУ БОРОТЬБИ
З BEPS В УКРАЇНІ109

Параниця Н. В.

АНАЛІЗ НАДХОДЖЕНЬ ПОДАТКУ
НА ПРИБУТОК У РЕГІОНАЛЬНИЙ БЮДЖЕТ.....113

Романюк А. П., Лісовий А. В.

ЦІННІСТЬ ТА ПРОБЛЕМАТИКА
ПОДАТКОВОГО АУДИТУ В УКРАЇНІ115

Сидорчук Т. В., Лісовий А. В.

ПОДАТКОВИЙ АУДИТ ПІДПРИЄМСТВ117

Скорик М. О.

ТРАНСФЕРТНЕ ЦІНОУТВОРЕННЯ
ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОДАТКОВОГО АУДИТУ120

Скорик О. В.

ПОДАТКОВИЙ КОНТРОЛЬ
ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ123

Соляник О. А.

КОНТРОЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ
ПОДАТКОВОГО АУДИТУ125

Чорба А. Ю.

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ
ПОДАТКОВОГО АУДИТУ В ПЕРІОД ВІЙНИ129

Чумак В. М., Бардиш В. М.

ПОДАТКОВА ЗАСТАВА ЯК СПОСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ВИКОНАННЯ ПЛАТНИКОМ ПОДАТКІВ СВОЇХ ОБОВ'ЯЗКІВ.....132

**СЕКЦІЯ 3. ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ АУДИТ – ЯК
ОСНОВНА ФОРМА КОНТРОЛЮ У ДЕРЖАВНИЙ
АУДИТОРСЬКІЙ СЛУЖБІ**

Гаврилюк В. Ю., Рябчук О. Г.

ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ АУДИТ
ВІЙСЬКОВО-ПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ.....138

Гоменюк А. М.

ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ АУДИТ
ЯК ОСНОВНА ФОРМА КОНТРОЛЮ У ДЕРЖАВНИЙ
АУДИТОРСЬКІЙ СЛУЖБІ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН142

Паращенко К. М.

ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ АУДИТ: СУЧАСНИЙ СТАН,
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ146

Пельовін Я. В.

АНАЛІЗ ІНСТРУМЕНТІВ ТА МЕТОДІВ АУДИТУ:
ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ150

Sokoliuk Ivan

FINANCIAL CONTROL AT THE LOCAL LEVEL154

Томчук Л. П.

ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ АУДИТ
ЯК ОСНОВНА ФОРМА КОНТРОЛЮ
У ДЕРЖАВНИЙ АУДИТОРСЬКІЙ СЛУЖБІ156

**СЕКЦІЯ 4. ШЛЯХИ РЕФОРМУВАННЯ ВНУТРІШНЬОГО ТА
НЕЗАЛЕЖНОГО ЗОВНІШНЬОГО КОНТРОЛЮ**

Гаврилюк В. Ю.

РОЛЬ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ
В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ.....160

Гаврилюк В. Ю.

СУТНІСТЬ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ АУДИТУ
ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ163

Довгаль А. В.

ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ ЗА ВИПЛАТАМИ
ПРАЦІВНИКАМ У БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ.....166

Коб А. В.

КЛЮЧОВІ ЗМІНИ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ДІЇ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ169

Конельська О. О.

ОСНОВНІ СКЛАДОВІ ТА ЕТАПИ
ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ
РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ173

Конельська О. О.

ОСНОВНІ АСПЕКТИ АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ
З ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ.....176

Магопець О. А.

КЛЮЧОВІ ЕЛЕМЕНТИ СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГО
КОНТРОЛЮ УСТАНОВ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ
ВІДПОВІДНО ДО МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ INTOSAI179

Приходько К. К.

РОЛЬ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ
У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....183

Рябчук О. Г., Андрух О. В.

ПОБУДОВА ЕФЕКТИВНОЇ АУДИТОРСЬКОЇ СИСТЕМИ
В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ТА СКЛАДНОСТІ.....187

Рябчук О. Г., Брухаль В. Р.

ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ
ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ.....190

Рябчук О. Г., Ільєнко Б. А.

РОЗВИТОК АВТОМАТИЗАЦІЇ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ194

Рябчук О. Г., Яковчук А. В.

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ АУДИТУ
ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ198

Свірень М. М., Хлистул Т. П.

ОСОБЛИВОСТІ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ
ПЕРЕОЦІНКИ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ.....202

СЕКЦІЯ 5. ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РО- ЗВИТКУ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Братунець Ю. Ю.

ХАРАКТЕРИСТИКА МЕТОДИКИ
SWOT-АНАЛІЗУ ПІДПРИЄМСТВА.....206

Герасимчук Б. В.

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ФІНАНСОВОГО
ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ210

Голуб В. П.

АНАЛІЗ ЛІКВІДНОСТІ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ
ПІДПРИЄМСТВ.....213

Григораши О. В.

ВАРТІСНІ АСПЕКТИ ОНЛАЙН-НАВЧАННЯ217

Григораши Т. Ф.

АНАЛІЗ І ПРОГНОЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА
В УМОВАХ ВІЙНИ.....221

Гурник О. М.

СТРАТЕГІЧНИЙ АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ225

Колос І. В.

СТАНДАРТИЗАЦІЯ АНАЛІТИЧНИХ ПРОЦЕДУР
В ОПЕРАЦІЙНОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ
НА ЗАСАДАХ ОЩАДЛИВОСТІ.....229

Корник М. І.

СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ232

Лобода Н. О., Чабанюк О. М.

BIG DATA ЯК КОНТУР ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОЇ
СТРУКТУРИ ПІДПРИЄМСТВА:
ІННОВАЦІЙНІ ПЕРСПЕКТИВИ.....235

Мазурок О. Р.

АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА:
СУЧАСНІ ПІДХОДИ, ВИМОГИ ТА ЗАВДАННЯ238

Мартин О. М.

УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ
ВИРОБНИЧО-ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА241

Михайленко О. В., Скоморохова С. Ю.

СТРАТЕГІЧНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ПрАТ «ОБОЛОНЬ»245

Панасюк О. В.

ДІАГНОСТИКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ
В КОНЦЕПЦІЇ ВАРТОСТІ ПІДПРИЄМСТВА249

Паращенко К. М.

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ
ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....252

Радченко О. Д.

СУЧАСНІ ІНСТРУМЕНТИ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ
КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ255

Смутчак З. В.

ФІСКАЛЬНИЙ ВПЛИВ МІГРАНТІВ З УКРАЇНИ
НА ЕКОНОМІКИ КРАЇН ЄС259

Суходольська Д. В.

НОВІТНІ ІНСТРУМЕНТИ АНАЛІЗУ
ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ
КЛЮЧОВИХ ПОКАЗНИКІВ ЕФЕКТИВНОСТІ (КРІ)
У ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОМУ
АНАЛІЗІ ПІДПРИЄМСТВА262

Тернавська Ю. О., Юрченко О. В.

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПОДАТКОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ266

Умаров А. В.

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ268

Чадай Ю. В., Гавриленко В. В.

ОРГАНІЗАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ, ЙОГО
ІНФОРМАЦІЙНЕ ТА МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.....272

Яремчук І. В.

РОЛЬ СТРАТЕГІЧНОГО АНАЛІЗУ
У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ275

Яцунь Ю. В.

ІНСТРУМЕНТАРІЙ СТРАТЕГІЧНОГО
АНАЛІЗУ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО
СЕКТОРУ ТА ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ279

СЕКЦІЯ 6. СУДОВО-ЕКОНОМІЧНА ЕКСПЕРТИЗА У ФІНАНСОВИХ РОЗСЛІДУВАННЯХ

Брухаль В. Р., Міщенко Т. М.

СУДОВА ФІНАНСОВО-КРЕДИТНА ЕКСПЕРТИЗА:
СТАНОВЛЕННЯ ТА СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ285

Вербіцький О. В.

НАУКОВІ ПІДХОДИ У РОЗУМІННІ ПОНЯТТЯ
«ЕКОНОМІЧНА ЕКСПЕРТИЗА»288

Гаврилюк В. Ю.

СУТНІСТЬ СУДОВО-ЕКСПЕРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЇЇ
НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ291

Гордієнко В. В.

АСПЕКТИ ПРОВЕДЕННЯ СУДОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ
ЕКСПЕРТИЗИ У СФЕРІ ОПОДАТКУВАННЯ295

Горелик Д. С.

СУТНІСТЬ СУДОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ТА
ПЕРСПЕКТИВИ ЇЇ УДОСКОНАЛЕННЯ298

Канцедал Н. А., Лега О. В.

СУДОВО-БУХГАЛТЕРСЬКА ЕКСПЕРТИЗА
ПОДАТКОВИХ РОЗРАХУНКІВ302

Приболовець І. П.

ВИКОРИСТАННЯ СУДОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ
ЕКСПЕРТИЗИ У ФІНАНСОВИХ РОЗСЛІДУВАННЯХ:
МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД306

Чабанюк О. М., Струсінська Д. Р.

ЕКСПЕРТНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОПЕРАЦІЙ
З КОШТАМИ В КАСІ ТА НА РАХУНКАХ У БАНКАХ310

STATE
TAX
UNIVERSITY

СЕКЦІЯ 1

**Проблеми організації
та методики державного
фінансового контролю.**

STATE
TAX
UNIVERSITY

Адамовська А. І.,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
Білобровенко Т. В.,
канд. екон. наук,
Державний податковий університет

НОРМАТИВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ: ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ

Нормативне регулювання державного фінансового контролю є ключовим елементом його системності, яка гарантує легітимність та цілісність процесу та взаємозв'язок всіх складових його системи контролю. Щоб забезпечити правильну діяльність контролюючих органів, контролювати їх поведінку, визначати межі їх повноважень, окреслювати завдання, обсяги та зміст дій, які вони здійснюють під час контролю, і встановлювати взаємні права та обов'язки всіх учасників контролю, необхідно використовувати нормативно-правове регулювання державного фінансового контролю.

На сьогодні контролюючі органи прийняли власні нормативні акти, які уточнюють законодавство щодо державного фінансового контролю в Україні. Варто зазначити, що існує близько 300 нормативно-правових актів, які регулюють державний фінансовий контроль. Ці акти визначають правовий статус суб'єктів державного фінансового контролю. Згідно з цими документами, більшість центральних органів виконавчої влади мають певні функції державного фінансового контролю [1].

Зауважимо, що сьогодні деякі питання державного фінансового контролю, що зазначені у Бюджетному кодексі України, потребують уточнення. Це стосується наступних аспектів:

- удосконалення форм і методів проведення заходів контролю, підвищення їх ефективності;
- вирішення питання правової бази фінансового контролю в Україні за межами бюджетної сфери;
- здійснення систематичного обміну інформацією між усіма фінансовими та контролюючими органами, що забезпечують виконання бюджету; наявність єдиної інформаційної бази даних.

Попри значну кількість прийнятих нормативно-правових актів, не існує цілісної системи, яка б забезпечувала комплексне правове, економічне та організаційне забезпечення порядку здійснення державного фінансового контролю. У цьому контексті важливо враховувати акти контролюючих органів, таких як Державна аудиторська служба України, Рахункова палата, Державне казначейство України, Національний банк України, а також нормативні акти податкових, митних та інших органів, крім законів і постанов уряду [2].

Це призводить до конкуренції між контролюючими органами, дублювання функцій та перенесення відповідальності, що збільшує навантаження на об'єкти контролю. Наприклад, Державна аудиторська служба України та Рахункова палата контролюють державний сектор на обов'язковій основі та мають практично ідентичний перелік суб'єктів у своєму підпорядкуванні. Це призводить до неефективного використання обмежених коштів Держбюджету України, які витрачаються на неоднакові перевірки тих самих підконтрольних суб'єктів з одних і тих самих питань, що породжує дублювання контролю за їх діяльністю різними органами державного фінансового контролю.

Для поліпшення нормативного регулювання фінансового контролю в Україні необхідно встановити чіткі, однозначні та однакові для всіх користувачів регламенти, а також забезпечити прозоре та ефективне формування та використання державних коштів і майна, що допоможе уникнути фінансових порушень.

З цих причин, слід стверджувати про необхідність створення системи нормативно-правового забезпечення державного фінансового контролю, яка відповідала б сучасним вимогам і спрямована була на досягнення конкретних результатів у покращенні фінансової системи країни в цілому [3].

Необхідно сформувані нормативно-правові акти, які визначатимуть права та обов'язки контролюючих органів на різних рівнях системи, їх мету та завдання, встановлювати терміни та порядок проведення контрольних заходів і забезпечувати координацію їх діяльності.

Україна поступово впроваджує реформи системи державного фінансового контролю, враховуючи вітчизняні особливості та досвід європейських країн, але це вимагає часу та зусиль всіх учасників контролю. Активна участь у гармонізації з міжнародними партнерами допоможе підвищити відповідність внутрішнього державного фінансового контролю європейським стандартам [4].

Основними напрямками модернізації нормативного регулювання системи державного фінансового контролю є:

- вдосконалення законодавчої бази щодо державного фінансового контролю;
- розвиток технологічної бази контролю за використанням інформаційних технологій та інформаційно-аналітичних систем;
- вдосконалення методології проведення державного фінансового контролю, включаючи стандартизацію процесу контролю;
- розширення повноважень органів державного фінансового контролю з метою забезпечення ефективності та результативності контрольних заходів [5].

Таким чином, одним з основних завдань регулювання системи державного фінансового контролю в Україні є об'єднання зусиль для впровадження єдиної міжнародної нормативної бази та принципів контрольної діяльності, підвищення рівня інформаційно-аналітичного, комунікаційного та методичного забезпечення органів, що здійснюють фінансовий контроль. Суворе дотримання цих норм сприяє ефективному фінансовому контролю на рівні держави, регіону та підприємства. Поступова інтеграція міжнародних норм та принципів в національне законодавство забезпечує формування ефективної системи державного фінансового контролю в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрушків А. Аналіз чинної нормативної бази системи контролю за використанням публічних фінансів в Україні / А. Андрушків. – Київ : Центр UA, 2018. – 42 с.
2. Виходець Ю. А. Проблеми удосконалення системи державного фінансового контролю в Україні / А. Ю. Виходець // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – 2013. – № 16 (205). – С. 139–144.
3. Шевчук О. А. Державний фінансовий контроль: питання теорії та практики / О. А. Шевчук. – Київ : УБС НБУ, 2013. – 431 с.
4. Чуль О. М. Система державного фінансового контролю: функціонування, проблематика, оптимізація / О. М. Чуль, Ю. М. Барський // Економічний простір. – 2011. – № 45. – С. 193–202.
5. Кравець О. В. Модернізація нормативного регулювання системи державного фінансового контролю [Текст] / О. В. Кравець // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія : Економіка. – 2019. – Вип. 301.

Власюк Н. І.,
канд. екон.наук, доцент,
Львівський торговельно-економічний
університет

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЦІН В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

За перші сім місяців 2022 року ціни на продовольчі товари в Україні зросли більш як на 22 %. Через війну деякі продукти харчування та ліки подорожчали у півтора-два рази. І це логічно, адже подорожчали енергоносії, зріс курс валют, а звиклі ланцюги постачання зруйновані. Однак непоодинокими є випадки, коли постачальники свідомо розігривають паніку довкола певних товарів, аби заробити якнайбільше. Щоб зменшити можливість спекуляцій з цінами на основні товари, в Україні діє державне регулювання цін на деякі з них.

Основний закон, який стосується державного регулювання, – це закон "Про ціни та ціноутворення". Він передбачає регулювання на соціально значущі продукти та товари. Є декілька способів державного регулювання цін: встановлення фіксованих цін, граничних цін, обмеження торговельної надбавки, обмеження постачальницько-збутових надбавок та граничних нормативів рентабельності. Ще одним способом є запровадження процедури декларування зміни цін: якщо продавець підіймає ціну більш ніж на 5%, то зобов'язаний її задекларувати. Це означає, що нову ціну треба спочатку внести в реєстр, який є на сайті Держпродспоживслужби, і лише через три дні можна її застосовувати. Фактично, такий захід лише відтерміновує зростання цін. Держава ж не може заборонити збільшувати ціни, якщо зростає закупівельна ціна.

Для забезпечення безперебійної роботи суб'єктів господарювання в умовах воєнного стану постановою Кабінетом Міністрів України від 13 березня 2022 р. № 303 "Про припинення заходів державного контролю та державного ринкового нагляду в умовах правового режиму воєнного стану" було припинено проведення планових та позапланових заходів державного нагляду (контролю) і державного ринкового нагляду. Державний нагляд (контроль) під час воєнного стану в Україні буде здійснюватися лише задля стримування підвищення цін на соціально

Секція 1. Проблеми організації та методики державного фінансового контролю

значущі товари, гарантуючи їх доступність для населення та за наявності загрози, що має значний негативний вплив на права, законні інтереси, життя та здоров'я людини, захист навколишнього природного середовища та забезпечення безпеки держави.

До переліку таких товарів, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 6 березня 2022 р. № 223 «Про внесення зміни до постанови Кабінету Міністрів України від 25 грудня 1996 р. № 1548» увійшли: борошно пшеничне; макаронні вироби; батон; хліб; крупа гречана; крупа вівсяна; свинина; яловичина; птиця (тушки курячі); молоко; масло вершкове; сметана; яйця курячі; олія соняшникова; цукор кристалічний; капуста білокачанна; цибуля ріпчаста; буряк; морква; картопля; етанол (розчин 96%); нестероїдні протизапальні лікарські засоби вітчизняні; антибактеріальні лікарські засоби вітчизняні; бензин (марки А-92, А-95); дизельне пальне; газ скраплений для автомобілів [1].

На всі ці продукти діє декларування цін. Разом з тим, на частину з соціально значущих товарів діє також обмеження торговельної надбавки 10%. Зокрема, це стосується борошна, молока 2,5% у плівці, хліба житньо-пшеничного, яєць першої категорії, птиці, батонів та олії. При реалізації гречки торговельна надбавка не обмежується, але мережі обов'язково повинні декларувати зміну цін [3].

Крім того, державне регулювання цін можливе на бензини марки А-92 та А-95, а також дизель. Так, АЗС зобов'язані декларувати ціни, якщо вони заростають більш ніж на 5 %, але націнку можуть ставити будь-яку.

Контроль за дотриманням державних регульованих цін входить до обов'язків Держпродспоживслужби. Крім того, такі повноваження мають також податкові органи, оскільки вони бачать зміну ціни в базі РРО.

На Львівщині з 8 травня до 1 вересня 2022 року було перевірено 98 АЗС майже усіх операторів ринку, з них у 88 % підприємств виявлено порушення. Переважно, це перевищення торговельної надбавки, а також порушені правила декларування. За наслідками цих перевірок накладено 1,727 млн грн штрафних санкцій [3].

В Україні діє також регулювання цін на ринку лікарських засобів. Зокрема, на ліки, що входять до Національного переліку лікарських засобів, діє обмеження торговельних надбавок. Залежно від засобу, націнка може бути від 10 до 25 %, це лише орієнтовно 40 % ринку лікарських засобів. Однак перевіряти, чи аптеки дотримуються цих обмежень, під час воєнного стану не можна [2].

IV Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Облік і оподаткування: контрольно-аналітичний аспект»

В Україні регульованими є також тарифи на комунальні послуги. Наразі чинний указ президента, згідно з яким заборонено під час воєнного стану та впродовж шести місяців після його завершення підвищувати тарифи на газ, теплопостачання та гарячу воду. Діє також постанова КМУ від 29 квітня 2022 року № 502, якою органам, які уповноважені встановлювати тарифи (а це органи місцевого самоврядування) рекомендовано не підвищувати тарифи на водопостачання та водовідведення. Тож у разі підняття тарифів на воду, споживачам необхідно звертатися до органів місцевого самоврядування, оскільки саме вони відповідальні за встановлення тарифів.

З метою оперативного реагування та забезпечення контролю за встановленням суб'єктами господарювання роздрібною торгівлю цін на такі товари Держпродспоживслужба запровадила щоденний моніторинг. Відповідно до наданих за моніторингом даних, майже у всіх областях України з 14.03.2022 було налагоджено логістику у багатьох підприємствах, що покращило ситуацію з асортиментом товару, а також надало змогу зменшити ціни на бакалійну групу товарів, хлібобулочні вироби, деяку молочну та м'ясну продукцію, а також на пальне.

У непростий час для нашої країни та суспільства Держпродспоживслужба продовжує виконувати одну із основних функцій – контроль за формуванням, встановленням та застосуванням державних регульованих цін. Так, аби не допустити зростання цін на товари і послуги, фахівці Головних управлінь Держпродспоживслужби на постійній основі здійснюють контроль за дотриманням суб'єктами господарювання норм чинного законодавства при формуванні, встановленні та застосуванні державних регульованих цін (тарифів). Фахівцями територіальних підрозділів Держпродспоживслужби здійснюється цінове спостереження роздрібних цін на споживчі товари, що мають істотну соціальну значущість, на підприємствах торгівлі та аптечних закладах.

З урахуванням складності часу Держпродспоживслужба закликає суб'єктів господарювання не допускати необґрунтоване підвищення цін на товари, які мають істотну соціальну значущість для населення у період воєнного стану в країні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Електронний ресурс. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1548-96-%D0%BF#Text>
2. Електронний ресурс. – Режим доступу : <https://dpss.gov.ua/news/uvaga-kontrol-za-zrostannyam-sin>
3. Електронний ресурс. – Режим доступу : <https://zahid.espreso.tv/poperedzhati-pro-podorozhchannya-ta-ne-staviti-podviyni-natsinki-yak-derzhava-regulyue-tsini-pid-chas-viyni>

Білобровенко Т. В.,

канд. екон. наук;

Герасимчук Б. В.,

здобувач вищої освіти,

Державний податковий університет

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ВНУТРІШНЬОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

В умовах глобалізації та інтеграції України до світової економіки, прозорість і ефективність фінансового контролю набувають особливого значення. Фінансовий контроль є важливим інструментом управління ресурсами країни, а також забезпечення ефективності державних видатків та протидії корупції. Однак, проблеми розвитку внутрішнього фінансового контролю в Україні існують на ряді рівнів, що вимагає розробки комплексних заходів щодо їх вирішення. Актуальність даної теми полягає в необхідності аналізу проблем внутрішнього фінансового контролю в Україні, а також виявленні шляхів їх вирішення з метою підвищення ефективності використання державних ресурсів, забезпечення стабільності та прозорості фінансової системи країни.

У роботах І. І. Петрової та О. Ю. Шкіри (стаття "Особливості функціонування системи внутрішнього фінансового контролю в Україні"), О. І. Лукашевича і Н. В. Мельника (стаття "Внутрішній фінансовий контроль в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення") та І. В. Іванчука (стаття "Проблеми внутрішнього фінансового контролю в Україні та шляхи їх вирішення") проаналізовано стан внутрішнього фінансового контролю в Україні та запропоновано шляхи його вдосконалення. Внутрішній фінансовий контроль є одним з найважливіших елементів ефективної системи фінансового управління будь-якої країни, включаючи Україну [1, с. 28–30]. Він гарантує, що державні кошти використовуються згідно з призначенням та не порушується законодавство щодо фінансів.

Однак в Україні існують деякі проблеми, що перешкоджають ефективному розвитку внутрішнього фінансового контролю. Розглянемо основні проблеми та шляхи їх вирішення.

Секція 1. Проблеми організації та методики державного фінансового контролю

Нормативно-правова база. Проблема полягає у відсутності єдиної, послідовної та деталізованої нормативно-правової бази, що регулює сферу внутрішнього фінансового контролю. Також варто зазначити, що існуючі законодавчі акти часто є недостатньо деталізованими та не враховують сучасні виклики і потреби в галузі внутрішнього фінансового контролю. Шляхи вирішення: розробка та прийняття нових законодавчих актів, що регулюють сферу фінансового контролю, забезпечення їх послідовності та взаємозв'язку [2, с. 92–97].

Інституційні проблеми. Нечітка ієрархія, розподіл відповідальності та взаємодія між різними органами, що здійснюють фінансовий контроль. Шляхи вирішення: проведення реформи органів фінансового контролю з метою забезпечення чіткої ієрархії, розподілу відповідальності та забезпечення їх взаємодії. Доцільно створити механізми взаємодії та координації різних органів фінансового контролю, що дозволить ефективніше використовувати ресурси й забезпечити більш точні та зрозумілі результати фінансового контролю [4, с. 34–39]. Також варто розглянути можливість введення механізмів інформаційної взаємодії та обміну даними між органами фінансового контролю, що дозволить забезпечити більш точне й оперативне виявлення порушень і недоліків в галузі фінансового контролю.

Кадрові проблеми. Недостатній рівень професійних знань та навичок фахівців, що займаються фінансовим контролем, а також відсутність системи підготовки, атестації та підвищення кваліфікації фахівців у даній сфері. Шляхи вирішення: розробка та впровадження програм підготовки, атестації та підвищення кваліфікації фахівців, що працюють у сфері фінансового контролю.

Методичні проблеми. Відсутність єдиної методики проведення внутрішнього фінансового контролю, що призводить до різних підходів, нестандартизованих процесів та відсутності порівняння результатів між різними органами контролю. Шляхи вирішення: розробка та впровадження єдиної методики проведення внутрішнього фінансового контролю, що дозволить стандартизувати процеси, полегшити порівняння результатів та забезпечити аналіз ефективності контролю.

Окрім того, ще однією проблемою є недостатнє фінансування та ресурсне забезпечення системи внутрішнього фінансового контролю, яке може призвести до недостатньої кількості кваліфікованих фахівців, обмежень в здійсненні необхідних заходів контролю, а також до

недостатньої інформаційної бази для прийняття рішень. Відставання у використанні сучасних інформаційних технологій для проведення фінансового контролю ускладнює аналіз даних [3, с. 11–18]. Шляхи вирішення: впровадження сучасних програмних рішень та технологій аналізу даних для автоматизації процесів фінансового контролю, поліпшення аналітичних можливостей та оперативності прийняття рішень

Залучення громадськості. Проблема полягає у слабо вираженій ролі громадського контролю та обмежена взаємодія з державними органами. Шляхи вирішення: активізація ролі громадського контролю та забезпечення його взаємодії з державними органами, в тому числі шляхом створення платформ для громадського моніторингу і контролю використання державних ресурсів.

Міжнародне співробітництво. Суть проблеми полягає у обмеженій співпраці з міжнародними організаціями та партнерськими країнами у сфері фінансового контролю. Шляхи вирішення: поглиблення співпраці з міжнародними організаціями та партнерськими країнами з метою обміну досвідом, підвищення рівня експертизи й отримання фінансової та технічної підтримки у розвитку внутрішнього фінансового контролю. Це може передбачати спільні навчальні програми, міжнародні семінари та конференції, а також участь у міжнародних проектах з розвитку і впровадження нових підходів до фінансового контролю.

На основі аналізу проблем розвитку внутрішнього фінансового контролю в Україні та виявлення можливих шляхів їх вирішення, можна зробити висновок про необхідність комплексного підходу до реформування системи фінансового контролю. Врахування всіх цих аспектів допоможе підвищити ефективність фінансового контролю та забезпечити краще використання державних ресурсів на благо економіки України і її громадян. Додатково можна відзначити, що ефективний внутрішній фінансовий контроль в Україні може забезпечити не лише належний рівень дисципліни та відповідальності серед посадових осіб, але й сприяти прозорості та відкритості фінансової діяльності органів влади та контрольних органів. Це, у свою чергу, може підвищити рівень довіри до держави та залучення інвестицій в економіку країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гробовська Д. С. Особливості фінансового контролю в Україні / Д. С. Гробовська, А. В. Заїка // Тенденції розвитку публічних та корпоративних секторів економіки України в умовах макроекономічної нестабільності : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених, м. Київ, 29 січня 2020 р. / Національний університет «Києво-Могилянська академія». – Київ : Інтерсервіс, 2020. – С. 28–30.
2. Довга М. О. Проблеми правового регулювання фінансового контролю в Україні та шляхи їх вирішення / М. О. Довга, О. П. Мельник // Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія». – 2021. – Том XXVIII. – С. 92–97.
3. Сисоєва І. М. Особливості здійснення державного фінансового контролю в Україні / І. М. Сисоєва, Н. В. Добіжа // Інвестиції: практика та досвід. – 2021. – № 18. – С. 11–18.
4. Якимчук І. М. Державний фінансовий контроль в Україні та перспективні напрями його вдосконалення / І. М. Якимчук // Економіка та держава. – 2021. – № 7. – С. 34–39.

Голуб В. П.,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
Білобровенко Т. В.,
канд. екон. наук,
Державний податковий університет

ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

У сучасних умовах розбудови дієвої та ефективної країни важливу роль відіграє формування якісної системи державного фінансового контролю. Він вважається невід'ємною та основною складовою управління національних фінансів та окремих його ланок. Та попри нововведення, що полегшують та покращують роботу, система державного фінансового контролю має чимало проблем, пов'язаних із низькою ефективністю.

Проблеми формування системи державного фінансового контролю досліджували чимало науковців, таких як Б.Ф. Усач, С.І. Бобир, Л.І. Вороніна, В.М. Федосов, М.В. Кужельний, В.К. Савчук, В.В. Сопко, В.М. Мітрофанов, В.В.Бурцев, В.М. Родіонова, В.О. Шевчук, З.В. Гуцайлюк, В.П. Дяченко, Є.В.Дейнеко, Л.Ю. Марченко, С.Н. Рябухин та інші. Дана тема є досить популярною серед наукових праць, проте вважати її достатньо вивченою неможливо, так як і досі залишається не вивченими багато як теоретичних, так і практичних аспектів.

Як вже було зазначено, роль державного фінансового контролю є ключовою у формуванні сталого розвитку країни, а тому удосконалення цієї системи є вкрай важливо. Суспільство та технології стрімко розвиваються, а, отже, розвиваються і суспільно-державні відносини. Зростають вимоги до держави від населення, у тому числі щодо реформування усіх сфер життя людини для досягнення найвищих благ громадян.

І хоча в Україні існує достатньо розвинута система державного фінансового контролю та діє значна кількість органів державного фінансового контролю, учасники фінансових відносин із різних причин нерідко припускаються порушень, які негативно впливають на фінансово-економічний стан держави в цілому. Така ситуація спричинена недоліками

Секція 1. Проблеми організації та методики державного фінансового контролю

у методологічному забезпеченні здійснення державного фінансового контролю, зокрема, щодо чіткого розмежування внутрішнього і зовнішнього фінансового контролю. Також факторами, що перешкоджають ефективному здійсненню державного фінансового контролю є:

- недосконалість вітчизняного законодавства;
- нестача кваліфікованих кадрів, які здійснюють перевірку;
- високий рівень корупції, особливо, у сфері публічного управління;
- нецільове та/або неефективне використання бюджетних коштів;
- свідоме та/або несвідоме ухилення від виконання різного роду податкових зобов'язань;
- неподання чи несвоєчасне подання, або неправильне складання фінансової звітності;
- знищення фінансово-звітної документації та ін. [1].

Важливо наголосити на тому, що всі вище наведені фактори призводять до нераціонального використання бюджетних коштів та часто призводить до їх дефіциту, в результаті чого економіка країни зменшує темпи зростання та погіршує якість життя населення в цілому.

Отже, існування об'єктивної потреби створення дієвої, ефективної та життєздатної фінансової системи, і, як наслідок, покращення рівня фінансової дисципліни, що забезпечить зменшення кількості бюджетно-фінансових порушень, породжує необхідність звернути увагу на вирішення проблемних питань у сфері функціонування системи державного фінансового контролю в Україні. Сучасні тенденції в українському суспільстві зумовлюють необхідність вирішення важливого питання – вдосконалення організації фінансового контролю, оскільки офіційні дані Державної аудиторської служби та Рахункової палати України свідчать про масові порушення фінансової діяльності [2]. Окремі види порушень можна побачити на рис. 1.

Найбільший вплив на ефективність державного фінансового контролю має правове регулювання даної системи. Кожного року Україна приймає нові закони та нормативно-правові документи щодо здійснення регулювання контролю за фінансами в державі та на кожному з підприємств. Проте, більшість проблем у цій сфері так і залишаються невирішеними. Їх можна умовно поділити на дві групи: проблеми, що пов'язані з організацією, а також проведенням, контрольних заходів, та проблеми, що безпосередньо пов'язані з виявленням порушень та посиленням фінансових контрольних заходів та фінансової дисципліни.

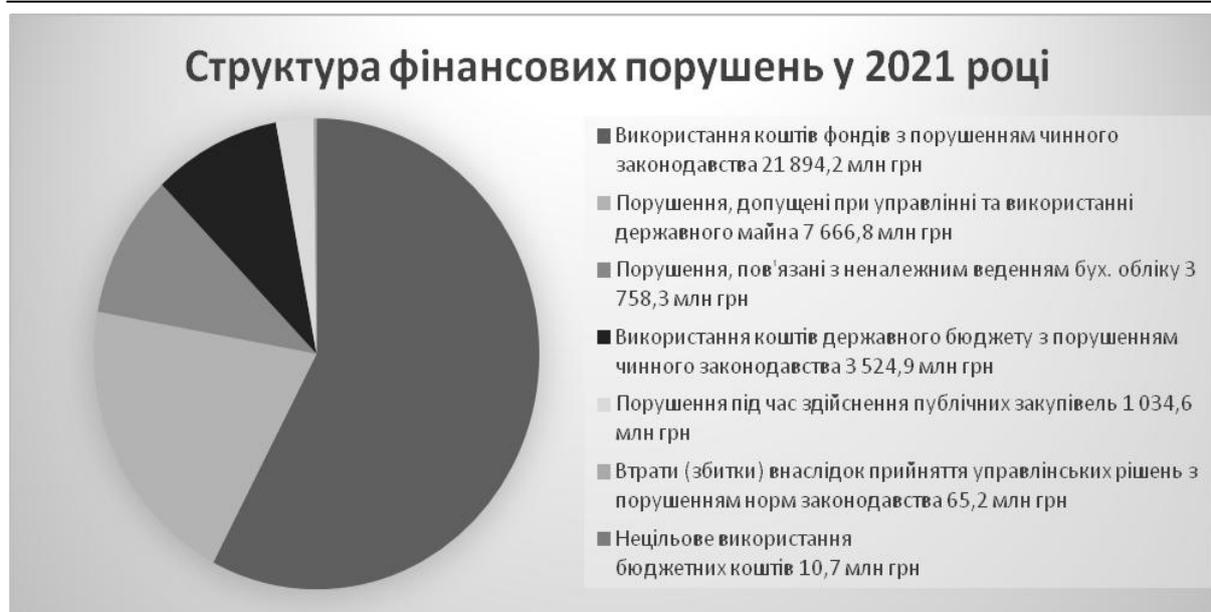

Рисунок 1 – Структура порушень бюджетного та іншого законодавства (за даними Рахункової палати України)

Джерело: узагальнено автором на основі [3].

Стосовно вдосконалення системи фінансового контролю, варто провести такі заходи:

- покращити законодавче врегулювання питань формування системи державного фінансового контролю, зокрема прийняття єдиного базового нормативного акту;
- визначити єдині концептуальні засади організації фінансового контролю;
- оптимізувати організаційну структуру суб'єктів державного фінансового контролю;
- завершити роботу в напрямі чіткого розмежування повноважень контролюючих органів за одночасної їх взаємодії [4].

Отже, проаналізувавши проблеми та деякі шляхи їх подолання, можна сказати, що фінансовий контроль у нашій державі, в першу чергу, необхідний для того, аби фінансові ресурси використовувалися законно, економно, цілеспрямовано та ефективно. Створення дієвої та ефективної системи державного фінансового контролю забезпечить стабільне надходження коштів до бюджету країни, раціональних витрат, зменшення кількості фінансово-економічних порушень та посилить роль держави щодо фінансового контролю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Шульга А. А. Проблеми ефективного здійснення державного фінансового контролю в Україні на сучасному етапі та способи його удосконалення / А. А. Шульга, С. П. Білоус // Публічне управління та регіональний розвиток. – 2018. – № 2. – С. 445–471.
2. Ефективність системи державного контролю за підприємствами, організаціями державного сектору економіки на прикладі Державної фінансової інспекції в Дніпровській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1042>
3. Річні звіти / Звіт Рахункової палати за 2021 рік. Рахункова палата України : офіційний сайт. – Режим доступу : <http://www.rp.gov.ua/Activity/Reports/?id=1359>
4. Довга М. О. Проблеми правового регулювання фінансового контролю в Україні та шляхи їх вирішення / М. О. Довга, О. П. Мельник // Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія». Т. 29 / голов. ред. Ю. В. Цуркан-Сайфуліна ; МОН України, НУ «ОЮА». – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. – С. 92–97.

Гоменюк А. М.,

здобувач вищої освіти

Науковий керівник:

Білобровенко Т. В.,

канд. екон. наук,

Державний податковий університет

ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Державний фінансовий контроль є однією з найважливіших функцій держави, що дозволяє забезпечити ефективне використання державних фінансових ресурсів та підвищити рівень їх контролю. Довіра до держави громадян та світової спільноти значною мірою залежить від впровадженої системи державного фінансового контролю в країні.

На сучасному етапі в глобальному економічному полі спостерігається складна ситуація в економічній та політичній сферах. В умовах економічної кризи, спричиненою пандемією, та воєнних дій на території країни вкрай важливим є контроль за державними фінансами, а саме перевірка відповідності розподілу фінансових ресурсів, виконання державного бюджету, контроль державних резервів, стану внутрішнього та зовнішнього боргу держави та ін. Тобто, комплекс цілеспрямованих заходів, з метою упередження, виявлення та припинення фінансових правопорушень на підконтрольному об'єкті щодо його фінансово-господарської діяльності, а також забезпечення законності, фінансової дисципліни та ефективності формування і витрачання коштів, у тому числі бюджетних, та інших активів у процесі володіння, розпорядження, використання і відчуження державного майна, відшкодування збитків та встановлення міри відповідальності у разі порушення фінансового, у тому числі бюджетного, законодавства – це державний фінансовий контроль [1]. Згідно з чинним законодавством в Україні він здійснюється за необхідності та в межах наданої компетенції органами державного управління та підвідомчими організаціями, такими як : Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Міністерство Фінансів України, Рахункова палата, місцеві державні адміністрації та виконавчі органи відповідних рад, Національний банк України, Державна аудиторська служба України, Державна казначейська служба України тощо [2].

Секція 1. Проблеми організації та методики державного фінансового контролю

В умовах воєнного стану, як додатковий механізм у процесі нагляду та контролю за державними фінансовими операціями, прийнято Постанову КМУ «Деякі питання здійснення державного фінансового контролю в умовах воєнного стану» [3], згідно якої Державна аудиторська служба та її міжрегіональні територіальні органи здійснюють заходи державного фінансового контролю з урахуванням воєнного стану.

До тривалості цих заходів та інших строків, визначених порядками їх проведення, не включається строк, протягом якого такий захід не здійснювався у зв'язку з обставинами, обумовленими воєнним станом, а також документування результатів контролю. Під час проведення заходів державного фінансового контролю, зустрічних звірок, збору інформації та документування процесу державного фінансового контролю, отримання матеріалів за його результатами оформлюється відповідним чином в паперовій та (або) електронній формі [3].

Відповідно до ст. 26 Бюджетного кодексу України та Положення «Про Міністерство фінансів України» за формування та реалізацію державної політики у сфері внутрішнього державного фінансового контролю, організаційно-методичні основи контролю відповідає Міністерство фінансів України [4].

Основними завданнями фінансового контролю в системі державного управління є:

- фінансова експертиза проектів законів або нормативно-правових актів органів державної влади, що регулюють видатки бюджету;
- контролювати за формування і використання державних фінансових ресурсів і державного майна;
- перевіряти своєчасність та повноту формування цільового фонду фінансових ресурсів;
- надавати результатів проведеного контролю державним органам;
- перевіряти та контролювати виконання проектів державних цільових програм;
- забезпечити повернення незаконно використаних державних коштів та доходів від їх використання;
- перевіряти збереження, ефективність та цільове використання бюджетних коштів їх одержувачами.

Отже, можна зробити висновок, що забезпечення законності операцій під час утворення та використання фінансових ресурсів забезпечує державний фінансовий контроль. У сучасних умовах його основна мета - підвищення ефективності управління державними фінансовими ресурсами, попередження та запобігання фінансовим правопорушенням, а також сприяння раціональному та економному використанню національних фінансових ресурсів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні : Закон України від 26.01.1993 № 2939-ХІІ (зі змінами і доп. від 28.01.2021) / ВР України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2939-12>
2. Іванченкова Л. Трансформація системи державного фінансового контролю в умовах ринкових перетворень / Іванченкова Л., Скляр Л., Ткачук Г., Гнатєва Т. // Вісник Хмельницького національного університету. – 2022. – № 3. – С. 120–125.
3. Деякі питання здійснення державного фінансового контролю в умовах воєнного стану : постанова Кабінету Міністрів України від 07.05.2022 № 561 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/561-2022-п#Text>
4. Бюджетний кодекс України : Закон України № 2456-VI від 20.09.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/ed20150920#Text>

Гуменюк В. Р.,

здобувач вищої освіти

Науковий керівник:

Чуй І. Р.,

канд. екон. наук, доцент,

*Львівський торговельно-економічний
університет*

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ ШВЕЙЦАРІЇ

Швейцарія є одною серед найбагатших країн у Європі та світі. Вона відповідно має одну з найстабільніших та надійніших фінансових систем. Її фінансова система бере свій початок із заснування перших банків та розвиваючись з того моменту. Банківська сфера Швейцарія славиться своєю конфіденційністю і це допомагає залучати великі суми іноземних грошей. За оцінкою Швейцарської асоціації банкірів було досліджено що активи банків у Швейцарії сягають 8,6 трильйонів доларів [1]. Через таємницю банківської діяльності часто підозрювали Швейцарію в непрозорості операцій [1], що надає можливість “відмивати” кошти, які були отримані злочинним шляхом, проте організація контролю FINMA здійснює контроль і перевіряє наявність підозрілих активностей. Одним із інструментів контролю є індивідуальне оцінювання клієнтів, відповідно якому відбувається розподіл на клієнтів з високим та низьким рівнями ризику. Ще однією особливістю є велика кількість банків та їх філій відносно до розміру країни. На 2020 рік у Швейцарії налічувалось 243 банки та 2477 філій цих банків, а також Швейцарський банк має 187 філій за кордоном. Найбільшими банками є UBS Банк Швейцарія, Credit Suisse, Raiffeisen Switzerland та Zurich Cantonal Bank. 19 березня 2023 року UBS та Suisee об’єднались [4].

Оподаткування Швейцарії не є однаковим через адміністративно-територіальний поділ на кантони. Вона є трирівневою і справляються податки на муніципальному, федеральному і кантональному рівнях. Країна складається з 26 кантонів; вони можуть мати різні податкові ставки та правила для ведення господарської діяльності. Основними податками є федеральний податок та податок на кантон. Ставка федерального податку коливається від 3,63 до 9,8 % [2], водночас

IV Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Облік і оподаткування: контрольно-аналітичний аспект»

ставки податків у кантонах сягають 20-30 %. Фізичні або юридичні особи країн, з якими є контракт зі Швейцарією, можуть мати пільги в оподаткуванні, уникаючи подвійне оподаткування. Через офшорну діяльність країни багато кантонів реєструються як компанії, в яких податок на прибуток стягується за федеральною ставкою 3,63–9,8 %.

Існують ще спеціальні режими оподаткування для двох типів компаній: холдингової та змішаної торгівельної компанії. Статус холдингової компанії надається, якщо компанія має в статуті основну мету володіння та керування довгостроковими інвестиціями у власний капітал. Перед наданням або ненаданням такого статусу відбувається перевірка доходів: 2/3 активів підприємства мають складати акції, якими вона володіє, або доходи від акціонерної участі. Ставка податку для холдингової компанії складає 7,83 %.

Змішана торговельна компанія отримує пільги якщо її діяльність на території Швейцарії обмежена і на це припадає не більше 20 % всієї комерційної діяльності. Окрім цього вона повинна мати доходи від пайової участі, доходи отримані в Швейцарії мають оподатковуватись звичайними ставками.

ПДВ не має загальної ставки для всіх товарів і послуг. Для товарів першої необхідності ставка складає 2,5 % (продуктів харчування, ліків). Інші типи товарів, що мають меншу важливість у людському житті, оподатковуються ставкою розміром у 8 %.

Швейцарія посідає лідерські позиції серед країн світу за ВВП на одну особу – 82 390\$ [6]; друге місце за інвестиціями (GFCF) в корпоративний бізнес серед країн Європи [7]. Сектор виробництва має значну роль у світовій торгівлі завдяки компанії Nestle, яка має у власності багато дочірніх компаній у різних країнах. Вона постачає продукти в різні країни світу і має щорічний чистий прибуток в 35 мільярдів франків [9].

Ще однією особливістю фінансової системи в Швейцарії є децентралізованість [8]. Через адміністративно-територіальний устрій кожен кантон має можливість розпоряджатися своїми фінансами. В кожному кантоні є власна правова база для цього. До розподілу витрат можуть долучатись громадяни Швейцарії. На зборах громадян або представників місцевого самоврядування проводять обрання фінансового комітету, який контролює витрати. Бюджети є збалансованими. Уряд Швейцарії при обранні визначає фінансову стратегію на наступні

Секція 1. Проблеми організації та методики державного фінансового контролю

4 роки. В той час департаменти в кожному кантоні реалізують цю місію. Після того, як бюджет остаточно затверджений, проводяться перевірки спеціальними акредитованими аудиторськими компаніями. Ці аудиторські компанії діють в кожному кантоні та працюють в нормах законодавства і перевіряють: законність витрат з бюджету; правильність обліку; правильність контролю за доходами/видатками; правильність звітів та наявність шахрайства з бюджетними коштами.

Державний борг Швейцарії один з найменших і займає лише 267 мільярдів доларів (33 % ВВП країни), але незважаючи на фінансову політику збалансування витрат, яку застосовує уряд, він виріс від 2018 року на 41,8 % [11].

Державний дефіцит бюджету в Швейцарії не має високих показників, але за останні кілька років збільшився. З показників профіциту в 1,3 % ВВП за 2018 та 2019 роки країна перейшла в 2020 на дефіцит 3,1 % та в 2021 вдалось зменшити дефіцит до 0,5 % ВВП [12].

З такою формою контролю за фінансами країни та запобіганням корупції державних органів проводиться фінансування необхідних сфер без зловживання посадовим становищем. Децентралізація і фактор ролі громадянина у обранні розподілу фінансів приводять до успіху соціально-економічної сфери. Тому Швейцарія знаходиться на першому місці з індексом людського розвитку 0,962 [10].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Приходько А. Фінансовий моніторинг у Швейцарії [Електронний ресурс] / А. Приходько. – Режим доступу : <https://prikhodko.com.ua/postlugu/migracziya-do-yevroпу/shvejczariya/finansvyj-monitoryng-u-shvejczariyi/>
2. Фінансова система Швейцарії [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://strahovanie-kiev.pp.ua/bankivski-sistemi/finansova-sistema-shvejczarii.html>
3. Відкриття рахунку в банку Швейцарії [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.monito.com/uk/wiki/vidkryty-rakhunok-v-shveitsarii>
4. Сайт радіо свобода UBS купує Credit Suisse [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.radiosvoboda.org/a/news-shvejczarija-ubs-kupuje-credit-suisse/32325885.html>
5. Finance Business Service [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://fbs-tax.com/uk/tax-planning/switzerland/taxation-in-switzerland/>
6. OECD. GDP per capita [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://data.oecd.org/gdp/gross-domestic-product-gdp.htm#indicator-chart>
7. OECD Investments (GFCF) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://data.oecd.org/gdp/investment-gfcf.htm#indicator-chart>
8. Ліга-блог [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://blog.liga.net/user/mdmytriieva/article/derjavniy-finansoviy-kontrol-ukraina-vs-shveyczariya>
9. Вікіпедія. Нестле [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/Nestl%C3%A9>
10. Statista (сайт з даними про статистику країн) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.statista.com/statistics/933977/human-development-index-of-european-countries/>
11. CEIC Data [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.ceicdata.com/en/indicator/switzerland/national-government-debt>
12. OECD General government deficit [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://data.oecd.org/gga/general-government-deficit.htm#indicator-chart>

Дума О. І.,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
Власюк Н. І.,
канд. екон. наук, доцент,
Львівський торговельно-економічний
університет

СВІТОВИЙ ДОСВІД УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ

В сучасній світовій економіці поширеним явищем є збільшення як зовнішніх, так і внутрішніх запозичень у країнах, що перебувають на стадії розвитку. Зовнішні запозичення дають можливість країні збільшувати інвестиції та споживання за межами внутрішнього виробництва і допомагають формувати капітал не лише шляхом мобілізації внутрішніх заощаджень, а й шляхом використання заощаджень країн з вищим рівнем капіталу. Зовнішні запозичення можуть сприяти прискореному зростанню економіки.

Хоча зовнішні запозичення можуть сприяти економічному зростанню, країна повинна бути обережною та ефективно управляти своїм боргом. Надмірні та невідповідні зовнішні запозичення можуть стати обтяженням для економіки в майбутньому, тому управління боргом повинно бути основною політичною метою. Збільшення державного боргу є однією з найбільш поширених проблем у світі, яка виникає внаслідок фінансової глобалізації та розвитку міжнародних фінансів.

Існує думка, що в період економічного спаду залучення зовнішніх позик може сприяти стабілізації та відновленню економіки, адже це додає ресурсів для цих цілей. Однак, західні вчені переконані, що залучення зовнішніх позик для фінансування дефіциту бюджету не є ефективним рішенням, оскільки це призводить до залежності від країн-кредиторів і диктується їхніми умовами. Це може негативно позначитися на соціально-економічному розвитку країни. Тому управління державним боргом в довгостроковій перспективі повинно базуватись на залученні позик, які може обслуговувати та виплачувати країна без надмірного навантаження на свою економіку [1].

Управління державним боргом має короткострокові та довгострокові цілі, при цьому короткострокова мета полягає у регулюванні розміру запозичень з метою відповідності державних боргів загальній макроекономічній політиці. Розвинені країни використовують різні моделі управління державним боргом, але незалежно від використовуваної моделі основними завданнями для кожної країни є розроблення боргової стратегії, управління ліквідністю та обслуговування боргу.

Управління державним боргом у розвинених країнах має певні загальні характеристики, незалежно від конкретної моделі, що використовується. Головною метою цього процесу є забезпечення макроекономічної стабільності та структурних перетворень, які сприятимуть збалансованому соціальному та економічному розвитку на тлі фінансової глобалізації. У таких країнах система управління державним боргом базується на принципах відкритості, прозорості, прогнозованості та відповідальності. Ці принципи допомагають забезпечити ефективне використання ресурсів та довіру інвесторів, які надають позики державі [2].

У розвинених країнах ринок державних цінних паперів є достатньо розгалуженим, що дає можливість як внутрішнім, так і зарубіжним інвесторам інвестувати у державні облігації, зменшуючи ризики і диверсифікуючи свої інвестиції. У світовій практиці використовуються ринкові та неринкові методи для зменшення державного боргу. Реструктуризація та борговий своп є основними методами управління державним боргом. Реструктуризацію зазвичай розглядають як процес обміну існуючих боргових інструментів на нові, що мають інші характеристики такі як знижені процентні ставки та змінені терміни сплати, і які можуть включати в себе всі попередні боргові зобов'язання [3].

Виділяють низку методів скорочення зовнішнього державного боргу, включаючи конверсію боргу, яка може включати викуп боргу, капіталізацію боргу та конверсію "борг-борг". Окрім того, можуть використовуватись інші схеми, такі як "зовнішній борг-облігації", "зовнішній борг-акції", "зовнішній борг-експорт", "зовнішній борг-внутрішній борг", "зовнішній борг-екологія", "викуп зовнішнього боргу" та "списання зовнішнього боргу", що можуть допомогти зменшити боргове навантаження на економіку країни та досягти інших

Секція 1. Проблеми організації та методики державного фінансового контролю

соціально-економічних цілей. Також можуть бути використані реструктуризація та борговий своп, які є традиційними методами управління державним боргом [3].

Помилковим є уявлення, що високий рівень державного боргу неминуче характеризує кризовий стан економіки країни. Однак, якщо державним боргом ефективно керувати, то можна суттєво зменшити його вплив на рівень життя в країні. Більше того, високий рівень державного боргу може бути поштовхом для виведення країни зі складного становища.

Що тоді можна сказати про Україну, де державний борг збільшується з кожною хвилиною. Які наслідки війни, такі й проблеми у економіці - зменшення ВВП, скорочення експорту та імпорту, збільшення руйнувань. Як вийти з кризи, яка виникла внаслідок війни?

Існують дослідження про те, як керують державним боргом в економічно розвинених країнах, які знаходяться в процесі відновлення після наслідків пандемії COVID-19. Рішення, які були прийняті урядами цих країн, можуть допомогти Україні розробити власний план стабілізації економіки [4].

Часто в якості аргументу, що значний державний борг не є проблемою, наводять приклад США – країни, яка є найбільшим позичальником у світовій історії. Рекордний рівень заборгованості США у 2022 р. склав 31,4 трлн дол., а співвідношення державного боргу до ВВП у 2021 р. становило 137,2 %.

Сполучені Штати Америки мають великий державний борг, але їхня економіка все ще процвітає. Одна з причин успіху полягає у тому, що долар є основною глобальною валютою, яка є незалежною і повноцінною. Це дає США можливість експортувати та імпортувати товари, приймати інвестиції і продавати свій борг за долари, що допомагає уникнути валютних коливань. Крім того, це збільшує попит на долар, який є стабільною валютою в країні та за її межами [4].

Казначейство США успішно вирішує важливі проблеми, з якими стикається країна, шляхом ефективного управління своїми облігаціями. Це дозволяє уникнути необхідності у додатковому збільшенні боргу, визначає шляхи розвитку країни та має позитивний вплив на безпеку громадян у майбутньому.

Пандемія також призвела до зростання боргового навантаження в економіці Японії, що спричинило збільшення співвідношення державного боргу до ВВП та поставило країну перед суттєвими викликами [4]. Рівень заборгованості у Японії у 2021 р. склав 12,54 трлн дол., а співвідношення державного боргу до ВВП - 234,4 %.

Японія має значний державний борг, але більшість його є внутрішнім, тобто держава винна власним банкам, компаніям, цільовим фондам та урядовим організаціям. Крім того, борг сформований у валюті, яку контролює країна - єнах, що забезпечує Японії незалежність від міжнародних партнерів та привабливість для кредиторів.

Державні облигації відіграють ключову роль у ринку боргових інструментів Японії, оскільки їх обсяг значний. Однак, успішна політика Банку Японії щодо регулювання боргу допомагає пом'якшити його негативний вплив на економіку. Країна створює умови для інвестування у свій власний розвиток, що дозволяє громадянам бути частиною опори економіки.

Зараз у світі існує зростаючий інтерес до "зелених" облигацій, які сприяють екологічному розвитку. Хоча наразі Україна ще не активно використовує цей інструмент, "зелені" облигації можуть допомогти країні у післявоєнному відновленні. Українським громадянам наразі доступні військові облигації, які допомагають підтримати Збройні сили та економіку в умовах війни [4].

Отже, загальна тенденція полягає в тому, що більшість країн мають державний борг, але успішне використання цих коштів може призвести до підвищення рівня життя населення в майбутньому. Однак, якщо неефективно управляти боргом, він може стати значним тягарем не лише для поточного, але і для майбутніх поколінь.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ватаманюк-Зелінська У. З. Роль державного кредиту в економічному розвитку України [Електронний ресурс] / У. З. Ватаманюк-Зелінська, О. Т. Огірко // Інноваційна економіка. – 2021. – № 1–2. – С. 28–33. – Режим доступу : <http://inneco.org/index.php/inneco.ua/article/view/715>)

2. Кнір М. О. Зарубіжний досвід управління зовнішнім державним боргом і перспективи його імплементації в Україні [Електронний

**Секція 1. Проблеми організації та методики
державного фінансового контролю**

ресурс] / М. О. Кнір, Н. А. Плєшакова, О. А. Плєшакова, Я. В. Криво-
ручко // Бізнес Інформ. – 2019. – № 12. – С. 70–75. – Режим доступу :
https://www.business-inform.net/article/?year=2019&abstract=2019_12_0_70_75

3. Некрасенко Л. А. Управління державним боргом: зарубіжний досвід та українська реальність / Л. А. Некрасенко, Л. В. Бражник, О. О. Дорошенко // Економічний простір. – 2017. – № 121. – С. 15–30.

4. Управління державним боргом: світовий досвід для України [Електронний ресурс] / Економічна правда. – 2023. – Режим доступу :
<https://www.epravda.com.ua/columns/2023/02/8/696799/>

Залізко В. Д.,
д-р екон. наук, професор,
Національна академія СБ України

МОДЕЛЮВАННЯ ЗАЛЕЖНОСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ ТА КІБЕРНЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ДЕФІНЛЯНДИЗАЦІЇ УКРАЇНИ

Ці тези представляють результати багаторічного дослідження проблем дефінляндизації України та формування наукової основи для нової економічної політики у післявоєнний період [1]. У цій роботі досліджено генезис та ключові історичні аспекти, що призвели до популяризації в науковій літературі концепції «дефінляндизації», а також стратегічні пріоритети формування плану Маршалла в рамках можливого військово-економічного союзу між Великою Британією, Україною, Польщею та країнами Балтії.

Наукова спільнота має запропонувати різноманітні шляхи нейтралізації економічних загроз та способи визначення ймовірних сценаріїв післявоєнної відбудови інфраструктури народного господарства України. У першу чергу мова йде про зміцнення кібернетичної безпеки. Сучасні економіко-математичні методи моделювання дозволяють сформулювати алгоритм розрахунку вартості відновлення загальних ресурсних втрат України від російської агресії в грошовому вираженні та встановити взаємно однозначні кореляції з вартістю золота за критерієм Пірсона. Встановлено, що основною запорукою інвестування в українську економіку є висока цінність природних ресурсів у всіх регіонах України, яка в грошовому еквіваленті оцінюється приблизно в 4 трильйони гривень, а також розвинена мережа ІТ-підприємств.

Війна вказала, що мережа Інтернет в Україні є однією з найкращих у світі (швидкість передачі інформації, вартість, доступність та ін.). Аналітико-математичні методи дозволили встановити кореляційні зв'язки між економічною та кібернетичною безпекою. На відміну від наявних досліджень, де «застосовано математичну теорію керування системами диференціальних рівнянь з запізненням, для моделювання процесами регулювання кібернетичної безпеки з боку держави на фондовому ринку у контексті стійкості інформаційної безпеки держави на прикладі кібернетичного простору фондового ринку» [2, с. 50] ми пропонуємо

не лише об'єктивно визначити взаємозалежність у грошовому виразі, а й запропоновано конкретні шляхи їх відшкодування в контексті формування нової економічної політики дефінляндизації України на основі економіко-математичного моделювання.

Одним з неочікуваних результатів дослідження є те, що вартість кібернетичної системи України співрозмірна з вартістю природних ресурсів України, які разом у сукупності оцінюються приблизно 7-8 трильйонів грн. У дослідженні використовували балансову вартість усіх державних ІТ підприємств, установ та освітніх закладів, а також найбільші приватні компанії (EPAM Systems, GlobalLogic Ukraine, Luxoft, Ciklum, Intellias, Infopulse Ukraine, Sigma Software та ін.).

Таким чином, для ефективного післявоєнного відновлення України варто у першу чергу створити сприятливу правову та податкову основу для розвитку усіх галузей, пов'язаних з видобуванням і переробкою корисних копалин, сільським господарством, яке потребує земельний капітал, а також потрібно створити простір податкових пільг для розвитку сукупності інформаційних процесів на єдиних принципах та правилами інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних систем. Ці заходи дозволять залучити близько 1,5 трильйонів грн інвестицій у зазначені сектори економіки, що зміцнить економічну та кібернетичний захист нашої країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Zalizko V. Definlandization and the New Economic Policy of Ukraine in the post-war period / Zalizko V., Dobrowolski R., Myskin Y., Sokolova O., Diachenko S. // *Business analysis, NVNGU*. – 2023. – № 2. – P. 150–157.

2. Шухлін Г. Математичне моделювання керування процесами інформаційної безпеки в системі державного регулювання кібернетичною безпекою фондового ринку / Г. Шухлін, О. Барабаш // *Системи управління, навігації та зв'язку*. – 2018. – Том 4, № 50. – С. 91–94.

Медвідь Ф. М.,

*д-р наук в галузі політології,
канд. філос. наук, доцент, академік
Міжнародної академії безпеки
життєдіяльності;*

Чорна М. Ф.,

*д-р філософії в галузі права,
докторант кафедри теорії держави
і права та конституційного права,
Міжрегіональна академія управління
персоналом*

ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ ЯК ОДИН ІЗ ДІЄВИХ ІНСТРУМЕНТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

В сучасних умовах економічних перетворень і розвитку країни особливу актуальність набувають питання вдосконалення управління економікою, однією із важливих функцій якого є контроль. Контроль у широкому розумінні – це процес цілеспрямованого впливу на об'єкти управління, який передбачає систематичний нагляд, спостереження за їх діяльністю для виявлення відхилень від встановлених норм, правил, вимог чи завдань у процесі їх виконання. Фінансовий контроль виступає як комплексна і цілеспрямована фінансово-правова діяльність, сутність якої полягає у встановленні фактичного стану справ на підконтрольному об'єкті щодо його фінансово-господарської діяльності і котра спрямована на забезпечення законності, фінансової дисципліни і раціональності в ході формування, розподілу, володіння, використання та відчуження активів з метою ефективного соціально-економічного розвитку усіх суб'єктів фінансових правовідносин [1]. Державний фінансовий контроль – це різновид фінансового контролю, що здійснюється відповідними органами державного фінансового контролю. Він полягає у встановленні фактичного стану справ щодо дотримання вимог чинного законодавства на підконтрольному об'єкті, спрямований на забезпечення законності, фінансової дисципліни й раціональності в ході формування, розподілу, володіння, використання та відчуження активів, що належать державі, а також використання

Секція 1. Проблеми організації та методики державного фінансового контролю

коштів, що залишаються у суб'єкта фінансових правовідносин у зв'язку з наданими пільгами за платежами до бюджетів, державних позабюджетних фондів та кредитів, отриманих під гарантії Кабінету Міністрів України. Основною метою державного фінансового контролю є забезпечення законності, ефективності, фінансової дисципліни й раціональності в ході формування, розподілу, володіння, використання та відчуження активів, що належать державі.

Економічна безпека, як зазначається в Концепції Національної безпеки України, - це такий стан національної економіки і кредитно-фінансової системи, який дає можливість: а) гарантувати економічний розвиток держави на підставі досягнень науково-технічного прогресу; б) зберігати або швидко оновлювати виробництво в умовах припинення зовнішніх поставок або надзвичайних ситуацій внутрішнього характеру; в) забезпечувати стійке функціонування своєї кредитно-грошової системи і задоволення потреб суспільства за несприятливих внутрішніх і зовнішніх умов [14], яка з прийняттям ЗУ «Про основи національної безпеки України» (2003) втратила чинність. Не знаходимо ми розділу, присвяченому економічній безпеці і в новому нині діючому ЗУ «Про національну безпеку України» (2018) і лише Стратегія національної безпеки України (2020) констатує наявність проблем, зокрема і в економічній сфері (пар. 53.54) та зобов'язує виконавчий орган (КМУ) на основі Стратегії розробити цілий ряд стратегій, зокрема, Стратегію економічної безпеки [15].

Економічна безпека держави є комплексною системою, яка включає в себе такі складові: макроекономічна, фінансова, зовнішньоекономічна, інвестиційна, науково-технологічна, енергетична, виробнича, соціальна, демографічна, продовольча [17]. Економічну безпеку, на наш погляд, можна визначити як стан захищеності економіки, коли сукупність державних і суспільних гарантій забезпечує її сталий розвиток, захист пріоритетних інтересів народу, джерел його матеріального і духовного розвитку від внутрішніх і зовнішніх загроз [2, с. 11–15]. Вартує зазначити, що автори вже неодноразово зверталися до проблеми економічної безпеки держави [3, с. 155–161; 4, с. 141–143; 5, с. 38–39; 6, с. 29–32; 8, с. 39–43; 9, с. 175–179; 10, с. 120–123; 11, с. 129–135; 12, с. 22–30; 13].

Заслуговує на увагу підходи стосовно об'єкта (об'єктів) економічної безпеки: за першим підходом до таких об'єктів включаються держава, її економічна система та всі її природні багатства, суспільство з

його інструментами, установами, фірмами, кожна конкретна особа; за другим – виокремлюються об'єкти економічної безпеки – економічні інтереси як втілення економічних відносин, та об'єкти забезпечення економічної безпеки – матеріальні та нематеріальні об'єкти економічних відносин [16, с. 151–152; 7, с. 262–269].

Отже, необхідність розвитку системи державного фінансового контролю в Україні обумовлена об'єктивною потребою у створенні комплексу противаг існуючим реальним загрозам в економічній сфері. Зокрема, це стосується забезпечення надходжень до бюджету податків, зборів та обов'язкових платежів; стабілізації стану фінансово-бюджетної дисципліни; зменшення кількості та обсягів фінансово-бюджетних порушень; вдосконалення системи відповідальності учасників бюджетного процесу; посилення координуючої та спрямовуючої ролі держави у системі фінансового контролю. Необхідним є також розмежування функцій та повноважень у сфері державного фінансового контролю, чітке їх визначення для зовнішніх і внутрішніх органів і структурних підрозділів державного фінансового контролю. Тут потрібен чіткий, законодавчо встановлений розподіл функцій, процедур, а також визначення механізму взаємодії та координації з питань державного фінансового контролю, так як державний фінансовий контроль виступає одним з дієвих інструментів збереження економічної безпеки держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні : Закон України від 26 січня 1993 року № 2939-ХІІ.

2. Медвідь Ф. М. Економічна безпека України в умовах євроінтеграції / Ф. М. Медвідь, Т. О. Курчина, М. Ф. Чорна // International Scientific-Practical Conference Economic Development Strategy in Terms of European Integration: Conference Proceedings, May 27, 2016. – Kaunas : Baltija Publishing. – P. 11–15.

3. Медвідь Ф. М. Бухгалтерський облік як мова бізнесу: деякі питання історії та теорії / Ф. М. Медвідь, А. М. Медвідь // Історія української науки на межі тисячоліть : збірник наукових праць / відпов. редактор О. Я. Пилипчук. – К., 2006. – Вип. 23. – С. 155–161.

**Секція 1. Проблеми організації та методики
державного фінансового контролю**

4. Медвідь Ф. М. Бюджетно-податкова політика в період політичної модернізації крізь призму загроз національним інтересам України / Ф. М. Медвідь // Бюджетно-податкова політика в Україні (проблеми та перспективи розвитку) : збірник наукових праць за матеріалами науково-практичної конференції, 20–22 грудня 2001 року. – Ірпінь : Академія ДПС України, 2002. – С. 141–143.

5. Медвідь Ф. М. Економічна безпека України в контексті небезпек, ризиків і загроз національним інтересам України: політико-правові та соціально-психологічні засади / Ф. М. Медвідь, П. Д. Біленчук // Економіка. Фінанси. Право. – 2009. – № 5. – С. 38–39.

6. Медвідь Ф. М. Економічна безпека України в контексті небезпек, ризиків і загроз національним інтересам України: політико-правові та соціально-психологічні засади / Ф. М. Медвідь, П. Д. Біленчук // Економіка. Фінанси. Право. – 2009. – № 6. – С. 29–32.

7. Медвідь Ф. М. Національні економічні інтереси України, їх пріоритети, загрози і небезпеки в системі регіонального розвитку держави / Ф. М. Медвідь // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. – К., 2009. – Вип. 44 (підсекція «Курасівські читання»). – С. 262–269.

8. Медвідь Ф. М. Фінансова безпека України в умовах глобалізації / Ф. М. Медвідь, Я. Ф. Медвідь // Фінансове право у ХХ сторіччі: здобутки та перспективи : збірник наукових праць за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції, 4–7 жовтня 20011 року. Ч. I. / НДІ фінансового права. – К. : АЛЕРТА, 2011. – С. 39–43.

9. Медвідь Ф. М. Економічна безпека України в умовах глобальної нестабільності / Ф. М. Медвідь, М. Ф. Чорна // Становлення і розвиток української державності : зб. наук. праць / МАУП. – К. : ДП «Видавничий дім «Персонал», 2008. – Вип. 13 : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Управління бізнесом в умовах глобальної нестабільності», 26 березня 2015 р. / редкол. : А. М. Подоляка (голова) та ін. – 2015. – С. 175–179.

10. Медвідь Ф. М. Фінансова безпека України в умовах нової соціально-економічної реальності / Ф. М. Медвідь, М. Ф. Чорна // Теоретична та практична концептуалізація розвитку фінансово-кредитних механізмів в умовах нової соціально-економічної реальності : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції, 25 березня 2016 р. / Національний університет ДПС України. – Ірпінь : Видавництво Національного університету ДПС України, 2016. – С. 120–123.

**IV Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція
«Облік і оподаткування: контрольний-аналітичний аспект»**

11. Медвідь Ф. М. Економічна безпека: небезпеки і загрози національним та національно-державним інтересам України / Ф. М. Медвідь // Вісник УАДУ. – 2003. – № 3. – С. 129–135.

12. Медвідь Ф. М. Економічна безпека України крізь призму небезпек і загроз національним та національно-державним інтересам України: політико-правові засади / Ф. М. Медвідь // Малий і середній бізнес. Економіко-правовий науково-практичний журнал. – 2003. – № 1–2. – С. 22–30.

13. Медвідь Ф. М. Економічна безпека: небезпеки і загрози національним та національно-державним інтересам України / Ф. М. Медвідь // Юридичний Вісник України. – 2007. – № 9–10.

14. Про Концепцію (основи державної політики) національної безпеки України : Постанова Верховної Ради України від 16.01.97 № 3/97 // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 10. – Ст. 85.

15. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про Стратегію національної безпеки України» : Указ Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020.

16. Чеховська М. М. Економічна безпека України / М. М. Чеховська, О. Л. Лісовська // Забезпечення національної безпеки за основними напрямками життєдіяльності України : навч. пос. у 2-х ч. : Ч. I. – К. : МАУП, 2021. – 304, [151–177] с.

17. Шлемко В. Т. Економічна безпека України: суть і напрями забезпечення / В. Т. Шлемко, І. Ф. Бінько. – К. : НІСД, 1997. – 144 с.

Мединська Т. В.,
канд. екон. наук, доцент;
Криворучко Н. М.,
здобувач вищої освіти,
Львівський торговельно-економічний
університет

ПОДАТКОВИЙ КОНТРОЛЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Основним інструментом попередження, виявлення, припинення податкових порушень і необхідною умовою функціонування ефективною податкової системи є податковий контроль, який забезпечує зв'язок платників податків з органами державного управління, що наділені особливими податковими правами та повноваженнями. Податковий контроль – завершальна стадія управління оподаткуванням, один з елементів методики планування податкових доходів бюджету.

Згідно Податкового кодексу України, податковий контроль – це система заходів, яка вживається контролюючими органами та координується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, з метою контролю правильності нарахування, повноти і своєчасності сплати податків і зборів, а також дотримання законодавства з питань регулювання обігу готівки, проведення розрахункових та касових операцій, патентування, ліцензування та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи [1].

Значимість та необхідність податкового контролю в умовах ринкової економіки значно зростає. Це відбувається через те, що вони залежать від тої частини бюджету всіх рівнів, яка складається з податків, також вони залежать від податкової культури населення. Згідно статистики з усіх зареєстрованих платників не сплачують податки більше 25 %, а податкову заборгованість мають близько 18 % платників [2].

Основні проблеми організації та здійснення державного податкового контролю в Україні зображено на рис. 1.

Ефективна організація податкового контролю здатна вирішити найважливіше завдання в бюджетній політиці України – наповнення дохідної частини Державного бюджету та місцевих бюджетів, яке є необхідним під час зростання бюджетного дефіциту та фінансової кризи.

IV Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Облік і оподаткування: контрольно-аналітичний аспект»

Тривалий час важливим напрямом здійснення податкового контролю була розробка нових методик перевірок за правильністю та повнотою сплати податкових зобов'язань платниками до бюджету та притягнення до відповідальності осіб, що ухиляються від оподаткування.

Рисунок 1 – Основні проблеми організації та здійснення державного податкового контролю в Україні

Джерело: складено авторами за даними [1; 2].

Податкові органи України, використовують інформаційно-комунікаційні технології, впроваджуючи у використання інтегровану інформаційну автоматизовану систему «Податковий блок», яка замінила ряд автономних інформаційних систем у сфері оподаткування, об'єднавши використання алгоритмів в одну централізовану систему та надавши можливість функціонування підблоків з реєстрації платників податків, обробки податкової звітності та платежів, обліку платежів та спрощує здійснення податкового аудиту [3, с. 93].

Внаслідок зміни податкового законодавства перелік напрямів податкового контролю розширився за [4]: належним обліком організацій і фізичних осіб; своєчасністю сплати податків і зборів; правильністю обчислення та повнотою сплати; законністю використання податкових пільг; своєчасністю та правильністю утримання сум податків податковими

Секція 1. Проблеми організації та методики державного фінансового контролю

агентами; правомірністю відшкодування сум непрямих податків з бюджету; своєчасністю перерахуванням податкових платежів і виконання платіжних доручень та інкасових доручень; дотриманням податкових режимів.

Воєнний стан вимагає швидкої адаптації податкового законодавства до нових реалій, тому Верховна Рада України вже на початку війни прийняла перші, проте точно не останні зміни до податкового законодавства, які стосувалися проведення податкових перевірок. Такою зміною податкового законодавства стало прийняття Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» від 15.03.2022, у якому передбачено, що на даний час податкові перевірки не розпочинаються, а розпочаті перевірки зупиняються, крім [5]:

1) камеральних перевірок декларацій або уточнюючих розрахунків (у разі їх подання), до яких подано заяву про повернення суми бюджетного відшкодування, показники яких сформовані на підставі податкових накладних та/або розрахунків коригування, складених та зареєстрованих в Єдиному реєстрі податкових накладних, або митних декларацій, за виключенням товарів (продукції);

2) фактичних перевірок.

У травні 2022 р. набрав чинності Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України [1] та інших законів України щодо особливостей податкового адміністрування податків, зборів та єдиного внеску під час дії воєнного, надзвичайного стану», яким надано дозвіл на проведення документальних позапланових перевірок (за зверненням платника податків, в разі проведення реорганізації чи припинення юридичної особи, в разі подання заяви щодо відшкодування ПДВ, якщо отримано податкову інформацію що свідчить про порушення валютного контролю).

Отже, прийняття відповідних змін до чинного законодавства в умовах воєнного стану, свідчить про вчасне реагування та гнучкість державних органів влади до сучасних викликів і загроз. Навіть під час війни, не варто забувати про те, що у платників податків є права відстоювати свої законні інтереси. У випадку, коли до платника податків завітали представники податкових органів, насамперед варто провести попередню процедуру допуску, передбачену податковим кодексом, а за її наслідками приймати рішення допускати до перевірки чи відмовляти в її проведенні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Податковий кодекс України : Закон України від 2 груд. 2010 р. № 2755-vi [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
2. Бену А. Здійснення податкового контролю в Україні у сучасних умовах / А. Бену // Розвиток обліку, аудиту та оподаткування в умовах інноваційної трансформації соціально-економічних систем : матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції, м. Кропивницький, 17 листопада 2022 р. – С. 254–256.
3. Мединська Т. В. Цифровізація органів податкового адміністрування в контексті сучасних викликів і загроз / Т. В. Мединська, Н. М. Ногінова // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка» : науковий журнал. – 2022. – № 24 (52). – С. 90–96.
4. Квач Я. П. Податковий контроль в Україні: фіскальна ефективність та шляхи вдосконалення / Я. П. Квач, В. Я. Князькова, С. О. Федоренко // Науковий погляд: економіка та управління. – 2018. – № 1 (59). – С. 165–170.
5. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану : Закон України від 15 бер. 2022 р. № 2120-ix [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://tax.gov.ua/zakonodavstvo/podatkove-zakonodavstvo/zakoni>

Рябчук О. Г.,

канд. екон. наук, доцент;

Німчук А. В.,

здобувач вищої освіти,

Державний податковий університет

КОНТРОЛЬ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ТЕПЛОЕНЕРГЕТИКИ

Складні та мінливі умови військового стану можуть суттєво впливати на роботу теплоенергетичного комплексу, забезпечення населення та інших важливих об'єктів енергією. Тому контроль діяльності теплоенергетичного комплексу в умовах військового стану може бути особливо важливим, оскільки може допомогти забезпечити стабільність роботи системи енергозабезпечення та підвищити її ефективність.

Основні аспекти проведення державного фінансового аудиту діяльності суб'єктів господарювання регламентовані постановою Кабінету Міністрів України від 27 березня 2019 року № 252. Так, керуючись цим документом, державний фінансовий аудит розглядається як вид державного фінансового контролю, що полягає у перевірці та аналізі стану справ щодо законного та ефективного використання державних та/або комунальних коштів і майна, інших активів держави, правильності ведення бухгалтерського обліку і достовірності фінансової звітності, стану внутрішнього контролю у суб'єктів господарювання [1].

Якщо говорити про фінансовий стан підприємств теплової енергетики, то в переважній більшості він є незадовільним оскільки їх господарська діяльність є збитковою та призводить до накопичення боргів, особливо в умовах військових дій. Зберігається тенденція до збільшення збитковості підприємств, зростання кредиторської та дебіторської заборгованостей. Так, значні обсяги дебіторської заборгованості призводять до зменшення оборотних коштів підприємств, за даними галузевої статистичної звітності, сума дебіторської заборгованості підприємств комунальної теплоенергетики. В свою чергу, це зумовлює виникнення значних обсягів кредиторської заборгованості перед поставальниками енергоносіїв та за обов'язковими платежами [2].

Аудит підприємств теплоенергетики є процесом оцінки ефективності діяльності підприємства з виробництва, передачі та розподілу теплової енергії. Головною метою аудиту є виявлення потенційних можливостей для підвищення ефективності виробничих процесів та оптимізації витрат, що може призвести до зниження витрат на енергію, підвищення конкурентоспроможності та зниження негативного впливу на навколишнє середовище.

Враховуючи недоліки здійснення державного фінансового контролю, він потребує перегляду, зокрема щодо системи державного нагляду (контролю) та функцій, які здійснюють контролюючі органи. Необхідно оптимізувати кількість сфер державного нагляду (контролю), завершити розроблення та прийняття критеріїв ризику, удосконалити аудит як попереджувальний функціонал без застосування санкцій, створити інститут громадських рад з питань державного нагляду (контролю), впровадити практики навчальних заходів для суб'єктів господарювання щодо управління небезпеками (ризиками), посилити відповідальність за порушення посадовими особами органів державного нагляду (контролю) вимог законодавства [3].

На думку Новікова Д.А., особливо важливим є ефективна організація обліку споживання та необхідного обсягу енергетичного аудиту по всьому ланцюгу виробництва і постачання теплової енергії [4]. Це сприятиме виявленню можливості зменшення витрат на енергію, збільшення її ефективності та зниження ризиків виникнення аварій на обладнанні. Також аудит може допомогти виявити недоліки в системі управління енергопостачанням та розробити рекомендації щодо їх виправлення. Крім того, він може бути важливим для забезпечення безперебійної роботи системи енергозабезпечення та зменшення ймовірності виникнення негативних наслідків від військових дій. Це сприятиме забезпеченню стабільності теплоенергетичного комплексу та підвищенню готовності до різних можливих сценаріїв розвитку подій в умовах військового стану.

Таким чином, можемо зробити висновки, фінансовий контроль виступає дуже важливим інструментом у діяльності суб'єктів господарювання теплоенергетичного комплексу, оскільки результатами перевірки є рекомендації щодо вдосконалення системи управління, оптимізації витрат на енергію, зменшення втрат енергії, покращення технічного стану обладнання та інші заходи, що сприятимуть

підвищенню ефективності діяльності теплоенергетичного підприємства. Проте нині, в умовах війни, проводити державний фінансовий аудит досить складно. Разом з цим, на відновлення підприємств теплоенергетики виділяються значні суми коштів з бюджету, що досить суттєво підвищує необхідність в фінансовому контролі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про затвердження Порядку проведення Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами державного фінансового аудиту діяльності суб'єктів господарювання : постанова Кабінету Міністрів України від 27 березня 2019 р. № 252 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/252-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 19.04.2023).

2. Рябчук О. Важливість державного фінансового аудиту діяльності суб'єктів господарювання теплоенергетичного комплексу [Електронний ресурс] / О. Рябчук, В. Заріцька // Економіка і регіон. – Полтава : ПНТУ, 2022. – Т. 4 (87). – С. 282–288. – Режим доступу : [https://doi.org/10.26906/EiR.2022.4\(87\).2810](https://doi.org/10.26906/EiR.2022.4(87).2810) (дата звернення: 19.04.2023).

3. Ющенко Н. Л. Інституційне забезпечення розвитку теплоенергетики в Україні [Електронний ресурс] / Н. Л. Ющенко // Бізнес-навігатор. – 2020. – Вип. 5 (61). – С. 32–40. – Режим доступу : <https://doi.org/10.32847/business-navigator.61-5> (дата звернення: 19.04.2023).

4. Новіков Д. А. Економічні аспекти реформування сфери тепlopостачання [Електронний ресурс] / Д. А. Новіков // Інтернаука : міжнародний науковий журнал. – 2020. – № 5. – Режим доступу : <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2020-5-6025> (дата звернення: 19.04.2023).

Свиріпа К. Я.,

здобувач вищої освіти

Науковий керівник:

Мединська Т. В.,

канд. екон. наук, доцент,

*Львівський торговельно-економічний
університет*

МІСЦЕВІ ПОДАТКИ І ЗБОРИ: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

За роки незалежності України, так і не вдалося досягти ефективного фінансування для функціонування всіх органів місцевого самоврядування. В розділі II "Організаційно-правова основа місцевого самоврядування" Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні" вказано усі їхні повноваження [1], фінансування яких здійснюється через місцеві бюджети. Місцеві бюджети наповнюються за допомогою податкових, неподаткових та інших надходжень, проте податкові надходження складають основну частку у доходах місцевих бюджетів країни.

Одним із основних джерел наповнення місцевих бюджетів є місцеві податки та збори. Місцеві податки та збори - це місцеві податки певної адміністративно-територіальної одиниці, яке встановлюються органами місцевого самоврядування відповідно до чинного законодавства України. До місцевих податків та зборів входять: податок на майно (податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, транспортний податок, плата за землю), єдиний податок, збір за місця для паркування транспортних засобів, туристичний збір.

На рис. 1 зображено динаміку надходжень місцевих податків і зборів у доходах місцевих бюджетів України за 2016–2021 рр.

Динаміка надходжень місцевих податків і зборів у доходах місцевих бюджетів України за 2016-2021 рр. свідчить проте, що впродовж цих років вона була позитивною, а максимального збільшення вона досягла в 2021 р. та найбільший приріст відбувся у 2019 р. 2020 рік демонструє незначний приріст, що пов'язано з карантинними обмеженнями, які були введені через Covid-19, а це відповідно вплинуло на ведення бізнесу та сплату місцевих податків і зборів.

Секція 1. Проблеми організації та методики державного фінансового контролю

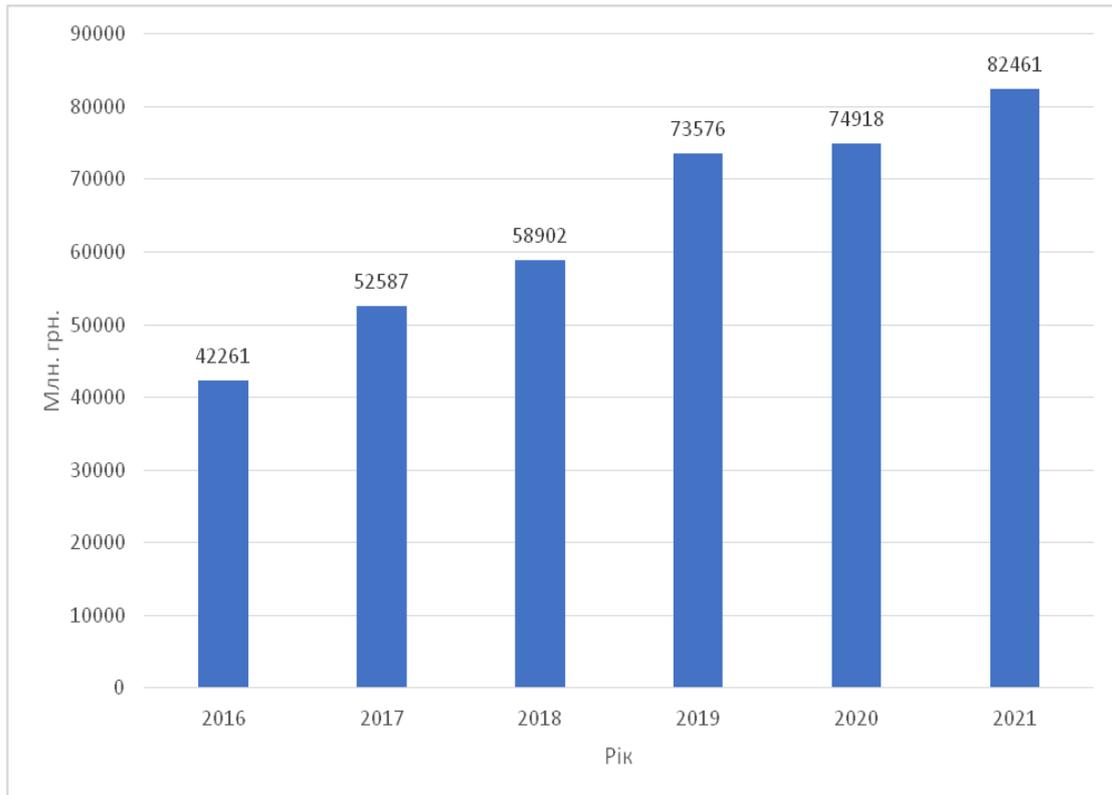

Рисунок 1 – Динаміка надходжень місцевих податків і зборів до доходів місцевих бюджетів України за 2016–2021 рр. (млн грн)
Джерело: складено за даними [2].

Детально розглянемо структуру надходжень місцевих податків і зборів до доходів місцевого бюджету Львівської міської територіальної громади за 2021 р. (рис. 2).

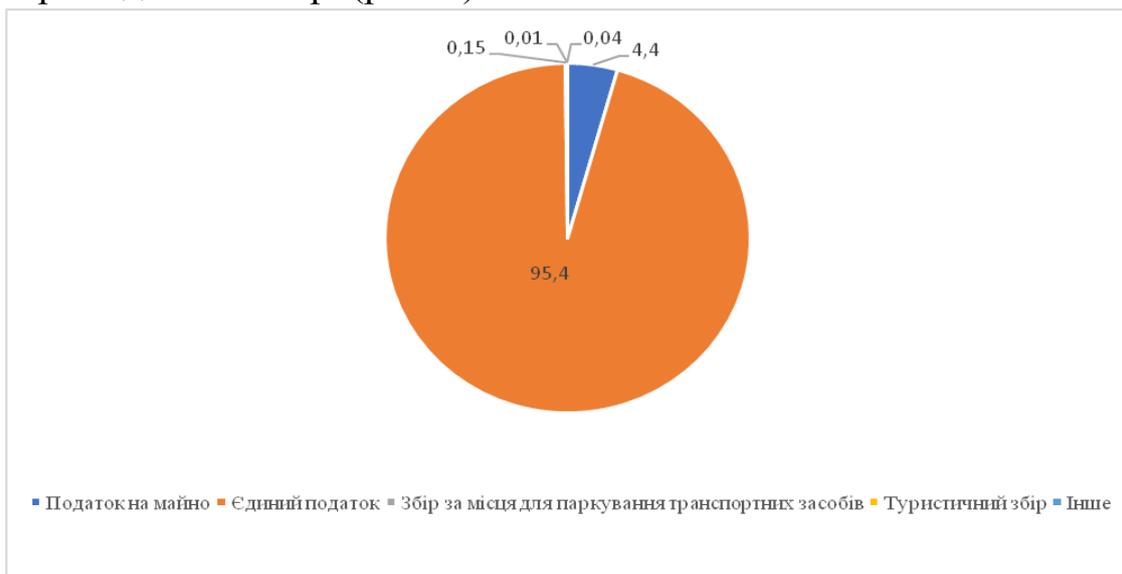

Рисунок 2 – Структура надходжень місцевих податків і зборів у доходах місцевого бюджету Львівської міської територіальної громади за 2021 р.
Джерело: складено за даними [3].

За даними рис. 2 спостерігаємо, що найбільшу частку складає єдиний податок – 95,4 % (14021158,9 тис. грн). Другим за величиною є податок на майно – 4,4 % (653441,2) до якого включають податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки. Меншу частку надходжень до доходів місцевого бюджету Львівської міської територіальної громади склав туристичний збір – 0,04 % (4974,8 тис. грн). Загальна сума надходжень місцевих податків і зборів до Львівської міської територіальної громади склала 14695139,2 тис. грн.

Місцеві податки і збори є важливим джерелом доходів для місцевих органів влади. Ці кошти використовуються для фінансування різноманітних проектів та програм на території міста чи регіону. Зокрема, сплата місцевих податків і зборів може забезпечувати фінансування місцевої інфраструктури, освіти, охорони здоров'я, культури та інших сфер соціально-економічного життя регіону.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про місцеве самоврядування : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>
2. Ціна держави [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://old.cost.ua/budget/revenue/>
3. Офіційний сайт Львівської міської територіальної громади [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://city-adm.lviv.ua/>

Сіротко Ю. Ю.,

здобувач вищої освіти

Науковий керівник:

Білобровенко Т. В.,

канд. екон. наук,

Державний податковий університет

ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ: ОСНОВОПОЛОЖНІ ПОНЯТТЯ ТА МЕТОДИ

На сьогодні так і не сформовано достатньо вичерпного та уніфікованого пояснення поняття «державний фінансовий контроль», що узгоджується з розподілом функцій державного фінансового контролю, а також не затримує та погіршує процес ефективного управління державними ресурсами. Це негативно вплинуло на соціально-економічне зростання України. Розпорошеність поглядів науковців на визначення сутності державного фінансового контролю сповільнила розвиток науки в цьому напрямі, викликала необхідність синтезу різноманітних поглядів і розробки єдиної понятійно-категорійної основи, що відповідає сформованим функціям державного фінансового контролю.

У ході дослідження були розглянуті праці вітчизняних дослідників з державного фінансового контролю: Л. Чернявська, І. Стефанюк, Т. Жадан, С. Єрмішова, О. Александрович, О. Есманов, А. Семенченко, В. Федосов, І. Чугунов, Н. Вацик, В. Куліченко, І. Шевченко, В. Піхоцький, В. Бугаєнко, В. Поліщук, О. Шевчук, І. Скоропад, І. Басанцов, В. Максимова, та ін.. Також було проаналізовано роботи закордонних дослідників з державного аудиту, які розкривали його сутність та роль на різних рівнях економіки.

Поняття «державний фінансовий контроль» об'єднує кілька понять що взаємно доповнюють одне одного: «контроль», «фінансовий контроль» і загальне поняття функцій держави.

Поняття «контроль» є універсальним і властивим багатьом галузям науки, навіть якщо розглядати його суто з точки зору економіки, воно не зможе уникнути впливу інших. Тому, визначення вітчизняних економістів можна поділити на три категорії:

1) Контроль як явище або процес, цієї думки придержуються такі вчені: І. Дрозд, Ф. Бутинець, С. Бардаш, Н. Петренко, Н. Малюга, В. Шевчук;

2) Контроль як елемент управління, представники цієї думки: Т. Литвинчук, М. Пушкар;

3) Контроль як система, представники цієї категорії: В. Лушкін, В. Понікаров, А. Ачкасов, І. Ялдин.

«Фінансовий контроль» поняття більш конкретне, але вчені також не дійшли згоди, трактуючи його кожним дещо по-іншому. Таким чином, визначення можна розділити на три напрями:

1) Фінансовий контроль як функція управління фінансами: М. Коніна, Г. Бовсуновська;

2) Фінансовий контроль як система контрольних заходів: Н. Виговська, О. Стеблянко, Л. Дікань, Ю. Голуб, Н. Синюгіна, Г. Даченко;

3) Фінансовий контроль як інститут: Р. Сорока, І. Благун, І. Єлейко, Л. Гуцаленко, М. Коцупатрий.

Виходячи з забезпечення нормального виконання своїх функцій, держава поєднує функції фінансів із сутністю регулювання та видом фінансового регулювання, створюючи умови для виникнення та реалізації національного фінансового регулювання. З точки зору різних вітчизняних вчених це поняття в основному поділяється на такі категорії:

1) Державний фінансовий контроль як функція: Ю. Слободяник, Є. Калюга;

2) Державний фінансовий контроль як система: Н. Владімірова, О. Стеблянко, Н. Виговська, Л. Дікань, Ю. Лядова, О. Кожушко, В. Піхоцький;

3) Державний фінансовий контроль як інститут: М. Коцупатрий, Л. Гуцаленко, Ю. Пивовар.

Шляхом класифікації та синтезу досліджуваних понять можна встановити певний зв'язок і послідовність розвитку думки, переходячи від одного поняття до іншого. Створення ієрархічних, організованих зв'язків між досліджуваними поняттями в науці отримало назву «фінансова архітектура» і було розкрито О. Глущенком.

Базуючись на цьому було виведено ієрархію досліджуваної категорії (рис. 1).

Секція 1. Проблеми організації та методики державного фінансового контролю

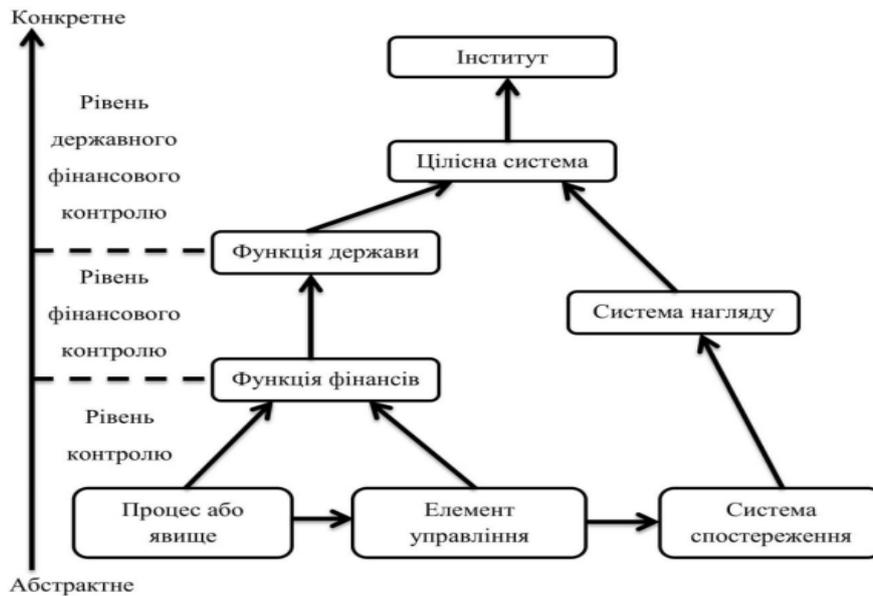

Рисунок 1 – Ієрархічно-логічний ланцюг понять «контроль», «фінансовий контроль» та «державний фінансовий контроль» [2]

Вона розгалужується як горизонтально (від одиничного до окремого, загального), так і вертикально (від абстрактного до конкретного), тобто має вигляд уявної піраміди.

Внизу цієї «піраміди» знаходиться концептуальна категорія «контроль», яка поступово еволюціонувала до «фінансового контролю», а потім еволюціонувала до «державного фінансового контролю».

Державний фінансовий контроль – це система державного сектору економіки, яка базується на принципі децентралізації, має певну внутрішню структуру (ієрархію органів державного фінансового контролю та їх систематизацію на встановлені види контролю) і зовнішньо виявляється у вигляді специфічних функцій:

Першою є контроль за формуванням, використанням і збереженням державних фондів і державного майна;

Другою — аналіз та контроль ефективного управління окремими державними ресурсами підконтрольними об'єктами, над якими він домінує;

Третьою — притягнення до відповідальності за порушення та протиправні дії в сфері публічних ресурсів у рамках чинного законодавства [1, с. 52].

Основними завданнями державний фінансового контролю є забезпечення ефективного функціонування державного сектору економіки, стимулювання соціально-економічного розвитку суспільства, запобігання привласненню, розтраті та неефективному використанню

IV Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Облік і оподаткування: контрольно-аналітичний аспект»

державних ресурсів. Методи фінансового контролю являють собою сукупність раціональних прийомів, засобів або способів, що застосовуються при реалізації функцій контролю.

Методи фінансового контролю відіграють важливу роль, оскільки від правильного вибору суб'єктом контролю певних дій залежить точність результату і ефективність контролю. Також раціональне використання методів фінансового контролю гарантує дотримання законних прав та інтересів підконтрольних суб'єктів, дозволяє не створювати перешкоду для нормального його функціонування [4, с. 55].

По суті, методи фінансового контролю можна розділити на загальнонаукові методи і специфічні контрольні методи (рис. 2)

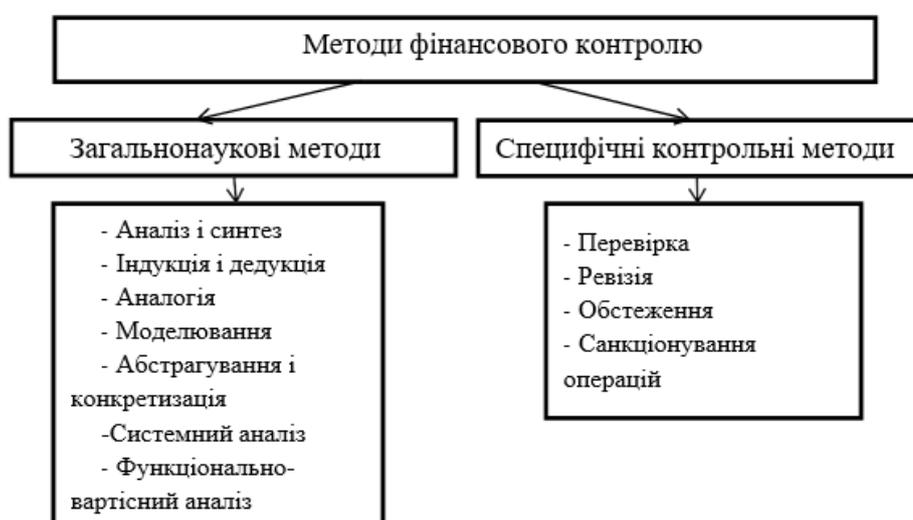

Рисунок 2 – Методи фінансового контролю [3, с. 133–135].

Методами здійснення державного фінансового контролю є перевірка, ревізія, обстеження, санкціонування операцій (табл. 1).

Таблиця 1 – Характеристика методів державного фінансового контролю

Методи ДФК	Характеристика
Перевірка	- Документальна і фактична перевірка законності і достовірності окремих фінансових операцій. - Оформлення результатів у формі акта
Ревізія	- Документальна і фактична перевірка законності та достовірності всієї сукупності фінансових операцій. - Оформлення результатів у формі акта
Обстеження	- Аналіз і оцінка стану певної сфери. - Оформлення результатів у формі висновку
Санкціонування	- Вчинення дозвільного напису після перевірки документів, представлених з метою здійснення фінансових операцій, на їх наявність і/або на відповідність зазначеним вимогам

Секція 1. Проблеми організації та методики державного фінансового контролю

Державний фінансовий контроль є важливою ланкою між приватним і державним секторами економіки, але, на відміну від податкового інституту, це повна протилежність. Завдяки ефективному формуванню та використанню державних ресурсів, які забезпечує державний фінансовий контроль, забезпечуються соціально та економічно необхідні фінансові ресурси для діяльності державних установ.

Завдяки наданню суспільству певного рівня соціально-економічних послуг, які покладаються на державні функції, суспільство стимулюється до продуктивної фінансово-економічної діяльності, яка в свою чергу призводить до розвитку фінансової системи та економіки країни в цілому.

Висновки. У даному дослідженні зроблено огляд наукових праць з питань державного фінансового контролю. На основі цього аналізу класифіковано та проаналізовано сформульоване вітчизняними дослідниками визначення категорійних понять «контроль», «фінансовий контроль» та «державний фінансовий контроль», що лежить в основі розвитку цих ключових концептуальних понять та аналізує перехід основних функцій та елементів категорії «контроль» від «фінансового контролю» до «фінансового контролю» та «державного фінансового контролю», тобто від абстрактної області категорії до конкретних категорій.

Тому, виходячи з функцій фінансів і держави та загальної системи, на інституційному рівні державний фінансовий контроль як інституційний контроль публічних фінансових установ, державний фінансовий контроль було виділено в окремий вид контролю.

Можна зробити висновок, що вони відіграють важливу роль, позаяк від правильного вибору суб'єктом контролю певних дій залежить точність результату і ефективність контролю.

Також раціональне використання методів фінансового контролю гарантує дотримання законних прав та інтересів підконтрольних суб'єктів, дозволяє не створювати перешкоду для нормального його функціонування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дрозд І. К. Стандарти INTOSAI для державного фінансового контролю / І. К. Дрозд // Наукові праці НДФІ. – 2022. – №. 4. – С. 225–230.

**IV Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція
«Облік і оподаткування: контрольно-аналітичний аспект»**

2. Бутинець Ф. Ф. Контроль і ревізія : підручник / Ф. Ф. Бутинець, Н. Г. Виговська, Н. М. Малюга ; за ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. – 3-е вид., доп. і перероб. – Житомир : ПП Рута, 2022. – 544 с.

3. Литвинчук Т. В. Оперативне управління як система впливу на економічні об'єкти / Т. В. Литвинчук // Регіональні перспективи. – 2020. – № 2–3. – С. 133–135.

4. Головань М. М. Державний фінансовий контроль і його реформування / М. М. Головань // Фінанси України. – 2019. – С. 45–68.

Слободяник Ю. Б.,
д-р екон. наук, професор,
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ЗДІЙСНЕННЯ РАХУНКОВОЮ ПАЛАТОЮ АУДИТУ КОНСОЛІДОВАНОЇ ФІНАНСОВОЇ ТА БЮДЖЕТНОЇ ЗВІТНОСТІ

У 2019 році експерти Світового банку провели оцінку стану управління державними фінансами в Україні. Незважаючи на відзначений експертами прогрес у цій сфері, що стосується запровадження середньострокового бюджетного планування, імплементації міжнародних стандартів бухгалтерського обліку у державному секторі, створення порталу «Відкритий бюджет» з метою підвищення рівня прозорості в управлінні державними коштами тощо, продовжує залишатися невирішеним питання інституційної та управлінської підзвітності у сфері управління державними фінансами. Саме тому підвищення рівня прозорості та підзвітності в управлінні державними фінансами стало однією із стратегічних цілей схваленої Кабінетом Міністрів України наприкінці 2021 року Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2022-2025 роки [1].

Рахункова палата, як вищий орган державного аудиту, відіграє надважливу роль у наданні об'єктивних експертних оцінок щодо управління державними коштами та державним майном. Як визначено у Стратегії розвитку Рахункової палати на 2019–2024 роки, її діяльність має сприяти впровадженню належного державного управління як основи сталого розвитку країни та забезпечення гідного життя громадян [2]. Особливої значущості виконання цього завдання набуває в умовах війни, коли значна частина бюджету України поповнюється завдяки наданим грантам і допомозі від Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ тощо.

Надання суспільству та іншим заінтересованим сторонам достовірної та повної інформації щодо надходження та використання бюджетних коштів передбачає проведення аудиту консолідованої річної

фінансової звітності уряду. Такий аудит є звичайною практикою вищих органів державного аудиту багатьох зарубіжних країн, зокрема і в ЄС, оскільки аудиторський звіт, поданий разом із консолідованою фінансовою та бюджетною звітністю, значно підвищує цінність такої звітності для користувачів, що має важливе значення для підтримання суспільної довіри. Разом з тим фінансовий аудит консолідованої звітності на рівні держави потребує не лише застосування аудиторського підходу, що відповідає вимогам міжнародних стандартів, але й значних часових та людських ресурсів, а головне – розробленої методики, яка має враховувати особливості процесу консолідації, бюджетних взаємовідносин, а також вимоги відповідних нормативно-правових актів.

Наразі законодавство України передбачає складання різних звітів, які узагальнюють фінансову інформацію на рівні держави. Так, Державна казначейська служба України складає консолідовану фінансову звітність про загальний майновий стан і результати діяльності суб'єктів державного сектору та бюджетів за вимогами НП(С)БОДС 102 «Консолідована фінансова звітність». Зазначені форми звітності містять не лише консолідовану інформацію у розрізі об'єктів обліку, а й розкривають дані у розрізі розпорядників бюджетних коштів, у тому числі на рівні державного та місцевих бюджетів. Зауважимо, що відповідно до вимог чинного законодавства повноваження Рахункової палати поширюються лише на кошти Державного бюджету України і не включають місцеві бюджети.

Інший річний звіт, який по суті є консолідованим і подається Кабінетом Міністрів України Верховній Раді України, Президенту України та Рахунковій палаті не пізніше 1 квітня року, наступного за звітним, має назву річного звіту про виконання закону про Державний бюджет України (стаття 61 Бюджетного кодексу України). Цей звіт містить фінансову та бюджетну звітність та потребує розгляду Рахунковою палатою протягом двох тижнів з наданням до Верховної Ради України висновків про виконання закону про Державний бюджет України (стаття 62 Бюджетного кодексу України) [3].

Для жодного із зазначених звітів на рівні держави чинними нормативно-правовими актами не передбачено здійснення аудиту Рахунковою палатою. Розгляд протягом двох тижнів не може вважатися аудитом ні за назвою, ні по суті. Крім того, цінність висновку про

Секція 1. Проблеми організації та методики державного фінансового контролю

виконання закону не можна навіть порівнювати з цінністю аудиторського звіту, який би надавав результати перевірки достовірності, повноти та відповідності поданої у звіті інформації вимогам.

Не менш важливим фактором є незначний досвід Рахункової палати у проведенні фінансових аудитів за вимогами міжнародних стандартів. Накопичення такого досвіду дозволить не лише підвищити якість проведених аудитів, а й забезпечить створення інформаційної бази щодо розпорядників бюджетних коштів, фінансова та бюджетна звітність яких піддавалася аудиту, що полегшуватиме проведення аудиту консолідованої звітності на рівні держави.

Отже, для забезпечення досягнення стратегічних цілей реформування системи управління державними фінансами у сфері прозорості та підзвітності, що є, до речі, обов'язковою умовою вступу України до ЄС, потрібно зробити низку виважених кроків, як-от:

– *на рівні законодавства:*

- закріпити вимогу обов'язкового проведення Рахунковою палатою аудиту річного консолідованого звіту на рівні держави, передбачивши для цього терміни, що відповідають практиці здійснення такого аудиту (зазвичай, не менше 9 місяців);

- уточнити порядок складання і подання консолідованої фінансової звітності на рівні держави у складі балансу, звіту про фінансові результати, звіту про рух грошових коштів, звіту про власний капітал та приміток до консолідованої фінансової звітності;

– *на рівні Рахункової палати:*

- розробити методику проведення фінансового аудиту консолідованої фінансової та бюджетної звітності відповідно до вимог Концептуальної основи професійних стандартів INTOSAI («INTOSAI Framework of Professional Pronouncements») та з урахуванням кращої практики;

- розробити підходи на основі оцінки ризиків до відбору головних розпорядників бюджетних коштів, фінансова звітність яких підлягатиме аудиту у поточному році;

- започаткувати співпрацю з Державною аудиторською службою України, спеціалісти якої можуть бути долучені до проведення аудиту консолідованої фінансової та бюджетної звітності на рівні держави, що потребуватиме перегляду відповідних підходів до планування діяльності обох інституцій.

Практична реалізація зазначених кроків дозволить запровадити аудит консолідованої фінансової та бюджетної звітності на рівні держави за вимогами міжнародних стандартів, що не лише відповідатиме зарубіжній практиці, зокрема країн ЄС, а й підвищуватиме довіру до системи державного управління, що особливо важливо в умовах, коли Україна одержує значну фінансову підтримку від донорів, які бажають отримати впевненість у тому, що надані ними кошти використані за призначенням.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2022–2025 роки та плану заходів з її реалізації : розпорядження Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 № 1805-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-2021-%D1%80#Text/> (дата звернення: 07.05.2023).

2. Стратегія розвитку Рахункової палати на 2019–2024 роки, затв. рішенням Рахункової палати від 29.07.2019 № 18-1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://rp.gov.ua/Strategy/Strategy_2019-2024/?id=796 (дата звернення 07.05.2023).

3. Бюджетний кодекс України : Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення: 07.05.2023).

Стадніченко Р. В.,

здобувач вищої освіти;

Колесніков О. В.,

здобувач вищої освіти

Науковий керівник:

Пугаченко О. Б.,

канд. екон. наук, доцент,

*Центральноукраїнський національний
технічний університет*

КОНТРОЛЮЮЧІ ОРГАНИ ТА ШЛЯХИ ЗДІЙСНЕННЯ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ

Необхідність та стабілізація фінансової системи, забезпечення стійкого надходження бюджетних доходів, дотримання податкової дисципліни як умови якісного виконання фізичними та юридичними особами зобов'язань перед державою, а також існування тіньової економіки в Україні обумовили створення особливого напрямку державного фінансового контролю – податкового контролю [1, с. 259].

Податковим кодексом України (далі – ПКУ) передбачено главу 5 «Податковий контроль», яка містить лише статтю 61 «Визначення податкового контролю та повноваження органів державної влади щодо його здійснення» та статтю 62 «Способи здійснення податкового контролю». Податковий контроль здійснюється органами, зазначеними у статті 41 ПКУ «Контролюючі органи та органи стягнення», в межах їх повноважень. Повноваження і функції контролюючих органів визначаються ПКУ, Митним кодексом та законами України.

Економічний розвиток держави залежить від ряду чинників, у тому числі і від контрольної функції податків, ефективність якої реалізується через такий складовий елемент системи державного регулювання як податковий контроль [2, с. 8].

Податковий контроль – це система заходів, що вживаються контролюючими органами та координуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, з метою контролю правильності нарахування, повноти і своєчасності сплати податків і зборів, а також дотримання законодавства з питань регулювання обігу готівки, проведення розрахункових

IV Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Облік і оподаткування: контрольно-аналітичний аспект»

та касових операцій, патентування, ліцензування та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи [3].

Податковий контроль в Україні може здійснюватись шляхами, які представлено на рис. 1.

З 20.03.2023 шляхи здійснення податкового контролю доповнено п'ятим напрямком – облік і моніторинг діяльності фінансових агентів відповідно до статті 39³ ПКУ.

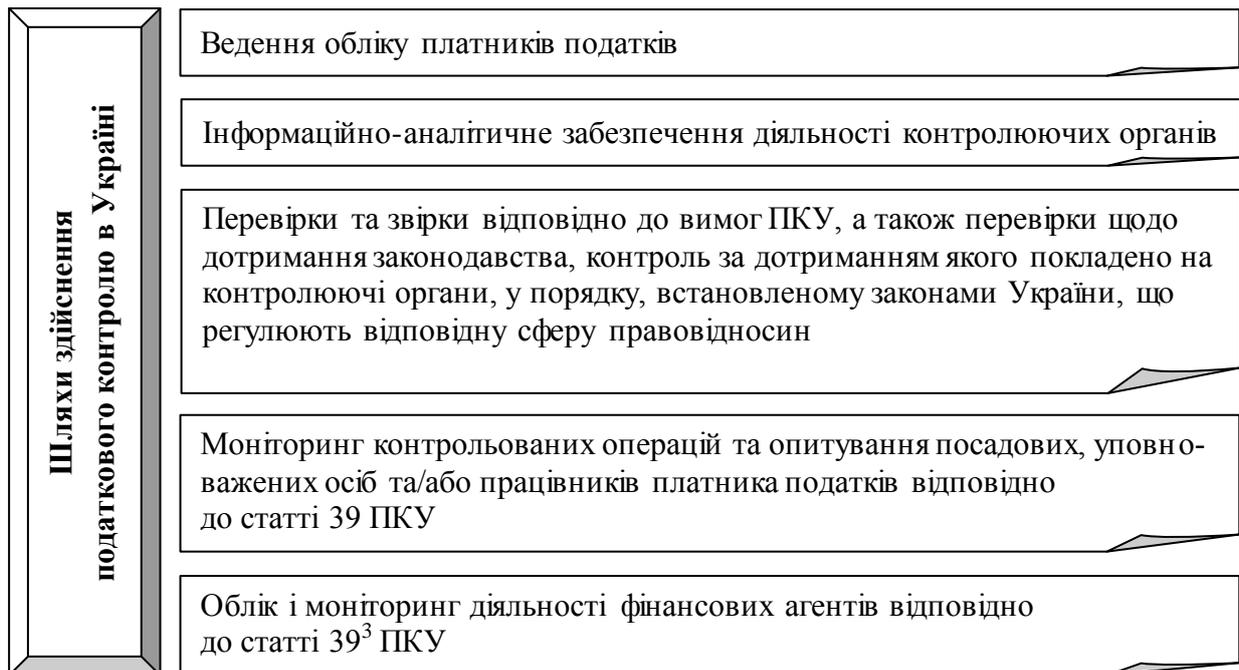

Рисунок 1 – Шляхи здійснення податкового контролю згідно Податкового кодексу України

Податковим кодексом України визначаються функції та правові основи діяльності контролюючих органів та центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику. Так, контролюючими органами у частині здійснення податкового контролю в Україні є:

- податкові органи (центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, його територіальні органи) – щодо дотримання законодавства з питань оподаткування, законодавства з питань сплати єдиного внеску, а також щодо дотримання іншого законодавства, контроль за виконанням якого покладено на центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, чи його територіальні органи;

Секція 1. Проблеми організації та методики державного фінансового контролю

- митні органи (центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, його територіальні органи) – щодо дотримання законодавства з питань митної справи та оподаткування митом, акцизним податком, податком на додану вартість, іншими податками та зборами, які відповідно до податкового, митного та іншого законодавства справляються у зв'язку із ввезенням (пересиланням) товарів на митну територію України або територію вільної митної зони або вивезенням (пересиланням) товарів з митної території України або території вільної митної зони.

Державні податкові інспекції є структурними підрозділами територіальних органів центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, та діють на підставі положень про такі територіальні органи, затверджених центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, в межах функцій, визначених статтею 19³ ПКУ.

З 25.09.2021 у статті 61 ПКУ вказано, що органи Служби безпеки України, Національної поліції України, прокуратури, інші правоохоронні органи та їх службові (посадові) особи не можуть брати безпосередньої участі у перевірках, що проводяться контролюючими органами, та проводити перевірки суб'єктів підприємницької діяльності з питань оподаткування.

Отже, податковий контроль може здійснюватись п'ятьма шляхами, а контролюючими органами у частині його проведення є податкові та митні органи, тобто центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову й митну політику та його територіальні органи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Пугаченко О. Б. Податковий контроль як інструмент запобігання тіньовій економіці / О. Б. Пугаченко, Т. В. Фоміна // Стратегічні пріоритети детінізації України у системі економічної безпеки: макро та мікро вимір : монографія / за ред. Черевка О. В. – Черкаси : ПП Чабаненко Ю. А., 2014. – С. 259–280.

2. Фоміна Т. В. Організація і методика податкових перевірок : навчальний посібник / Т. В. Фоміна, О. Б. Пугаченко. – Дніпро : ПП Середняк Т. К., 2020. – 292 с.

3. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 06.05.2023).

Умаров А. В.,

здобувач вищої освіти

Науковий керівник:

Білобровенко Т. В.,

канд. екон. наук,

Державний податковий університет

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

Державний фінансовий контроль є важливим елементом фінансової системи країни, який має на меті забезпечення ефективного використання бюджетних коштів та протидії корупції в державному секторі. Україна, як і багато інших країн світу, стикається з численними проблемами в організації та методиці державного фінансового контролю. Водночас, з'являються нові технології та підходи, які можуть допомогти вирішити ці проблеми та підвищити ефективність державного фінансового контролю. У даній роботі будуть розглянуті проблеми та перспективи розвитку державного фінансового контролю в Україні, а також запропоновані шляхи вирішення цих проблем.

Фінансовий контроль є досить важливим атрибутом ринкової економіки. Згідно проекту закону України «Про основні засади діяльності органів державного фінансового контролю» державний фінансовий контроль – це комплекс цілеспрямованих заходів органів, їх підрозділів чи службових осіб, які здійснюють державний фінансовий контроль у межах повноважень, встановлених законодавством України, з метою упередження, виявлення та припинення фінансових правопорушень на підконтрольному об'єкті щодо його фінансово-господарської діяльності, а також забезпечення законності, фінансової дисципліни та ефективності формування і витрачання коштів, у тому числі бюджетних, та інших активів у процесі володіння, розпорядження, використання і відчуження державного майна, відшкодування збитків та встановлення міри відповідальності у разі порушення фінансового, у тому числі бюджетного, законодавства [1].

Секція 1. Проблеми організації та методики державного фінансового контролю

Загалом, фінансовий контроль нашої країни має досить багато проблем. Найбільше вони відображаються у координації органів фінансового контролю, інституціональній організації тощо. На нашу думку, в порівнянні з більш розвиненими країнами, Україна відстає у розвитку державного фінансового контролю через: високий рівень корупції, недосконалість та неповність законодавства, низький рівень відповідальності за скоєні порушення. Хоч наразі уряд почав програму з удосконалення системи державного фінансового контролю, проблеми та порушення глобально нікуди не ділися.

До основних проблем у фінансовому контролі можна віднести такі:

1. Велика кількість контрольних процесів містять у собі фіскальний характер; більшість заходів державного фінансового контролю лише констатують негативні наслідки (порушення) у діяльності підприємства, а не дають змогу запобіганню чи вирішенню причин їх виникнення.

2. Навіть зараз використовуються застарілі методи та процедури контролю, що, як показує практика, давно не є ефективними та значно відстають від методів більш розвинених країн.

3. Зростання фінансових порушень у сфері бюджетних коштів; як зазначалося вище, рівень корупції є високим, і позбутися, або хоча б зменшити його у найкоротші строки немає можливості, тому й досі діють налагоджені роками системи з розкрадання та відмивання бюджетних коштів.

4. Мала свідомість щодо важливості розвитку та діяльності фінансового контролю в системі управління державними коштами [2].

Незважаючи на досить велику кількість проблем, що негативно впливають на фінансовий контроль існує ряд заходів та методів усунення даних проблем. Одним із найбільш дієвих способів є впровадження сучасних технологій. Процес цифровізації має низку переваг, де серед головних виділяють: точність, своєчасність, прозорість тощо. До того ж, варто зазначити, що для ведення фінансового контролю використовуються як і новітнє обладнання, так і нове програмне забезпечення. До основних технологій, що можуть допомогти у вирішенні даного питання можна віднести наведені у таблиці 1.

**IV Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція
«Облік і оподаткування: контрольно-аналітичний аспект»**

**Таблиця 1 – Сучасні технології покращення державного
фінансового контролю**

Технологія	Опис
Електронні системи звітності та обліку	Застосування електронних систем звітності та обліку дозволяє автоматизувати процеси збору, обробки та аналізу фінансової інформації, що покращує якість контролю та зменшує можливість виникнення помилок.
Аналіз даних та машинне навчання	Використання методів аналізу даних та машинного навчання дозволяє виявляти недоліки та нерегулярності в фінансовій звітності, а також прогнозувати можливі ризики.
Цифрова ідентифікація та електронний підпис	Застосування цифрової ідентифікації та електронного підпису дозволяє забезпечити автентичність та недоступність для втручання даних, а також сприяє зменшенню адміністративних витрат.
Blockchain-технології	Застосування blockchain-технологій дозволяє забезпечити безпеку фінансових транзакцій та запобігти можливості їх незаконного змінення.
Відеоспостереження та аналіз зображень	Використання відеоспостереження та систем аналізу зображень дозволяє виявляти порушення фінансової дисципліни та випадки корупції.
Open Data та Data Mining	Відкриті дані та Data Mining дозволяють здійснювати аналіз та моніторинг фінансових процесів, а також забезпечувати доступ до публічної інформації.

Отже, підсумовуючи, можна сказати, що наразі існує низка проблем у сфері державного фінансового контролю, які наносять щоденної шкоди фінансовій, банківським системам. Одним із головних каталізаторів, за допомогою яких уряду та державним органам вдасться подолати її, або хоча б сповільнити та зменшити, частка порушень та проблем державного фінансового контролю значно скоротиться. Важливим фактором на шляху до розвитку та покращення стану сфери контролю, є впровадження нових технологій, що мінімізують та спростять виконання роботи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про основні засади діяльності органів державного фінансового контролю : проект Закону України від 30.11.2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://dasu.gov.ua/ua/plugins/userPages/1057> (дата звернення: 10.04.2023).
2. Собкова Н. Проблеми та вектори розвитку державного фінансового контролю на місцевому рівні / Н. Собкова // Науковий вісник Чернівецького університету. – 2019. – Вип. 809. – С. 72–76.

Чепіль С. О.,

здобувач вищої освіти

Науковий керівник:

Білобровенко Т. В.,

канд. екон. наук,

Державний податковий університет

ПЕРСПЕКТИВИ ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

Нині, в умовах війни, Україна є країною зі складним економічним та фінансовим становищем, тому державний фінансовий контроль важливий для забезпечення ефективного використання державних коштів та запобігання фінансовим злочинам.

Багато науковців у своїх працях пояснювали проблему розвитку державного фінансового контролю в Україні серед них: Стефанюк І. В., Шевченко Н. І., Дікань Л. В., Скоропад І. С. Кожен представив свої методи щодо вдосконалення фінансового контролю, та все ж таки проблеми розвитку потребують майбутнього покращення.

Державний контроль – це невідокремлена частина ринкової економіки, завдяки ньому не допускаються порушення в економіці. Відповідно до ГКУ пункту 6 статті 19 «Державний контроль та нагляд за господарською діяльністю» [1] органи державної влади і посадові особи зобов'язані здійснювати інспектування та перевірки діяльності суб'єктів господарювання неупереджено, об'єктивно і оперативно, дотримуючись вимог законодавства, поважаючи права і законні інтереси суб'єктів господарювання.

Однією з перспектив розвитку державного фінансового контролю в Україні є впровадження більш сучасних методів та технологій контролю. Також можна посилити співпрацю з міжнародними організаціями та підвищити кваліфікацію працівників органів державного фінансового контролю.

Контролюючі органи та посадові особи не повинні допускати зловживань своїми повноваженнями й також мати відповідну компетенцію. Вирішенням може послугувати удосконалення нормативно-правового законодавства для перевіряючих органів, тобто сформувавши

Секція 1. Проблеми організації та методики державного фінансового контролю

чітку методологічну базу, також покарання керівників за делікт повинно здійснюватися відповідно до європейської практики.

Проблеми, які ускладнюють розвиток державного фінансового контролю в Україні:

- недостатня фінансова підтримка органів державного фінансового контролю. Це може обмежувати їх можливості виконувати свої функції та розвивати сучасні методи контролю;

- недостатня кваліфікація працівників органів державного фінансового контролю. Це може призводити до помилок та непродуктивності у роботі;

- корупція та політичний тиск. Ці проблеми можуть ставити під загрозу незалежність органів державного фінансового контролю та їх ефективність;

- недостатня прозорість та доступність інформації про використання державних коштів;

- низький рівень обізнаності громадськості щодо важливості державного фінансового контролю та їх ролі у забезпеченні ефективного використання державних коштів.

Одна з найбільших проблем - це корупція, яка може ставити під загрозу ефективність державного фінансового контролю. Також необхідно забезпечити більш прозору та доступну інформацію про використання державних коштів, щоб громадськість могла відстежувати можливі порушення. Крім того, важливо забезпечити незалежність органів державного фінансового контролю від політичних впливів та захистити працівників від тисків та переслідувань.

Основним завданням операційного аудиту є сприяння запобіганню незаконному, неефективному та нецільовому використанню державних коштів та/або майна, інших активів держави, здійснення контролю за цільовим використанням і своєчасним поверненням кредитів (позик), залучених під державні гарантії, суб'єктами господарювання державного сектору економіки [2].

Реагування на масштабні виклики, які постали перед Україною у вигляді триваючої російської збройної агресії, поширення гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, та початку глобальної економічної кризи, потребує додаткових ресурсів та більш ефективного та результативного управління державними фінансами [3].

Отже, для ефективного розвитку державного фінансового контролю в Україні потрібно поєднувати в собі використання сучасних технологій та методів контролю з боротьбою з корупцією та забезпеченням прозорості та доступності інформації. Потрібно удосконалити стратегію, яка буде спиратися на міжнародний досвід та працюватиме для економічного розвитку України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. ГКУ пункт 6 стаття 19 «Державний контроль та нагляд за господарською діяльністю» // Відомості Верховної Ради України. 2003. № 18, № 19–20, № 21–22. Ст. 144 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>

2. Про окремі заходи щодо забезпечення державного фінансового контролю : постанова Кабінету Міністрів України від 27.09.2022 № 1119 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1119-2022-%D0%BF#Text>

3. Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2022–2025 роки та плану заходів з її реалізації : розпорядження Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 № 1805-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-2021-%D1%80#Text>

Шаповалов М. О.,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
Тарашенко В. А.,
канд. екон. наук, доцент,
Державний податковий університет

ОБЛІК У БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ В УМОВАХ ВІЙНИ

Бухгалтерський облік у бюджетних установах в умовах війни в Україні відіграє вирішальну роль у забезпеченні прозорості, підзвітності та ефективного використання коштів у складний період. Руїнування інфраструктури, зміни пріоритетів витрат і приплив біженців вимагають ретельного ведення обліку, щоб підтримувати контроль над фінансовими ресурсами та сприяти післявоєнному відновленню.

В цілому організація бухгалтерського обліку здійснюється відповідно до закону України «Про бухгалтерський та фінансову звітність в Україні». Але зважаючи на те, що в їх діяльності вико ристовуються державні кошти та майно, ведення обліку активів, зобов'язань та капіталу суворо регламентується інструкціями Державного казначейства України. Так, для цих організацій наказами Державного казначейства затверджений План рахунків бухгалтерського обліку бюджетних установ та Порядок його застосування, Інструкція про кореспонденцію рахунків, затверджені форми меморіальних ордерів, карток і книг бухгалтерського обліку, Інструкції з обліку запасів, необоротних активів, грошових коштів та розрахунків. А також багато інших, що в цілому врегульовують облік окремих видів активів, зобов'язань та власного капіталу бюджетних установ [1].

Основним аспектом бухгалтерського обліку в бюджетних установах є прозоре та відповідальне використання бюджетних коштів. Уряд має ретельно документувати всі доходи та витрати, пов'язані з військовими діями, включаючи витрати на озброєння, збереження та відновлення інфраструктури, гуманітарну допомогу та підтримку постраждалих осіб. Це сприяє запобіганню корупції, нецільовому використанню коштів та забезпечує ефективне функціонування державних програм. Ще одним важливим аспектом є формування детальних фі-

нансових звітів. Регулярне звітування бюджетних установ про їхню фінансову діяльність, що включає пояснення доходів і витрат, стан резервного фонду та виділення коштів на різні програми та проекти, дає змогу уряду та громадськості контролювати фінансовий стан цих установ та виявляти будь-які недоліки чи порушення.

Необхідно зауважити, що на час воєнного стану, через дуже обмежений бюджетний ресурс та потребу збільшити фінансування оборони уряд запровадив особливі правила проведення видатків. Постанова Уряду № 590, ухвалена ще влітку 2021 року, уже в березні запровадила жорстку пріоритетність здійснення видатків під час війни як з державного, так і з місцевих бюджетів, суттєво обмеживши статті видатків, за якими ДКСУ проводила фінансування. Навіть якщо виконуються плани надходжень певного бюджету, Казна не пропустить видатки, які не є першочерговими для фінансування під час війни, тим самим забезпечуючи ліквідність єдиного казначейського рахунку. Пріоритетними протягом всього 2022 року були видатки на національну безпеку і оборону та на здійснення заходів правового режиму воєнного стану, у другій черзі – захищені в мирний час статті видатків – оплата праці бюджетників, обслуговування боргу, соцвидатки, оплата комунальних послуг та енергоносіїв та ін. Капітальні видатки фінансуються в останню чергу і, як правило, лише при обґрунтуванні нагальної необхідності таких видатків ще в цьому році. Залежно від наявності коштів перелік пріоритетності видатків змінювався – до Постанови 590 під час воєнного стану вносились зміни сімнадцять разів. Передусім зміни були обумовлені фактично виявленими нагальними потребами, які складно було передбачити під час ухвалення Постанови (до запровадження воєнного стану). Із загального фонду державного бюджету з початку повномасштабного вторгнення до кінця року було профінансовано видатки в обсязі 2,24 трлн грн, тобто в середньому 223,7 млрд грн в місяць (найменше у квітні – 166,9 млрд грн, а найбільше у грудні – 330,5 млрд грн) [2].

Зважаючи на все вищесказане, створення надійної системи контролю бухгалтерського обліку в бюджетних установах під час війни є надзвичайно важливим. Такі заходи, як фінансовий аудит, внутрішній контроль, системи моніторингу та звітності, сприяють запобіганню фінансовим порушенням, виявленню порушень та за безпеченню ефективного використання бюджетних ресурсів. Крім того, важливо

забезпечити надійні системи контролю та перевірки фінансових операцій. Залучення незалежних аудиторів, проведення перевірок та аудитів, використання сучасних технологій для автоматизації покращують облікові процеси.

Також необхідно вирішити проблеми ведення обліку в зонах конфлікту. Встановлення внутрішніх процедур і правил для збереження документації та захисту фінансових даних, включаючи створення резервних копій, захист від несанкціонованого доступу та регулярне оновлення систем бухгалтерського обліку, є ключовими аспектами розвитку обліку в бюджетних установах в умовах війни. Це життєво важливі компоненти для ефективного управління фінансами під час кризи, що дозволяє ідентифікувати ризики та виклики, полегшує розподіл ресурсів і підтримує післявоєнне економічне відновлення та соціальний розвиток.

Розробка та впровадження відповідних інструментів підвищення кваліфікації у сфері внутрішнього фінансового контролю в державному секторі є також необхідною умовою для уникнення правопорушень, зокрема: платформи для дистанційного навчання з питань внутрішнього контролю та внутрішньої аудиту, модуля для оцінки професійного рівня внутрішніх аудиторів в державному секторі, автоматизації процесів формування та узагальнення звітності щодо результативності внутрішньої аудиторської служби, аналізу ризиків для вибору об'єктів для внутрішніх аудитів та формування планів, вибору об'єктів для зовнішнього оцінювання якості [3].

Отже, незважаючи на труднощі, пов'язані з війною, Україна має надавати пріоритет прозорості, ефективності та підзвітності у використанні бюджетних коштів. Зміцнення системи аналізу і обліку в бюджетних установах та сприяння співпраці між інституціями є ключовими аспектами для ефективного управління фінансовими ресурсами задля забезпечення стабільного розвитку в умовах складності збройного конфлікту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Михайлов М. Г. Бухгалтерський облік у бюджетних установах : навч. посіб / М. Г. Михайлов, М. І. Телегунь, О. П. Славкова. – Київ : Центр учб. літ. – 2011.

**IV Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція
«Облік і оподаткування: контрольно-аналітичний аспект»**

2. Маркуц Ю. Видатки під час війни: що вдалось і не вдалось профінансувати у 2022-му [Електронний ресурс] / Ю. Маркуц. – Режим доступу : <https://voxukraine.org/vydatky-pid-chas-vijny-shho-vdalos-i-ne-vdalos-profinansuvaty-u-2022-mu> (дата звернення: 16.05.2023).

3. Components and objectives. Component 1: Budget process modernisation [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://eu4pfm.com.ua/components-and-objectives/budget-process-modernisation/> (дата звернення: 16.05.2023).

Ярошенко М. С.,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
Тарашенко В. А.,
канд. екон. наук, доцент,
Державний податковий університет

ПРОБЛЕМИ ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Стабільний розвиток та функціонування економіки будь якої країни напряду залежить від безперервної роботи фінансового сектору держави, як важливої складової управління та регулювання. Необхідність державного фінансового контролю виникає з метою забезпечення ефективного використання державних коштів, а також попередження випадків корупції або інших порушень у сфері фінансів.

Проблеми ефективності державного фінансового контролю є важливим питанням, яке стосується усіх країн світу. Враховуючи український досвід можна сказати, що ця сфера потребує доопрацювання органами відповідних служб задля забезпечення стабільності та системності роботи економіки країни в цілому.

Державний фінансовий контроль є важливим елементом ефективного управління фінансами держави. Його завдання полягає у забезпеченні законності, ефективності та економічності використання державних коштів, а також виявленні та запобіганні корупційних проявів. Оскільки, державний фінансовий контроль сприяє оптимізації бюджетних видатків, підвищенню довіри громадян до держави та її інституцій, а також зменшенню корупції та зловживання владою, необхідним та першочерговим завданням влади є постійне вдосконалення роботи цієї системи, вирішення проблем та пошук ефективних шляхів їх подолання [1, с. 126].

Одним з основних чинників, що гальмує розвиток ефективності державного фінансового контролю досі залишається недостатня кількість кваліфікованих співробітників відповідних служб. Хоча, згідно зі статистикою, у 2022 році кваліфікацію за професійними та короткостроковими програмами підвищили 414 державних службовців, а це

91,2 % від фактичної чисельності працюючих апарату Держаудитслужби, та 1596 працівників міжрегіональних територіальних органів, або 83,8 %, все ж таки проблема недостатньої кількості спеціалістів повністю не вирішена і потребує постійного розвитку та вдосконалення [2].

Також однією з проблем ефективності державного фінансового контролю є недостатня автоматизація процесів. Більшість процесів звірки та аналізу фінансової звітності виконуються вручну, що затягує час на їх виконання та збільшує ймовірність помилок. Одним із способів подолання цієї проблеми є використання різноманітних інформаційних технологій, таких як штучний інтелект, розпізнавання тексту та інші [3].

Окрім цього, для ефективного контролю та виявлення порушень у сфері фінансів необхідно використовувати сучасні аналітичні інструменти, такі як аналіз даних, дата-майнінг та інші. Використання яких дозволить збільшити ефективність контролю та зменшити кількість порушень.

Ще однією проблемою є недостатня ефективність процедур державного закупівельного контролю. Державні закупівлі є однією з найбільш вразливих сфер, які часто стають об'єктом корупційних схем. Для подолання цієї проблеми необхідно вдосконалити процедури державного закупівельного контролю та забезпечити їх більшою прозорістю та обов'язковістю.

Для підвищення ефективності державного фінансового контролю також необхідно залучати до цього процесу широку громадськість та створювати умови для залучення громадських організацій та експертів до моніторингу та контролю за використанням державних коштів. Це дозволить підвищити рівень відкритості та прозорості управління державними фінансами та забезпечити більш ефективне використання державних ресурсів.

Підсумовуючи все вищесказане, можна зробити висновок, що ефективний державний фінансовий контроль є важливим елементом державного управління, який дозволяє забезпечити ефективне використання державних ресурсів та запобігти корупції, іншим порушенням у сфері фінансів. Для підвищення ефективності контролю необхідно вдосконалювати процеси контролю; розширювати коло спеціалістів; забезпечувати більшу прозорість та координацію між різними службами; використовувати сучасні аналітичні інструменти та залучати до контролю широку громадськість та експертів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Макаренко О. В. Організація та методика державного фінансового контролю / О. В. Макаренко // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Економічні науки. – 2016. – Вип. 2(2). – С. 126–131.
2. Звіт Державної аудиторської служби за 2022 рік [Електронний ресурс] // Урядовий портал. – Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/news/zvit-derzhavnoi-audytorskoi-sluzhby-za-2022-rik> (дата звернення: 05.05.2023).
3. Яцишин Ю. М. Автоматизація державного фінансового контролю: теоретичні аспекти та практичні аспекти застосування / Ю. М. Яцишин, О. А. Гнатюк // Економіка та управління підприємствами комплексу. – 2019. – № 4 (46). – С. 58–66.

Ярошенко М. С.,

здобувач вищої освіти

Науковий керівник:

Білобровенко Т. В.,

канд. екон. наук,

Державний податковий університет

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Повномасштабне вторгнення країни-терориста РФ на територію України призвело не тільки до внутрішніх змін в житті кожного українця, але і до часткового перевороту в самій системі державного регулювання, управління та контролю, зокрема це стосується фінансового сектору, як основоположного в забезпеченні стабільності всіх економічних процесів держави. 24 лютого 2022-го року Президентом України Володимиром Зеленським було введено воєнний стан, що закріплює за собою ряд тимчасових змін та нововведень для забезпечення підтримки та контролю ситуації всередині країни [1].

Актуальність даної теми полягає в тому, що надзвичайний стан в країні вимагає від влади забезпечити стабільне функціонування всіх сфер життєдіяльності, зокрема створити надійну систему державного фінансового контролю, яка є невід'ємною складовою державного управління.

Державний фінансовий контроль є однією з важливих функцій державної адміністрації, яка включає сприяння реалізації державної фінансової політики, забезпечення формування та ефективного використання національних фінансових ресурсів для досягнення її цілей у фінансовій сфері. Ключовим фактором виведення української економіки на новий шлях розвитку та зменшення наслідків повномасштабного вторгнення є ефективне використання державних фінансових ресурсів. У багатьох нормативно-правових актах це наведено як один із пріоритетних напрямків національного розвитку [2, с. 234].

З 7 травня 2022 року набула чинності постанова Кабінету Міністрів України [3], яка визначає деякі питання здійснення державного фінансового контролю в умовах воєнного стану, а саме:

1. Державна аудиторська служба України та її міжрегіональні територіальні органи здійснюють заходи державного фінансового контролю обов'язково з урахуванням воєнного стану.

Секція 1. Проблеми організації та методики державного фінансового контролю

2. Тривалість заходів пристосовується до обставин, що виникли внаслідок воєнного стану.

3. Документування національного фінансового контролю та його процесів здійснюється безпосередньо у паперовій та електронній формі.

Організація державного фінансового контролю є важливим елементом ефективної державної фінансової політики. Умови воєнного стану ставлять певні виклики та обмеження перед органами державного фінансового контролю (розповсюдження корупції, зловживань та незаконних операцій з фінансами тощо), проте не зменшують їх важливості.

Основні особливості організації державного фінансового контролю в умовах воєнного стану можуть бути наступними: по перше, владі необхідно збільшити обсяги державних витрат на забезпечення безпеки та оборони країни, а також контроль за використанням гуманітарної допомоги, що надходить з інших країн, або від благодійних організацій, що в свою чергу, підсилює важливість здійснювати ефективний контроль за використанням бюджетних коштів.

По-друге, недоступність деяких територій для контролю може призвести до невідповідності фінансових документів дійсності. В такому випадку, важливо забезпечити можливість проведення фінансового контролю в рамках доступних ресурсів. Умови воєнного стану можуть збільшити ризик корупційних схем та міжнародної економічної злочинності, що потребує посилення заходів з боротьби з корупцією та проведення ефективного фінансового контролю.

Окрім цього, надзвичайний стан в країні може призвести до посилення відповідальності за порушення фінансових правил та зловживання владою. У цей період важливо також забезпечувати відкритість та прозорість у використанні державних коштів, щоб забезпечити довіру громадськості та підвищити ефективність використання бюджетних коштів.

Підсумовуючи все вищесказане, можна дійти висновку, що державний фінансовий контроль є невід'ємною складовою державного управління та має на меті сприяти зміцненню фінансового становища держави, економічному зростанню шляхом стеження за досягненням цільових орієнтирів та перевірки дотримання обмежуючих параметрів фінансового і економічного розвитку. Умови воєнного стану можуть

створювати сприятливу обстановку для розповсюдження корупції, зловживань та незаконних операцій з фінансами. Тому державний фінансовий контроль має бути спрямований на попередження та припинення подібних порушень, базуючись на таких основних засадах організації, як: незалежність та об'єктивність контролюючих органів; збільшення обсягів контролювання; використання сучасних методів контролю; підвищення рівня компетентності контролюючих органів; здійснення координації та співпраці між контролюючими органами тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» : Закон України від 24.02.2022 № 2102-IX / Законодавство України : база даних / Верхов. Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text> (дата звернення: 08.04.2023).
2. Рябчук О. Г. Зміни у заходах державного фінансового контролю в умовах воєнного стану в Україні [Електронний ресурс] / О. Г. Рябчук, А. В. Гайова, Д. О. Гаркуша. – Режим доступу : <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/19180> (дата звернення: 08.04.2023).
3. Про деякі питання здійснення державного фінансового контролю в умовах воєнного стану : постанова Кабінету Міністрів України від 7 травня 2022 р. № 561 // Урядовий портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/561-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 08.04.2023).

STATE
TAX
UNIVERSITY

СЕКЦІЯ 2

**Розвиток податкового аудиту:
проблеми та перспективи.**

STATE
TAX
UNIVERSITY

Адамовська А. І.,
здобувач вищої освіти;
Тарашенко В. А.,
канд. екон. наук, доцент,
Державний податковий університет

ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ НЕЗАЛЕЖНОГО ПОДАТКОВОГО АУДИТУ

Податковий аудит є важливим інструментом для забезпечення фінансової стабільності підприємства, оскільки розмір податкових зобов'язань та ризик їх порушення відіграють важливу роль у функціонуванні та розвитку організації. З цієї причини, керівництво часто залучає послуги податкового аудиту, щоб отримати достовірну та об'єктивну інформацію про відповідність підприємства податковому законодавству.

Популярність послуг податкового аудиту на ринку обумовлена складною системою оподаткування, постійними змінами в законодавстві, великою кількістю суперечливих судових справ, недостатньою компетентністю бухгалтерських служб та прагненням організацій отримати професійні консультації з планування оподаткування з метою зниження податкового навантаження [1].

Податковий аудит може бути державним та незалежним в залежності від того, хто здійснює його проведення [2].

Державний податковий аудит проводиться контролюючими органами держави, такими як Державна податкова служба, для перевірки відповідності платників податків вимогам законодавства. Такий вид аудиту є офіційним та має обов'язковий характер для платників податків.

Незалежний податковий аудит, натомість, здійснюється незалежними компаніями, що спеціалізуються на податковій консультації та аудиті. Цей вид аудиту не є обов'язковим для платників податків, але може бути корисним для визначення правильності розрахунків та податкових зобов'язань. Подальше розкриття нашого дослідження буде ґрунтуватися на незалежному податковому аудиті.

Проведення податкового аудиту має на меті не лише підтвердження достовірності податкових декларацій та нарахування податкових платежів у бюджет, але й розробку рекомендацій щодо покращення фінансово-господарської діяльності підприємства.

Секція 2. Розвиток податкового аудиту: проблеми та перспективи

Головному бухгалтеру та фінансовому директору підприємства повинні бути покладені функції перевірки правильності та своєчасності нарахування та сплати податків, оскільки це є їх безпосередніми посадовими обов'язками [3].

У процесі проведення податкового аудиту, компанія-аудитор намагається вирішити всі питання, пов'язані з оптимізацією і плануванням. Податковий аудит може включати перевірку та оцінку: обґрунтованості витрат для цілей оподаткування; контрагентів на критерій «сумлінності»; угод з взаємозалежними особами; відповідності ринкового рівня застосовуваних цін як за видатками, так і прибутком, в тому числі по знижкам / бонусам покупцям і постачальникам; наявності, правильності оформлення і відображення в обліку первинних видаткових документів; реєстрації та ведення обліку по відокремленим підрозділам; обґрунтованості виплат за трудовими договорами (премій, бонусів і компенсацій витрат співробітників); правильності розрахунку і сплати податків і зборів [4].

Податковий аудит є важливою складовою системи оподаткування, оскільки дозволяє забезпечити виконання законодавства про оподаткування та зберігання фінансової дисципліни серед платників податків. Застосування сучасних технологій в податковому аудиті може сприяти підвищенню ефективності його проведення та скороченню строків його реалізації.

Однією з технологій, які можуть використовуватися в податковому аудиті, є програмне забезпечення для аналізу фінансових даних. Наприклад, програма IDEA дозволяє аналізувати великі обсяги фінансових даних, виявляти тенденції та аномалії, які можуть свідчити про порушення законодавства про оподаткування. За допомогою програмного забезпечення можна також проводити швидкий і точний аналіз наявних даних, що дозволяє підвищити ефективність роботи аудиторів та скоротити строк аудиту.

Іншою технологією, яка може бути використана в податковому аудиті, є електронний облік та електронна звітність. Відповідно до Закону України "Про електронні документи та електронний документообіг", електронні документи мають таку ж юридичну силу, як паперові. Таким чином, використання електронної звітності може допомогти підприємствам більш ефективно організувати свою роботу з обліку та звітності, а також забезпечити більш точний та швидкий доступ до необхідних даних під час податкового аудиту.

Ще одна технологія, яка може бути застосована в податковому аудиті, - це механізація процесів. Механізація дозволяє автоматизувати багато повторюваних рутинних процесів, що може зменшити ризик помилок та збільшити ефективність роботи. Наприклад, можна створити програмне забезпечення, яке автоматично збирає дані з різних джерел, аналізує їх та складає звіт про результати аналізу. Це дозволяє підвищити ефективність роботи аудиторів та скоротити час, необхідний для проведення податкового аудиту. Також можна використовувати технології штучного інтелекту для аналізу фінансових даних та виявлення порушень законодавства про оподаткування. Наприклад, можна створити систему, яка за допомогою алгоритмів машинного навчання аналізує фінансові дані та виявляє аномалії, що можуть свідчити про порушення законодавства про оподаткування. Це дозволяє забезпечити більш точний та швидкий аналіз фінансових даних, що збільшує ефективність роботи аудиторів [5].

Таким чином, проведення податкового аудиту на підприємстві має велике практичне значення із метою виявлення порушень вимог податкового законодавства. Саме використання сучасних технологій в податковому аудиті діяльності суб'єктів господарювання дозволяє підвищити ефективність проведення аудиту та скоротити час, необхідний для його реалізації. При цьому важливо враховувати особливості підприємства та його фінансових процесів, щоб визначити найбільш ефективні технології для використання в податковому аудиті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кузнецова Л. С. Податковий аудит: теорія та практика / Л. С. Кузнецова. – Київ : КНЕУ, 2017. – 300 с.
2. Таращенко В. А. Податковий аудит: підходи до тлумачення [Електронний ресурс] / В. А. Таращенко // Ефективна економіка. – 2020. – № 3. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7712> (дата звернення: 27.04.2023).
3. Гаврилюк О. І. Податковий аудит: методологія, організація та проведення / О. І. Гаврилюк, Н. М. Пасічник. – Київ : Юрінком Інтер, 2020. – 416 с.
4. Кутова О. В. Податковий аудит: практика застосування в Україні / О. В. Кутова. – Київ : Юрінком Інтер, 2021. – 488 с.
5. Івахненко Є. А. Податковий аудит: організаційні, методичні та технологічні аспекти / Є. А. Івахненко, Л. М. Маркіна. – Київ : Консультант плюс, 2021. – 336 с.

Васильєв М. В.,

здобувач вищої освіти

Науковий керівник:

Назарова Г. Б.,

канд. екон. наук, доцент,

*Центральноукраїнський національний
технічний університет*

ОПОДАТКУВАННЯ КОНТРОЛЬОВАНИХ ІНОЗЕМНИХ КОМПАНІЙ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Починаючи з 2022 року в Україні втілено у законодавче податкове поле особливі правила оподаткування фінансових результатів контрольованих іноземних компаній. Їх суть полягає в оподаткуванні нерозподіленого прибутку іноземних компаній (структур) на рівні їх контролюючих осіб – акціонерів або бенефіціарів. Варто зазначити, що термін «контрольовані іноземні компанії (КІК)» став зовсім новим для вітчизняного податкового законодавства поняттям.

Використання з боку вітчизняного бізнесу компаній, зареєстрованих не на території України, є досить поширеним явищем, особливо серед суб'єктів господарювання, які надають послуги переважно іноземним замовникам. При цьому використовуються як компанії, зареєстровані в низькоподаткових юрисдикціях, так і компанії з місцем реєстрації в розвинених країнах Європи [1]. Крім того, серед переваг використання компанії з місцем реєстрації за межами України є недосяжність для вітчизняних контролюючих органів з загальновідомою корупційною складовою, яка часто притаманна їх діяльності.

Тому основною метою впровадження особливих правил оподаткування контрольованих іноземних компаній є повернення контролю за діяльністю зазначених вище компаній та отримання фіскального ефекту у вигляді як збільшення надходжень до бюджету як у вигляді податку з доходів фізичних осіб та податку на прибуток, так і за рахунок фінансових санкцій.

Норми, пов'язані з оподаткуванням КІК, досить незвичні для вітчизняного законодавства й насамперед для розуміння їх платниками податків. Об'єктом оподаткування в КІК є прибуток підприємства,

а платником податку – фізична або юридична особа, яка контролює підприємство.

З точки зору гармонізації податкового законодавства України з законодавством ЄС впровадження КІК в вітчизняній практиці можна вважати позитивним кроком в напрямку наближення України до загальносвітових вимог з огляду на те, що сучасні правила оподаткування КІК (controlled foreign companies – CFC) дійсно являються дієвим способом протидії міжнародному ухиленню від оподаткування, який є частиною негативного процесу офшоризацією бізнесу [2].

Для контролюючої особи виникають ризики додаткового оподаткування доходів, адже нерозподілений скоригований прибуток КІК додається до об'єкта оподаткування юридичної особи або фізичної особи і у контролера виникає обов'язок зі сплати відповідно податку на прибуток або податку з доходів фізичних осіб і військового збору з вищевказаного прибутку КІК. Крім цього, виникають обов'язки в частині виконання норм податкового законодавства стосовно контрольованої іноземної компанії: 1) подання звітності; 2) подання повідомлень; 3) сплата податків; складання фінансової звітності та проведення аудиту; 4) підготовка документації з трансфертного ціноутворення; 5) участь в заходах податкового контролю (відповіді на запити, надання документів та пояснень під час проведення перевірок податкових органів тощо).

Проблема виконання цих обов'язків для контролюючої особи полягає в тому, що численні низькоподаткові країни взагалі не вимагають ведення бухгалтерського обліку, відповідно – зареєстровані там компанії постають перед проблемою відновлення бухгалтерського обліку за всі роки попереднього існування, без чого неможливо скласти фінансову звітність за міжнародними стандартами за період, в якому в Україні вступають в силу правила оподаткування КІК.

У випадках, коли у податкових органів виникнуть сумніви щодо достовірності поданої фінансової звітності, вони мають право вимагати надання письмового висновку аудиторської компанії, що підтверджує фінансову звітність КІК. В протилежному випадку податкові органи матимуть право на перевірку КІК та на донарахування податків у разі, якщо контролююча особа не підтвердить правильність нарахованих податкових зобов'язань з КІК [3].

Підсумовуючи вказане вище, можна зробити висновок, що з точки зору оптимального функціонування вітчизняного бізнесу на рівні компаній необхідно підготувати зміни до облікових політик тих суб'єктів господарювання, які використовують міжнародну модель діяльності, з метою урахування впливу нових законодавчих актів на облік та оподаткування господарських операцій, пов'язаних з використанням іноземних підрозділів таких суб'єктів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Жукова О. Контрольовані іноземні компанії: проблеми можливої ідентифікації та майбутнього оподаткування [Електронний ресурс] / О. Жукова // Вісник податкової служби. – 2019. – № 5 (1005). – Режим доступу : <https://saivena.com/wp-content/uploads/2019/02.pdf> (дата звернення: 20.04.2023).
2. Жукова О. Контрольовані іноземні компанії. Обов'язки та ризики контролера [Електронний ресурс] / О. Жукова. – Режим доступу : <https://e.fin-ua.com/upravlinnya-finansami-2020-12/kontrolovani-inozemni-kompanii-obovyazki-ta-riziki-kontrolera> (дата звернення: 20.04.2023).
3. Податковий кодекс України № 2755-VI від 2 грудня 2010 р. / офіційний вебсайт Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 20.04.2023).

Войтенко Н. Р.,

Охмак О. М.,

здобувачі вищої освіти

Науковий керівник:

Лісовий А. В.,

д-р екон. наук, професор,

Державний податковий університет

ЗАВДАННЯ ТА МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ АУДИТУ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

Як форма контролю аудит має давню історію і пройшов кілька етапів розвитку, відповідних певним економічним відносинам. Реформування економіки України, формування нових економічних відносин між суб'єктами господарювання, процес інтеграції у світове господарство зумовили становлення аудиту. Сучасний етап розвитку аудиту в Україні характеризується появою різноманітних видів аудиту, зокрема податкового, екологічного, інвестиційного, державного тощо.

Аудит оподаткування в Україні є одним з найбільш популярних нових напрямків аудиту. Поштовхом до його виникнення та розвитку став той факт, що суб'єкт господарювання у процесі діяльності постійно зіштовхується з проблемами податкового характеру, вирішення яких стало можливим при співпраці з незалежними аудиторами.

Аудит оподаткування – це незалежна перевірка податкового обліку. Такий аудит проводять, щоб розуміти, чи правильно нараховуються та сплачуються податки на підприємстві, а також як можна оптимізувати існуючу систему оподаткування. Його ефективно проводити перед податковою перевіркою. Це допоможе не панікувати при спілкуванні з представниками перевіряючих органів, уникнути штрафів та захистити свій бізнес [1].

Під метою аудиту оподаткування розуміється – виявлення помилок систем бухгалтерського і податкового обліку і розробка заходів щодо їх усунення [2].

Водночас аудит оподаткування включає контроль за всіма рішеннями, що призводять до певних фінансових операцій. У ході аудиту оподаткування досліджуються такі основні завдання:

- аналізується облікова політика на її відповідність до законодавства;

Секція 2. Розвиток податкового аудиту: проблеми та перспективи

- пропонуються рішення щодо її поліпшення;
- перевіряються фінансові показники;
- оцінюється правильність формування бази та об'єктів, розрахунку ставок, відповідність термінів;
- аналізується правомірність застосування податкових пільг;
- складається карта ризиків за наявними короткостроковими та довгостроковими фінансовими зобов'язаннями;
- розробляється алгоритм рішень та дій для мінімізації загроз чи адаптації до змін законодавства в Україні;
- розробляються заходи щодо оптимізації чи зниження фіскального навантаження [1].

Загалом, аудит оподаткування – це ефективний інструмент управління, який дозволяє оцінити кваліфікацію бухгалтерії підприємства. Крім того, аудит оподаткування необхідний у разі реструктуризації підприємства або зміни головного бухгалтера.

Методика проведення аудиту оподаткування передбачає наступні етапи:

- зустріч з клієнтом, узгодження завдань перевірки, підбір аудитора;
- знайомство з бізнесом клієнта;
- перевірка підтверджуючих документів про подання всієї необхідної звітності у встановлені законодавством терміни;
- оцінка правильності розрахунків та їх відповідності законодавству;
- перевірка відповідності показників податкових декларацій даними бухгалтерського обліку;
- перевірка наявності та правильності оформлення первинних документів методом аудиторської вибірки;
- перевірка істотних господарських операцій на «дійсність угоди» (перевірка договорів);
- виявлення ризиків нарахування штрафних санкцій при податкових перевірках;
- надання рекомендацій щодо усунення виявлених порушень;
- складання уточнених податкових декларацій [3].

За результатами аудиту оподаткування складається аудиторський звіт, що містить:

- характеристику системи податкового обліку організації та факторів, що впливають на розмір податків;

IV Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Облік і оподаткування: контрольно-аналітичний аспект»

- виявлені в ході аудиту невідповідності та порушення податкового законодавства;
- суми донарахувань податків;
- суми недоплати чи переплати податків;
- перелік податкових декларацій, які підлягають виправленню;
- інформацію про способи оптимального виправлення виявлених порушень та зниженні податкових наслідків.

Аудит оподаткування передбачає перевірку правильності нарахування та сплати податків і зборів. Є дуже корисним для власників та керівництва підприємства, так як дозволяє виявити податкові ризики та застосувати заходи по їх усуненню. Своєчасний аудит оподаткування дозволяє уникнути збитків під час податкової перевірки, тим самим окупити витрати на проведення перевірки, зберігши репутацію компанії як надійного ділового партнера.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Податковий аудит це – суть податкового аудиту [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://device-group.com.ua>
2. Красота О. Г. Економічна сутність податкового аудиту [Електронний ресурс] / О. Г. Красота // Електронне наукове фахове видання : МДУ, 2016. – 346 с. – Режим доступу : <https://chmnu.edu.ua>
3. Онищенко В. А. Оцінка ефективності податкового контролю / В. А. Онищенко // Стандартизація. Сертифікація. Якість. – 2011. – № 3. – С. 23–31.

Голяк Т.-В. Б.,

здобувач вищої освіти

Науковий керівник:

Мединська Т. В.,

канд. екон. наук, доцент,

*Львівський торговельно-економічний
університет*

ОПОДАТКУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

У наш час підприємництво розвивається з високою швидкістю, відтак існує велика кількість підприємств і засновники мають право вибрати для себе певний вид та форму підприємницької діяльності, а також систему оподаткування.

Суб'єкти малого підприємництва – це фізичні особи, які зареєстровані в установленому законом порядку як фізичні особи-підприємці. Для цього виду підприємств законодавством передбачено, що середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не повинна перевищувати 50 осіб, а річний дохід від будь-якого виду діяльності не може бути більшим, ніж 10 млн євро [1]. Також суб'єктами малого підприємництва визнаються юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний рік перевищує 50 осіб та їх річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 млн євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України.

В Україні актуальними є дві системи оподаткування: загальна та спрощена. На відміну від спрощеної, на загальній системі немає обмежень за видами діяльності, кількістю працівників, річним оборотом і можна працювати по бартеру. Також на спрощеній системі оподатковується весь прибуток підприємця, а на загальній – лише те, що залишилося після покриття витрат на ведення діяльності.

У вузькому розумінні термін “спрощена система оподаткування, обліку та звітності” вживають щодо системи, пов'язаної зі сплатою єдиного податку. У ширшому розумінні, згідно ПКУ, це – особливий

**IV Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція
«Облік і оподаткування: контрольно-аналітичний аспект»**

механізм справляння податків і зборів, що встановлює заміну сплати окремих податків і зборів на сплату єдиного податку в порядку та на умовах, визначених законодавством, з одночасним веденням спрощеного обліку та звітності [2, с. 5].

Згідно з Податковим кодексом України, станом на 1 січня 2022 року підприємці на загальній системі оподаткування сплачували Єдиний соціальний внесок (ЄСВ) у розмірі 22 % від суми нарахованої заробітної плати, податок на доходи фізичних осіб у розмірі 18 % та військовий збір, який становить 1,5 %.

Підприємці, що знаходяться на спрощеній системі оподаткування сплачують єдиний податок, який для фізичних осіб-підприємців першої групи становив не більше 10 % від прожиткового мінімуму для працездатних осіб, для другої групи – 20 % від прожиткового мінімуму, а для ФОПів третьої групи – 5 % доходу або 3 % доходу та ПДВ [3].

Таблиця 1 – Групи платників єдиного податку

1 група	Фізичні особи-підприємці, які не наймають працівників, здійснюють роздрібний продаж своїх товарів з торговельних місць на ринках або надають побутові послуги населенню, а обсяг їх доходу протягом року не перевищує 1 млн грн
2 група	Фізичні особи-підприємці, які надають послуги платникам єдиного податку або населенню. Займаються виробництвом і продажем товарів, провадять ресторанний бізнес за умови, що протягом календарного року дотримуються таких умов: - не використовують найманих робітників або кількість їх не перевищує 10 осіб; - обсяг доходу не перевищує 5 млн грн
3 група	Фізичні особи-підприємці та юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої форми, які відповідають таким критеріям: - не використовують працю найманих працівників або кількість задіяних осіб у трудових відносинах необмежена; - обсяг доходу не перевищує 7 млн грн
4 група	Юридичні особи – сільськогосподарські виробники, у яких відсоток товаровиробництва за попередній податковий рік не менше 75 %

Джерело: складена на основі [3; 4].

Не можуть бути платниками єдиного податку: суб'єкти господарювання, які здійснюють діяльність з організації, проведення азартних ігор; обмін іноземної валюти; виробництво, продаж, експорт,

Секція 2. Розвиток податкового аудиту: проблеми та перспективи

імпорт підакцизних товарів; видобуток, виробництво, збут дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння; фізичні особи-підприємці, які здійснюють діяльність у сфері аудиту; фізичні особи-підприємці, які надають в оренду земельні ділянки, житлові приміщення або їх частини; страхові брокери, банки, кредитні спілки, ломбарди, лізингові компанії тощо; представництва, філії, відділення та інші підрозділи юридичних осіб, які не є платниками єдиного податку; фізичні та юридичні особи – нерезиденти; суб'єкти господарювання, які на момент подання заяви про реєстрацію платником єдиного податку мають податковий борг.

Таблиця 2 – Ставки єдиного податку до введення
військового стану в Україні

1 група: до 10 % розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом на 1 січня звітного року, тобто у 2021 році – до 227 грн/міс.
2 група: до 20 % розміру мінімальної заробітної плати встановленої законом на 1 січня звітного, тобто – до 1200 грн/міс.
3 група: ставка єдиного податку встановлена у відсотках від доходу: 3 % - платники ПДВ і 5 % - неплательники ПДВ
4 група: розмір ставки з єдиного податку з 1 гектара сільськогосподарських угідь та/або земель водного фонду залежить від категорії (типу) земель, їх розташування
ЄСВ за ставкою 22 %

Джерело: складено на основі [3; 4].

Із початком повномасштабного вторгнення російських військ в Україну, суб'єкти підприємницької діяльності стикнулися зі значними перешкодами на шляху ведення свого бізнесу, зокрема це стосується також сплати податків.

Упродовж попередніх років, до початку введення військового стану, в Україні стрімко розвивалася діджиталізація. Для платників податків створювали комфортні умови сплати податкових сум до бюджету. Великим досягненням стала можливість сплати податків онлайн. Заблоковані сервіси податкової служби, підвищена кібербезпека для державних сервісів, які пов'язані з висвітленням великої кількості інформації про платників податків – всі ці дії були необхідними для захисту великої бази даних з державною інформацією, хоча разом з тим ускладнилася процедура сплати податків для підприємців.

IV Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Облік і оподаткування: контрольно-аналітичний аспект»

Влада вдалася до відповідних дій з метою відновлення діяльності бізнесу, в тому числі суб'єктів малого підприємництва прийнявши закон України від 15.03.2022 № 2120-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» в якому було внесено зміни щодо особливостей справляння єдиного податку на період воєнного стану, а саме [5]:

1) Можливість ФОП з оборотом до 10 млрд грн сплачувати єдиний податок з обороту в обсязі 2 %, а також передбачено звільнення від податку на прибуток, ПДВ та інших платежів.

2) Для ФОП першої та другої груп сплата єдиного податку стала добровільною.

3) Зменшення ПДВ до 7 % та звільнення від акцизу з пального.

4) Звільнення ПДВ за товари, що були знищені під час війни, а також передані на потреби оборони.

Отже, запроваджені урядом України нові правила оподаткування суб'єктів господарювання з метою підтримки малого підприємництва на період воєнного стану, суттєво розширили можливість платників податків застосовувати спрощену систему оподаткування, а зменшення податкових ставок сприятимуть відновленню діяльності малого бізнесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Суб'єкт малого підприємництва [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://infobox.prozorro.org/updates/tip-sub-yekta-gospodaryuvannya-v-prozorro>

2. Мединська Т. В. Спрощена система оподаткування: загальні положення, облік і звітність : навчально-практичний посібник / Т. В. Мединська, О. М. Чабанюк. – К. : Алерта, 2013. – 208 с.

3. Зростання податків, зарплат, тарифи і нові правила для ФОПів, що змінюється з 1 січня 2022 року [Електронний ресурс] // Економічна правда. – Режим доступу : <https://www.epravda.com.ua/publications/2021/12/23>

4. ФОП: загальна чи спрощена система оподаткування? [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://sota-buh.com.ua/news/fop-zahalna-chy-sproshchena-systema-opodatkuvannia>

5. Головне управління ДПС у Львівській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://lv.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/580354.html>

Hut Yevhen,

postgraduate

Supervisor:

Lavrov Ruslan,

doctor of economic sciences, professor,

European university

FISCAL RULES OF THE EUROPEAN UNION

After the end of the war, the European Union (hereinafter the EU) will demand from Ukraine the restoration of fiscal rules with an orientation to EU requirements.

Fiscal rules at the supranational level are introduced on the basis of agreements between countries that are members of the Economic and Monetary Union. The purpose of their application is the harmonization (convergence) of the fiscal policies of these countries in the direction of the formation of a coherent fiscal system covering the EU as a whole, in order to comply with common interests, taking into account national specifics [1].

Before the war, fiscal rules in the form of a debt limit, budget deficit restrictions, and government loan guarantees were in force in Ukraine. In 2022, these rules were suspended. The war led to the violation of the system of quantitative fiscal rules in Ukraine. It should be noted that in the EU, the construction and optimization of the design of fiscal rules are important components of the fiscal policy coordination system in the Monetary Union.

Moreover, the degree of such coordination is quite strict, and the framework of fiscal policy is regulated, given that the side effects of unhealthy fiscal policy limit the effectiveness of monetary policy and make it difficult to achieve monetary goals for all members of the Monetary Union.

According to the intentions of the European Commission, member states will have to present medium-term plans for fiscal and structural adjustments that will ensure the maintenance of a stable level of public debt while simultaneously implementing priority investment projects and carrying out urgent economic reforms.

Improving the quality of public finances and protecting public investments should become fundamental elements of the fiscal and

structural plans of the member states. And these plans, in turn, must be harmonized with the National Energy and Climate Plans (the target indicators of which are reflected in «EU Climate Law»).

The only operational indicator for the fiscal policy surveillance system at the EU level should be the indicator of net primary expenditures of the general public administration sector, namely: expenditures excluding discretionary tax revenues and interest payments on debt, as well as cyclical expenditures for assistance to the unemployed. The value of this indicator will serve as a basis for determining the course of fiscal adjustment for the medium term. Each EU member state will have to submit its fiscal and structural plan for the medium term for assessment by the European Commission and approval by the Council of the EU. Such an approved plan should become the basis for national budgets. Any changes to the plan during its implementation by national governments must be reviewed by the European Commission and approved by the Council of the EU.

In Ukraine, when accounting for public debt, there is no category AF.2 (currency and deposits), and therefore the size of the debt according to official reporting does not fully reflect the state's debts. It is obvious that along with the debt limit, Ukraine also needs operational fiscal rules to control the current fiscal policy.

Moreover, in order to prepare the proper conditions for joining the EU, such fiscal rules should be as close as possible to those practiced in the EU.

REFERENCES

1. Гасанов С. С. Наднаціональні фіскальні правила та координація бюджетної політики в Європейському Союзі [Електронний ресурс] / С. С. Гасанов, В. П. Кудряшов, Р. Л. Балакін // Фінанси України. – 2019. – № 3. – Режим доступу : https://web.archive.org/web/20200307084431id_/http://finukr.org.ua/docs/FU_19_03_037_uk.pdf

Лісовий А. В.,

д-р екон. наук, професор,

Державний податковий університет;

Долга Г. В.,

канд. екон. наук, доцент,

Чернівецький торговельно-економічний

інститут Державного торговельно-

економічного університету

ПОДАТКОВИЙ АУДИТ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ В ПОВОЄННИЙ ЧАС

Однією з головних складових реформування і розвитку економіки нашої країни, забезпечення її фінансової стабільності у повоєнний час є розробка науково-обґрунтованої концепції оподаткування. Через податкову політику реалізуються основні пропорції економічного розвитку, оптимальне формування яких є однією з основних функцій держави в умовах ринку. Досвід США, Японії, Німеччини, Франції та інших країн свідчить про те, що податкова система – вагомий інструмент державного регулювання економічних і соціальних процесів, інвестиційної стратегії зовнішньоекономічної діяльності, структурних змін у виробництві, прискореного розвитку пріоритетних галузей. Одним з таких пріоритетів є сільське господарство.

Система державного регулювання аграрного підприємництва в Україні, по суті, ще не завершена, на неї кардинально вплинула війна. Тому дуже важливо закласти в її основу пріоритетні орієнтири, спрямувати діяльність різних рівнів державної влади на максимальне використання потенціалу аграрного бізнесу. Аграрне підприємництво ще не стало одним з дієвих важелів розв'язання таких економічних і соціальних завдань, як сприяння структурній перебудові економіки, зміцнення економічної бази регіонів, швидке насичення ринку товарами та послугами, послаблення монополізму і розвиток конкуренції, впровадження досягнень науково-технічного прогресу, підвищення експортних можливостей країни, забезпеченості зайнятості значної частини населення.

Серед загальних проблем, які потребують вирішення:

- створення гнучкої системи надання сільськогосподарським підприємцям кредитів та фінансової допомоги, посередництва в контактах з інвестиційними фондами, лізинговими і ощадно-позиковими компаніями, кредитними спілками, формування регіональних гарантійних фондів;
- ініціювання більш активного залучення коштів місцевих бюджетів, асоціацій, громадських об'єднань, добродійних організацій і підприємств на фінансування пріоритетних проектів відродження соціальної інфраструктури села;
- здійснення моніторингу ефективності впровадження законодавчо-правових актів, рішень Уряду та органів місцевої влади;
- удосконалення системи обліку та статистичної звітності аграрного підприємництва.

Вирішення існуючих проблем розвитку аграрного бізнесу в Україні, створення відповідного середовища потребують докорінної перебудови державної політики в галузі сприяння аграрному підприємству. Завдання полягає у тому, щоб суттєво розширити його роль і місце в економічному процесі. Мається на увазі забезпечення протягом найближчих років у структурах зазначеного сектора зайнятості на рівні 20-25 % працездатного населення та виробництво до 20 % валового внутрішнього продукту.

Нова бюджетно-податкова політика повинна бути спрямована на вихід сільськогосподарського виробництва з фінансової кризи і, в першу чергу, на відродження виробництва та забезпечення передумов для економічного зростання, бо саме суб'єкти аграрного підприємства є однією з реальних сил, що забезпечать післявоєнне відродження України.

Податкова система є важливим, але не єдиним фінансовим аспектом розвитку підприємництва. Ефективне функціонування підприємств, у тому числі аграрного бізнесу, можливе тільки за загального сприятливого економічного, політичного, законодавчого клімату в країні.

Щоб успішно розвивалося аграрне підприємництво, необхідно вирішити такі основні проблеми:

1. Розробити законодавчо-нормативну базу прямої дії з функціонування аграрного бізнесу.

Секція 2. Розвиток податкового аудиту: проблеми та перспективи

2. Вирішити проблему взаємозв'язку держчиновник – підприємець.

3. Запровадити систему відстрочок податкових платежів, різних ставок оподаткування, залежно від характеру діяльності, міри руйнувань виробничих потужностей та інфраструктури, соціальної спрямованості бізнесу, фактичних результатів діяльності, термінів створення підприємств.

4. Створити необхідні фінансові умови для створення нових підприємств за рахунок банківського пільгового кредитування, а також державного фінансування і кредитування на взаємовигідній основі.

Регіональні системи надання пільг по оподаткуванню мають відрізнятися внаслідок специфіки руйнувань аграрного підприємництва в кожному регіоні. Регіональний аспект має стати головним, тому що завдання аграрного підприємництва співпадають із відповідними завданнями місцевих Рад регіону: відбудова об'єктів соціальної інфраструктури; насичення місцевого ринку товарами та послугами; нейтралізація монополізму; розширення сфери зайнятості; вирішення екологічних та соціальних проблем.

Вихідний принцип перебудови системи оподаткування — регіональне надання податкових пільг аграрним підприємствам, які мають диференціюватися за окремими підприємствами та сферами діяльності, бути гнучкими за часом здійснення та цілями введення. Разом із цим слід враховувати швидкість та ступінь протікання та затухання процесів на аграрних підприємствах, які стимулюються.

З урахуванням специфіки регіону місцевим Радам доцільно було б надати законодавством право встановлювати такі податкові пільги:

- знижені податкові ставки на старті для підприємств, які займаються виробництвом сільськогосподарської продукції;
- диференційовані ставки податків залежно від виду послуг, наданих населенню;
- знижені ставки податків для тих виробництв, економічний ефект в яких досягається переважно за рахунок живої праці;
- пільги і компенсації для стимулювання росту зайнятості (особливо в районах, де є зайва робоча сила, чи з перспективно зростаючою часткою непрацюючих внаслідок звільнення трудових ресурсів з діючих підприємств), створення нових робочих місць, покращення умов праці тощо;

IV Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Облік і оподаткування: контрольно-аналітичний аспект»

- пільгове оподаткування підприємств, діяльність яких на території допомагає вирішенню конкретних соціальних проблем, що стоять перед місцевими Радами;

- повна відміна податків в певних випадках тощо.

З метою забезпечення ефективності використання додаткових коштів вважаємо, що в кожному районі необхідно ввести офіційний статистичний облік і аналіз податкових пільг, проводити оцінку ефективності наданих податкових пільг як суми недоодержаних бюджетних доходів, так і видатків відповідних сумі наданих податкових пільг, а також оцінку неоподаткованого прибутку окремих аграрних підприємств у часі.

Необхідна впевненість, що мале підприємництво не тимчасове явище, а невід’ємна частина стратегічного розвитку економіки України. Таку впевненість може надати лише державна влада в Україні і в цьому полягатиме вирішальна підтримка суб’єктів малого підприємництва і умова формування сектору аграрного бізнесу в національній економічій системі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Господарський кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. № 436-IV [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>

2. Податковий кодекс України : Закон України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

Назарова Г. Б.,

канд. екон. наук, доцент,

*Центральноукраїнський національний
технічний університет*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВПЛИВУ ЗАКОНОДАВЧИХ ЗМІН ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ ПЛАНУ БОРОТЬБИ З BEPS В УКРАЇНІ

На сьогоднішній день вплив втілення заходів плану протидії BEPS (Розмивання оподаткованої бази й виведення прибутку з-під оподаткування, англ. Base erosion and Profit Shifting (BEPS) – проект Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР)) на оподаткування юридичних та фізичних осіб у вітчизняній науковій літературі ще ґрунтовно не досліджений, оскільки реформи у рамках плану протидії BEPS створюються та втілюються в наші дні.

Як зазначається на офіційному сайті Міністерства фінансів України, пріоритетним напрямком роботи міністерства є забезпечення справедливості та рівності вітчизняної податкової системи шляхом її адаптації до норм та правил Європейського Союзу. Для реалізації цього завдання Міністерство фінансів прагне втілювати кращі світові практики боротьби з BEPS та проводить роботу з удосконалення застосування в Україні умов виконання міжнародних конвенцій щодо уникнення подвійного оподаткування [4].

Суть терміну розмивання оподаткованої бази й виведення прибутку з-під оподаткування (BEPS) полягає в застосування таких стратегій податкового планування, у яких використовуються певні неузгодженості у національному та міжнародному податковому законодавстві, що дозволяють штучне переміщення прибутків, отриманих в одних юрисдикціях, до інших територій, де рівень оподаткування нульовий або значно нижчий, хоча в таких територіях в дійсності економічна діяльність невелика або зовсім відсутня. Таким чином досягається зменшення або й повне уникнення сплати зобов'язань з податку на прибуток. При цьому практика BEPS має всесвітнє поширення, хоча особливо великий вплив вона справляє на економіки, що розвиваються, у зв'язку з їх високою залежністю від податку на прибуток підприємств. Зрозуміло, що найбільші можливості для застосування BEPS

мають мультинаціональні корпорації (МНК). Гострота проблеми BEPS підтверджується рядом досліджень. Так, згідно з даними ОЕСР, мінімальні втрати від розмивання бази оподаткування та переміщення прибутку складають 4-10 % загальносвітових зборів податку на прибуток, тобто від 100 до 240 млрд дол. США щороку [5].

Станом на сьогоднішній день план дій BEPS складається з доповідей стосовно 15 заходів, якими передбачено впровадження нових мінімальних стандартів, перегляд чинних стандартів, а також спільні підходи, що сприятимуть зближенню національних практик різних країн, та настанови, розроблені на основі сучасної практики.

У рамках Плану BEPS був розроблений Стандарт обміну податковою інформацією CRS. Це система з законодавчих і технічних засобів, які забезпечують країнам-учасницям Стандарту змогу раз на рік у автоматичному режимі, без додаткових умов і зусиль передавати і отримувати податкову інформацію про активи громадян. Отримувати інформацію можливо стосовно тих громадян, які відкрили рахунки (створили інші активи) в іншій державі, яка, при цьому, підписала угоду щодо обміну інформацією. В цілому Стандарт приводить до узагальненого вигляду наявні на цей момент двосторонні угоди щодо обміну податковою інформацією та про уникнення подвійного оподаткування. Основна відмінність у тому, що податковим органам не потрібно буде відсилати запити вручну і надавати докази можливого ухилення від сплати податків – раз на рік дані в автоматичному режимі надходитимуть до відповідних країн і органів.

П'ятнадцять дій, або, як їх ще називають – заходів Плану протидії BEPS передбачають впровадження ряду інструментів, що дозволяють державам, що беруть участь в реалізації плану, здійснювати боротьбу зі штучним транскордонним переміщенням прибутку.

Україна підписала угоду про приєднання до MLI 23 липня 2018 року і стала 83-ю країною, яка приєдналась до MLI. Наша держава направила ОЕСР інформацію щодо наміру внести зміни в 76 двосторонні договори, зокрема, угоди з Кіпром та Великобританією, щоб підтвердити намір неуклінного руху України до податкових реформ.

З точки зору наближення до прогресивних правил оподаткування за передовими міжнародними зразками у сфері протидії BEPS і загальної деофшоризації, для України є позитивними наміри впровадження вказаних вище заходів. Однак при цьому необхідно врахувати

і наслідки, які ці заходи матимуть для вітчизняного бізнесу, особливо з огляду на національні особливості податкового контролю.

На рівні мастер-файла передбачається висвітлення інформації про глобальні операції та підходи групи компаній до трансфертного ціноутворення, включаючи опис бізнесу й організаційної структури, відомості про основні нематеріальні активи групи та її головні операції, а також опис фінансових взаємовідносин усередині групи, загальні фінансову та податкову політики. За підготовку звіту цього рівня відповідає материнський холдинг групи або інша уповноважена ним компанія групи.

Цей звіт на запит ДФС України повинні будуть подавати українські компанії, що входять до групи з річним обігом понад 50 млн євро. ДФСУ запит на отримання мастер-файла зможе направити платнику податків лише за наслідками отримання та перевірки локального файлу, не раніше ніж через 12 місяців після закінчення фінансового (або календарного, якщо не визначений фінансовий) року, встановленого в групі компаній. Платник податків, своєю чергою, цю інформацію повинен отримати у материнського холдингу чи уповноваженої ним на складання мастер-файлу іншої компанії групи.

І нарешті, найбільш ризикований для бізнесу рівень звітності – це зведений звіт по країнах, який у межах Плану BEPS повинні подавати лише ті корпорації, сукупний дохід яких перевищує 750 млн євро.

З огляду на вказане вище є очевидним, що впровадження в податкове законодавство України заходів плану протидії BEPS є обов'язковою умовою наближення до передових стандартів економічно розвинутих країн та подальшої євроінтеграції. Тільки шляхом подальшого удосконалення нормативної бази та забезпечення її практичного застосування Україна зможе отримати відчутний ефект від приєднання до плану протидії BEPS.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бондаренко А. BEPS і КІК для України [Електронний ресурс] / А. Бондаренко // Юрист і закон. – 2020. – № 24. – Режим доступу : https://uz.ligazakon.ua/magazine_article/EA013904 (дата звернення: 28.04.2023).

2. Податковий кодекс України № 2755-VI від 2 грудня 2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 28.04.2023).

3. Україна реформує податкову систему: Анти-BEPS та інші істотні нововведення // Європейська бізнес-асоціація. 05.06.2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://eba.com.ua/ukrayina-reformuye-podatkovu-systemu-anty-beps-ta-inshi-istotni-novovvedennya/> (дата звернення: 28.04.2023).

4. BEPS / Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://mof.gov.ua/uk/beps-440> (дата звернення 28.04.2023).

5. BEPS – Frequently Asked Questions: OECD Publishing [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.oecd.org/ctp/beps-frequently-asked-questions.pdf> (дата звернення: 28.04.2023).

Параниця Н. В.,
канд. екон. наук, доцент,
Державний податковий університет

АНАЛІЗ НАДХОДЖЕНЬ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК У РЕГІОНАЛЬНИЙ БЮДЖЕТ

Складна суспільно-політична ситуація в Україні, яка розгорнулася в 2014-2023 роках, обернувся для економіки країни низкою негативних наслідків, які змусили її розвиватися в складних і суперечливих умовах, пристосовуючись до умов нової реальності [1]. Різке скорочення обсягів експорту на ключові товари, обмежений доступ до зовнішнього фінансування, що викликало в свою чергу інфляційні ризики, і все це на тлі наростання бюджетних видаткових зобов'язань змушують аналітиків говорити про неминучість нової масштабної економічної кризи.

Економіко-математичне моделювання податкових надходжень до бюджетів різних рівнів може здійснюватися різними методами, в тому числі з використанням регресійних моделей [1]. Загальна багатофакторна лінійна модель має вигляд (формула 1 [2, с. 346]):

$$Y = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \beta_3 X_3 + \beta_4 X_4 + \beta_5 X_5 + \beta_6 X_6 + \varepsilon, \quad (1)$$

де X_1 – кількість підприємств в Київській обл., одиниць;

X_2 – індекс інфляції в Україні, %,

X_3 – капітальні інвестиції в Київській обл., млн дол. США;

X_4 – номінальний ВВП, млн дол. США;

X_5 – Київська обл., фінансовий результат (сальдо) до оподаткування, млн.грн.

Y – обсяг надходжень податку на прибуток в регіональний бюджет для Київської області, для цього використовуємо дані форм податкової звітності Державної податкової служби України та Державної служби статистики України [3–6].

Виходячи з даних за 2010–2022 рр. відповідно до регресійного аналізу отримуємо лінійне рівняння:

$$Y = 1467 + 1,65x_1 - 109x_2 + 0,01x_3 - 0,07x_4$$

Коефіцієнт детермінації $R^2 = 0,9372$, тобто на 93.72 % надходження власних і закріплених доходів у розрізі податків, зборів та інших обов'язкових платежів до обласного бюджету Київської області, млн.грн в 2010–2022 рр. обумовлено дією факторів X_1, X_2, X_3, X_4, X_5 . При рівні значущості 0,1 модель є адекватною (коефіцієнт детермінації = 0,9372, критерій Фішера $F_{роз} = 20,92 > F_{таб} = 0,019$). Виходячи з отриманих результатів на надходження податку на прибуток впливають: зростання кількості підприємств в Київській обл., капітальні інвестиції в Київській обл. та фінансовий результат (сальдо) до оподаткування, млн. грн (Київська обл.).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Параниця Н. В. Факторний аналіз надходжень податку на прибуток в регіональний бюджет / Н. В. Параниця, В. А. Тарашенко, О. В. Карева // Міжнародний науково-практичний журнал «Економіка та держава». – Київ, 2020. – № 11. – С. 92–95.
2. Аналітика та прогнозування соціально-економічних процесів і податкових надходжень : монографія / Т. М. Паянок, В. В. Лаговський, В. М. Краєвський та ін. – К. : ЦП «Компринт», 2019. – 425 с.
3. Державна податкова служба України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sfs.gov.ua/> (дата звернення: 10.04.2023).
4. Міністерство фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/> (дата звернення: 10.04.2023).
5. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://bank.gov.ua> (дата звернення: 10.04.2023).
6. Світовий банк [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://data.worldbank.org> (дата звернення: 10.04.2023).

Романюк А. П.,

здобувач вищої освіти;

Лісовий А. В.,

д-р екон. наук, професор,

Державний податковий університет

ЦІННІСТЬ ТА ПРОБЛЕМАТИКА ПОДАТКОВОГО АУДИТУ В УКРАЇНІ

Ухилення від сплати податків становить серйозну загрозу фінансовій стабільності держави. Це може призвести до скорочення бюджетних видатків на соціальні потреби, зниження рівня життя громадян та збільшення економічної незахищеності країни. Саме тому податковий аудит виступає як інструмент боротьби з ухиленням від сплати податків та збільшення ефективності контролю за виконанням податкового законодавства.

Податковий аудит – це процес перевірки фінансової звітності платників податків з метою визначення відповідності їх податкових зобов'язань вимогам законодавства. Податковий аудит проводиться податковими органами [1]. Під час проведення такого аудиту перевіряється правильність розрахунку податків, правильність та повноту відображення фінансової інформації, а також дотримання платниками податків податкового законодавства.

Податковий аудит має свою цінність як для підприємства, так і для держави. Для підприємства цінність податкового аудиту полягає в тому, що це дозволяє підтвердити правильність розрахунку податків та уникнути можливих штрафних санкцій за порушення податкового законодавства. Крім того, аудит дозволяє виявити помилки в обліку та фінансовій звітності підприємства та вчасно їх виправити, що позитивно впливає на діяльність підприємства та довіру до нього з боку партнерів та інвесторів.

Для держави ж цінність податкового аудиту полягає в тому, що це дозволяє контролювати виконання платниками податків своїх зобов'язань перед бюджетом та зменшує можливість ухилення від сплати податків. Крім того, під час аудиту можуть виявлятися порушення податкового законодавства, що дозволяє контролюючим органам вжити заходів до їх усунення та стягнення несплачених податків та штрафів.

Проблематика податкового аудиту зокрема включає в себе наступні явища [2]:

1. Недостатня ефективність аудиторської діяльності через нестачу матеріальних та людських ресурсів;
2. Відсутність чітких процедур та стандартів аудиту, які допускають інтерпретацію законодавства та різне тлумачення податкових правил;
3. Недостатня співпраця між різними органами влади та службами, що призводить до дублювання функцій та неефективного використання ресурсів.

Для вирішення цих проблем можна взяти за основу досвід податкового аудиту в Європі, наприклад у Великобританії. В цій країні віддають перевагу використанню технологій та чітких алгоритмів під час проведення перевірки, що дозволяє зменшити час, необхідний для проведення аудиту, підвищити точність та ефективність аудиторської діяльності. Крім того, велика увага приділяється навчанню та розвитку кваліфікованих фахівців, а також співпраці між різними органами влади та службами. Також, одним із способів покращення податкового аудиту буде впровадження єдиних стандартів та процедур для аудиторів, саме в сфері податкового регулювання [3].

Таким чином, податковий аудит є важливим інструментом для забезпечення дотримання податкового законодавства, виявлення порушень та покращення фінансової практики як для підприємств, так і для держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сахно Л. А. Податковий аудит / Л. А. Сахно, Г. О. Матюхіна // Молодіжний економічний дайджест. – 2015. – № 4. – С. 108–113.
2. Чудак Л. А. Податковий аудит в Україні: стан, проблематика та перспективи розвитку [Електронний ресурс] / Л. А. Чудак // Ефективна економіка. – 2018. – № 12. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6759>
3. Голдсуорсі Д. Роль сучасного вищого органу фінансового контролю: досвід Великобританії / Д. Голдсуорсі, І. Роджерс // Фінанси України. – 2014. – № 8. – С. 7–13.

Сидорчук Т. В.,

здобувач вищої освіти;

Лісовий А. В.,

д-р екон. наук, професор,

Державний податковий університет

ПОДАТКОВИЙ АУДИТ ПІДПРИЄМСТВ

На сьогоднішній день, значний податковий тиск на підприємства спонукає їх до оптимізування податків законними і незаконними методами.

Одним із найефективніших методів контролю з боку державних органів щодо сплати податків підприємствами є податковий аудит (податкова перевірка).

Науковому обґрунтуванню податкового аудиту присвячено багато наукових досліджень у галузі фінансового контролю. Серед них можна виділити праці таких вітчизняних і зарубіжних вчених як: Бардаш С. В., Войнаренко М. П., Іванова Н. А., Камінська Т. Г., Охріменко І. В., Петрик О. А., Рядська В. В., Савчук В. К. та інших.

Найпоширенішою думкою серед науковців є те, що податковий аудит – це незалежна перевірка податкового обліку. Фактично такий аудит проводять, щоб розуміти, чи правильно нараховуються та сплачуються податки на підприємстві. Податковий аудит є важливим інструментом, який забезпечує зниження податкових витрат, дозволяє підготуватися до обов'язкової податкової перевірки державних органів, мінімізувати податкові ризики й потенційні санкції за порушення податкового законодавства, тому має істотний вплив на загальний фінансовий стан підприємства.

До суб'єктів податкового аудиту сьогодні впевнено можна віднести податкові органи, митну службу, органи Пенсійного фонду та соціального страхування. Певні функції податкового аудиту виконують і деякі інші органи державного контролю, наприклад, Фонд державного майна, Міністерство фінансів [2].

Податкові інспекції виконують низку функцій, майже 60 % з них – податкове адміністрування, пов'язане зі своєчасним поданням платниками податків податкових звітностей, правильністю ведення

податкового та бухгалтерського обліку, достовірністю визначення об'єктів оподаткування, своєчасністю та повнотою сплати податків до бюджету, застосуванням фінансових та адміністративних санкцій до осіб, які порушують податкове законодавство, а також запобіганням податкових правопорушенням.

Об'єктами податкового аудиту виступають документи бухгалтерського обліку та звітності, декларації і розрахунки зі сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), інші документи, що стосуються фінансово-господарської діяльності, активів суб'єкта господарювання та його технологічних процесів.

Проведення аудиту і висновки за його результатами є найбільш складним та суперечливим аспектом відносин платника податків та контролюючого органу. Водночас проведення податкового аудиту є досить дорогою процедурою, яка потребує залучення найбільш кваліфікованих працівників контролюючих органів, значних витрат часу, а також певною мірою відволікає платника податків від основної діяльності. Усе це вимагає виваженого підходу з боку контролюючих органів при плануванні, підготовці та проведенні аудиту [3].

Варто зазначити, що рівень ефективності податкового аудиту зумовлений складною взаємодією організаційних, технічних, політичних, соціально-психологічних, моральних та ідеологічних чинників. Саме тому існує об'єктивна потреба у визначенні факторів, які можуть позитивно або негативно впливати на ефективність податкового аудиту. Серед них можна виділити такі: система відбору платників податків для проведення перевірок; якість нормативно-законодавчої бази; змістовний аналіз ризиків; повнота проведення перевірки; процес стягнення донарахованих за результатами перевірки сум до бюджету; здійснення роз'яснювальної роботи щодо запобігання порушенням; система оцінювання роботи податкових інспекторів [4].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Краєвський В. М. Податковий аудит: зміст і дуальна функція обліку як об'єкта та засоба [Електронний ресурс] / В. М. Краєвський, О. М. Костенко, М. О. Скорик // Науковий журнал з питань економіки та бізнесу. 2022. – Випуск 24. – Режим доступу : <http://ei-journal.in.ua/index.php/journal/article/view/532/518>

Секція 2. Розвиток податкового аудиту: проблеми та перспективи

2. Войнаренко М. П. Податковий облік і аудит / М. П. Войнаренко, М. П. Пухальська. – Київ : ВЦ «Академія», 2009. – 248 с.

3. Сахно Л. А. Податковий аудит / Л. А. Сахно, Г. О. Матюхіна // Taxaudit. – 2015. – С. 108–113.

4. Олейнікова Л. Г. Підвищення фіскальної й економічної результативності податкового адміністрування в Україні / Л. Г. Олейнікова // Фінанси України. – 2011. – № 10. – С. 47–59.

Скорик М. О.,
канд. екон. наук, доцент,
Державний податковий університет

ТРАНСФЕРТНЕ ЦІНОУТВОРЕННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОДАТКОВОГО АУДИТУ

За даними прес-служби ДПС України у 2021 році, більша частина товарного експорту України здійснювалася через третіх осіб (54 %), а 9,5 % таких операцій реалізувалася саме через офшори [1]. Масштабне вивезення капіталу з нашої країни підтверджується й тим, що 88,9 % прямих інвестицій з України здійснюється в Кіпр і традиційно ця ж країна на першому місці серед інвесторів в Україну [2].

Загострення проблем відтоку капіталу до офшорів та ухиляння від оподаткування шляхом використання угод із пов'язаними особами спричинило значне збільшення дефіциту Державного бюджету.

Зазначена проблематика є актуальною сьогодні і ставить перед науковцями питання обґрунтування необхідності державного регулювання трансфертного ціноутворення як одного з інструментів виведення капіталу із тіні, в контексті податкового аудиту. Що ж стосується поняття податковий аудит, то ми вбачаємо це поняття, як систему відносин між державними контролюючими органами та платниками податків із приводу організації та проведення перевірки діяльності платників податків відповідності чинному законодавству та встановленим нормативам, встановлення правильності нарахування суми податків, зборів (обов'язкових платежів) та повноти їх сплати до бюджету, правильності заповнення та подання податкової і фінансової звітності, підведення підсумків проведення перевірки, ознайомлення з її результатами [3, 4].

Що ж стосується трансфертного ціноутворення, то в Україні воно регулюється національним законодавством і має свої особливі правила та вимоги. Зокрема, стаття 39 Податкового кодексу України (ПКУ) [5]. встановлює визначення таких правил. Таким чином, згідно із законодавством трансфертне ціноутворення – це певна система, за допомогою якої можливо встановити справедливую вартість товарів і послуг або ж вартість інших об'єктів, які визначаються ПКУ як об'єкти контрольованих операцій.

Секція 2. Розвиток податкового аудиту: проблеми та перспективи

Департамент трансфертного ціноутворення ДПС України охоплює контролем операції з трансферного ціноутворення, постійні представництва нерезидентів, нерезидентів, контрольовані іноземні компанії та виплати доходів нерезидентам.

Основні зловживання пов'язані з ухилянням від сплати податків та мінімізацією податкових зобов'язань припадають на великомасштабні зовнішньоекономічні операції за участю великих підприємств.

Основним міжнародним документом в галузі податкового регулювання трансфертного ціноутворення є керівництво Організації з економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) 2017 року «Про трансфертне ціноутворення для транснаціональних корпорацій і податкових органів», яка є консолідованою версією, що включає всі останні зміни, в тому числі положення щодо «безпечних гаваней».

Серед джерел інформації, що використовуються ДПС для встановлення відповідності умов контрольованої операції принципу «вितягнутої руки» відносять:

- інформацію, яка отримана в рамках міжнародних угод;
- бази даних для пошуку зіставних юридичних осіб: «Amadeus», «Ruslana»;
- відкриті державні реєстри;
- публікації в офіційних ЗМІ;
- дані від аналітично-інформаційного агентства «АПК-Інформ»;
- комерційні видання;
- цінові довідки ДП «Держзовнішінформ», ДП «Укрпромзовніш-експертиза»;
- ціни, що склались за результатами публічних торгів (аукціонів), тендерів, біржові котирування;
- ринкові дослідження;
- опитування співробітників підприємства тощо.

Правило «вितягнутої руки» є основним стандартом контролю за трансфертним ціноутворенням. Без його повноцінного розуміння практичне використання методів визначення ціни у контрольованих операціях буде ускладнене.

Завдяки реформуванню податкової системи у сфері трансфертного ціноутворення Україна стає на шлях поглиблення інтеграції в міжнародні ринки збуту та формування сприятливого інвестиційного клімату, що може стати передумовою безперечного економічного зростання держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Податкові експерти виявлятимуть офшорні махінації через міжнародні бази даних / пресслужба ДПС України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minrd.gov.ua/media-tsentr/novini/79424.html> (дата звернення: 07.05.2023).
2. Статистичні дані про прямі іноземні інвестиції в економіку України / Державна служба статистики / Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Тарашенко В. А. Податковий аудит: підходи до тлумачення [Електронний ресурс] / В. А. Тарашенко // Ефективна економіка. – 2020. – № 3. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7712> (дата звернення: 07.05.2023). DOI: 10.32702/2307-2105-2020.3.53
4. Краєвський В. М. Податковий аудит: контрольно-методична спрямованість сутності та праксеологічність призначення / В. М. Краєвський, О. М. Костенко, М. О. Скорик // Бізнес-навігатор. Науково-виробничий журнал. – 2022. Випуск 3 (70). – С. 143–148.
5. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 05.05.2023).

Скорик О. В.,

здобувач вищої освіти

Науковий керівник:

Краєвський В. М.,

д-р екон. наук, професор,

Державний податковий університет

ПОДАТКОВИЙ КОНТРОЛЬ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Питання податкового контролю зовнішньоекономічної діяльності є досить актуальним сьогодні. Адже «правила гри» для національної економіки України істотно змінилися в останні роки. Умови здійснення зовнішньоекономічних операцій з огляду на активізацію вільного руху товарно-матеріальних цінностей капіталу та робочої сили між державами, зменшення бар'єрів для міжнародної торгівлі, Зони вільної торгівлі, з одного боку та спад ділової активності, закриття державних кордонів внаслідок пандемії COVID- 19 та повномасштабне вторгнення РФ іншого боку.

Основні завдання які є актуальними і стоять перед органами податкового контролю є:

забезпечення дохідної частини бюджету за рахунок митних платежів від експортно-імпортних операцій;

стимулювання інвестиційно-інноваційних процесів, забезпечення конкурентного середовища для залучення інвестицій і стимулювання підприємницької діяльності у зовнішньоекономічній сфері;

максимального спрощення податкової системи і забезпечення її стабільності;

скорочення можливостей до тінізації доходів від зовнішньоекономічної діяльності, розмивання податкової бази оподаткування;

створити умови для того, щоб капітал залишався на території країни.

Основним питанням валютного нагляду в Державній податковій службі України залишається організація і проведення документальних перевірок з питань дотримання граничних строків розрахунків за здійсненими зовнішньоекономічними операціями, у тому числі і на підставі отриманих від Національного банку України повідомлень

про порушення суб'єктами господарювання граничних строків розрахунків у сфері ЗЕД.

Система валютного регулювання у новому форматі почала діяти із лютого 2019 року, після введення в дію Закону України від 21 червня 2018 року № 2473-VIII «Про валюту і валютні операції» [1], та передбачає пріоритетність ринкових інструментів валютного регулювання перед адміністративними. При цьому обмеження і заходи захисту застосовуються виключно з метою забезпечення стабільності фінансової системи і рівноваги платіжного балансу України та мають бути тимчасовими.

Суб'єкти господарської діяльності, які здійснюють операції з експорту та імпорту товарів, повинні контролювати, щоб до обслуговуючого банку були передані всі потрібні документи і в повному обсязі, які необхідні для здійснення валютного нагляду за дотриманням граничних строків розрахунків.

При здійсненні експортно-імпортних операцій основними податками, які відповідно до Податкового кодексу України передбачені до сплати вітчизняними суб'єктами підприємницької діяльності, відносяться: податок на додану вартість, акцизний податок та мито.

Якщо резиденти вчасно будуть подавати до банківської установи необхідних документів про зовнішньоекономічні операції зменшить кількість повідомлень НБУ про факти порушень та, як наслідок, зменшить кількість перевірок суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності з боку ДПС.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про валюту і валютні операції : Закон України від 21 червня 2018 року № 2473-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text> (дата звернення: 05.05.2023).

Соляник О. А.,

здобувач вищої освіти

Науковий керівник:

Савченко А. М.,

канд. екон. наук, доцент,

Державний податковий університет

КОНТРОЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ПОДАТКОВОГО АУДИТУ

Значимість податкового аудиту, його роль у перетворенні й врегулюванні економічних відносин зростає паралельно із збільшенням кількості суб'єктів господарювання та видів податків. Тому розкриття сутності податкового аудиту, визначення етапів його проведення за контрольно-методичною спрямованістю має величезне значення для усіх суб'єктів податкової системи, відновлюючи довіру між підприємствами й користувачами звітності.

Дослідження питань стану податкового аудиту та основних тенденцій його подальшого розвитку для ефективного функціонування економіки України є досить актуальним, тому цій проблематиці присвячена велика кількість праць як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Однак, необхідно відмітити, що безпосередньо контрольний аспект податкового аудиту розглянутий недостатньо, зокрема, поверхнево висвітлене його призначення, що суттєво впливає на збалансованість функціонування податкової системи.

Податковий аудит – це незалежна перевірка податкового обліку. Такий аудит допомагає зрозуміти чи правильно нараховуються та сплачуються податки на підприємстві, а також як можна оптимізувати існуючу систему оподаткування. Його ефективно проводити перед податковою перевіркою. Це дозволяє уникати штрафів від представників перевіряючих органів [1].

Податковий аудит як процес складається з: попередньої експертизи системи оподаткування економічного суб'єкта; перевірки і підтвердження правильності обчислення та сплати підприємством податків і зборів до бюджету і в позабюджетні фонди; оформлення та представлення результатів проведення податкового аудиту [2; 3].

За результатами податкового аудиту надається звіт, що містить: характеристику системи податкового обліку підприємства та факторів, що впливають на розмір податків; виявлені в ході аудиту невідповідності та порушення податкового законодавства; суми донарахувань податків; суми недоплати чи переплати податків; перелік податкових декларацій, які підлягають виправленню; інформацію про способи оптимального виправлення виявлених порушень та зниження податкових наслідків [1].

Особливо актуальним, а відтак, дискусійним залишається питання чи проводиться податковий аудит посадовими особами контролюючих органів або ж незалежними аудиторами? Тобто, податковий аудит – це комерційна послуга органів державної влади по перевірці бухгалтерського обліку, чи це незалежна перевірка аудиторськими фірмами саме податкового обліку підприємства?

На нашу думку розв'язати це проблемне питання допомагає термінологічне обґрунтування існуючих визначень податкового аудита та введення нових, зокрема: «державний податковий аудит» та «незалежний податковий аудит». Таке термінологічне обґрунтування не тільки дозволяє удосконалити понятійний апарат теорії та практики оподаткування, а й обумовлює практичність призначення податкового аудиту за контрольно-методичною спрямованістю.

Загалом, методи є похідними від форм. Кожній формі відповідають кілька методів, їх обирають залежно від конкретних завдань, що ставлять перед собою контролюючі органи. Від правильного вибору методів податкового аудиту залежить його ефективність та вплив суб'єкта контролю на його об'єкт [2; 3; 4].

Головною відмінною рисою методів контролю від його форм в податковому аудиті є те, що методи не мають самостійного значення і не можуть використовуватися відокремлено від будь-якої певної форми контролю. Враховуючи зазначене, на нашу думку, під методом контролю податкового аудиту необхідно розуміти сукупність способів та прийомів, за допомогою яких контролюючі органи здійснюють систему заходів з метою контролю правильності нарахування, повноти та своєчасності сплати податків і зборів, правильності складання та своєчасності подання податкової звітності, а також дотримання законодавства з питань регулювання обігу готівки, проведення розрахункових та касових операцій, патентування, ліцензування та іншого

Секція 2. Розвиток податкового аудиту: проблеми та перспективи

законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи. При цьому, під способами здійснення контролю податкового аудиту слід розуміти сукупність дій відповідних контролюючих органів по виконанню завдань контролю, які регламентовані нормами податкового законодавства, а під прийомами – спеціальні або певні дії, спрямовані на виконання конкретного контрольного завдання.

З метою деталізації терміну «сукупність прийомів і способів» проведемо класифікацію методів податкового аудиту. Так, узагальнивши думки різних авторів [2; 3; 4] пропонуємо трирівневу систему методів, яка включає: загальнонаукові методичні прийоми дослідження об'єктів контролю (аналіз, синтез, моделювання, наукове абстрагування та інше); власні емпіричні методичні прийоми (інвентаризація, контрольні заміри робіт, формальна і арифметична перевірки, письмове та усне опитування і т. д.); специфічні прийоми суміжних економічних наук (прийоми економічного аналізу, економіко-математичні методи, методи теорії ймовірностей і математичної статистики). Зустрічаються й інші підходи до класифікації методів контролю податкового аудиту.

Таким чином, у економічній літературі існує значна кількість класифікаційних ознак методів податкового аудиту. Проте, вважаємо, що в їх основі повинні бути покладені загальнонаукові та власні, вироблені практикою, прийоми і способи контролю, тому що праксеологічність призначення податкового аудиту обумовлює його контрольно-методичну спрямованість.

Узагальнюючи наведений матеріал, можна зробити висновок, що податковий аудит є необхідним та ефективним елементом системи податкового контролю. Встановлено, що податковим аудитом вважається як самостійний напрям державного контролю, так і послуга незалежних аудиторських компаній. За допомогою податкового аудиту підприємство знижує ризики порушення податкового законодавства та ймовірність виникнення непорозумінь і конфліктів з фіскальними органами.

Здійснено порівняльний аналіз точок зору вчених і законодавчих норм щодо методів контролю та на підставі проведеного теоретичного узагальнення уточнено їх визначення й запропоновано класифікацію з огляду на практичність призначення податкового аудиту, в якій відображено ефективність контрольних механізмів реалізації аудиторських процедур.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Даценко Г. В. Аудит оподаткування : опорний конспект лекцій / Г. В. Даценко, Л. О. Чолій. – Вінниця : Редакційно-видавничий відділ ВТЕІ КНТЕУ, 2019. – 88 с.
2. Савчук В. К. Інформаційно-аналітичний процес праксеологічний підхід : монографія / В. К. Савчук, О. М. Костенко, В. М. Краєвський ; за заг. ред. В. К. Савчука. – К. : Видавництво «Вік Принт», 2013. – 204 с.
3. Тарашенко В. А. Податковий аудит: підходи до тлумачення [Електронний ресурс] / В. А. Тарашенко // Ефективна економіка. – 2020. – № 3. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7712> (дата звернення: 04.05.2023). DOI: 10.32702/2307-2105-2020.3.53
4. Краєвський В. М. Податковий аудит: контрольно-методична спрямованість сутності та праксеологічність призначення / В. М. Краєвський, О. М. Костенко, М. О. Скорик // Бізнес-навігатор. Науково-виробничий журнал. – 2022. – Випуск 3 (70). – С. 143–148.

Чорба А. Ю.,

здобувач вищої освіти

Науковий керівник:

Мединська Т. В.,

канд. екон. наук, доцент,

*Львівський торговельно-економічний
університет*

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ПОДАТКОВОГО АУДИТУ В ПЕРІОД ВІЙНИ

Податковий аудит – це незалежна перевірка податкового обліку з метою переконатися у правильності нарахування та сплати податків на підприємстві та виявлення можливих шляхів оптимізації податкової системи. Проведення такого аудиту перед податковою перевіркою може допомогти уникнути штрафів та захистити бізнес від непередбачених фінансових витрат. Аналіз податкового обліку може допомогти усунути порушення вимог законодавства, виявити помилки та вчасно їх виправити, що зменшує ризик отримання штрафів та інших фінансових витрат. Цей процес вимагає професіоналізму, об'єктивності та знань у сфері податкового законодавства.

Податковий аудит є одним із найбільш актуальних та необхідних видів аудиторських послуг, особливо перед здійсненням податкової перевірки. Його метою є перевірка правильності ведення податкового обліку, формування податкової бази та декларування податків, своєчасне сплату податків та зборів, а також інші аспекти оподаткування. Податковий аудит може проводитись за рішенням засновників або керівництва організації та охоплювати будь-який період її діяльності [1].

Податковий аудит є самостійною перевіркою систем бухгалтерського та податкового обліку суб'єктів бізнесу з конкретною метою (рис. 1).

У період війни здійснення податкового аудиту має свої особливості. Особливу увагу в цей період зазвичай звертається на забезпечення фінансової безпеки держави, тому податкова служба може зосередитися на зборі податкових надходжень для підтримки військових операцій. Крім того, у період війни можуть змінюватися податкові ставки та правила оподаткування, щоб забезпечити додаткові

IV Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Облік і оподаткування: контрольно-аналітичний аспект»

кошти для фінансування військових потреб. Податкові органи контролю можуть проводити додаткові перевірки платників податків, які працюють у військових індустріях або мають укладені контракти з урядом.

МЕТА ЗДІЙСНЕННЯ ПОДАТКОВОГО АУДИТУ	
перевірка відповідності систем бухгалтерського і податкового обліку вимогам чинного законодавства	встановлення правильності формування бази оподаткування по кожному виду податків, обчислення і сплати податків і зборів за певний період часу
визначення правильності ведення податкових реєстрів	перевірка стану розрахунків з бюджетом та позабюджетними фондами
перевірка відповідності ведення податкового обліку з податковим законодавством	визначення можливостей зменшення оподаткованої бази відповідно до чинного законодавства та інше
виявлення помилок у бухгалтерському та податковому обліку	розробка заходів щодо усунення помилок та неточностей у веденні обліку

Рисунок 1 – Мета здійснення податкового аудиту

Збільшення ризику корупції та виведення коштів за кордон під час війни, зосереджує увагу податкової служби на контролі за відтоком капіталу та здійсненні операцій з міжнародними компаніями.

Отож, особливості здійснення податкового аудиту в період війни можуть полягати у збільшенні контролю за платниками податків, зміні податкових ставок та правил оподаткування, зосередженні на зборі додаткових податкових надходжень та забезпеченні фінансової безпеки держави.

Важливо зазначити, що при здійсненні податкового аудиту в період війни необхідно дотримуватися законодавства та забезпечувати права платників податків. Здійснення недопустимих порушень прав платників податків може стати загрозою для стабільності та ефективності податкової системи, а також для довіри населення до державної влади.

Законом України від 3 березня 2022 року № 2118-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану», у зв'язку з Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» затвердженого Законом України від 24 лютого 2022 року

№ 2102-ІХ «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні», підрозділ 10 розділу ХХ “Перехідні положення” Податкового кодексу України доповнено п.п. 69.2 пункту 69 та встановлено, що тимчасово, на період до припинення або скасування воєнного стану на території України, податкові перевірки не розпочинаються, а розпочаті перевірки зупиняються [2].

Під час дії воєнного стану зупинено проведення документальних, фактичних та камеральних перевірок, що були розпочаті до 24 лютого 2022 року та не були завершеними, на період по останній день календарного місяця (включно) у якому завершиться дія воєнного стану. Таке призупинення перериває термін проведення перевірки та не потребує прийняття будь-яких додаткових рішень контролюючим органом.

Документальні, фактичні та камеральні перевірки, які мали розпочатися у період з 24 лютого 2022 року та не були розпочаті, переносяться на період по останній день календарного місяця (включно) у якому завершиться дія воєнного стану. Перебіг строків, встановлених ст. 86 та ст. 56 Податкового кодексу України, зупинено на період по останній календарний день місяця (включно), у якому завершиться дія воєнного стану [3].

Узагальнюючи вище, здійснення податкового аудиту в період війни має свої особливості, пов'язані зі зміною економічних та політичних умов, збільшенням ризику порушення податкового законодавства та забезпеченням фінансової безпеки держави. Проте при цьому необхідно дотримуватися законодавства та забезпечувати права платників податків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Асоціація платників податків [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.apru.bic.com.ua/index.php/podatkovyi-roz-iasnennia/2060>
2. Про внесення змін до Податкового кодексу України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2118-20>
3. Державний сайт України. Про податковий аудит під час воєнного стану [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://lv.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/577111.html>

Чумак В. М.,

Бардиш В. М.,

здобувач івищої освіти

Науковий керівник:

Фоміна Т. В.,

канд. екон. наук, доцент,

Центральноукраїнський національний

технічний університет

ПОДАТКОВА ЗАСТАВА ЯК СПОСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ ПЛАТНИКОМ ПОДАТКІВ СВОЇХ ОBOB'ЯЗКІВ

Несплата податків та зборів спричиняє виникнення у платників податків податкового боргу. Погашення податкового боргу може бути здійснено за рахунок: власних коштів платника податку; надміру сплачених платежів до бюджету відповідного рівня; майна, що належить боржникові.

Для того, щоб забезпечити виконання боржником своїх зобов'язань, його майно передають у податкову заставу. Податкова застава – спосіб забезпечення сплати платником податків грошового зобов'язання та пені, не сплачених таким платником у строк, визначений Податковим кодексом України.

Якщо у платника податку виник податковий борг, контролюючий орган надішле (або вручить) податкову вимогу відповідно до Порядку направлення податковими органами податкових вимог платникам податків [2]. При цьому податкова вимога не надсилається (не вручається), якщо загальна сума податкового боргу не перевищує 180 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (3060 гривень). Податкова вимога повинна містити відомості про факт виникнення податкового боргу та права податкової застави, розмір податкового боргу, який забезпечується податковою заставою, обов'язок погасити податковий борг та можливі наслідки його непогашення в установленій строк, попередження про опис активів, які відповідно до законодавства можуть бути предметом податкової застави, а також про можливі дату та час проведення публічних торгів з їх продажу [1].

Право виникнення податкової застави та строки згруповано у таблиці 1.

Секція 2. Розвиток податкового аудиту: проблеми та перспективи

Таблиця 1 – Право та строки виникнення податкової застави

Підстави	Строки
У разі несплати у строки, встановлені ПКУ суми грошового зобов'язання, самостійно визначеної платником податків у відповідній податковій декларації	з дня, що настає за останнім днем зазначеного строку;
У разі несплати у строки, встановлені ПКУ, суми грошового зобов'язання, визначеної контролюючим органом	з дня виникнення податкового боргу
У разі розстрочення (відстрочення) грошового зобов'язання чи податкового боргу окремо за кожним податком і збором	з дня укладання договору про розстрочення (відстрочення) грошових зобов'язань

Джерело: складено на основі [1].

Право податкової застави поширюється на будь-яке майно платника податків, яке перебуває в його власності (господарському віданні або оперативному управлінні) у день виникнення такого права і балансова вартість якого відповідає сумі податкового боргу платника податків, а також на інше майно, на яке платник податків набуде прав власності у майбутньому.

У разі якщо на момент складення акта опису майно відсутнє або його балансова вартість менша від суми податкового боргу, право податкової застави поширюється на інше майно, на яке платник податків набуде право власності у майбутньому до погашення податкового боргу в повному обсязі. При цьому, боржник зобов'язаний не пізніше робочого дня, наступного за днем набуття права власності на будь-яке майно, повідомити контролюючий орган про наявність такого майна. Контролюючий орган зобов'язаний протягом трьох робочих днів з дня отримання зазначеного повідомлення прийняти рішення щодо включення такого майна до акта опису майна, на яке поширюється право податкової застави та балансова вартість якого відповідає сумі податкового боргу платника податків, або відмовити платнику податків у включенні такого майна до акта опису.

У разі коли після отримання податкової вимоги, податковий борг сплачується платником податків, така податкова вимога вважається відкликаною, а якщо податковий борг не погашається, то майно, що належить боржнику, описується, що оформляється відповідним актом опису. Як правило, до акту опису включається ліквідне майно боржника. Складає його податковий керуючий. Слід підкреслити, що відмова боржника

**IV Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція
«Облік і оподаткування: контрольню-аналітичний аспект»**

від підписання акту опису не звільняє його від поширення права податкової застави на його. У такому випадку опис майно здійснюється у присутності не менше, як двох понять. Право податкової застави не поширюється на майно, перелік якого наведено у таблиці 2.

Таблиця 2 – Майно, на яке не поширюється право податкової застави

Згідно Податкового кодексу України [1]	іпотечні активи, що належать емітенту та є забезпеченням відповідного випуску іпотечних сертифікатів з фіксованою дохідністю
	грошові доходи від іпотечних активів до повного виконання емітентом зобов'язань за цим випуском іпотечних сертифікатів з фіксованою дохідністю
	склад іпотечного покриття та грошові доходи від нього до повного виконання емітентом зобов'язань за відповідним випуском звичайних іпотечних облігацій
	майно платника податків, надане ним у заставу іншим особам (на час дії такої застави), якщо така заставка зареєстрована згідно із законом у відповідних державних реєстрах до моменту виникнення права податкової застави
	майно, яке належить на правах власності іншим особам та перебуває у володінні або користуванні платника податків, у тому числі (але не виключно) майно, передане платнику податків у лізинг, оренду, схов (відповідальне зберігання), ломбардний схов, на комісію (консигнацію); давальницька сировина, надана підприємству для переробки, крім її частини, що надається платнику податків як оплата за такі послуги, а також майно інших осіб, прийняті платником податків у заставу чи вклад, довірче та будь-які інші види агентського управління
	майнові права інших осіб, надані платнику податків у користування або володіння, а також немайнові права, у тому числі права інтелектуальної (промислової) власності, передані в користування такому платнику податків без права їх відчуження
	кошти кредитів або позик, наданих платнику податків кредитно-фінансовою установою, що обліковуються на позичкових рахунках, відкритих такому платнику податків, суми акредитивів, що виставлені на ім'я платника податків, але не відкриті, суми авансових платежів та попередньої оплати за контрактами підприємств суднобудівної промисловості, отримані від замовників морських та річкових суден та інших плавучих засобів
	майно, включене до складу цілісних майнових комплексів державних підприємств, які не підлягають приватизації, у тому числі казенних підприємств
	майно, вільний обіг якого заборонено згідно із законодавством України
	кошти інших осіб, надані платнику податків у вклад (депозит) або довірче управління, а також власні кошти юридичної особи, що використовуються для виплат заборгованості з основної заробітної плати за фактично відпрацьований час фізичним особам, які перебувають у трудових відносинах з такою юридичною особою

Секція 2. Розвиток податкового аудиту: проблеми та перспективи

Згідно Закону України «Про заставу» [3]	культурні цінності, що є об'єктами права державної чи комунальної власності і занесені або підлягають занесенню до Державного реєстру національного культурного надбання
	пам'ятки культурної спадщини, занесені до Переліку пам'яток культурної спадщини, що не підлягають приватизації
	вимоги, які мають особистий характер, а також інші вимоги, застава яких забороняється законом
	об'єкти державної власності, приватизація яких заборонена законодавчими актами, а також майнові комплекси державних підприємств та їх структурних підрозділів, що знаходяться у процесі корпоратизації
	підприємств державної форми власності, приватизація яких заборонена законодавчими актами, та їх структурних підрозділів, що знаходяться в процесі корпоратизації їх товари в обороті або в переробці
	гуртожитки як об'єкти нерухомого майна, житлові комплекси та/або їх частини, на які поширюється дія Закону України «Про забезпечення реалізації житлових прав мешканців гуртожитків»

Джерело: складено на основі [1, 3].

У разі якщо платник податків не допускає податкового керуючого для здійснення опису майна такого платника податків у податкову заставу та/або не подає документів, необхідних для такого опису, податковий керуючий складає акт відмови платника податків від опису майна у податкову заставу.

Контролюючий орган звертається до суду щодо зупинення видаткових операцій на рахунках / електронних гаманцях платника податків, заборону відчуження таким платником податків майна та зобов'язання такого платника податків допустити податкового керуючого для опису майна у податкову заставу.

Зупинення видаткових операцій на рахунках/електронних гаманцях платника податків та заборона відчуження таким платником податків майна діють до дня складення акта опису майна платника податків у податкову заставу податковим керуючим або акта про відсутність майна, що може бути описано у податкову заставу, або погашення податкового боргу в повному обсязі. Податковий керуючий не пізніше робочого дня, що настає за днем складення цих актів, зобов'язаний надіслати банкам, іншим фінансовим установам, небанківським надавачам платіжних послуг, емітентам електронних грошей, а також платнику податків рішення про складення актів, яке є підставою для поновлення видаткових операцій та скасування заборони на відчуження майна [1].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Податковий кодекс України : Закон України від 2 груд. 2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/conv#n5483> (дата звернення: 07.04.2023).
2. Порядок направлення податковими органами податкових вимог платникам податків : наказ М-ва фінансів України від 30 черв. 2017 р. № 610 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0902-17#n16> (дата звернення: 29.04.2023).
3. Про заставу : Закон України від 2 жовт. 1992 р. № 2654-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2654-12#Text>

STATE
TAX
UNIVERSITY

СЕКЦІЯ 3

**Державний фінансовий аудит –
як основна форма контролю у
Державній аудиторській
службі.**

STATE
TAX
UNIVERSITY

Гаврилюк В. Ю.,

здобувач вищої освіти;

Рябчук О. Г.,

канд. екон. наук, доцент,

Державний податковий університет

ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ АУДИТ ВІЙСЬКОВО-ПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

Військово-промисловий комплекс (ВПК) України – це галузь економіки, яка виробляє військову техніку та забезпечує потреби військових формувань у різних видів зброї. У зв'язку з тим, що ця галузь має пряме відношення до національної безпеки, аудит військово-промислового комплексу має велике значення для забезпечення його ефективної роботи.

Державний фінансовий аудит військово-промислового комплексу України проводиться з метою визначення ступеня виконання планів та завдань, які ставилися перед галуззю, а також для виявлення можливих порушень у фінансовій, економічній та організаційній сферах.

Державний фінансовий аудит ВПК України є важливим елементом контролю за витратами державних коштів та ефективністю використання ресурсів. Цей комплекс включає в себе різноманітні підприємства, що займаються виробництвом військової техніки, зброї та устаткування для потреб національної армії.

Основні напрями державного фінансового аудиту військово-промислового комплексу України:

1. Аналіз фінансової діяльності - оцінка використання коштів, що виділяються з державного бюджету на потреби ВПК, визначення ефективності витрачання грошей та виявлення можливих порушень в цій сфері.

2. Аналіз виробничої діяльності - оцінка технічного рівня виробництва, виявлення можливих проблем у виробництві зброї та військової техніки, а також оцінка ефективності використання ресурсів.

3. Аналіз управління – оцінка ефективності управління галуззю, виявлення можливих порушень у процесах управління, а також оцінка відповідності законодавства та нормативних актів у сфері військової промисловості [1].

Секція 3. Державний фінансовий аудит – як основна форма контролю у державній аудиторській службі

До інших аспектів, що можуть бути оцінені в рамках аудиту ВПК, входять використання технологій та інновацій, які можуть підвищити ефективність та ефективність виробництва, а також відповідність компаній стандартам з охорони праці та екології.

Одним з ключових джерел інформації для проведення державного фінансового аудиту є звіти Державної служби експортного контролю, яка здійснює контроль за експортом та транзитом товарів, що підлягають державному контролю. Зокрема, в звітах можна знайти інформацію про обсяги виробництва та експорту зброї та військової техніки, а також про використання експортованих продуктів у зонах конфлікту.

Також важливим джерелом інформації є звіти Державної служби статистики, яка забезпечує збір, обробку та аналіз статистичної інформації у різних сферах економіки. У звітах можна знайти інформацію про кількість підприємств, що займаються виробництвом зброї та військової техніки, обсяги виробництва та витрати на науково-технічний розвиток, зайнятість в цьому секторі та іншу важливу інформацію.

Для проведення державного фінансового аудиту необхідно звертатися до документів, що регулюють діяльність ВПК, таких як закони, постанови та розпорядження відповідних органів влади.

А також звітів та прес-релізів військових та оборонних підприємств, які займаються виробництвом та ремонтом військової техніки. Такі джерела можуть містити важливу інформацію про обсяги виробництва, стан техніки та її експлуатації, а також про проблеми, з якими стикається досліджуваний сектор.

Також існують міжнародні стандарти аудиту, такі як стандарти ISO, які використовуються для оцінки дотримання стандартів якості та безпеки виробництва в ВПК. Ці стандарти допомагають забезпечити, що виробництво відповідає міжнародним стандартам, зокрема щодо якості продукції та безпеки виробництва. Дотримання цих стандартів є важливим елементом успішного експорту продукції ВПК.

У 2021 році було проведено державний фінансовий аудит Державного концерну «Укроборонпром», який є найбільшим підприємством військово-промислового комплексу. Згідно з результатами аудиту, виявлено порушення у виконанні договорів на поставку військової техніки та обмундирування. Також встановлено невідповідність вартості придбаного обладнання його якості [2].

До інших проблем військово-промислового комплексу України належать застарілі технології виробництва, недостатня конкурентоспроможність на міжнародному ринку та відсутність кваліфікованих кадрів. Згідно з даними Міністерства економіки України, військово-промисловий комплекс складає лише 2,5 % від загального обсягу промислового виробництва в країні.

Однак, як показують аналітики, ВПК України стикається зі значними проблемами, зокрема, зниженням виробництва, відстає від світових технологій та має проблеми з контролем якості продукції. Тому необхідно проводити державний фінансовий аудит даного сектору з метою виявлення проблем та шляхів їх вирішення.

Для поліпшення стану військово-промислового комплексу України необхідно вирішувати ряд проблем, зокрема забезпечення більш ефективного використання коштів, залучення інвестицій та сучасних технологій, розвиток кадрового потенціалу та підвищення конкурентоспроможності на міжнародному ринку.

Проведення державного фінансового аудиту ВПК України може стикатися з певними викликами, зокрема, зі складністю отримання доступу до інформації, низьким рівнем відкритості в управлінні виробництвом. Тому для забезпечення ефективності аудиту ВПК, необхідно вдосконалювати законодавство, що регулює діяльність компаній цієї галузі, зокрема, щодо відкритості в управлінні виробництвом [3].

Загалом державний фінансовий аудит військово-промислового комплексу України є важливим етапом у забезпеченні національної безпеки та ефективного використання державних ресурсів. Для цього необхідно використовувати різноманітні джерела інформації та проводити глибинний аналіз.

Таким чином, державний фінансовий аудит ВПК України має важливе значення для забезпечення ефективного використання державних коштів та підвищення якості військової техніки та зброї, які використовуються Збройними Силами України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державне управління у сфері безпеки соціально-еколого-економічних систем : монографія / Домбровська С. М., Коврегін В. В., Помаза-Пономаренко А. Л., Коленов О. М. – Х. : НУЦЗУ, 2019. – 244 с.

**Секція 3. Державний фінансовий аудит – як основна форма контролю
у державній аудиторській службі**

2. ЗВІТ про результати діяльності Державної аудиторської служби України, її міжрегіональних територіальних органів за 2021 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [https://dasu.gov.ua/ attachments/ 7a31d72d-f34b-4d72-b1fe-1c54e72f9edf_Річний_звіт_2021_рік.pdf](https://dasu.gov.ua/attachments/7a31d72d-f34b-4d72-b1fe-1c54e72f9edf_Річний_звіт_2021_рік.pdf) (дата звернення: 09.04.2023).

3. Ситник Г. П. Тенденції розвитку оборонно-промислового комплексу провідних країн світу / Г. П. Ситник // Аспекти публічного управління. – Дніпропетровськ : Грані, 2018. – № 9/10. – С. 56–65.

Гоменюк А. М.,

здобувач вищої освіти

Науковий керівник:

Тарашенко В. А.,

канд. екон. наук, доцент,

Державний податковий університет

ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ АУДИТ ЯК ОСНОВНА ФОРМА КОНТРОЛЮ У ДЕРЖАВНИЙ АУДИТОРСЬКІЙ СЛУЖБІ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН

Державний фінансовий аудит є однією з основних форм контролю у Державній аудиторській службі. Його мета полягає в оцінці ефективності використання державних коштів, а також виявленні порушень законодавства у сфері фінансів, притягнення до відповідальності осіб, які є прямо чи опосередковано винними в скоєних правопорушеннях.

Державний фінансовий аудит проводиться на підставі Закону України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні», Положення «Про Державну аудиторську службу України», Порядку «Проведення Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами державного фінансового аудиту діяльності суб'єктів господарювання» [1, с. 72]. Під час державного фінансового аудиту аудитори перевіряють фінансову звітність державних органів, їх плани та програми розвитку, дотримання бюджетних правил та інші аспекти. Це сприяє підвищенню довіри до державних інституцій та зміцненню демократичних принципів управління державними коштами.

У воєнний час державний фінансовий аудит є ще більш важливим, оскільки ефективне використання державних коштів стає критично важливим завданням для забезпечення потреб національної безпеки та оборони. Державна аудиторська служба має важливу роль у забезпеченні ефективного контролю за використанням державних фінансових ресурсів у період війни.

Державний фінансовий аудит у воєнний час має базуватись на принципах незалежності, об'єктивності та професіоналізму, оскільки необхідно відстежувати використання державних коштів для закупівлі

Секція 3. Державний фінансовий аудит – як основна форма контролю у державній аудиторській службі

обладнання та зброї, оплати праці військовослужбовців, транспортних та логістичних послуг, будівництва військових об'єктів та інших видів витрат. Він повинен забезпечити контроль за використанням цих коштів, а також виявити можливі порушення у процесі їхнього використання.

За даними Держаудитслужби, її міжрегіональних територіальних органів протягом січня-лютого 2023 року проведено 68 ревізій та 115 перевірок закупівель, під час яких перевірено 174 підприємства, установи і організації [2]:

- загальна сума виявлених фінансових порушень, що призвели до втрат фінансових і матеріальних ресурсів, становить понад 11,5 млрд грн;

- на 140 об'єктах встановлено незаконні, нецільові витрати та недостачі ресурсів на загальну суму майже 3,9 млрд грн;

- на 39 об'єктах контролю виявлено недоотримання фінансових ресурсів на загальну суму понад 7,6 млрд грн;

- на 133 об'єктах контролю виявлено незаконних витрат ресурсів становить понад 3,8 млрд грн;

- на 14 об'єктах контролю не за цільовим призначенням проведено витрати державних ресурсів на суму більш як 69,1 млн грн;

- недостачі ресурсів виявлено на 13 об'єктах контролю на загальну суму майже 4,0 млн грн;

- до правоохоронних органів у звітному періоді передано 148 матеріалів ревізій та перевірок зі свого боку, правоохоронними органами у січні – лютому 2023 року за матеріалами проведених заходів розпочато 84 досудових розслідування та 2 досудових розслідування – за результатами участі у перевірках правоохоронних органів [2].

Стан державного фінансового аудиту в Україні, як основної форми контролю у Державній аудиторській службі, можна охарактеризувати як змішаний. З одного боку, виконання завдань державного фінансового аудиту в Україні в цілому відповідає вимогам міжнародних стандартів аудиту та відповідних законодавчих актів. З іншого боку, існують деякі проблеми, які стають на шляху ефективного та якісного виконання державного фінансового аудиту. Одна з найважливіших проблем полягає у недостатньому фінансуванні державного фінансового аудиту та недостатній кількості аудиторів у Державній

аудиторській службі. Це призводить до того, що аудитори не можуть виконувати свої завдання належним чином, зокрема, не можуть проводити достатньо глибокі та комплексні аудиторські перевірки. Крім того, існує проблема з високим рівнем політичного впливу на діяльність Державної аудиторської служби, що може знижувати незалежність аудиту та об'єктивність його результатів. Також існують проблеми з підготовкою та підвищенням кваліфікації аудиторів.

Проте, на даний момент Державна аудиторська служба України докладає зусиль для покращення стану державного фінансового аудиту. Уряд України затвердив "Стратегію реформування Державної аудиторської служби на період до 2025 року", яка передбачає покращення умов роботи аудиторів та збільшення їх кількості. Також враховуються пропозиції щодо підвищення якості та ефективності державного фінансового аудиту, зокрема, застосування новітніх технологій та методів аудиту, підвищення кваліфікації аудиторів та створення ефективної системи контролю за їхньою діяльністю [3].

Основними напрямками вдосконалення системи державного аудиту України є: модернізація системи поточного стратегічного планування, удосконалення нагляду та правового забезпечення державного аудиту, вдосконалення програмування державної політики, механізму підготовки та якості кадрів [4].

Отже, державний фінансовий аудит відіграє важливу роль у забезпеченні фінансової стабільності та ефективного використання державних коштів, а його стан в Україні має свої проблеми, особливо під час війни, але держава займається їхнім вирішенням та покращенням ситуації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мельник К. П. Сучасний стан та тенденції розвитку державного аудиту в Україні / К. П. Мельник, А. А. Плоскіна // Науковий вісник Одеського національного економічного університету. – 2022. – Т. 1–2, № 290–291. – С. 70–78.
2. Офіційний сайт Державної аудиторської служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://dasu.gov.ua/ua>

**Секція 3. Державний фінансовий аудит – як основна форма контролю
у державній аудиторській службі**

3. Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2022–2025 роки та плану заходів з її реалізації : розпорядж. Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 № 1805-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-2021-p#Text>

4. Іваськевич Х. І. Напрями підвищення результативності державного фінансового контролю бюджетних установ в Україні [Електронний ресурс] / Х. І. Іваськевич // Приазовський економічний вісник. – 2017. – № 4(04). – С. 90–93. – Режим доступу : http://pev.kpi.zp.ua/journals/2017/4_04_uk/19.pdf

Паращенко К. М.,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
Білобровенко Т. В.,
канд. екон. наук,
Державний податковий університет

ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ АУДИТ: СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Невід’ємною частиною державного контролю в Україні, завдання якого полягає в оцінці ефективності, економності та дотриманні законності використання бюджетних коштів та державного майна, виступає державний фінансовий аудит.

Питання проведення державного фінансового аудиту, розгляд проблем та перспектив його розвитку, знайшли відображення у працях багатьох вітчизняних вчених, зокрема: С. В. Бардаша, Л. А. Будник, Л. А. Савченко, Л. В. Гуцаленко, А. С. Ярошенко та інших. Безліч з них ототожнюють поняття «державний фінансовий аудит» та «державний фінансовий контроль», проте перше з них є різновидом іншого.

Простежимо відмінність даних категорій на поширених трактуваннях із фінансово-правової літератури та законодавства.

Як зазначає Горий В. В. та Кібець В. О., державний фінансовий контроль – це найважливіша частина фінансового механізму, за допомогою якого на державному рівні втілюється у життя фінансова політика [1, с. 103].

І. М. Якимчук розглядає контроль як специфічну публічно-правову форму діяльності державних органів [2, с. 35].

Тлумачення поняття державного фінансового аудиту, який найточніше надає йому характеристики, знаходимо у чинному законодавстві України.

Згідно зі ст. 3 Закону України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні», державний фінансовий аудит є різновидом державного фінансового контролю і полягає у перевірці та аналізі органом державного фінансового контролю фактичного стану справ щодо законного та ефективного використання

Секція 3. Державний фінансовий аудит – як основна форма контролю у державній аудиторській службі

державних чи комунальних коштів і майна, інших активів держави, правильності ведення бухгалтерського обліку і достовірності фінансової звітності, функціонування системи внутрішнього контролю [3].

Таким чином, державний фінансовий аудит та державний фінансовий контроль – це два різні поняття, основна відмінність яких полягає в їх цілях та завданнях. Державний фінансовий аудит має на меті перевірку законності та ефективності використання бюджетних коштів, тоді як державний фінансовий контроль спрямований на виявлення відхилень від прийнятних норм та стандартів, протидіяти порушенням принципів законності.

До того ж, державний фінансовий аудит має широку видову різноманітність. Виділяють такі основні його види: адміністративний аудит; аудит бюджетних установ; аудит державних (регіональних) цільових програм; аудит державних фондів та фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування; аудит діяльності суб'єктів господарювання; аудит інвестиційних проектів; аудит коштів і грантів міжнародних фінансових організацій, країн та їх об'єднань; аудит місцевих бюджетів; аудит окремих господарських операцій; аудит планування та виконання бюджетних програм; аудит стану внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту; IT-аудит [4].

Найбільш поширеними підходами до встановлення співвідношення державного фінансового аудиту та державного фінансового контролю, існують такі, як:

- 1) державний фінансовий аудит – це вид державного фінансового контролю;
- 2) державний фінансовий аудит – це форма державного фінансового контролю;
- 3) державний фінансовий аудит – це метод державного фінансового контролю;
- 5) державний фінансовий аудит – це тип фінансового контролю.

Загалом, державний фінансовий аудит здійснюється двома державними органами: Державною аудиторською службою та Рахунковою Палатою. Розглянемо ж сутність та мету їхньої діяльності.

Перш за все, Державна аудиторська служба України (Держаудитслужба) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів та який реалізує державну політику у сфері державного фінансового контролю [4].

В той час, як Рахункова палата від імені Верховної Ради України здійснює контроль за надходженням коштів до Державного бюджету України та їх використанням [5].

У рамках державного фінансового аудиту проводяться різні види перевірок. Зокрема, це можуть бути планові або позапланові перевірки, фінансові аудити, моніторинг тощо.

Щодо сучасного стану державного фінансового аудиту в Україні, то, на нашу думку, його можна охарактеризувати як недостатній, адже в своїй діяльності зіштовхується із рядом проблем. Серед них доцільно розглянути такі:

1) недостатня кваліфікація державних аудиторів та відсутність стандартів професійної етики, які регулювали б діяльність аудиторів та їх поведінку;

2) недостатня ефективність державного контролю за використанням державних коштів та майна, що відображається у відсутності жорстких механізмів відповідальності за порушення використання державних коштів.

Проте, вважаємо, що наявність чіткої стратегії та відповідних рішень можуть допомогти у подоланні вище перерахованих проблем та забезпеченні ефективного контролю за використанням державних коштів та майна. У свою чергу, існує і ряд перспектив розвитку державного фінансового аудиту в Україні. До них можемо віднести: покращення професійної підготовки аудиторів, використання сучасних технологій, розробка єдиних стандартів та методики державного фінансового аудиту.

Отже, державний фінансовий аудит є основною формою державного фінансового контролю, що спрямована на перевірку ефективності використання бюджетних коштів, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності. В Україні державний фінансовий аудит зіштовхується з рядом проблем, які характеризують його сучасний стан як незадовільний. Зважаючи на перспективи його розвитку, необхідно шукати шляхи для подолання певних проблем та забезпечення належного рівня державного фінансового аудиту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Горий В. В. Адміністративно-правовий механізм здійснення державного фінансового контролю в Україні / В. В. Горий, В. О. Кібець // Вчені записки ТНУ ім. В. І. Вернадського. Серія : юридичні науки. – 2020. – Том 31 (70), № 3. – С. 102–106.
2. Якимчук І. М. Державний фінансовий контроль в Україні та перспективні напрями його вдосконалення / І. М. Якимчук // Економіка та держава. – 2021. – №7. – С. 34–39.
3. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні : Закон України від 26.01.1999 № 2939-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-12#Text>
4. Про основні засади діяльності органів державного фінансового контролю : проект Закону України від 02.12.2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://dasu.gov.ua/ua/plugins/userPages/1327>
5. Про затвердження Положення про Державну аудиторську службу України : постанова Кабінету Міністрів України від 03.02.2016 № 43 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/43-2016-%D0%BF#Text>
6. Про Рахункову Палату : Закон України від 11.07.1996 № 316/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-19#Text>

Пельовін Я. В.,

здобувач вищої освіти

Науковий керівник:

Білобровенко Т. В.,

канд. екон. наук,

Державний податковий університет

АНАЛІЗ ІНСТРУМЕНТІВ ТА МЕТОДІВ АУДИТУ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

У сучасних умовах економічного розвитку аудит є невід’ємною частиною як державного, так і приватного управління.

Поняття «Аудит фінансової звітності» у Законі України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» трактується як аудит фінансової звітності – аудиторська послуга з перевірки даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності та/або консолідованої фінансової звітності юридичної особи або представництва іноземного суб’єкта господарювання, або іншого суб’єкта, який подає фінансову звітність та консолідовану фінансову звітність групи, з метою висловлення незалежної думки аудитора про її відповідність в усіх суттєвих аспектах вимогам національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, міжнародних стандартів фінансової звітності або іншим вимогам [1].

Слід зазначити, що в ринкових умовах господарювання з’явилися нові підходи систематизації контролю, наближені до сучасних світових стандартів. За таких підходів основою класифікації контролю за організаційними формами є структура органів контролю, що виступають його суб’єктами. Це дає змогу розподілити контроль на зовнішній і внутрішній [3, ст. 2].

Метою дослідження є виявлення переваг та недоліків різних інструментів та методів аудиту.

Отже, щоб розібратися з перевагами та недоліками, необхідно спочатку сформулювати предмет нашого дослідження у вигляді таблиці 1.

**Секція 3. Державний фінансовий аудит – як основна форма контролю
у державній аудиторській службі**

Таблиця 1 – Інструменти та методи аудиту

Інструменти аудиту	Методи аудиту
Аналіз балансу (звіту про фінансовий стан) та звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід)	Аналітичні методи
Аналіз даних та моделювання	Перевірка документації
Візуальна аналітика	Внутрішній контроль
Аудиторська експертиза	Оцінка ризиків

Зазначені інструменти та методи можуть використовуватися окремо або у поєднанні з іншими в залежності від конкретної ситуації та мети аудиту.

Розберемося з перевагами та недоліками по кожному з них.

Таблиця 2 – Переваги та недоліки методів аудиту

Методи аудиту	Переваги	Недоліки
Аналітичні методи	<ul style="list-style-type: none"> - Ефективність і швидкість використання; - Можливість виявлення тенденцій та недоліків в фінансовій звітності; - Здатність до зменшення обсягу іншого аудиту. 	<ul style="list-style-type: none"> - Необхідний досвідчений фахівець для правильного використання сукупності методів.
Перевірка документації	<ul style="list-style-type: none"> - Основний джерело доказів під час аудиту; - Можливість глибокого дослідження окремих операцій; - Здатність до виявлення порушень внутрішнього контролю. 	<ul style="list-style-type: none"> - Може не виявити важливі проблеми та ризики, які не відображені в документах. - Недостатньо ефективна при складних фінансових операціях.
Внутрішній контроль	<ul style="list-style-type: none"> - Можливість зменшення ризику порушення внутрішнього контролю в організації; - Здатність до зменшення обсягу іншого аудиту. 	<ul style="list-style-type: none"> - Може бути обмежений рівнем компетенції аудитора. - Може бути відсутня необхідна експертиза та знання для вирішення проблем.
Оцінка ризиків	<ul style="list-style-type: none"> - Можливість доцільного спрямування аудиторських зусиль та зосередження уваги на значущих ризиках; - Зменшення шансів несвоєчасного виявлення та неправильного оцінювання ризиків. 	<ul style="list-style-type: none"> - Можливість недооцінки або переоцінки ризиків. - Скоріше за все не враховує всі ризики.

**IV Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція
«Облік і оподаткування: контрольно-аналітичний аспект»**

Тобто ми бачимо, що є велика кількість як значних переваг у використанні певних методів, наприклад як перевірка документації, що може служити джерелом доказів у деяких ситуаціях, або ж аналітичний метод перевірки документації, що буде не тільки доволі швидким, відносно інших, а й дасть можливість побачити та виправити недоліки (аномалії) для уникнення неприємностей в подальшому, на томість потребуючи досвідчених фахівців.

Таблиця 3 – Переваги та недоліки інструментів аудиту

Інструмент аудиту	Переваги	Недоліки
Аналіз балансу (звіту про фінансовий стан) та звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід)	<ul style="list-style-type: none"> - Дозволяє отримати загальне уявлення про фінансове становище підприємства; - Можливість виявлення тенденцій та проблемних місць у фінансовій звітності; - Зручний і доступний метод, що не потребує значних фінансових затрат. 	<ul style="list-style-type: none"> - Не враховує ризики та фактори зовнішнього середовища. - Недостатня глибина аналізу фінансових показників.
Аналіз даних та моделювання	<ul style="list-style-type: none"> - Можливість проведення детального аналізу великих обсягів даних; - Здатність до виявлення складних залежностей та тенденцій у фінансовій звітності; - Можливість прогнозування майбутніх фінансових результатів. 	<ul style="list-style-type: none"> - Потребує високої кваліфікації фахівців та великої кількості часу. - Може дати неточні результати, якщо вихідні дані недостовірні.
Візуальна аналітика	<ul style="list-style-type: none"> - Зручний та доступний метод візуалізації даних та аналізу фінансової звітності; - Можливість виявлення залежностей та тенденцій за допомогою графіків та діаграм; - Здатність до швидкого та ефективного аналізу великих обсягів даних. 	<ul style="list-style-type: none"> - Може бути важко інтерпретувати та використовувати результати. - Не дозволяє докладно вивчити деталі та приховані проблеми.
Аудиторська експертиза	<ul style="list-style-type: none"> - Дозволяє отримати докладну та об'єктивну оцінку фінансової звітності; - Можливість виявлення порушень та недоліків у внутрішньому контролі; - Здатність до рекомендацій щодо поліпшення фінансової звітності. 	<ul style="list-style-type: none"> - Вимагає значних витрат часу та коштів. - Не забезпечує гарантію на 100% щодо виявлення всіх проблем та помилок.

Така ж ситуація і з інструментами аудиту. Є змога отримати величезні переваги. Наприклад використовуючи перший описаний інструмент, можна отримати і загальне уявлення про стан на зараз і розуміння того, до чого це може призвести в майбутньому. Але при цьому ми знайшли такий недолік, як нехтування ризиками зовнішнього середовища, що в певній мірі компенсує переваги.

Або ж візуальна аналітика, що є доволі швидким і простим інструментом, але при цьому можу зіпсувати відносини з клієнтом.

Як висновок, маю зауважити важливість урахування того моменту, що деякі інструменти як і методи можуть бути більш ефективними в одних ситуаціях, і відповідно менш ефективними в інших, тому слід здійснювати оцінку ризиків та вибір методів та інструментів на основі аналізу конкретних обставин.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text>
2. Види, форми та методи державного фінансового контролю: сутність та принципові відмінності [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.investplan.com.ua/pdf/22_2017/24.pdf
3. Нові підходи до класифікації державного фінансового контролю [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/11004/1/Ефективна%20економіка%202015.pdf>
4. Колісник Г. М. Аудит : навчальний посібник [Електронний ресурс] / Г. М. Колісник, В. Є. Слюсаренко – Режим доступу : <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/9340/1/Аудит%20ПОСІБНИК%20колісник%20%20%20слюсаренко%2016.06.pdf>

Sokoliuk Ivan,

postgraduate

Supervisor:

Maior Olha,

candidate of economic sciences,

associate professor,

European University

FINANCIAL CONTROL AT THE LOCAL LEVEL

The need to implement effective financial control at the local level is due to many factors. First, by necessity counteraction, prevention, prevention of financial offenses that are committed local self-government bodies and their officials in financial spheres. Second, the eradication and minimization of financial offenses in light of the election the course on the European integration of Ukraine and the importance of meeting the criteria for absence or minimization of manifestations of corruption in the municipal sphere. Third, the importance of introducing an effective system of financial control on at the municipal level in order to effectively implement financial policy territorial community.

Taking into account the processes of decentralization that were actively implemented during recent years, it is worth noting that local budgets are completely separated from the State Budget of Ukraine. In accordance with part 6, 7 of Art. 16 of the Law of Ukraine "On local self-government in Ukraine" "local budgets are independent, they are not included in The state budget of Ukraine, the budget of the Autonomous Republic of Crimea and others local budgets. Local self-government bodies taking into account local conditions and features can be redistributed among themselves on the basis of individual contracts powers and own budget funds" [1]. Therefore, control at the local level (or in other words, control by local self-government bodies) is an independent type financial control or independent level.

Financial decentralization of local bodies self-government should become the main catalyst of the country's economic growth in general [2].

Regarding normative regulation, it is worth noting Art. 143 of the Constitution of Ukraine, which determines that "territorial communities of villages, towns, cities directly or through local self-government bodies

formed by them independently approve budgets relevant administrative-territorial units and monitor their implementation, ..., and also exercise control over their activities...". So, local authorities self-governments form a budget, decide the issues that they will finance, and also carry out control, including financial control. Scientists pay attention that local budgets are not enough in most regions to spend money the role of regulatory bodies in preventing violations and abuses is monitored economic direction. At the same time, one of the reasons for the inefficiency of spending funds from local budgets is the absence of separate and formed institutions that would ensured its effectiveness in each individual region [3, с. 253].

Another issue in this aspect is that in such specially formed institutions had a highly qualified team of specialists - entities that carry out financial control. Rational and effective use of funds, control over the distribution of funds from local budgets largely depends on personnel provision of the relevant supervisory authority.

REFERENCES

1. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 24. – Ст. 170.
2. Fiscal Policy Effectiveness Assessment Based on Cluster Analysis of Regions [Електронний ресурс] / Martynenko V., Kovalenko Y., Chunyańska I., Paliukh O., Skoryk M., Plets I. // IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security. – 2022. – Vol. 22, №. 7. – P. 75–84. – Режим доступу : http://paper.ijcsns.org/07_book/202207/20220710.pdf
3. Піхоцький В. Ф. Система державного фінансового контролю в Україні: концептуальні засади теорії та практики / В. Ф. Піхоцький : дис. ... д-ра юрид. наук. – Львів, 2015. – 530 с.

Томчук Л. П.,

здобувач вищої освіти

Науковий керівник:

Тарашенко В. А.,

канд. екон. наук, доцент,

Державний податковий університет

ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ АУДИТ ЯК ОСНОВНА ФОРМА КОНТРОЛЮ У ДЕРЖАВНІЙ АУДИТОРСЬКІЙ СЛУЖБІ

Державний фінансовий аудит є різновидом державного фінансового контролю і полягає у перевірці та аналізі органом державного фінансового контролю фактичного стану справ щодо законного та ефективного використання державних чи комунальних коштів і майна, інших активів держави, правильності ведення бухгалтерського обліку і достовірності фінансової звітності, функціонування системи внутрішнього контролю. Результати державного фінансового аудиту та їх оцінка викладаються у звіті [1].

Державний фінансовий аудит є однією з основних форм контролю у Державній аудиторській службі (ДАС). Ця форма контролю дозволяє оцінити ефективність та ефективність використання державних коштів, а також забезпечити відповідність дій державних установ законам та нормативним актам.

Основними видами державного фінансового аудиту є:

1. Регулярний державний фінансовий аудит – проводиться на щорічній основі з метою перевірки фінансової звітності державних установ та оцінки ефективності їх фінансової діяльності. Цей вид аудиту дозволяє виявити порушення та недоліки у фінансовому управлінні та запобігти можливим зловживанням державними коштами.

2. Спеціальний державний фінансовий аудит - проводиться за запитом відповідних органів державної влади або на прохання директорів державних установ. Цей вид аудиту зазвичай здійснюється з метою вирішення конкретних питань, пов'язаних з фінансовою діяльністю державних установ, таких як перевірка фінансових операцій, виявлення фінансових недоліків тощо.

Секція 3. Державний фінансовий аудит – як основна форма контролю у державній аудиторській службі

3. Аудит умов ведення бізнесу - проводиться з метою оцінки фінансових та регуляторних умов, що створюються в країні для розвитку бізнесу. Цей вид аудиту дозволяє виявити та усунути бар'єри, які перешкоджають ефективному функціонуванню підприємств та забезпечити створення сприятливих умов для розвитку бізнесу.

4. Аудит ефективності - проводиться з метою оцінки ефективності діяльності державних установ та виявлення можливостей їх поліпшення. Цей вид аудиту дозволяє виявити неефективність управління ресурсами та процесами в державних установах та розробити рекомендації щодо їх поліпшення.

5. Аудит виконання бюджету - проводиться з метою перевірки відповідності доходів та видатків державного бюджету встановленим законодавством та розкриття можливих порушень при його виконанні.

6. Аудит програм та проектів - проводиться з метою оцінки ефективності та доцільності реалізації програм та проектів державних установ. Цей вид аудиту дозволяє виявити неефективність та недоліки у плануванні та виконанні програм та проектів та запропонувати рекомендації щодо їх поліпшення.

7. Аудит дотримання законодавства - проводиться з метою перевірки виконання державними установами встановлених законодавчих норм та правил. Цей вид аудиту дозволяє виявити порушення законодавства та недоліки у діяльності державних установ та запропонувати рекомендації щодо їх усунення.

Крім цього, можуть існувати інші види державного фінансового аудиту, які зазвичай спрямовані на вирішення специфічних проблем та завдань в державному секторі.

Державний фінансовий аудит зазвичай проводиться на різних рівнях управління державними фінансами, включаючи міністерства, відомства, а також місцеві органи влади та управління. Його проводять незалежні аудитори ДАС, які здійснюють оцінку дотримання встановлених правил та процедур управління державними коштами.

Після проведення аудиту Державна аудиторська служба складає звіт, який містить детальну інформацію про стан фінансів та фінансового управління державними установами. У звіті можуть бути вказані виявлені порушення та недоліки в діяльності державних установ, а також запропоновані рекомендації щодо їх усунення та поліпшення управління фінансами та ефективного використання державних коштів.

Звіт є документом, який відображає результати аудиту та є підґрунтям для подальшого прийняття рішень щодо управління фінансовими ресурсами державних установ. Його результати можуть бути використані для забезпечення транспарентності та відкритості управління державними фінансами, а також для підвищення рівня відповідальності державних установ перед громадянами та державою в цілому.

Отже, державний фінансовий аудит є важливим інструментом контролю за діяльністю державних установ, а його проведення дозволяє забезпечити ефективне використання державних коштів та забезпечити відповідність дій державних установ законам та нормативним актам.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні : Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 13. – Ст. 110 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://xn--80aagahqwyibe8an.com/ukrajiny-zakony/zakon-ukrajini-pro-osnovni-zasadi-zdiysnennya-1993.html>

STATE
TAX
UNIVERSITY

СЕКЦІЯ 4

**Шляхи реформування
внутрішнього та незалежного
зовнішнього контролю.**

STATE
TAX
UNIVERSITY

Гаврилюк В. Ю.,

здобувач вищої освіти

Науковий керівник:

Міщенко Т. М.,

канд. екон. наук, доцент,

Державний податковий університет

РОЛЬ ВНУТРІШНЬОГО СПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

В сучасних умовах розвитку економіки ефективна діяльність підприємства залежить від досягнення поставленої перед ним мети – отримання максимального прибутку. Для цього необхідно здійснювати ефективне управління, однією з функцій якого є внутрішньогосподарський контроль.

Внутрішньогосподарський контроль – це система заходів, здійснюваних усередині підприємства без участі сторонніх суб'єктів та спрямованих на підвищення ефективності діяльності, що досягається шляхом попередження та виявлення фактів відхилень, порушень, зловживань, нераціонального або економічно неефективного використання активів, установлення їх причин і розроблення механізму щодо усунення чи виправлення відхилень [1, с. 3]. Він являє собою систему безупинного спостереження за ефективністю використання майна суб'єкта господарювання, законністю й доцільністю господарських операцій і процесів, збереженням грошових коштів та матеріальних цінностей.

Внутрішньогосподарський контроль є основним джерелом інформаційного забезпечення управління підприємством, яке формується власником (керівництвом підприємства) з метою: забезпечення дотримання вимог законодавства та економічної доцільності господарської діяльності; збереження майна; запобігання, виявлення та виправлення суттєвих помилок і викривлень інформації; правильного формування даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

Метою внутрішнього контролю є забезпечення максимально позитивної результативності господарської діяльності та мінімізація різноманітних ризиків суб'єкта господарювання в його діяльності шляхом запобігання виникненню помилок і недоліків, перевірки достовірності даних бухгалтерського обліку та звітності та досягнення цілей управління.

Секція 4. Шляхи реформування внутрішнього та незалежного зовнішнього контролю

Внутрішньогосподарський контроль управління підприємства повною мірою охоплює всі сфери підприємства, а саме: постачання, виробництва, реалізації готової продукції, а також всі етапи, що можуть виникати в процесі виробництва.

Значення та роль внутрішньогосподарського контролю визначають поставлені перед ним завдання. Серед найбільш важливих необхідно виділити:

- забезпечення законності, доцільності здійснення господарських операцій та виконання управлінських рішень;
- моніторинг достовірності, повноти та своєчасності відображення інформації в обліку;
- виявлення відхилень у процесі господарської діяльності від передбачених норм, нормативів, стандартів, правил, планів, договірних зобов'язань тощо;
- встановлення причин відхилень, що виникли, та доведення відповідальності причетних осіб за їх наслідки;
- упередження зривів у роботі структурних підрозділів;
- вжиття заходів коригування і встановлення результатів управлінських впливів [2, с. 63].

Серед основних методів підвищення ефективності системи внутрішньогосподарського контролю на сучасних підприємствах найбільш доцільними та дієвими є методи розподілу повноважень та відповідальності між працівниками, ротація кадрів, здійснення контролю за окремими напрямками підприємницької діяльності, удосконалення контролю при плануванні реалізації, формування справ на покупців і замовників, діагностика і прогнозування проблем [2, с. 125].

Для посилення боротьби із нестачами і розкраданнями необхідно здійснювати внутрішньогосподарський контроль об'єднаними зусиллями всіх спеціалістів, керівників відповідних господарських підрозділів та бухгалтерських служб. При цьому особливе значення має щоденний контроль за переміщенням цінностей на окремих об'єктах підприємства. Підвищення ефективності контролю полягає не лише в його своєчасності, але й повноті операцій та процесів, розробці внутрішніх стандартів контролю [3, с. 86].

Таким чином, внутрішньогосподарський контроль забезпечує практичні рекомендації та принципи для ефективного досягнення поставлених цілей підприємства шляхом впровадження управлінських

рішень. Застосування наведених принципів в практичній діяльності забезпечить перетворення фактів у результативний та ефективний за-сіб ефективного управління, тобто сприятиме якісному вирішенню практичних завдань щодо динамічного розвитку підприємств та його економічного зростання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Погорелов Ю. С. Організація внутрішньогосподарського контролю на промислових підприємствах [Електронний ресурс] / Ю. С. Погорелов, Ю. Ю. Миронова, В. В. Мазурьонук. – Режим доступу : <http://reposit.nupp.edu.ua>
2. Єгарміна В. Внутрішній контроль: сучасність та перспективи / В. Єгарміна // Вісник податкової служби України. – 2019. – № 21. – С. 62–65.
3. Гуцаленко Л. В. Внутрішньогосподарський контроль / Л. В. Гуцаленко, М. М. Коцупатрий, У. О. Марчук : навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2019. – 496 с.

Гаврилюк В. Ю.,

здобувач вищої освіти

Науковий керівник:

Міщенко Т. М.,

канд. екон. наук, доцент,

Державний податковий університет

СУТНІСТЬ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ АУДИТУ ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ

Аудит оподаткування – це незалежна аудиторська перевірка правильності та повноти нарахування і своєчасності сплати податків, стану їх бухгалтерського та податкового обліку, підтвердження достовірності податкової звітності та податкових аспектів фінансової бухгалтерської звітності, контроль за дотриманням податкової політики та дисципліни, а також оцінка податкових ризиків і виявлення резервів зниження податкового тиску на бізнес [1, с. 256].

Мета аудиту оподаткування залежить від характеру аудиторського завдання щодо перевірки оподаткування суб'єкта господарювання. Якщо податкова перевірка розглядається як виконання завдання щодо забезпечення достовірності, повноти та відповідності чинному законодавству іншої звітності, то метою є визначення правильності нарахування та сплати податків, а також відображення цих податків у податковій звітності. Якщо розуміти аудит оподаткування як аудиторську (консультаційну) послугу, метою якої є консультування клієнта з питань оподаткування, податкової звітності та її відповідності чинному податковому законодавству шляхом надання клієнту обґрунтованої інформації щодо оптимізації оподаткування своєї діяльності.

Для досягнення поставленої мети аудиту оподаткування можуть виконуватися наступні завдання:

- контроль дотримання правильності взяття на облік юридичних осіб, а також за наявності їх відокремлених підрозділів;
- перевірка якості ведення податкового обліку та податкових аспектів фінансового обліку, підтвердження облікових записів належними первинними документами;
- підтвердження правильності віднесення податкових розрахунків до відповідного податкового періоду;

IV Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Облік і оподаткування: контрольно-аналітичний аспект»

- контроль дотримання строків та порядку сплати податку;
- перевірка строків і порядку подання звітності про обчислення і сплату податків, підтвердження її достовірності та відповідності даним первинного та зведеного обліку представлення та захист інтересів клієнта у суді щодо спорів із податковими органами;
- допомога під час перевірок податкових розрахунків правоохоронними органами.

Оскільки аудит оподаткування спрямований, передусім, на перевірку точності податкових розрахунків клієнта, то головні його функції такі:

- недопущення зловживань, шахрайства у податковій сфері;
- виявлення і виправлення помилок у податкових розрахунках і звітності клієнта;
- розроблення рекомендацій підприємству-клієнту щодо податкового планування і податкової політики, оптимізація оподаткування;
- сприяння зростанню ступеня довіри користувачів інформації до перевіреної податкової звітності [2, с. 125].

Відповідні аудиторські завдання (аудит, огляд, спеціальне аудиторське завдання, консультаційні чи інші послуги) у сфері оподаткування оформляються спеціальним договором, який має відповідати законодавству України та при замовленні податкового аудиту – з урахуванням норм Міжнародного стандарту аудиту (МСА) 210 «Узгодження умов виконання завдань з аудиту» [3]. У договорі на виконання аудиторського завдання та листі-зобов'язанні слід чітко зазначити питання, з яких аудитор повинен висловити думку, і їх формулювання не повинно мати подвійне трактування. В окремих випадках до проведення аудиту оподаткування можуть залучатись інші аудитори згідно з нормами МСА 600 «Особливі міркування – аудити фінансової звітності групи (включаючи роботу аудиторів компонентів)» [3] та експерти відповідно до вимог МСА 620 «Використання роботи експерта, залученого аудитором» [3]. Науковець Давидов Г.М. зазначає, що залучення експерта чи іншої аудиторської фірми (аудитора) не знімає відповідальності з основного аудитора за якість наданих послуг [2, с. 65].

Обов'язки сторін багато в чому збігаються з обов'язками аудитора при проведенні звичайного аудиту, хоча потребують певних

Секція 4. Шляхи реформування внутрішнього та незалежного зовнішнього контролю

уточнень, які мають бути конкретизовані та належним чином відображені в договорі про надання відповідного виду аудиторських послуг у сфері оподаткування. Зокрема, відповідальність за дотримання чинного податкового законодавства України, повноту та достовірність податкових розрахунків, а також правильність і своєчасність сплати податків і зборів до бюджету та позабюджетних фондів несе керівництво підприємства. Перед початком роботи аудиторська фірма повинна письмово підтвердити керівництву клієнта, що проведення аудиту оподаткування не звільняє керівництво економічного суб'єкта відповідальності за достовірність і своєчасність виконання податкових і митних зобов'язань та дотримання вимог чинного законодавства, навмисних і ненавмисних викривлень у фінансовій і податковій звітності та їх своєчасне усунення. Від керівництва клієнта може вимагатися письмове підтвердження.

Аудитори не повинні упереджено ставитися до діяльності та податкових аспектів корпоративного управління та повинні припускати, що ця діяльність відповідає встановленим нормам і чинному законодавству, доки не буде отримано доказів протилежного. Проте перевірені податкові документи та звіти повинні бути професійно-скептичними, маючи на увазі високу ймовірність того, що клієнти порушуватимуть податкове законодавство. Перевірки повинні проводитися добросовісно та з належною обачністю.

Таким чином, аудит оподаткування має важливе місце не тільки для керівників підприємств, а і для держави. Адже проводиться з метою виявлення своєчасності та повноти сплати податкових платежів до бюджету, підтвердження достовірності фінансової та податкової звітності, що подається суб'єктами господарювання до податкових органів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Немченко В. В. Аудит : навчальний посібник / В. В. Немченко, О. Ю. Редько. – Київ : Центр учбової літератури, 2014. – 540 с.
2. Давидов Г. М. Аудит : навчальний посібник / Г. М. Давидов. – Київ : Знання, КОО, 2019. – 363 с.
3. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. Частина 2. – Київ : Міжнародна федерація бухгалтерів, Аудиторська палата України, 2017. – 409 с.

Довгаль А. В.,

здобувач вищої освіти

Науковий керівник:

Дугар Т. Є.,

канд. екон. наук,

Полтавський державний аграрний

університет

ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ ЗА ВИПЛАТАМИ ПРАЦІВНИКАМ У БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ

Заробітна плата – одне з найскладніших понять в економіці та соціології, оскільки вона відображає винагороду, яку працівник отримує за виконану ним роботу, оскільки вона є відповідним механізмом забезпечення мотивації до праці, оскільки вона є основним джерелом доходу для населення країни і оскільки вона становить значну частину собівартості готової продукції.

Сучасна роль бюджетних установ полягає у використанні коштів державного та місцевих бюджетів для задоволення соціальних, культурних та інших потреб суспільства. Характерно, що майже 70% цих коштів витрачається на заробітну плату. Своєчасне нарахування та виплата заробітної плати персоналу має безпосередній вплив на ефективність роботи державних службовців та є ключовим мотиваційним фактором для їх професійного розвитку.

Під час аудиту фонду оплати праці на підприємстві слід звернути увагу на: перевірку достовірності даних про заробітну плату у фінансовій звітності підприємства; перевірку відповідності бухгалтерського, податкового, статистичного обліку та звітності чинному законодавству; перевірку своєчасності та правильності відображення всіх операцій з оплати праці на рахунках бухгалтерського обліку відповідно до порядку, встановленого для їхнього ведення.

Внутрішній контроль заробітної плати є дуже трудомістким і складним завданням, що поєднує в собі як фінансовий контроль, так і контроль відповідності, оскільки фінансова інформація про заробітну плату та інші виплати працівникам повинна бути підготовлена відповідно до трудового та податкового законодавства [2].

Секція 4. Шляхи реформування внутрішнього та незалежного зовнішнього контролю

Під час контролю оплати праці в бюджетних установах перевіряючий виконує низку завдань:

- Обґрунтування асигнувань на заробітну плату;
- Дотримання штатної дисципліни;
- Дотримання трудової дисципліни;
- Обґрунтованість встановлених надбавок і доплат;
- Правильність розрахунку середнього заробітку;
- Дотримання порядку нарахування і сплати обов'язкових внесків [3].

Першим кроком у перевірці використання асигнувань та призначень на оплату праці є перевірка правильності визначення кількості посадових осіб у штатному розписі бюджетної установи. Це пов'язано з тим, що найпоширенішим злочином є нецільове використання коштів бюджетної установи, коли заробітна плата виплачується на підставі фіктивних трудових договорів, а кошти використовуються не за призначенням.

Важливим кроком є визначення того, чи є випадки виплати сум за межами бюджетних коштів, чи є перевитрати видатків на оплату праці та на які коди економічної класифікації вони були відшкодовані. Перевищення кошторисних призначень може бути джерелом бюджетного дефіциту.

Контролер складає та затверджує тарифікаційні списки установи, який є єдиним документом, що встановлює розміри ставок і надбавок, а також посадові оклади працівників. Фактично виконану роботу можна перевірити шляхом перевірки оперативної документації, журналів обліку роботи, співбесіди з окремими посадовими особами, отримання письмових довідок про завдання, виконані конкретною посадовою особою, інспектування конкретної ділянки роботи тощо [1].

Перевірка достовірності та точності записів про заробітну плату зазвичай включає декілька з наведених нижче перевірок: Перевірка детальних розрахунково-платіжних відомостей і перевірка відповідності їх даним табелів, пільг і доплат, утримань, податків і обов'язкових внесків, законності нарахування пільг і видачі готівки із заробітної плати.

Одним з найважливіших аспектів аудиту є вибіркове порівняння сум нарахованої заробітної плати, відображених у первинних бухгалтерських документах, з даними про заробітну плату працівників, відображеними в розрахунково-платіжних відомостях, а також порівняння даних цих відомостей з даними, відображеними у платіжній відомості.

У контексті перевірки внутрішньої адміністративної документації необхідно перевірити, чи є колективний трудовий договір, положення про заробітну плату, положення про преміювання чинними та чи виконуються їх норми. Наприкінці перевірки контролюючий орган узагальнює результати аудиту заробітної плати, робить висновки з отриманої інформації та надає рекомендації щодо усунення виявлених помилок, порушень або недоліків [1].

Таким чином, контроль за виплатами працівникам захищає від помилок та шахрайства в установі, забезпечує повне та ефективне використання фонду оплати праці, а також відповідність організації та умов праці вимогам законодавства. Обов'язкове запровадження контролю за виплатою заробітної плати у фінансових установах є одним із способів удосконалення загальної системи контролю, що дозволить зменшити витрати та підвищити ефективність державного контролю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бірюкова М. В. Особливості контролю розрахунків з оплати праці в бюджетних установах [Електронний ресурс] / М. В. Бірюкова, Л. К. Феофанов // Матеріали круглого столу. – Режим доступу : <https://dspace.znu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/12345/5206/0046949.pdf?sequence=1#page=100>
2. Гамова О. В. Внутрішній контроль нарахування заробітної плати [Електронний ресурс] / О. В. Гамова // Матеріали круглого столу. – 2020. – Режим доступу : <https://dspace.znu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/12345/5205/0046950.pdf?sequence=1#page=92>
3. Сокол К. О. Внутрішній контроль розрахунків за виплатами працівникам у бюджетних установах [Електронний ресурс] / К. О. Сокол. – Режим доступу : http://vtei.com.ua/images/2020/25_03_2020/4/7.pdf

Коб А. В.,

здобувач вищої освіти

Науковий керівник:

Міщенко Т. М.,

канд. екон. наук, доцент,

Державний податковий університет

КЛЮЧОВІ ЗМІНИ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ДІЇ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

Проведення військових дій та запровадження військового стану в Україні вплинули на діяльність всіх суб'єктів господарювання, зокрема і на суб'єктів, які займаються аудиторською діяльністю. Аналіз ситуації, яка склалася на ринку аудиторських послуг свідчить, що запровадження воєнного стану призвело до скорочення попиту на аудиторські послуги, адже багато підприємств відстрочило подання фінансової звітності разом з аудиторським звітом, крім того, аудиторські компанії втратили своїх клієнтів, оскільки значна їх частка скоротилася, а ті що залишилися не в змозі заплатити звичайну ціну за послуги. Також, суттєвим чинником впливу на аудиторську діяльність стало набрання чинності Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» щодо забезпечення аудиторської діяльності на період дії воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки» від 31.05.2022 № 2285-IX [1], який докорінно торкнуться багатьох важливих питань організації нагляду, аудиторського самоврядування та діяльності аудиторських компаній.

Основною метою цього Закону є створення правових механізмів стимулювання аудиторської діяльності та захисту інтересів аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності у період дії воєнного стану або/та післявоєнного відновлення економіки. Важливі новації Закону знайшли відображення у наступних положеннях.

1. Заборона на членство в російських професійних організаціях.

Забороняється бути українським аудитором росіянам, а також тим громадянам, які включені до російських публічних реєстрів аудиторів або є членами професійних організацій аудиторів, бухгалтерів такої країни.

2. Заборона на працю в аудиторських фірмах з російським капіталом.

Заборона бути українським аудитором розповсюджується на тих аудиторів, які працюють в російських аудиторських фірмах, фірмах де власники – росіяни або у фірмах, які є учасниками аудиторської мережі, зареєстрованої на території Росії.

3. Часткове звільнення від сплати членських внесків.

Аудиторські фірми та аудитори, які не мають трудових відносин з аудиторськими фірмами, на період дії воєнного стану, а також до кінця другого календарного року, в якому буде його припинено або скасовано, не сплачуватимуть членських внесків на користь Аудиторської палати України.

4. Звільнення від внеску у відсотках з завдань з обов'язкового аудиту.

На період дії воєнного стану, а також до кінця другого календарного року, в якому його буде припинено або скасовано не потрібно буде сплачувати на користь Органу суспільного нагляду за аудиторською діяльністю або Аудиторської палати України внесок у відсотках суми винагороди за договорами з надання аудиторських послуг з обов'язкового аудиту. До війни сума такого внеску становила 1% від суми такої винагороди.

5. Зменшення фіксованого внеску з завдань обов'язкового аудиту.

На період дії воєнного стану, а також до кінця другого календарного року, в якому його буде припинено або скасовано фіксований внесок з кожного аудиторського звіту, підготовленого аудитором за результатами надання аудиторських послуг з обов'язкового аудиту підприємству, що становить суспільний інтерес, зменшується з 3-х до 1-єї мінімальної заробітної плати до однієї, встановленої законом на 1 січня звітного року.

Фіксований внесок з кожного аудиторського звіту, підготовленого аудитором за результатами надання аудиторських послуг з обов'язкового аудиту всіх інших підприємств, зменшується з 0,3 до 0,1 % мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного року.

6. Послаблення кваліфікаційного критерію щодо працівників.

Зникає норматив для аудиторських фірм, які виконують завдання з аудиту підприємств, що становить суспільний інтерес, забезпечити наявність в штаті щонайменше 2-х осіб, які сертифіковані за цим

Секція 4. Шляхи реформування внутрішнього та незалежного зовнішнього контролю

законом або мають чинні сертифікати (дипломи) професійних організацій, що підтверджують високий рівень знань з міжнародних стандартів фінансової звітності. Ця зміна вводиться на період дії воєнного стану, а також протягом двадцяти чотирьох місяців після його припинення або скасування.

7. Зупинка перевірок та продовження свідоцтва з контролю якості.

Проведення перевірок з контролю якості аудиторських послуг зупинене на період дії воєнного стану. Протягом шести місяців після припинення чи скасування воєнного стану перевірки проводитимуть лише за згодою аудиторських фірм. При цьому дія свідоцтва про відповідність системи контролю якості аудиторських послуг, виданих Аудиторською палатою України протягом 2017–2018 років, буде продовжена автоматично на дванадцять місяців.

8. Відтермінування звітування та подання змін до реєстру.

Аудитори подають всі звіти та будь-яку іншу інформацію, подання якої вимагається відповідно до норм профільного закону, протягом трьох місяців після припинення чи скасування воєнного стану за весь період неподання звітності чи обов'язку надати відповідну інформацію.

Аудиторські фірми, які у зв'язку з бойовими діями не мають можливості вчасно оприлюднити звіт про прозорість або внести зміни до опублікованого звіту оприлюднюють звіти про прозорість протягом трьох місяців після припинення чи скасування воєнного стану.

9. Зупинка відповідальності та окремих строків.

На період дії воєнного стану, а також протягом трьох місяців після його припинення або скасування, зупинена відповідальність аудитора/аудиторських фірм за несвоєчасну сплату обов'язкових внесків, неподання змін для внесення до реєстру аудиторів, не опублікування звіту про прозорість, неподання звіту 1-аудит до АПУ. Не діє обмеження у 12 місяців з дати завершення перевірки з контролю якості для перевірки регулятором виконання аудитором рекомендацій щодо їх виправлення. На час війни періодичність обов'язкового контролю якості аудиторських послуг може бути рідше раз на три або шість років (в залежності від реєстру аудиторської фірми). Також строк розгляду дисциплінарних справ може бути більше ніж 60 календарних днів.

10. Зменшення вимог для набуття кваліфікації аудитора.

На період дії воєнного стану, а також протягом двадцяти чотирьох місяців після його припинення або скасування, щоб стати

аудитором не потрібно мати 15 років досвіду роботи на посадах бухгалтера, ревізора, юриста, фінансиста, економіста, асистента (помічника) аудитора, або мати досвід роботи на зазначених посадах не менше 7 років та проходити стажування в аудиторській фірмі.

Достатньо мати досвід роботи у сфері бухгалтерського обліку, ревізії, права, фінансів, банківської справи, економіки або аудиту не менше 3-х років, а також за результатами кваліфікаційного іспиту аудиторів можуть стати особи, які включені до публічних реєстрів аудиторів країн-членів Європейського Союзу, Великої Британії та Сполучених Штатів Америки.

Кваліфікаційний іспит та іспити з теоретичних знань будуть проводитися не незалежними центрами оцінювання знань, акредитованими комісією з атестації, а Органом суспільного нагляду за аудиторською діяльністю у порядку, затвердженому Радою нагляду за поданням комісії з атестації.

Зменшена плата за складання кваліфікаційного іспиту. Розмір визначить комісія з атестації, але не більше однієї мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного року.

Узагальнюючи результати аналізу основних змін, внесених в аудиторську діяльність зазначеним Законом можна зробити висновки, що його прийняття є вчасним, а його новації – виправданими. Таким чином, законодавство про аудиторську діяльність в Україні адаптується до адекватного нормативного регулювання для умов воєнного стану.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про внесення змін до Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» щодо забезпечення аудиторської діяльності на період дії воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки : Закон України від 31.05.2022 № 2285-IX [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/>

Конельська О. О.,

здобувач вищої освіти

Науковий керівник:

Міщенко Т. М.,

канд. екон. наук, доцент,

Державний податковий університет

ОСНОВНІ СКЛАДОВІ ТА ЕТАПИ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ

Однією із функцій управління господарською діяльністю підприємства є внутрішньогосподарський контроль, який виконує одне з головних завдань – надання інформації керівництву про діяльність підприємства для прийняття управлінських рішень. Ефективність внутрішньогосподарського контролю можлива за умови розуміння особливостей його організації, чіткого визначення основних складових та послідовності проведення.

Головною особливістю внутрішньогосподарського контролю є те, що він проводиться штатними працівниками підприємства. Працівники бухгалтерської служби та управлінський персонал підприємства виконують згідно зі своїми посадовими інструкціями заходи попереднього, поточного та наступного контролю.

Жодне підприємство не може обійтися без ефективної системи внутрішньогосподарського контролю обліку праці та заробітної плати. Одним з головних об'єктів, якого є розрахунки з оплати праці.

Внутрішньогосподарський контроль розрахунків з оплати праці здійснюється з метою встановлення правильності відображення в системі бухгалтерського обліку та у фінансовій звітності підприємства інформації про розрахунки з оплати праці, а також про реальність сум заборгованостей, які існують в бухгалтерському обліку на звітну дату.

Об'єктами внутрішньогосподарського контролю розрахунків з оплати праці є стан оперативного, бухгалтерського обліку та звітності по операціях обліку праці, нарахування та виплати заробітної плати, а також стан роботи з кадрами, використання фонду робочого часу та дотримання штатної й трудової дисципліни.

IV Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Облік і оподаткування: контрольно-аналітичний аспект»

Документи, які є джерелами інформації внутрішньогосподарського контролю розрахунків з оплати праці можна об'єднати в такі групи:

- облікові документи (табелі обліку використання робочого часу; наряди на виконання робіт; відомості виробітку продукції; листок обліку простоїв; відомості виходу продукції; розрахунково-платіжні відомості тощо);

- не облікові документи (особові картки; штатний розпис; колективний договір; довідки та розрахунки для нарахування виплат працівникам; накази (розпорядження) про прийняття, звільнення, переведення на іншу роботу; про надання відпустки тощо).

Внутрішньогосподарський контроль розрахунків з оплати праці необхідно розглядати як безперервний процес, організація якого має такі етапи:

- перший етап передбачає визначення мети, завдання, об'єктів та суб'єктів внутрішньогосподарського контролю розрахунків з оплати праці, встановлення джерел інформації, обрання методичних прийомів;

- на другому етапі здійснюються заходи внутрішньогосподарського контролю (фактичного контролю виробничих операцій, документального контролю документів, пов'язаних з нарахуванням та виплатою заробітної плати);

- третій етап передбачає документування результатів, проведених заходів контролю, фіксацію виявлених порушень та відхилень щодо розрахунків з оплати праці. Даний етап є важливим, оскільки задокументовані результати є підґрунтям для прийняття управлінських рішень керівництвом підприємства щодо усунення порушень і відхилень у розрахунках з оплати праці;

- четвертий етап передбачає проведення аналізу і оцінки виявлених відхилень та їх вплив на господарську діяльність підприємства, а також розробку заходів для попередження їх виникнення у майбутньому.

Отже, визначення основних складових та етапів здійснення внутрішньогосподарського контролю розрахунків з оплати праці дозволить не тільки оперативно виявляти недоліки, а й своєчасно приймати рішення щодо їх усунення та попередження у майбутньому. Водночас, внутрішньогосподарський контроль розрахунків з оплати праці позитивно впливає на зростання продуктивності праці, зміцнення трудової дисципліни, ефективність використання трудових ресурсів підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гамова О. В. Внутрішній контроль заробітної плати на підприємстві [Електронний ресурс] / О. В. Гамова, І. А. Козачок // Інвестиції: практика та досвід. – 2019. – № 2. – Режим доступу : <http://www.investplan.com.ua/> (дата звернення: 25.03.2023).
2. Гончар Л. В. Організація внутрішньогосподарського контролю операцій з оплати праці та шляхи його удосконалення [Електронний ресурс] / Л. В. Гончар, А. Є. Рубан // Економічні науки. Вісник ЖДТУ. – № 3 (53). – Режим доступу : <http://ven.ztu.edu.ua/> (дата звернення: 25.03.2023).
3. Ходаківська Л. О. Внутрішньогосподарський контроль розрахунків з оплати праці [Електронний ресурс] / Л. О. Ходаківська // Економіка і суспільство. – 2019. – № 17. – Режим доступу : <http://economyandsociety.in.ua/> (дата звернення: 25.03.2023).

Конельська О. О.,

здобувач вищої освіти

Науковий керівник:

Міщенко Т. М.,

канд. екон. наук, доцент,

Державний податковий університет

ОСНОВНІ АСПЕКТИ АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ З ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

Основним бюджетоутворюючим податком в Україні є податок на доходи фізичних осіб, який відіграє значну роль у перерозподілі доходів громадян та забезпеченні фіскальної достатності бюджету для виконання державою своїх функцій. Тому, здійснення аудиту зазначеної тематики є дуже важливою ланкою в контролі правильності нарахування та сплати податку до бюджету.

Податок на доходи фізичних осіб має функцію не тільки економічного, а й соціального навантаження на суспільство. Справляння цього податку є достатньо складним процесом, тому що законодавство в сфері оподаткування має постійну тенденцію до змін і для реалізації ефективного контролю суб'єкти, що надають послуги аудиту мають бути завжди усвідомлені про актуальні зміни законодавства. Базою оподаткування цього податку є різні види оподатковуваних доходів які зазначені у п. 2 ст. 164 Податкового кодексу України [1], але найчастіше з них є саме доходи у вигляді заробітної плати, нараховані (виплачені) платнику податків відповідно до умов трудового договору (контракту).

Враховуючи чинні норми законодавства та керуючись міжнародними стандартами аудиту мету аудиту розрахунків за податком на доходи фізичних осіб можна визначити як висловлення незалежної думки аудитора щодо правильності розрахунків і відображення інформації у звітності підприємства за податком на доходи фізичних осіб.

Джерелами інформації для аудитора є:

1. Необлікові джерела даних (кодекси, закони, нормативні акти, стандарти (положення) бухгалтерського обліку), які поділяються на 2 підгрупи:

1.1. законодавчі акти на рівні держави (Податковий кодекс України (у частині розділу IV), Положення (стандарти) бухгалтерського

Секція 4. Шляхи реформування внутрішнього та незалежного зовнішнього контролю

обліку, Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, Кодекс законів України про працю);

1.2. адміністративні документи підприємства (накази про зарахування на посаду (звільнення з посади), контракти з робітником і роботодавцем, посадові оклади (ставки), накази про відрядження, надання відпустки, табелі робочого часу);

2. Облікові джерела даних (форми звітності, реєстри обліку, первинні документи: форма № 1-ДФ; реєстри синтетичного обліку за рахунками 30, 31, 37, 64, 65, 66, 67, 68; реєстри аналітичного обліку за субрахунками 301, 371, 641, 652, 661, 671, 682; документи від третіх сторін, що підтверджують права працівників на виплати, доплати, соціальні пільги; первинні документи з підтвердженням перебування працівників на лікуванні або відпочинку, витрати яких компенсуються за рахунок підприємства) [2, с. 193].

Проводити аудит податку на доходи фізичних осіб-найманих працівників доцільно в два етапи:

- 1) перевірка нарахування і обліку податку протягом звітного року;
- 2) перевірка форми № 1-ДФ, після чого перевіряються перерахування оподаткованого доходу з урахуванням суми податку, сплачених протягом року.

Аудитор, виходячи із власного професійного судження обирає методи перевірки податку на доходи фізичних осіб. При цьому процедури аудиту мають забезпечити достатність та прийнятність доказової бази професійного судження аудитора щодо предмета перевірки. Наприклад, загальні процедури аудиту форми № 1-ДФ розподіляються на три групи: процедури оцінки ризиків; тести заходів внутрішнього контролю; тести по суті.

Відповідно до МСА 500 «Аудиторські докази» для перевірки форми № 1-ДФ варто використовувати такі процедури: аналітичні процедури, перевірку записів та документів, повторні перерахунки та інші [3]. Згідно з МСА 200 «Загальні цілі незалежного аудитора та проведення аудиту відповідно до Міжнародних стандартів аудиту» всім аспектам аудиту властивий аудиторський ризик, так і для ділянки аудиту податку на доходи фізичних осіб він є функцією ризиків суттєвого викривлення та ризику невиявлення [3].

Всі докази перевірки аудитору необхідно оформити в робочі документи з метою підготовки аудиторського висновку, зміст і форми яких визначені в МСА 230 «Аудиторська документація» [3].

Типовими помилками, які можуть бути допущені при оформленні форми № 1-ДФ є: арифметичні помилки при нарахуванні доходу, при застосуванні ставки податку, при утриманні податку на доходи фізичних осіб, при розрахунках податкових соціальних пільг, при визначенні бази оподаткування.

Аудитор повинен вміти достатньо фокусуватися на перевірці розрахунків за податком на доходи фізичних осіб починаючи від аспектів документального оформлення і аж до своєчасності подання податкової звітності. При цьому, використовувати систематизовану сплановану перевірку для надання високоякісних та швидких послуг аудиту оподаткування. На майбутню перспективу питання цього податку потрібно все більше досліджувати та продовжувати удосконалювати систему оподаткування вирішуючи прогалини в оподаткуванні, щоб до бюджету надходило все більше податкових надходжень і в цьому прогресі аудит виступає дуже важливим інструментом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Податковий кодекс України № 2755-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 25.03.2023).
2. Петрик О. А. Аудит оподаткування підприємств : навч. посіб. / О. А. Петрик, Г. М. Давидов, О. Ю. Редько. – Київ : ДННУ «Акад. фін. управління», 2019. – 352 с.
3. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://mof.gov.ua/> (дата звернення: 25.03.2023).

Магопець О. А.,
канд. екон. наук, доцент,
Центральноукраїнський національний
технічний університет

КЛЮЧОВІ ЕЛЕМЕНТИ СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ УСТАНОВ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ ВІДПОВІДНО ДО МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ INTOSAI

В діяльності установ державного сектора України внутрішній контроль в контексті його сприйняття та функціонування за нормами й рекомендаціями міжнародних стандартів INTOSAI все ще перебуває на стадії формування й становлення. Наразі склалася ситуація, коли внутрішній контроль сприймається як перевірка, аналіз чи інвентаризація окремих процесів діяльності установ державного сектора чи окремих операцій, які пов'язані із використанням бюджетних коштів, наявністю та збереженням активів тощо. Це створює передумови для виникнення ризиків неналежного виконання функцій та недосягнення запланованих результатів діяльності установами державного сектора.

З числа міжнародних стандартів і документів, які регламентують питання внутрішнього контролю, для установ державного сектора доцільно застосовувати рекомендації INTOSAI GOV 9100 «Рекомендації щодо стандартів внутрішнього контролю для державного сектору» [1], згідно з якими система внутрішнього контролю повинна включати такі елементи: внутрішнє середовище; управління ризиками; заходи контролю; інформацію та комунікації; моніторинг.

Як зазначено у INTOSAI GOV 9100 – «внутрішнє середовище являє собою процеси, операції, регламенти, структури та розподіл повноважень щодо їх виконання, правила та принципи управління людськими ресурсами, які спрямовані на забезпечення виконання установою завдань і функцій та досягнення встановлених мети, стратегічних та інших цілей, планів і вимог щодо діяльності установи» [1]. Отже, внутрішнє середовище – це те середовище, у якому функціонує установа і яке здійснює безпосередній вплив на її функціонування. Внутрішнє середовище формується під впливом певних принципів, серед яких: особиста та професійна компетентність та відповідальність

керівництва і співробітників та їх етичні цінності; прагнення до підвищення рівня професіоналізму та компетентності; прогресивний світогляд та стиль роботи; розподіл повноважень і відповідальності між структурними підрозділами установи та посадовими особами; визначення прав та обов'язків щодо підзвітності; забезпечення постійної проінформованості керівництва про стан та результати внутрішнього контролю; зацікавленість у залученні, розвитку потенціалу та утриманні висококваліфікованих і компетентних фахівців у відповідності до поставлених цілей.

Однією із цілей, задля досягнення якої створюється система внутрішнього контролю є протидія ризикам у діяльності установ державного сектора. Ризик, здебільшого сприймається як загроза того, що певна подія або негативна дія вплине на можливість установи успішно досягти цілей своєї діяльності, або реалізувати власні стратегії. Тому дуже важливим є вміння управляти ризиками, а це вимагає, насамперед, проінформованості про наявність ризиків, розуміння їх сутності, оцінки та ранжирування за рівнем значимості, а також всебічного процесу моніторингу за ними.

Управління ризиками передбачає певну діяльність керівництва та працівників установи, спрямовану на ідентифікацію ризиків, здійснення їх оцінки, визначення способів реагування на виявлені та оцінені ризики, здійснення перегляду виявлених та оцінених ризиків з метою ідентифікації нових ризиків та ризиків, що зазнали змін.

Перш ніж навчитися управляти ризиками, їх потрібно адекватно ідентифікувати та правильно оцінити. Процес ідентифікації ризиків передбачає їх систематичне виявлення та вивчення у кожному підрозділі установи задля подальшого усунення та/або нейтралізації. При виявленні ймовірних ризиків, керівництвом визначається їх значимість, можливість виникнення та способи управління ними. Для цього складаються плани, програми, здійснюються відповідні контрольні дії, спрямовані на усунення чи/або нейтралізацію таких ризиків або ж приймаються рішення відносно ігнорування ризиків за наявності обґрунтованих підстав. Дещо складнішою є ситуація із проведенням оцінки ризиків, оскільки їх важко формалізувати та описати в розпорядчому документі. Тому вимір ризику базується на визначенні ступеня ймовірності його настання та розмірів можливих збитків (втрат).

Секція 4. Шляхи реформування внутрішнього та незалежного зовнішнього контролю

Заходи контролю – це сукупність запроваджуваних в установі управлінських дій, які здійснюються керівництвом та відповідними працівниками установи з метою впливу на ризики задля забезпечення реалізації установою її місії, досягнення стратегічних, тактичних та інших цілей, виконання завдань і вимог щодо діяльності установи. До основних заходів внутрішнього контролю установ державного сектора відносяться:

- візуальні перевірки та аналіз фактично досягнутих показників діяльності порівняно з кошторисними та прогнозними показниками, а також з даними попередніх періодів;
- співставлення між собою даних з різних джерел (управлінських та фінансових) й аналіз їх відповідності;
- інвентаризація активів та зобов'язань;
- зіставлення даних з внутрішніх джерел із відомостями, що отримані із зовнішніх джерел інформації тощо.

Заходи контролю також включають перевірку наявності права доступу окремих осіб до активів та/або бухгалтерських даних, комп'ютерних програм та файлів, наявності прав на підписання та/або візування документів тощо.

Завдяки наявності та функціонуванню в системі внутрішнього контролю такого елементу як інформація та комунікація забезпечується виявлення, збір, вилучення, аналіз та передача актуальної інформації у такому форматі й у такі терміни, що надають змогу керівництву та персоналу виконувати свої службові обов'язки та оцінювати їх результати.

З метою забезпечення ефективного функціонування системи внутрішнього контролю в установах державного сектора має бути забезпечено:

- генерування та надання якісної інформації, необхідної для функціонування системи внутрішнього контролю;
- передача та обмін інформацією між структурними підрозділами установи, зокрема щодо інформації про стан виконання завдань та обов'язків у системі внутрішнього контролю, необхідної для її функціонування;
- здійснення належної комунікацій із зовнішніми учасниками системи внутрішнього контролю відповідно до завдань, функцій та проблем щодо їх виконання, які впливають на функціонування системи внутрішнього контролю.

Моніторинг заходів контролю дозволяє відстежувати стан організації та функціонування системи внутрішнього контролю в цілому, та/або його окремих елементів й допомагає керівнику установи підтримувати систему внутрішнього контролю у режимі безперервної роботи. Цей процес відбувається шляхом: спостереження за тим, як функціонують елементи системи внутрішнього контролю в цілому та кожен елемент окремо; доведення до персоналу різних рівнів управління інформації щодо необхідності внесення змін до чинної системи внутрішнього контролю.

Основним призначенням моніторингу, як елементу системи внутрішнього контролю, є виявлення та оцінка недоліків системи й своєчасне доведення відповідної інформації до відомих осіб, відповідальних за невідкладне вжиття заходів щодо їх усунення.

З метою забезпечення ефективності системи внутрішнього контролю стандарт INTOSAI GOV 9100 передбачає його «присутність» на всіх рівнях управління установою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. INTOSAI GOV 9100 Guidelines for Internal Control Standards for the Public Sector [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.issai.org/issaiframework/intosai-gov.htm> (дата звернення: 29.04.2023).

Приходько К. К.,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
Лісовий Андрій Васильович,
д-р екон. наук, професор,
Державний податковий університет

РОЛЬ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Внутрішній аудит дозволяє вирішувати бізнесу багато завдань не тільки щодо контролю за правильністю ведення бухгалтерського обліку та складанням фінансової звітності, а й щодо організації та підвищення ефективності управління бізнес-структурами. Як інструмент внутрішнього контролю, внутрішній аудит допомагає реалізувати різні контрольні заходи, проводити оперативний аналіз фінансового стану, вчасно виявляти та розробляти варіанти зміни політики підприємства та комплексу управлінських рішень.

Актуальність внутрішнього аудиту та потреба в ньому пояснюється можливістю контролю за окремими бізнес-процесами, їх оцінкою та швидким реагуванням на зміну зовнішніх та внутрішніх факторів, які впливають на дані бізнес-процеси. У 2023 році підприємства стикаються з ризиками, що ставлять під загрозу сам факт їх існування, тому метою цієї статті є аналіз ролі внутрішнього контролю як елемента фінансової стійкості підприємства.

Внутрішній аудит – це незалежна, об'єктивна діяльність з надання рекомендацій і консультаційних послуг, що має приносити користь підприємству та покращувати її діяльність [1].

Слід зазначити, що наявність відділу внутрішнього аудиту у структурі компанії, підприємства, чи виділена посада внутрішнього аудитора підвищує довіру з боку державних структур та інвесторів, а також сприяє зростанню довіри зі сторони акціонерів та додаткового залучення коштів.

Професія внутрішнього аудитора вимагає об'єктивності в роботі, дотримання неупередженості, що можливо тільки на основі дотримання принципу незалежності [5]. Щоб принцип незалежності був реалізований в повному обсязі на підприємствах має бути виключена

можливість будь-якого впливу на внутрішніх аудиторів з боку керівників підрозділів або заступників керівника, це дасть можливість отримати об'єктивні висновки про результати фінансово-господарської діяльності підприємства.

Внутрішній аудит, насамперед, спрямований на виявлення можливих способів оптимізації використання ресурсів, покращення фінансових показників підприємства, зростання результативності діяльності [4]. Аудит важливий як для власників, так і для менеджменту, оскільки управління бізнесом можливе тільки за наявності та якісного аналізу достовірної інформації, що міститься у фінансовій звітності.

Також внутрішній аудит спрямований на вдосконалення діяльності підприємства, що можливо за умови використання підходу, який передбачає не тільки виявлення помилок, проблемних зон відповідальності, винних осіб, а також розробку рекомендацій щодо зниження негативних наслідків, розробку організаційних заходів, спрямованих на підвищення ефективності управління та оптимізацію бізнес-процесів [2].

Окрему увагу варто надати якості аудиту. В теперішній час якісний аудит визначається як аудит, який відповідає вимогам, встановленим нормативними актами. При цьому певних умов та критерій визнання аудиту якісним не виокремлюється. Тим не менш, в умовах воєнного стану в Україні, якість внутрішнього аудиту може значно погіршуватися. Головною причиною є триваюча повномасштабна збройна агресія російської федерації проти України, яка призвела до скорочення штату співробітників, введення простоїв або відпусток без збереження заробітної плати для працівників, що може призвести до сильної завантаженості працівників, що залишилися, і значному підвищенню обсягу виконуваних ними перевірок. Крім того, це може спричинити збільшення помилок під час проведення внутрішніх аудиторських перевірок та об'єктивності оцінки результатів внутрішнього аудиту.

Керівники бізнес-структур чекають від внутрішніх аудиторів певних гарантій. Таке можливе на підставі дотримання описаних вище принципів, які дозволять дати об'єктивну оцінку встановлених фактів та встановити ступінь ефективності й надійності систем управління, бізнес-процесів та різних операцій всередині підприємства. При цьому, у разі очікування керівниками гарантій від аудиторів за

Секція 4. Шляхи реформування внутрішнього та незалежного зовнішнього контролю

результатами внутрішньої аудиторської перевірки, аудитори самі вирішують, які отримуватимуть докази, який обсяг роботи виконувати який термін їм для цього необхідний [1]. У разі потреби отримання консультацій керівники самостійно визначають терміни та обсяг аналізованої інформації. Таким чином, внутрішні аудитори взаємодіють із керівництвом, виконують поставлені завдання, допомагають реалізувати заходи внутрішнього контролю.

Ще один аспект взаємодії керівництва підприємства та відділу внутрішнього аудиту полягає в тому, що керівники вищої ланки та власники підприємства мають можливість отримувати об'єктивну інформацію про те, як здійснюється керівництво на різних рівнях управління, мають можливість приймати кадрові рішення без шкоди для процесу управління та виробництва, що також допомагає здійснювати контроль за керівниками підрозділів [3].

Отже, відділ внутрішнього аудиту має важливе значення для організації ефективної роботи бізнес-структур, мінімізації ризиків, підвищення ефективності управління та забезпечення достатнього ступеня стійкості розвитку бізнесу у сучасних умовах, а особливо в період воєнного стану в нашій державі.

Крім того, важливо відзначити, що підприємства істотно впливають на економіку регіонів, де вони функціонують, а саме підвищення економічних показників підприємства збільшує зростання регіональної економіки. Таким чином, у сучасних умовах господарювання, зростає вплив ефективного управління різними видами ресурсів підприємства та процесами на рівень розвитку регіону та його територіальних одиниць.

Підсумовуючи, можна дійти висновку, що внутрішній аудит є у своєму роді «зброєю», що дозволяє керівнику підприємства володіти інформацією для прийняття рішень з метою високоякісного та результативного управління бізнесом, здатним забезпечити фінансову стійкість підприємству в сучасних реаліях сьогодення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Степанова А. Для чого підприємству потрібен внутрішній аудит [Електронний ресурс] / А. Степанова. – К. : ТОВ «ІАЦ "ЛІГА»», ТОВ «ЛІГА ЗАКОН», 2019. – Режим доступу : https://msfz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/FZ002031

**IV Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція
«Облік і оподаткування: контрольно-аналітичний аспект»**

2. Внутрішній аудит : навчальний посібник / за ред. Ю. Б. Слободяник. – Суми : ТОВ «ВПП «Фабрика друку», 2018. – 248 с.

3. Дмитренко О. М. Внутрішній аудит як інструмент підвищення ефективності системи бухгалтерського обліку підприємства [Електронний ресурс] / О. М. Дмитренко // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». – 2017. – № 5. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5591> (дата звернення: 24.03.2023).

4. Каменська Т. О. Внутрішній контроль і аудит в управлінні : практ. посіб. / Т. О. Каменська, О. Ю. Редько ; Наук. шк. аудиту, Нац. Центр Обліку та Аудиту. – К. : ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2015. – 375 с.

5. Пушкар М. С. Внутрішній аудит : підручник / М. С. Пушкар, В. З. Семанюк. – Тернопіль : ТНЕУ, 2016. – 211 с.

Рябчук О. Г.,

канд. екон. наук, доцент;

Андрух О. В.,

здобувач вищої освіти,

Державний податковий університет

ПОБУДОВА ЕФЕКТИВНОЇ АУДИТОРСЬКОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ТА СКЛАДНОСТІ

Невизначеність та складність стали невід'ємною частиною сучасного світу, що значно ускладнює процес прийняття рішень у бізнесі. Аудиторська система має важливе значення при формуванні та прийнятті правильного рішення у різних сферах діяльності. Адже, саме аудит, може виступати як ефективний інструмент прийняття рішень для бізнесу та урядових органів. Аудиторські звіти та аналізи можуть надати корисну інформацію про стан фінансової діяльності підприємств та організацій, а також про ефективність використання ресурсів та ризику, пов'язані з певними операціями.

Однак, невизначеність та складність несуть за собою негативний вплив на аудиторську систему країни. В таких умовах аудиторські фірми можуть мати складнощі з отриманням достовірної інформації та здійсненням аудиту. Крім того, ці фактори можуть призвести до збільшення ризиків для бізнесу та організацій, що вимагає більш ефективного контролю та нагляду з боку аудиторських фірм. Отож, побудова ефективної аудиторської системи є дуже важливим завданням для будь-якої країни, включаючи Україну.

Умови невизначеності та складності можуть бути пов'язані з політичною, економічною та соціальною ситуацією, які впливають на функціонування бізнесу та організацій.

Україна уже має досвід роботи з аудиторськими фірмами у складних умовах, зокрема в період економічної кризи та після Революції Гідності. Водночас, існують проблеми щодо якості аудиту та незалежності аудиторських фірм в Україні. Тому, побудова ефективної аудиторської системи є надзвичайно важливим завданням для держави.

Ще більшої актуальності для України, дана тема, набула після повномасштабного військового вторгнення російських окупантів на територію нашої держави. Кардинальних змін зазнали усі форми

господарських відносин в країні. Усі, установлені протягом тривалого часу, підходи до ведення господарської діяльності в усіх сферах національної економіки необхідно було змінювати, відповідно до умов воєнного стану.

Виключенням не стала й сфера аудиту, реалізація певних методичних підходів у якій виявилася неможливою або значно ускладненою у нових умовах. Водночас будь-яке більш-менш стабільне функціонування національної економіки вимагає її прозорості, а отже відновлення та проведення аудиту [1].

Можна виокремити наступні тенденції розвитку сфери аудиту в умовах воєнного часу: скорочення штату працівників аудиторських служб та дефіцит кадрів; перегляд планів роботи аудиторських компаній та зменшення обсягу замовлень; закриття частини компаній через брак кваліфікованих незалежних аудиторів [2].

Умови воєнного стану можуть стати перешкодою для побудови ефективної аудиторської системи, оскільки в таких умовах знижується рівень безпеки та можливостей руху, що може ускладнити проведення аудиторських перевірок та збір необхідної інформації.

Отже, для формування ефективної аудиторської системи необхідно:

1. Розробити стратегію діяльності. Стратегія повинна визначати місію, ціль та завдання системи, а також методи їх досягнення.
2. Створити організаційну структуру, яка забезпечує взаємодію між усіма компонентами системи. Вона повинна бути гнучкою, адаптивною та забезпечити ефективний контроль над діяльністю аудиторської системи.
3. Підібрати та навчати кваліфікований персонал. Аудиторська система може бути ефективною лише в тому випадку, якщо її складові частини, зокрема аудитори, мають високий рівень професійної підготовки та досвід роботи.
4. Використовувати сучасні технології та інформаційні системи для забезпечення ефективності та точності проведення аудиту.
5. Забезпечити незалежність аудиторської системи, щоб забезпечити об'єктивність та довіру до її роботи.
6. Регулярно оцінювати ефективність діяльності аудиторської системи та вносити зміни до її роботи для досягнення найвищого рівня якості аудиторських послуг.

Секція 4. Шляхи реформування внутрішнього та незалежного зовнішнього контролю

Отже, знаходячись в умовах сьогодення, важливо сформувати аудиторську систему, яка враховує особливості ситуації, і підібрати аудиторів, що мають необхідний досвід та знання для роботи в складних умовах, зокрема, в умовах воєнного стану. Також необхідно використовувати інноваційні технології, такі як відеоконференції та хмарні сервіси, для забезпечення дистанційної роботи та спілкування з клієнтами. Адже, саме ці кроки створюють ефективну аудиторську систему, яка може забезпечити якісну та надійну аудиторську діяльність у невизначених та складних умовах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Нагорний П. В. Аудит в умовах воєнного стану [Електронний ресурс] / П. В. Нагорний, К. В. Гнедіна. – Режим доступу : <http://surl.li/ghydy> (дата звернення: 12.04.2023).
2. Касаткін С. Професія внутрішнього аудитора під час війни [Електронний ресурс] / С. Касаткін // КPMG. – Режим доступу : <https://home.kpmg/ua/uk/blogs/home/posts/2022/07/profesiya-vnutrishnoho-audytora-pid-chas-viyny.html> (дата звернення: 12.04.2023).

Рябчук О. Г.,

канд. екон. наук, доцент;

Брухаль В. Р.,

здобувач вищої освіти,

Державний податковий університет

ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

В умовах повномасштабного вторгнення росії на територію України суттєво змінилися підходи до організації та ведення фінансово-господарської діяльності підприємств. Умови воєнного стану є надзвичайною ситуацією, що вимагає від підприємств не лише збереження ефективної діяльності, а й підвищення рівня готовності до можливих збоїв та непередбачуваних витрат. У таких умовах аудит фінансово-господарської діяльності підприємства є необхідним інструментом контролю, який дозволяє забезпечити ефективність та надійність всіх операцій. Аудит підприємств в умовах воєнного стану має свої особливості, які потребують вивчення та розуміння.

Мета нашого дослідження полягає у виявленні особливостей аудиту фінансово-господарської діяльності підприємств в умовах повномасштабного вторгнення росії на територію України.

Процес аудиту вимагає глибокого розуміння господарської діяльності підприємства та знання правил бухгалтерського обліку.

Підприємства в умовах повномасштабного вторгнення агресора на територію України вимагають особливої уваги та обережності під час проведення аудиту. На підприємствах з'являється більше факторів, які можуть негативно вплинути на їх діяльність, таких як:

- зниження попиту на продукцію;
- збільшення витрат на її виробництво та доставку;
- зміни в структурі персоналу;
- зміни в правовому полі та інші [1].

Однією з особливостей аудиту в умовах війни є збільшення уваги до процесів ризик-менеджменту. Підприємства повинні проводити комплексний аналіз ризиків та здійснювати заходи з їх зменшення та управління. Аудиторам важливо вивчити процеси ризик-менеджменту та переконатися, що вони відповідають сучасним стандартам та відповідним нормативно-правовим документам.

Секція 4. Шляхи реформування внутрішнього та незалежного зовнішнього контролю

Дослідження розвитку аудиту в умовах повномасштабного вторгнення агресора на територію України свідчить про те, що у зв'язку із запровадженням воєнного стану в Україні відбулося різке зниження економічної активності суб'єктів господарювання та, відповідно, зниження ділової активності суб'єктів аудиторської діяльності, що призвело до застосування ефективних заходів підтримки суб'єктів аудиторської діяльності. Тому Органом суспільного нагляду за аудиторською діяльністю було ініційовано Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» щодо забезпечення аудиторської діяльності на період дії воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки» [2].

За цим Законом передбачено:

- виключення аудиторів, асоційованих з країною-агресором, з Реєстру аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності та не включення їх до нього надалі;
- зменшення фінансового навантаження на аудиторів у частині сплати платежів та внесків на користь Органу суспільного нагляду за аудиторською діяльністю;
- не застосовувати до аудиторів відповідальність за порушення вимог законодавства про повноту та своєчасність надання відомостей про аудитора для публікації у Реєстрі;
- не застосовувати до аудиторів відповідальність за несвоєчасне подання звітів та інших звітних відомостей, передбачених законодавством;
- припинення перевірки якості аудиторських послуг, що надаються аудиторами;
- спрощення процедур атестації аудиторів та безперервного професійного навчання [2].

Більшість українських підприємств продовжують функціонувати та підтримувати економіку України, хоча використовують свої резерви. Тому аудит залишається важливим в умовах ведення повномасштабних бойових дій на території України, не зважаючи на скорочення обсягів роботи підприємств.

Усі зміни, які відбулися з моменту введення воєнного стану на території України до сьогодні, спрямовані на:

- створення таких правових механізмів, які були б здатні забезпечити захист інтересів держави в економічній сфері за рахунок

постійного обмеження на території України діяльності аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності, так чи інакше пов'язаних з країною-агресором;

– створення системи захисту інформації про фінансову діяльність українських підприємств шляхом заборони отримання фінансової звітності, первинної документації та управлінських звітів усім суб'єктам аудиторської діяльності, які мають зв'язок із країною-агресором;

– підтримка аудиторських фірм та індивідуальних аудиторських організацій, які працюють на тлі різкого спаду економічної активності підприємств в Україні, а також виникнення дефіциту кваліфікованих спеціалістів;

– стимулювання ринку аудиторських послуг як у воєнний час, так і після його закінчення задля повоєнного відновлення економіки держави [4].

Наслідки війни для проведення аудиту також мають негативні тенденції, зокрема:

– зменшення кількості аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності за рахунок зменшення кількості об'єктів аудиту;

– падіння платоспроможного попиту підприємств-клієнтів на аудиторські послуги;

– вихід індивідуальних інвесторів з України [3].

Отже, дослідивши особливості аудиту фінансово-господарської діяльності підприємств в умовах війни, ми дійшли висновку, що ведення воєнних дій на території України, а також постійне існування підвищеної військової загрози ускладнюють його організацію та проведення. Ринок надання аудиторських послуг зазнав істотних змін, знизився попит на послуги аудиторських фірм, відбулися зміни у нормативно-правовому регулюванні аудиту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Інформаційний лист Ради Аудиторської Палати України щодо впливу військової агресії Російської Федерації на фінансову звітність та аудиторські звіти. – 2022 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.apu.com.ua/wp-content/uploads/2022/03/.pdf> (дата звернення: 11.03.2023).

Секція 4. Шляхи реформування внутрішнього та незалежного зовнішнього контролю

2. Про внесення змін до Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» щодо забезпечення аудиторської діяльності на період дії воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки : Закон України від 31 травня 2022 року № 2285-ІХ. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2285-20#Text> (дата звернення: 11.03. 2023).

3. Касаткін С. Професія внутрішнього аудитора під час війни [Електронний ресурс] / С. Касаткін. – Режим доступу : <https://home.kpmg/ua/uk/blogs/home/posts/2022/07/profesiya-vnutrishnohoaudytora-pid-chas-viyny.html> (дата звернення: 11.03.2023).

4. Михайленко О. Особливості аналізу і аудиту господарської діяльності підприємств в умовах воєнного стану / О. Михайленко, С. Ніколаєнко // Економічні науки. Вісник Хмельницького національного університету. – 2022. – № 4. – С. 163–168.

5. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21.12.2017 № 2258-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text> (дата звернення: 11.03.2023).

Рябчук О. Г.,

канд. екон. наук, доцент;

Ільєнко Б. А.,

здобувач вищої освіти,

Державний податковий університет

РОЗВИТОК АВТОМАТИЗАЦІЇ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ

Стрімкий розвиток сфери інформаційних технологій змінив вектор розвитку ринку аудиторських послуг у бік цифровізації і, як наслідок, автоматизації діяльності, оскільки в сучасних умовах ринкової економіки конкурентоспроможність кожної організації, незалежно від галузі, ринку, на якому вона функціонує, визначається використанням у її основній діяльності інформаційних систем.

Незважаючи на наявність можливості цифровізації бізнес-середовища, в даний час не є раціональним повне переведення аудиту на штучний інтелект, так як процедури аудиту не зводяться до стандартизованого алгоритму. У багатьох питаннях потрібне професійне судження, аналітичне мислення та компіляція різних фактів. У таких обставинах необхідно використовувати часткову цифровізацію процесу надання аудиторських послуг, пов'язану з переведенням готових до цього етапів в електронний вигляд.

Впровадженню процесів автоматизації в роботу аудитора сприяють технологічні можливості (рис. 1).

Крім того, використання інформаційних систем у роботі призводить до зменшення вартості аудиторських послуг для клієнта. Створення єдиної хмарної інформаційної системи дозволяє контролювати та адаптувати процедури аудиту для використання різними учасниками бізнес-процесів, а актуальні інструменти вилучення та аналізу даних за допомогою MS Excel дають можливість обробки великих масивів інформаційних даних, їх ранжування відповідно до задач аудиторського завдання [1].

Секція 4. Шляхи реформування внутрішнього та незалежного зовнішнього контролю

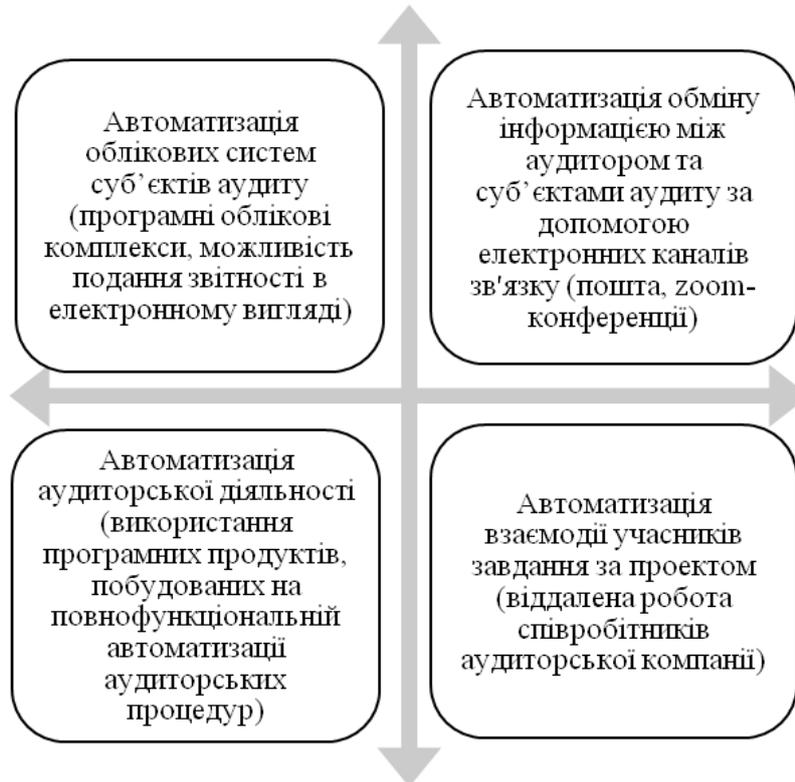

Рисунок 1 – Технологічні можливості впровадження процесів автоматизації у роботу аудитора

Джерело: сформовано авторами на основі [2].

Особливе значення інформатизація має для комунікації всередині аудиторської групи. Для цього використовуються як загальні інформаційні системи, так і спеціалізовані, які створені всередині аудиторської фірми. Впровадження комп'ютерних технологій у бізнес-процес сприяє прискоренню спілкування всередині команди, тим самим підвищуючи ефективність взаємодії [2].

Аудиторські процедури, які можуть виконуватися з використанням інформаційних систем представлені на рис. 2.

**IV Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція
«Облік і оподаткування: контрольно-аналітичний аспект»**

Рисунок 2 – Аудиторські процедури, які можуть виконуватися з використанням інформаційних систем

Джерело: сформовано авторами на основі [1].

Переваги автоматизованого підходу до виконання аудиторського завдання представлені на рис. 3.

На сьогоднішній день існує багато програмного забезпечення, яке використовують для автоматизації аудиту. До нього належать, зокрема:

1. Аxioma-Audit – це програмне забезпечення для автоматизації бухгалтерського обліку та аудиту. Аxioma-Audit має широкий функціонал, який включає в себе такі можливості, як реєстрація первинних документів, розрахунок зарплати, облік ТМЦ, контроль за платежами, робота з різними видами операцій, створення звітів тощо.

Рисунок 3 – Переваги автоматизованого підходу до виконання аудиторського завдання

Джерело: сформовано авторами на основі [2].

Секція 4. Шляхи реформування внутрішнього та незалежного зовнішнього контролю

2. IT Audit UA – це програмне забезпечення для проведення аудиту безпеки інформаційних систем та мереж. Програма дозволяє оцінювати рівень безпеки інформаційної системи, виявляти потенційні вразливості, а також розробляти рекомендації щодо покращення безпеки.

3. CaseWare Audit – це програмне забезпечення, призначене для автоматизації процесу проведення аудиту та підготовки фінансової звітності. Програма дозволяє робити аудит фінансових звітів, проводити аналіз фінансових даних, готувати звіти та документацію, а також контролювати виконання завдань та проектів.

4. SAP Audit Management – це програмне забезпечення для автоматизації процесу аудитування і контролю внутрішньої аудиторської діяльності. Програма дозволяє планувати, організовувати та контролювати аудиторські процеси, а також відслідковувати виконання рекомендацій та доручень.

Отже, підводячи підсумки можна стверджувати, що автоматизація на ринку аудиторських послуг є закономірним і необхідним процесом. Саме тому актуальні інформаційні технології та програмні рішення у сфері аудиту, засновані на модулях, що оновлюються, сприяють підвищенню ефективності роботи у сфері аудиту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дорош Н. Використання інформаційних технологій у внутрішньому аудиті / Н. Дорош // Соціально-економічні проблеми і держава. – 2021. – Вип. 2 (25). – С. 193–201.

2. Король С. Я. Цифрові технології в обліку й аудиті / С. Я. Король, А. О. Клочко // Держава та регіони. Серія : Економіка та підприємництво. – 2020. – № 1 (112). – С. 170–176.

Рябчук О. Г.,

канд. екон. наук, доцент;

Яковчук А. В.,

здобувач вищої освіти,

Державний податковий університет

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ АУДИТУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

У сучасних умовах роль аудиторської перевірки для підприємства є дуже важливою, адже дає можливість підприємству досягти поставлених цілей і завдань, що передбачає систематизованість і послідовність дій, спрямованих на оцінювання та підвищення ефективності управління ризиками. Аудиторський висновок, наданий незалежним аудитором, підвищує ступінь довіри користувачів до фінансової звітності, що дуже важливо, адже сьогодні доволі часто виникає ситуація, коли управлінський персонал намагається «прикрасити» звітність фінансової діяльності підприємства з метою підвищення його інвестиційної привабливості та кредитоспроможності, вводячи в оману багатьох користувачів.

Перевіряючи фінансову звітність з точки зору якості її змісту, аудитор повинен переконатися в тому, що вона відповідає якісним характеристикам, які передбачені національними стандартами бухгалтерського обліку.

Відповідно до вимог НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» фінансова звітність підприємства повинна бути сформована із дотриманням певних якісних характеристик, які відображені на рис. 1.

Узагальнюючи дослідження вітчизняних науковців, варто зазначити, що проблема достовірності обліку активів та зобов'язань вирішується за допомогою інвентаризаційного процесу, який в умовах ринкової економіки поряд з уточненням характеристики зазначених елементів фінансової звітності також має на меті конкретизувати їх за якісними параметрами оцінки. Зазначені вимоги стосуються усіх об'єктів бухгалтерського обліку, таких як грошові кошти, кошти у розрахунках та матеріальні активи (необоротні та оборотні) [3].

Секція 4. Шляхи реформування внутрішнього та незалежного зовнішнього контролю

Рисунок 1 – Якісні характеристики, яким повинна відповідати фінансова звітність відповідно до НП(С)БО 1

Джерело: розроблено авторами на основі [1].

Відповідно до МСА [2], загальними цілями аудитора під час проведення аудиту фінансової звітності є наступні:

- отримати обґрунтовану впевненість в тому, що фінансова звітність в цілому не має суттєвого викривлення внаслідок помилок чи шахрайства, надаючи таким чином аудитору можливість висловити думку щодо того, чи складена фінансова звітність у всіх суттєвих аспектах відповідно до концептуальної основи фінансового звітування;
- надати звіт про фінансову звітність і повідомити інформацію відповідно до отриманих в ході перевірки результатів, зважаючи на вимоги МСА.

IV Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Облік і оподаткування: контрольно-аналітичний аспект»

У випадку, коли не можна отримати обґрунтовану впевненість, а думка із застереженнями за відповідних обставин в аудиторському звіті недостатня з метою надання звіту визначеним користувачам фінансової звітності, МСА вимагають, щоб аудитор відмовився від завдання чи склав із себе обов'язки, якщо відмова можлива за застосованим законодавчим або нормативним актом [2].

Доцільно підкреслити, що існують фактори, які підвищують ймовірність шахрайства та фальсифікації облікових і звітних даних. Деякі з них наведені на рис. 2.

Дослідження наукових джерел дає можливість виокремити основні проблеми, пов'язані з організацією аудиту фінансової звітності, серед яких: нерозуміння керівництвом підприємства мети перевірки фінансової звітності, і, як наслідок, ненадання аудитору необхідної інформації в повному обсязі; формальний підхід до проведення аудиту через брак необхідної інформації; намагання стандартизувати фінансову звітність відповідно до міжнародних стандартів без урахування особливостей діяльності вітчизняних підприємств (особливо це стосується малих підприємств); недостатність законодавчого регулювання реалізації результатів аудиту тощо.

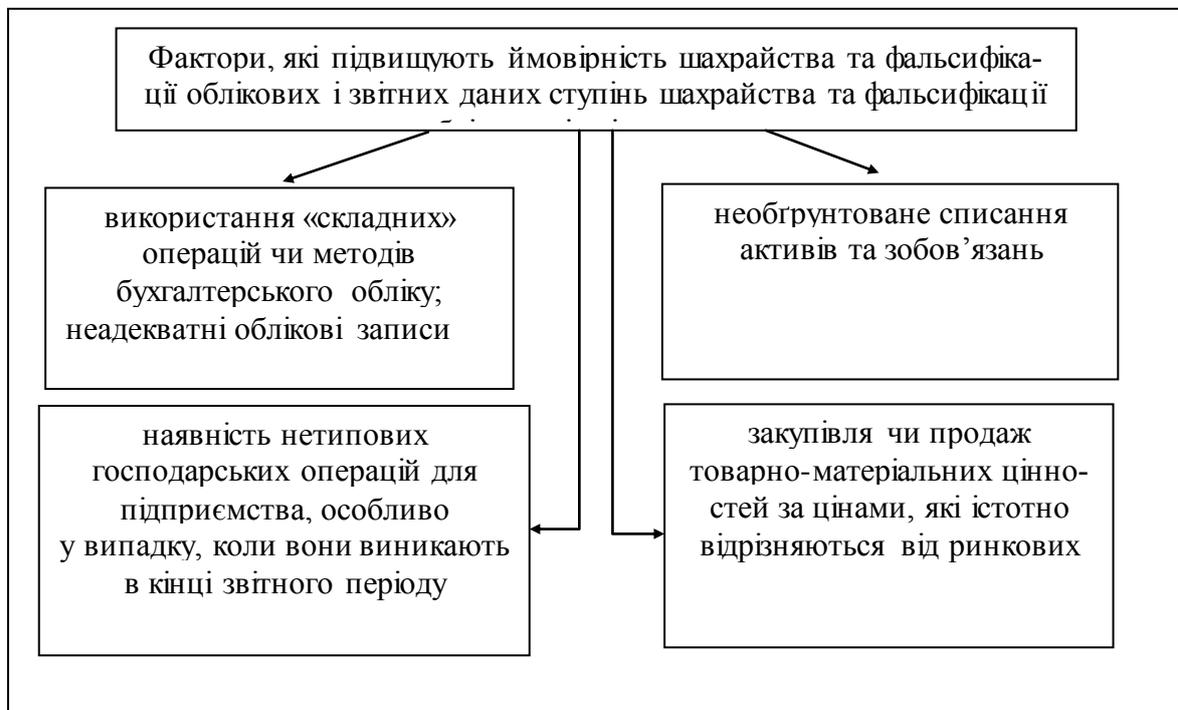

Рисунок 2 – Фактори, які підвищують ймовірність шахрайства та фальсифікації облікових і звітних даних

Джерело: розроблено авторами на основі [3].

Враховуючи вищесказане, можна погодитися, що до напрямів вдосконалення організації аудиту фінансової звітності можна віднести наступні: удосконалення методики складання та ведення аудиторських робочих документів та порядку реалізації результатів аудиту; створення ефективної та досконалої системи контролю якості, оскільки сьогодні якість вітчизняного аудиту викликає певні нарікання; створення ефективної та досконалої системи щодо законодавчого врегулювання реалізації результатів аудиту [4].

Отже, аудит фінансової звітності підприємства виконує важливу функцію, адже дає можливість підтвердити достовірність та неупередженість поданої користувачам інформації, що допомагає їм прийняти ефективні управлінські рішення. Також підвищується довіра до підприємства з боку партнерів та утверджується його позитивний імідж, що сприяє підвищенню конкурентоспроможності та забезпечує успішний розвиток підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/RE22868.html
2. Міжнародний стандарт аудиту 200 «Загальні цілі незалежного аудитора та проведення аудиту відповідно до Міжнародних стандартів аудиту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.iaasb.org/clarity-center/clarified-standards>.
3. Рубейкін В. А. Організація та методика аудиту фінансової звітності [Електронний ресурс] / В. А. Рубейкін // Ефективна економіка. – 2016. – № 4. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4924>
4. Основні проблеми аудиту фінансової звітності. Теорія і практика обліку, контролю і оподаткування в умовах глобального конкурентного середовища : тези Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції. 18–19 квітня 2019 рік. – Херсон : ДВНЗ «ХДАУ», 2019. – 298 с.
5. Павликівська О. І. Аудит : навчальний посібник / О. І. Павликівська, О. Р. Кіляр, М. Т. Щирба. Тернопіль : ФОП Паляниця В. А., 2017. – 338 с.

Свірень М. М.,

Хлистуи Т. П.,

здобувачі вищої освіти

Науковий керівник:

Пугаченко О. Б.,

канд. екон. наук, доцент,

*Центральноукраїнський національний
технічний університет*

ОСОБЛИВОСТІ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ПЕРЕОЦІНКИ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ

Наразі в Україні відсутній єдиний підхід до вирішення організаційних та процедурних проблем здійснення внутрішнього контролю в частині окремих його об'єктів, у т.ч. і тих, що впливають на величину власного капіталу. У зв'язку з цим виникла потреба в удосконаленні методики внутрішнього контролю конкретних об'єктів.

Внутрішній контроль – це процес постійного впливу на об'єкти через відстеження відхилень та корекції управлінських рішень задля приведення фактичного стану об'єктів до бажаного [1, с. 13]. Одним із етапів внутрішнього контролю є визначення і відображення в обліку та звітності реальної оцінки об'єктів.

Переоцінка об'єктів передбачає дві різні процедури: дооцінку та уцінку. Дооцінка – це збільшення вартості активів, а уцінка – зменшення. Надзвичайно важливим етапом внутрішнього контролю власного капіталу є перевірка правильності формування капіталу у дооцінках, для обліку якого передбачено однойменний рахунок 41.

Рахунок 41 «Капітал у дооцінках» призначено для обліку і узагальнення інформації про дооцінки (уцінки) необоротних активів і фінансових інструментів, які відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку відображаються у складі власного капіталу і розкриваються у Звіті про фінансові результати (Звіті про сукупний дохід). Залишок на цьому рахунку зменшується у разі уцінки та вибуття зазначених активів, зменшення їх корисності тощо. До цього рахунку відкриваються відповідні субрахунки, зокрема 412 «Дооцінка (уцінка) нематеріальних активів» на якому узагальнюється інформація про дооцінки об'єктів нематеріальних активів, уцінки

Секція 4. Шляхи реформування внутрішнього та незалежного зовнішнього контролю

таких об'єктів у межах сум раніше проведених дооцінок, віднесення сум дооцінки до нерозподіленого прибутку [2].

Алгоритм дій внутрішнього контролера при перевірці переоцінки нематеріальних активів є подібним до внутрішнього контролю правильності проведення та відображення в обліку переоцінки основних засобів. Проте, ключовою відмінністю є те, що для переоцінки нематеріальних активів справедлива вартість має визначатися на підставі інформації активного ринку. Активний ринок – це ринок, де операції з активами або зобов'язаннями відбуваються з достатньою частотою та в обсягах, які забезпечують інформацію про ціни на безперервній основі [3]. Поряд з цим, Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 38 «Нематеріальні активи» зазначає, що наявність активного ринку для нематеріальних активів є рідкісним явищем, хоча інколи і має місце. Саме тому для переважної більшості нематеріальних активів застосування моделі переоцінки є неможливим з огляду на відсутність активного ринку для таких об'єктів.

Суттєвими моментами, на які слід звернути увагу внутрішньому контролеру у випадку перевірки правильності проведення та відображення в обліку переоцінки нематеріальних активів є:

- переоцінка нематеріальних активів здійснюється за методикою переоцінки основних засобів;
- у разі переоцінки окремого об'єкта нематеріальних активів слід переоцінювати всі інші активи групи, до якої належить даний об'єкт (за виключенням тих щодо яких не існує активного ринку);
- якщо проведена переоцінка об'єктів групи нематеріальних активів, то надалі вони підлягають переоцінці з періодичністю, яка залежить від того наскільки суттєво відрізняється залишкова вартість активу від його справедливої вартості;
- підприємство може обрати модель обліку нематеріальних активів або за собівартістю, або за переоціненою вартістю. Модель обліку за собівартістю передбачає, що нематеріальний актив після визнання обліковується за первісною вартістю за мінусом накопиченої амортизації та накопичених збитків від зменшення корисності. У разі вибору моделі обліку за переоціненою вартістю нематеріальний актив після визнання обліковується за переоціненою вартістю, що є справедливою вартістю на дату переоцінки, за мінусом подальшої накопиченої амортизації та подальших накопичених збитків від зменшення

корисності. Облік нематеріальних активів за переоціненою вартістю майже повністю ідентичний до обліку основних засобів за переоціненою вартістю [4, с. 524–525].

Пошук оптимальних рішень для визначення чітких етапів, контрольних процедур та безпосередніх дій при перевірці операцій з дооцінки, які формують розмір власного капіталу, у т.ч. і в частині нематеріальних активів, може стати поштовхом до подальшого розвитку теорії та практики внутрішнього контролю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Фоміна Т. В. Внутрішній контроль процесів матеріального забезпечення в системі управління підприємством : монографія / Т. В. Фоміна, О. Б. Пугаченко / за ред. Г. М. Давидова. – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. – 200 с.

2. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 № 291 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99> (дата звернення: 05.05.2023).

3. Міжнародний стандарт фінансової звітності 13 «Оцінка справедливої вартості» : міжнародний документ від 01.01.2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_068/page (дата звернення: 05.05.2023).

4. Фоміна Т. В. Внутрішній контроль капіталу у дооцінках / Т. В. Фоміна, О. Б. Пугаченко // Emergence of public development: financial and legal aspects : monograph / Yu. Pasichnyk and etc. : [Ed. by Doctor of Economic Sciences, Prof. Pasichnyk Yu.]. – Agenda Publishing House, Coventry, United Kingdom, 2019. – P. 520–529.

STATE
TAX
UNIVERSITY

СЕКЦІЯ 5

Проблеми організації та перспективи розвитку аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства.

Братунець Ю. Ю.,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
Лісовий А. В.,
д-р екон. наук, професор,
Державний податковий університет

ХАРАКТЕРИСТИКА МЕТОДИКИ SWOT-АНАЛІЗУ ПІДПРИЄМСТВА

Найважливішим етапом при виробленні ефективної стратегії фірми є стратегічний аналіз, який дає реальну оцінку власних ресурсів і можливостей стосовно стану і потреб зовнішнього середовища, в якому працює фірма. На основі цього аналізу відбувається раціональний вибір стратегій з можливої множини варіантів. Робота над стратегією починається зі всебічного вивчення ринкової ситуації, в якій діє компанія. Одним з інструментів регулярного стратегічного управління є матриця якісного стратегічного аналізу, або матриця SWOT-аналізу.

Питаннями сутності й використання SWOT-аналізу присвячена велика кількість публікацій, зокрема роботи М. Акулюшиної, С. Дібби, М.М. Глазової, І.В. Корнєєвої, Л.В. Симкиної, Я.А. Фоміної, В.Ю. Шиліної.

SWOT-аналіз є інструментом, який допомагає визначити основні фактори, що впливають на проект, та дозволяє керівництву виявити слабкі місця проекту, що можна покращити для досягнення більшої ефективності. Загалом, проведення SWOT-аналізу є невід'ємною частиною стратегічного управління, оскільки дозволяє визначити можливості для реалізації стратегії, обраної керівництвом підприємства, або їх комбінації [1].

SWOT-аналіз є простим та досить ефективним інструментом. Він проводиться з метою аналізу наступних критеріїв:

- STRENGTH (сили – сильні сторони);
- WEAKNESS (слабкі сторони);
- OPPORTUNITIES (можливості);
- THREATS (небезпеки – загрози).

Модель матриці SWOT-аналізу є стандартною і має наступний вигляд (табл. 1).

**Секція 5. Проблеми організації та перспективи розвитку аналізу
фінансово-господарської діяльності підприємства**

Таблиця 1 – Модель матриці SWOT-аналізу

	Можливості	Загрози
Сильні сторони	1. Сили і можливості	2. Сили і загрози
Слабкі сторони	4. Слабкості та можливості	3. Слабкості і загрози

Джерело: складено автором на основі [2].

Опишемо більш детально кожний з чотирьох етапів аналізу [2].

Перший етап полягає у визначенні сильних та слабких сторін компанії. Сильні сторони – це те, що приносить успіх компанії або надає їй переваги, тоді як слабкі сторони є недоліками чи відсутністю чогось важливого для ефективного функціонування компанії порівняно з конкурентами.

Другий етап полягає в ідентифікації можливостей та загроз, які існують у зовнішньому середовищі компанії. Можливості можуть бути перспективними або неефективними, залежно від умов галузі, в якій функціонує компанія. Загрози також можуть вплинути на добробут компанії, тому їх також необхідно врахувати.

Третій етап полягає в аналізі взаємозв'язку зовнішніх та внутрішніх факторів, для чого застосовується матриця SWOT-аналізу. На цьому етапі необхідно розглянути всі можливі парні комбінації та виділити ті, що мають значення для розробки стратегії компанії.

Четвертий етап полягає в оцінці значимості факторів та їх впливу на формування стратегії компанії в цілому.

SWOT-аналіз є популярним інструментом стратегічного планування, який дозволяє оцінити внутрішні та зовнішні фактори, які впливають на успіх організації. Основні переваги та недоліки даного методу показано у табл. 2.

**IV Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція
«Облік і оподаткування: контрольно-аналітичний аспект»**

Таблиця 2 – Основні переваги та недоліки SWOT-аналізу

Переваги	Недоліки
Простота та легкість використання: SWOT-аналіз не потребує великих зусиль та спеціальної підготовки, тому є доступним для використання у більшості організацій.	Суб'єктивність: результати SWOT-аналізу можуть впливати особистими поглядами та досвідом тих, хто проводить аналіз.
Візуалізація: SWOT-аналіз можна намалювати у вигляді таблиці, що дозволяє легко розуміти та порівнювати результати.	Недостатній аналіз: SWOT-аналіз може не відобразити всі аспекти, що впливають на успіх організації.
Аналіз внутрішніх та зовнішніх факторів: SWOT-аналіз дозволяє оцінити як сильні, так і слабкі сторони організації, а також можливості та загрози, які впливають на її діяльність.	Застарілість даних: SWOT-аналіз має тенденцію старіти, оскільки фактори можуть змінюватися з часом, тому необхідно періодично проводити аналіз.
Використання в плануванні: результати SWOT-аналізу можуть бути використані для розробки стратегічного плану дій організації.	Недостатнє врахування конкуренції: SWOT-аналіз може не відобразити вплив конкуренції на діяльність організації.

Джерело: складено автором на основі [3]

SWOT-аналіз може проводитися як за компанією загалом, так і за окремими бізнес-напрямами, ринками, на яких функціонує компанія, а також конкретними товарно-ринковими комбінаціями. Прикладами застосування SWOT-аналізу можуть бути такі сфери:

- продаж: маркетинг, просування, підтримка;
- управління: системи, експертиза, ресурси;
- операції: продуктивність, потужності, процеси;
- продукти: послуги, якість, ціни, особливості, конкурентоспроможність;
- витрати: продуктивність, закупівлі;
- системи: організація, структури.

Отже, підсумовуючи весь процес проведення SWOT-аналізу, можна стверджувати, що при розробці стратегії підприємства необхідно націлити стратегію саме на використання перспектив, опираючись на реальні можливості компанії та забезпечити захист від зовнішніх загроз. SWOT-аналіз у підготовці стратегічних рішень виконує ряд таких функцій як узагальнення результатів аналізу зовнішнього та внутрішнього середовищ, надає можливості до виявлення слабких та сильних сторін фірми, визначає основу для розробки стратегії, забезпечуючи розвиток фірми, шляхом аналізу середовищ фірми та виявлення загроз.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акулюшина М. О. Застосування методики SWOT-аналізу при плануванні інвестиційно-інноваційних процесів на підприємстві [Електронний ресурс] / М. О. Акулюшина // Технологический аудит и резервы производства. – 2015. – № 1(6). – С. 8–14. – Режим доступу : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tatrv_2015_1\(6\)_3](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tatrv_2015_1(6)_3)

2. Шилін В. Ю. Методичні підходи щодо визначення та аналізу маркетингових можливостей підприємства на прикладі SWOT-аналізу / В. Ю. Шиліна, О. О. Лелека // Analysis of modern ways of development of science and scientific discussions : 10-th International scientific and practical conference, November 29-December 02, 2022. – Bilbao, Spain, 2022. – Pp. 284.

3. Hitt M. A. Strategic Management: Concepts and Cases / M. A. Hitt, R. D. Ireland, R. E. Hoskisson // Competitiveness and Globalization. Cengage Learning. – 2017.

Герасимчук Б. В.,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
Тарашенко В. А.,
канд. екон. наук, доцент,
Державний податковий університет

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

В умовах ринкової економіки, де підприємства несуть відповідальність за власні результати та дії, необхідно активно планувати їх фінансові можливості та майбутній фінансовий стан.

Для досягнення успіху у бізнесі важливо мати чіткий фінансовий план, який допоможе керівникам підприємства управляти своїми ресурсами, а також встановити цілі та пріоритети в діяльності.

Ефективне фінансове планування дозволяє підприємству бути готовим до можливих фінансових криз, зменшувати ризики та збільшувати шанси на успіх. Для досягнення цих цілей фінансовий план повинен включати стратегію управління фінансами, прогноз доходів та витрат, аналіз конкурентоспроможності, оцінку ризиків та можливостей, а також інші компоненти, які дозволяють підприємству забезпечити стабільність та успішність у майбутньому.

Крім того, ефективне фінансове планування може допомогти підприємству залучати додаткові інвестиції та кредити, оскільки показники, що вказують на фінансову стабільність та успішність, є важливими для потенційних інвесторів та кредиторів [1, с. 156].

Однак, існують деякі проблеми та виклики, з якими стикаються підприємства під час фінансового планування. До основних проблем фінансового планування можемо віднести:

1. Недостатня якість даних: однією з найбільших проблем підприємства при фінансовому плануванні є недостатня якість даних. Необхідність у точних даних є критично важливою для прийняття ефективних фінансових рішень. Якщо дані не точні або неповні, то це може призвести до неправильного планування.

2. Невідповідність прогнозів реальності: незважаючи на те, що фінансове планування базується на прогнозуванні майбутніх подій,

Секція 5. Проблеми організації та перспективи розвитку аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства

деякі підприємства зустрічаються з проблемою того, що їх прогнози не відповідають реальності. Це може бути пов'язано з недостатньою оцінкою ризиків, змінами в економічному середовищі та іншими факторами.

3. Неправильне розподілення ресурсів: фінансове планування допомагає підприємствам розподіляти ресурси для досягнення мети. Однак, недостатнє розуміння процесу планування може призвести до неправильного розподілу ресурсів, що може вплинути на ефективність діяльності підприємства.

4. Недостатня гнучкість: фінансове планування на підприємстві повинно бути гнучким і адаптованим до змін в економічному середовищі та у внутрішніх процесах підприємства. Однак, іноді підприємства стикаються з проблемою того, що їх планування не може бути змінене або адаптоване до нових умов, що може призвести до неправильних фінансових рішень.

5. Недостатній контроль за виконанням плану: однією з ключових складових фінансового планування є контроль за його виконанням. Якщо підприємство не здійснює достатнього контролю за виконанням плану, то це може призвести до зростання витрат, втрати прибутку та інших фінансових проблем [2, с. 170].

Щодо перспектив фінансового планування на підприємстві, варто зазначити наступні:

1. Використання новітніх технологій та програмного забезпечення дозволить підприємствам забезпечити точність та швидкість фінансового планування.

2. Розвиток аналітичних інструментів та методів дозволить підприємствам прогнозувати ризики та можливості, що дозволить підприємству ефективніше планувати свою діяльність.

3. Використання даних Big Data та аналіз даних дозволить підприємствам отримувати більш точну інформацію для фінансового планування.

4. Розвиток інструментів для прогнозування ризиків та можливостей дозволить підприємствам забезпечити більш точне та ефективне фінансове планування [3, с. 116].

Отже, хоча існують декілька проблем і викликів у фінансовому плануванні на підприємстві, проте з використанням новітніх технологій та аналітичних інструментів підприємства можуть забезпечити

ефективне та точне фінансове планування. Важливо також пам'ятати про необхідність контролю за виконанням плану та адаптації його до змін в економічному середовищі. Ефективне фінансове планування може допомогти підприємствам планувати свої фінансові ресурси, управляти ризиками та забезпечувати стабільність та успішність бізнесу в майбутньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Когут І. А. Необхідність та особливості здійснення фінансового планування на підприємствах в сучасних умовах господарювання : збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки) / І. А. Когут. – Мелітополь, 2012. – № 4 (20). – С. 210.
2. Вовк В. М. Планування як важливий елемент системи фінансового менеджменту на підприємстві : зб. наук. пр. / В. М. Вовк. – К. : Східноєвропейський університет економіки і менеджменту, 2010. – Випуск XVI, № 1. – С. 193.
3. Говорушко Т. Теоретичні аспекти необхідності і сутності планування діяльності підприємств / Т. Говорушко. – 2011. – Вип. 9, ч. 2. – С. 241.

Голуб В. П.,

здобувач вищої освіти

Науковий керівник:

Тарашенко В. А.,

канд. екон. наук, доцент,

Державний податковий університет

АНАЛІЗ ЛІКВІДНОСТІ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Аналіз ліквідності та платоспроможності є однією із найважливіших характеристик фінансового стану підприємства, його потенційних можливостей, та свідчить про спроможність виконувати свої грошові зобов'язання.

Незважаючи на те, що на практиці поняття ліквідності та платоспроможності тісно взаємозв'язані, вони не є тотожними. Ліквідність у загальному розумінні означає здатність цінностей перетворюватися в грошові кошти. Вона характеризується наявністю в підприємства ліквідних засобів у формі залишку грошей у касі, грошових коштів на рахунках у банку та тих елементів оборотних активів, що легко реалізуються [1].

Платоспроможність означає наявність у підприємства коштів і їх еквівалентів, достатніх для розрахунків з кредиторської заборгованості, що потребує негайного погашення [1]. Основними ознаками платоспроможності можна вважати наявність грошових коштів та їх еквівалентів у касі і на рахунках в банках, а також відсутність простроченої заборгованості.

Завданнями аналізу ліквідності та платоспроможності підприємства є:

- оцінка ступеня спроможності своєчасно і в повному обсязі виконувати платіжні зобов'язання;
- визначення тенденцій змін та закономірностей розвитку показників ліквідності і платоспроможності;
- виявлення ситуації неплатоспроможності або запобігання можливості виникнення такої ситуації;
- дослідження існуючих факторів, що впливають на збалансованість та синхронність грошових потоків для забезпечення ліквідності та платоспроможності;

IV Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція
«Облік і оподаткування: контрольно-аналітичний аспект»

- визначення резервів щодо підвищення ефективності використання оборотних активів в процесі здійснення операційної, інвестиційної та фінансової діяльності та ін. [2, с. 16].

Аналіз ліквідності та платоспроможності балансу підприємства складається з чотирьох етапів. Перший етап має на меті групування активів за рівнем їх ліквідації та пасивів за терміном погашення зобов'язань. Поділ активів та пасивів на групи можна вивчити в табл. 1.

Таблиця 1 – Групування активів та пасивів
для аналізу ліквідності балансу

Активи		Пасиви	
Високо-ліквідні (A ₁)	грошові кошти та їх еквіваленти, поточні фінансові інвестиції	Термінові (П ₁)	кредиторська заборгованість за продукцію (товари, роботи, послуги)
Швидко-ліквідні (A ₂)	готова продукція, векселі отримані, дебіторська заборгованість за продукцію	Короткострокові (П ₂)	короткострокові кредити і залучені засоби
Повільно-ліквідні (A ₃)	виробничі запаси, витрати майбутніх періодів, незавершене виробництво, інші оборотні активи	Довгострокові (П ₃)	довгострокові кредити і зобов'язання
Важко-ліквідні (A ₄)	необоротні активи, крім довгострокових фінансових інвестицій	Постійні (П ₄)	підсумок I розділу пасиву балансу

Джерело: створено автором на основі [3; 4; 5].

На другому етапі аналізу здійснюється оцінка фінансового стану та визначається тип сталості (абсолютний, нормальний, передкризовий та кризовий) з урахуванням ступеня ліквідності на дату складання звітності, а також на короткострокові та довгострокові перспективи.

З метою оцінки ліквідності та платоспроможності підприємства застосовуються система відносних показників. «Класичними» коефіцієнтами ліквідності можна вважати наступні три показники:

- коефіцієнт абсолютної (миттєвої) ліквідності (Кал);
- коефіцієнт швидкої (проміжної, суворої) ліквідності, або коефіцієнт кислотного тесту (Кшл);
- коефіцієнт поточної ліквідності (Кп) (коефіцієнт загальної ліквідності, коефіцієнт покриття, коефіцієнт загальної платоспроможності) [5, с. 225].

Секція 5. Проблеми організації та перспективи розвитку аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства

Третій етап полягає в формулюванні висновку щодо характеру ліквідності балансу підприємства, а саме «баланс вважається абсолютно ліквідним, якщо: $A1 \geq П1$, $A2 \geq П2$, $A3 \geq П3$, $A4 \leq П4$. Якщо виконується хоча б четверта нерівність, то дотримується мінімальна умова фінансової стійкості, тобто на підприємстві є наявності власний оборотний капітал. Звичайно, бажаним є виконання усіх нерівностей» [4, с. 188].

На завершальному етапі аналізу ліквідності та платоспроможності розраховуються два показники:

- інтегральний показник – нормативна величина показника має значення $>3,0$, що свідчить про достатність рівня всіх складових його ознак;

- загальний показник платоспроможності щодо всіх зовнішніх зобов'язань, який свідчить про те, які перспективи має підприємство щодо погашення усіх своїх боргів за залученими фінансовими ресурсами, як це вплине на формування нормативної величини залишків активів, що забезпечують безперебійну діяльність підприємства в межах визначеної потужності, якщо всі кредитори одночасно пред'являть йому свої вимоги [5, с. 226].

Ці показники дають змогу порівнювати ліквідність та платоспроможність балансу одного підприємства за різні періоди, баланси різних підприємств та можливість порівняння їх.

Отже, своєчасний та якісний аналіз ліквідності та платоспроможності фінансового балансу суб'єкта допоможе визначити як «слабкі», так і «сильні» сторони чи то підприємства, чи то установи державного сектору. Це допоможе вчасно виявити вразливі місця та оперативно знайти шляхи подолання їх.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Яришко О. В. Аналіз ліквідності і платоспроможності бюджетних організацій в Україні [Електронний ресурс] / О. В. Яришко, Є. Ю. Ткаченко // Економічні науки. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/21_NNP_2010/Economics/70520.doc.htm

2. Люта О. Теоретичні засади управління ліквідністю та платоспроможністю підприємств / О. Люта, Н. Пігуль, К. Глядько // Вісник СумДУ. Серія «Економіка». – 2019. – № 4. – С. 14–23.

3. Мосьондз О. Б. Оцінка платоспроможності та ліквідності підприємства в умовах кризи / О. Б. Мосьондз, А. О. Мілай // Актуальні проблеми економіки та управління : збірник наукових праць молодих вчених. – 2012. – Вип. 6.

4. Проблеми та перспективи розвитку бізнесу в Україні : матеріали III Міжнародної наук.-практ. конф. молодих вчених і студентів, м. Львів, 2 березня 2023 р. : тези доповідей. – Львів : Львівський торговельно-економічний університет, 2023. – 560 с.

5. Лопатовська О. Сучасна методика аналізу ліквідності та платоспроможності підприємства / О. Лопатовська, К. Пономарьова // Економічні науки. Вісник Хмельницького національного університету. – 2022. – № 5, том 1.

Григораш О. В.,
канд. екон. наук, доцент,
Університет митної справи та
фінансів

ВАРТІСНІ АСПЕКТИ ОНЛАЙН-НАВЧАННЯ

Світ стрімко розвивається, що супроводжується удосконаленням новітніх технологій. Сьогодні цифрові технології стали не лише стали невід'ємною складовою нашого життя. Одним із поштовхів до прискорення цифровізації суспільства стала необхідність підтримувати звичний рівень життєдіяльності в умовах карантинних обмежень, викликаних COVID-19.

Однією із сфер життя, яка була змушена на певний час перейти у повний дистанційний режим, стала освіта, зокрема, вища освіта. Усі здобувачі освіти, хто мав достатньо потужні гаджети для підтримання освітнього процесу (телефони, персональні комп'ютери, оснащені мікрофоном і камерою), одразу відчували переваги дистанційної освіти: можливість навчання з будь-якої точки світу (або прямо вдома), економія часу на проїзд і т.д. Очікувалося, що відсутність затрат на утримання навчальних корпусів може відчутно здешевити вартість підготовки фахівців.

Так, за даними [1], різниця у витратах на навчання онлайн та аудиторно є суттєвими (табл. 1) і характерна для багатьох країн світу.

Таблиця 1 – Порівняння вартості навчання онлайн та в аудиторії

Онлайн	Аудиторно
Оренда – \$589/міс або \$7068/рік	Житло – \$9488/рік
Їжа/продукти – 328 доларів США на місяць або 3938 доларів США на рік	План харчування на кампусі – 4500 доларів на рік
Широкопasmовий Інтернет – \$300/рік	Комп'ютерна лабораторія кампусу – безкоштовно
Комп'ютер – 760 доларів	Дозвіл на паркування – \$362/сем
Плата за онлайн-навчання – \$25-\$100/сем	Медичні послуги – 2000 доларів США на рік
Книги та кантовари – \$1295/рік	Транспортні витрати – \$1360/рік
–	Книги та приладдя – \$1295/рік
–	Меблі для кімнати – 970 \$
–	Автомобіль – \$10 000-\$20 000

Джерело: за даними [1].

IV Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Облік і оподаткування: контрольно-аналітичний аспект»

В Україні на практиці ж виявилось, що онлайн-навчання мало відрізнялося від стандартного, більшість ЗВО застосовує «дистанційне навчання» за допомогою класів Zoom, тобто методу, який мало чим відрізняється від відеоконференцій кінця 1990-х років. Насправді вища освіта значно відстає від інших галузей у переході до бізнес-моделі, яка більше орієнтована на цифрові технології та результати. Одним із показників цього є те, що менше 5 % бюджетів коледжів виділяється на ІТ-витрати (Gallagher & Palmer, 2020).

Сподіванням щодо вартість освітніх послуг виявилось несправданим. Очікувалося, що онлайн навчання стане дешевшим і більш доступним для здобувачів освіти. Дослідження [2] показують, що учні та батьки припускали, що онлайн-курси мають бути значно дешевшими, ніж аудиторні.

При цьому якість онлайн-освіти вважається нижчою за якість аудиторного навчання, що призвело до значної кількості методичних матеріалів, в яких академічні результати студентів на аудиторних курсах порівнюються з результатами онлайн курсів. Автори дослідження приходять до висновку, що онлайн навчання може бути дешевшим, але тоді його якість буде значно поступатися якості аудиторного навчання. Відтак, перед університетами постала нова задача: розробки онлайн-курсів таким чином, щоб зменшити витрати та збільшити дохід без шкоди для якості.

Дійсно, розрахунки [3] показують, що перенесення більшої кількості занять в онлайн режим принципово не впливає на обсяг витрат ЗВО. Збільшення частки онлайн-навчання з нуля до 10% кредитів сприяє зменшенню витрат на навчання приблизно на 1,04%, що статистично не є значущим. Такі співвідношення характерні і для бакалаврського і для магістерського рівня освіти.

Як уже зазначено, університети не знижують (а часто підвищують) ціни на онлайн курси для здобувачів освіти. Разом з тим відомі успішно організовані винятки з означених тенденцій. Так, найбільші некомерційні онлайн-провайдери онлайн-освіти використовують ефект масштабу, щоб підтримувати низькі ціни на навчання. Зокрема, Університет Південного Нью-Гемпшира (SNHU) призупинив проведення онлайн-навчання з 2012 року, а Western Governors University стягує низьку фіксовану ставку за шестимісячний курс (семестр), яка не залежить від кількості пройдених дисциплін [4].

Секція 5. Проблеми організації та перспективи розвитку аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства

Для здобувачів освіти відносно однаковий рівень цін на очне і дистанційне навчання є виправданим. За даними дослідження [5] 38,8% респондентів усвідомлюють, що онлайн-навчання дорожче, ніж очне, що може бути пов'язано з вартістю доступу до Інтернету, а також вартістю обладнання та програмного забезпечення, необхідного для організації онлайн-навчання.

Виявляється, що переведення освітнього процесу у дистанційний режим супроводжується додатковими витратами, зокрема, оплатою платформи для розміщення курсів та її обслуговуванням, витратами на навчання викладачів, які будуть нею користуватися, оплата підготовки таких курсів, які передбачають розробку відповідних завдань і т.д. Значні накладні витрати можуть бути покриті лише за рахунок маржинального доходу, але встановлення високих цін на освітні послуги перетворює заклади на неконкурентоспроможні, а збільшення кількості слухачів одного курсу порушуватиме нормативи витрат часу викладача на роботу із здобувачами освіти і знижуватиме якість надання освітніх послуг.

То чому ж вартість організації освітнього простору онлайн не здешевила, а навпаки, підвищила вартість підготовки? Справа в тому, що розробка курсу вимагає від викладачів роботи з командою дизайнерів та програмістів, спеціалістів із виробництва, спеціалістів з мультимедіа та іншим допоміжним персоналом для створення відеолекцій, анімації, інтерактивних посібників. Якщо додати значні витрати, пов'язані з технологіями та інфраструктурою курсів, то вартість курсу значно зростає. Однак після розробки онлайн-курсу змінні витрати, пов'язані з наданням того самого онлайн-курсу в наступних семестрах, можуть бути набагато нижчими, ніж змінні витрати на аудиторне навчання.

Таким чином, проведений аналіз показав, що організація якісного освітнього процесу в режимі онлайн є надзвичайно затратним процесом як з точки зору програмного забезпечення, навчання викладачів для роботи з ним, так і з позиції забезпечення відповідного рівня якості надання освітніх послуг. Підготовка якісних онлайн курсів вимагає значних фінансових і часових вкладень, а спроба покрити накладні витрати та підготовку таких курсів за рахунок збільшення кількості здобувачів освіти сприяє зниженню якості підготовки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Hanson Melanie. (2022). Cost of Online Education vs. Traditional Education. EducationData.org. Available at : <https://educationdata.org/cost-of-online-education-vs-traditional-education>
2. Justin Ortagus. (2022). What We Know About the Cost and Quality of Online Education. Academics upshot. Available at : <https://thirdway.imgix.net/pdfs/override/What-We-Know-About-the-Cost-and-Quality-of-Online-Education-web.pdf> (30.04.2023).
3. Steven W. Hemelt and Kevin M. Stange. (2020). Why the move to online instruction won't reduce college costs. Brookings. Available at : <https://www.brookings.edu/blog/brown-center-chalkboard/2020/07/28/why-the-move-to-online-instruction-wont-reduce-college-costs/> (30.04.2023).
4. John J. Cheslock & Ozan Jaquette. (2021). Concentrated or Fragmented? The U.S. Market for Online Higher Education. SpringerLink. Available at : <https://link.springer.com/article/10.1007/s11162-021-09639-7> (30.04.2023).
5. Suhair Jaradat & Aseel Ajlouni. (2021). Undergraduates' Perspectives and Challenges of Online Learning during the COVID-19 Pandemic: A Case from the University of Jordan. Journal of Social Studies Education Research. Available at : <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1292899.pdf> (30.04.2023).

Григораш Т. Ф.,
заступник директора з наукової
роботи в. с. п. «Науковий ліцей
міжнародних відносин II-III ступенів»,
Університет митної справи та фінансів

АНАЛІЗ І ПРОГНОЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ВІЙНИ

Kernel – найбільший агрохолдинг України. Кернел – провідний у світі та найбільший в Україні виробник та експортер соняшникової олії, ключовий постачальник сільськогосподарської продукції з регіону Чорноморського басейну на світові ринки. Свою продукцію Кернел експортує більш ніж у 80 країн світу. З листопада 2007 року акції компанії торгуються на Варшавській фондовій біржі (WSE).

Перед початком фінансового аналізу діяльності компанії слід зазначити, що фінансовий рік компанії Kernel закінчується 30 червня. Проведемо аналіз динаміки основних складових рентабельності активів за 2020-2022 рр. (в термінах звітності Kernel це липень 2020 р. – червень 2022 р.) (табл. 1).

Таблиця 1 – Динаміка складових рентабельності активів Kernel за 2020–2022 рр.

Показники	2020 р.,	2021 р.,	2022 р.,	Зміна 2022/2021	
	млн дол.	млн дол.	млн дол.	Абс., млн дол.	Темп прир., %
Дохід	4107	5595	5332	-263	-4,7%
Операційний прибуток	145	689	91	-598	-86,8%
Активи	3165	3997	4186	189	4,7%

Джерело: складено та розраховано авторами за даними [1].

Загальна динаміка показників мала наступну тенденцію: покращення у 2021 р. і значене погіршення у 2022 р. Приділимо увагу зміні показників між 2021 р. і 2022 р. Друге півріччя 2022 р. якраз припадає на період війни, таким чином оцінимо вплив війни на діяльність компанії і її фінансові показники.

IV Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Облік і оподаткування: контрольно-аналітичний аспект»

Враховуючи підхід до розрахунку рентабельності активів і її складових, слід зазначити, що в 2022 р. різке зменшення прибутку (на 86,8 %) порівняно зі зменшенням доходів на 4,7 % є сигналом суттєвого падіння рентабельності продажу порівняно з 2021 р. Якщо взяти до уваги збільшення активів на 4,7 % при зменшенні доходів і прибутку, то можна зазначити негативний вплив цієї динаміки як на оборотність активів, так і на рентабельність активів.

Проаналізуємо причини негативної динаміки основних складових рентабельності активів.

У 2022 р. дохід компанії знизився на 4,7 % порівняно з 2021 р. і склав 5332 млн дол. Як відзначає генеральний директор компанії Є. Осипов у її річному звіті за 2022 р. [1] таке зниження відбулося через неможливість експортування продукції, порти України були закриті до організації зернової угоди.

Перше півріччя 2022 р. (липень 2021 р. – грудень 2022 р.) були найуспішнішими в історії її діяльності як в термінах доходу, так і в термінах прибутку (з 1994 р. – року заснування компанії). Однак, друге півріччя, навпаки, було найгіршим в історії за фінансовими результатами. Компанії довелося перевозити людей з територій, де велися бойові дії, докладати зусиль, щоб зберегти діючі об'єкти (елеватори, переробні заводи, тощо) та управляти запасами, які застрягли через неможливість їх вивезення з країни.

Стосовно динаміки активів (табл. 1), вони зросли на 189 млн дол. (4,7 %) за 2022 р. і склали 4186 млн дол. на 30 червня 2022 р. На таку суттєву зміну обсягу активів мали вплив наступні фактори:

- 1) збільшення запасів сировини і готової продукції (622 млн дол.), які неможливо було реалізувати до зернової угоди;
- 2) зменшення решти активів, найбільш значущими з яких були:
 - зниження дебіторської заборгованості на 240 млн дол. (компанія стягувала борги зі своїх клієнтів, щоб мати достатньо коштів);
 - зниження вартості біологічних активів (в тому числі врожаю на полях з урахуванням витрат на продаж) – на 120 млн дол.;
 - зниження оціненої вартості основних засобів на 47 млн дол.;
 - решта більш мілких статей, що не мали принципового впливу на динаміку вартості активів.

За даними розрахунків, представлених в табл. 1, при зменшенні доходу на 4,7 % операційний прибуток компанії знизився з 689 млн дол. у 2021 р. до 91 млн дол. у 2022 р., тобто на 598 млн дол. (89,8 %).

Секція 5. Проблеми організації та перспективи розвитку аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства

Це означає, що витрати компанії зросли непропорційно до доходів або доходи знизилися в більшій мірі, ніж витрати.

Розглянемо причини непропорційного доходу зниження прибутку більш детально. За даними річного звіту компанії за 2022 р. основними факторами, що призвели до такого значного зниження прибутку були наступні:

- 1) вищезазначене зниження доходу на 263 млн дол.;
- 2) зниження оціненої вартості врожаю на полях з урахуванням витрат на продаж на 120 млн дол.;
- 3) собівартість виготовленої продукції за планами компанії мала скоротитися відповідно до скорочення доходу (на 4,5–5 %). Однак, через втрату частини запасів або погіршення їх стану компанія втратила ще 98 млн дол., що є частиною собівартості;
- 4) знецінення активів на 312 млн дол. через те, що частина з них знаходиться на окупованих або частково окупованих територіях.

Разом перелічені вище фактори призвели до скорочення операційного прибутку на 793 млн дол., це скорочення було частково компенсовано скороченням адміністративних і збутових витрат на 90 млн дол.

Отже, маємо негативну динаміку ключових показників доходу, операційного прибутку і активів. Динаміка ключових показників рентабельності Kernel за 2020-2022 рр. наведена в табл. 2.

Таблиця 2 – Динаміка ключових показників рентабельності Kernel за 2020–2022 рр.

Показники	Норматив	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Зміна 2022/2021
Рентабельність активів, %	↑	4,6	17,2	2,2	-15,0
Рентабельність продажів, %	↑	3,5	12,3	1,7	-10,6
Оборотність активів	↑	1,30	1,40	1,27	-0,13

Джерело: складено та розраховано авторами за даними [1].

Динаміка показників 2021 р. порівняно з 2020 р. була позитивною: всі показники, що мали зрости, значно зросли. Динаміка показників у 2022 р. порівняно з 2021 р. була протилежною. Рентабельність активів скоротилася з 17,2 % у 2021 р. до 2,2 % у 2022 р., тобто на 15,1 %. Це означає, що кожен долар активів став приносити менше на 15,0 центів віддачі, вираженої операційним прибутком.

Причинами цього були:

1. Зниження рентабельності продажів з 12,3 % у 2021 р. до 1,7 % у 2022 р., тобто на 10,6 %. Таким чином, в кожному доларі доходу стало на 10,6 центів операційного прибутку менше.

2. Зниження оборотності активів з 1,40 у 2021 р. до 1,27 у 2022 р., тобто на 0,13. Це означає зниження доходу, який приносив один долар, вкладений в активи, з 1,40 дол. до 1,27.

Як зазначалося вище, така негативна динаміка як показників, так і чинників, що лежать в їх основі, є наслідком тих проблем, з якими компанія Kernel стикнулася під час війни, а саме: втрата частини земель, втрата або обмеженість доступу до елеваторів та інших об'єктів, неможливість експорту продукції до укладання зернової угоди.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Фінансові моменти. Kernel. 2022 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.kernel.ua/investor-relations/>

Гурник О. М.,

здобувач вищої освіти

Науковий керівник:

Лісовий А. В.,

д-р екон. наук, професор,

Державний податковий університет

СТРАТЕГІЧНИЙ АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЄКТІВ

Стратегічний аналіз інвестиційних проєктів є важливою складовою успішної реалізації будь-якого бізнесу. Для того щоб інвестиційний проєкт був успішним, необхідно виконати аналіз його конкурентного середовища, визначити потреби ринку, оцінити фінансову доцільність та ризики. Дане питання є дуже важливим в контексті сучасної економіки та фінансів, оскільки інвестиції є важливим інструментом розвитку будь-якої компанії, а стратегічний аналіз дозволяє оцінити потенційні ризики та вигоди, пов'язані з інвестуванням в конкретний проєкт.

В економічній літературі дослідженням стратегічного аналізу інвестиційних проєктів займалися такі науковці, як: Грант Р.М., Градов А.П., Іванов І.І., Ливиненко В.О., Трохименко Є.Д., Череп А.В. та інші.

Стратегічний аналіз інвестиційних проєктів – це процес оцінки можливостей та ризиків інвестування в конкретний проєкт, з метою визначення його потенціалу для досягнення поставлених цілей та задач.

Метою стратегічного аналізу інвестиційних проєктів є визначення потенційних ризиків та можливостей, які можуть вплинути на успішність проєкту в майбутньому. Цей аналіз дозволяє інвесторам зробити добре обгрунтоване рішення про те, чи варто інвестувати в проєкт, з урахуванням всіх чинників, що можуть вплинути на його прибутковість [1].

Основними завданнями стратегічного аналізу інвестиційних проєктів є (рис. 1):

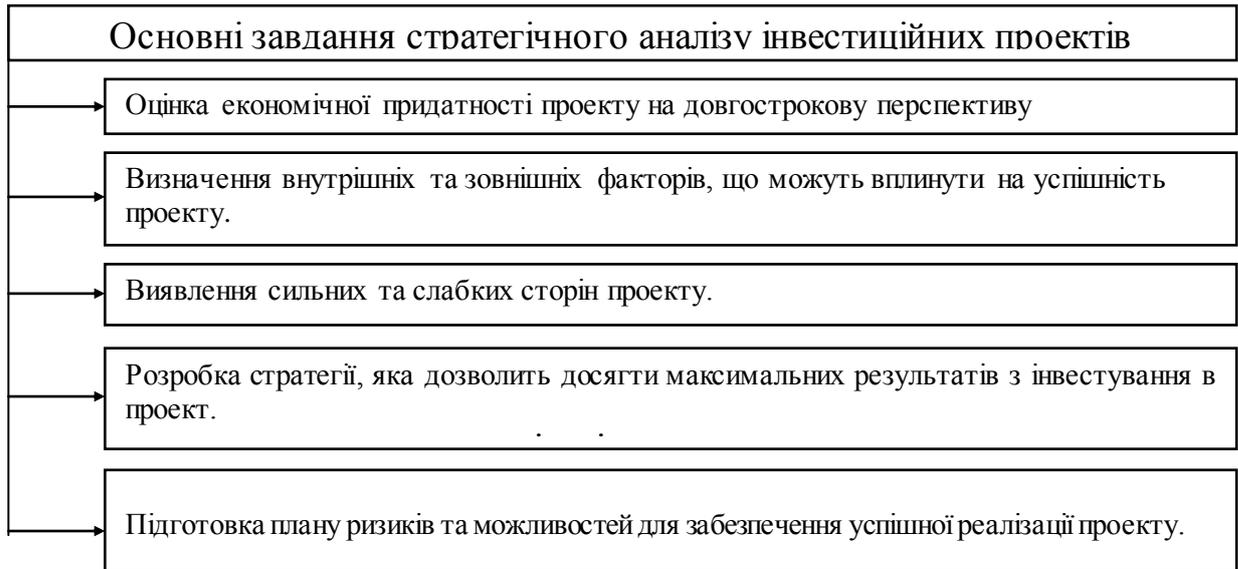

Рисунок 1 – Основні завдання стратегічного аналізу інвестиційних проектів

Джерело: складено автором на основі [1].

Стратегічний аналіз інвестиційних проектів є важливою складовою процесу планування та прийняття рішень щодо інвестування. Він допомагає підприємствам зорієнтуватися в зовнішньому середовищі, визначити переваги та недоліки потенційних проектів, оцінити ризики та вигоди, забезпечує аналіз конкурентів та можливих шляхів розвитку підприємства. Крім того, стратегічний аналіз інвестиційних проектів може вплинути на стратегію розвитку підприємства в цілому. Якщо підприємство має кілька потенційних інвестиційних проектів, аналіз допоможе вибрати найбільш перспективний та доцільний для реалізації. Аналіз може допомогти виявити потенційні проблеми, такі як недооцінення ризиків, недостатня кваліфікація команди проекту, несприятливі умови ринку тощо. Таким чином, стратегічний аналіз інвестиційних проектів може бути важливою складовою частиною стратегічного планування підприємства [2].

Основні етапи стратегічного аналізу інвестиційного проекту показано на рис. 2.

Секція 5. Проблеми організації та перспективи розвитку аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства

Рисунок 2 – Основні етапи стратегічного аналізу інвестиційного проекту
Джерело: складено автором на основі [2].

Як і будь яка система аналізу, стратегічний аналіз інвестиційних проектів має свої переваги та недоліки (табл. 1).

Таблиця 1 – Переваги та недоліки стратегічного аналізу інвестиційних проектів

Переваги	Недоліки
Допомагає вибрати найбільш вигідний проект для інвестування	Вимагає значних зусиль і часу
Дозволяє виявити можливі ризики та їх наслідки	Може бути неточним, якщо недостатньо точно оцінено параметри проекту
Допомагає зменшити ризик неуспішного інвестування	Не враховує неочевидні наслідки проекту
Дозволяє визначити стратегічні цілі інвестування	Може не враховувати нові тренди та технології
Сприяє підвищенню ефективності інвестицій	Може бути обмеженим, якщо аналіз проводиться лише на основі існуючих даних

Джерело: складено автором на основі [3].

Отже, стратегічний аналіз інвестиційних проєктів є важливим етапом прийняття рішення про інвестування в проєкт. Він дозволяє інвесторам оцінити економічну придатність проєкту, визначити потенційні ризики та можливості, а також розробити стратегію, яка забезпечить успішну реалізацію проєкту. Основні завдання та етапи стратегічного аналізу інвестиційних проєктів включають оцінку економічної придатності проєкту, виявлення сильних та слабких сторін проєкту, розробку стратегії та плану дій для забезпечення успішної реалізації проєкту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Kovalchuk Y. Strategic analysis of investment projects / Y. Kovalchuk, Y. Hrytsenko, Y. Blahuta // Business Navigator. – 2020. – № 1(49). – P. 40–44.
2. Покотило В. М. Аналіз інвестиційних проєктів / В. М. Покотило. – К. : КНЕУ, 2019. – 240 с.
3. Іванов І. І. Стратегічний аналіз інвестиційних проєктів: переваги та недоліки / І. І. Іванов // Економіка та управління. – 2019. – № 2 (84). – С. 58–64.

Колос І. В.,

канд. екон. наук, доцент

*Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана*

СТАНДАРТИЗАЦІЯ АНАЛІТИЧНИХ ПРОЦЕДУР В ОПЕРАЦІЙНОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ НА ЗАСАДАХ ОЩАДЛИВОСТІ

В сучасних умовах BANI-світу функціонування будь-якого суб'єкта орієнтовано на покращення результатів діяльності через посилення задоволеності клієнтів, а також зменшення витрат і мінімізації непродуктивних витрат. Особливої актуальності набуває імплементація принципів ощадливого виробництва (Lean Production) в операційному менеджменті, що стає запорукою врахування інформаційних потреб менеджерів для вироблення обґрунтовано виважених ощадливих управлінських рішень. Забезпечення цього неможливо здійснити без перегляду підходів і методів до аналізування як однієї з ключових функцій операційного менеджменту, що передбачає стандартизацію аналітичних процедур й обґрунтований вибір конкретних показників оцінювання з фокусуванням на бажаний рівень цінності цільових зацікавлених осіб (насамперед, споживачів / замовників, працівників, постачальників).

Важливим і складним є запровадження системи внутрішніх стандартів з аналізування результатів і динаміки ощадливих змін на операційному рівні управління підприємством. Законом України закріплено термін стандарт як «...нормативний документ, заснований на консенсусі, прийнятий визнаним органом, що встановлює для загального і неодноразового використання правила, настанови або характеристики щодо діяльності чи її результатів, та спрямований на досягнення оптимального ступеня впорядкованості в певній сфері...» [1].

В межах авторського дослідження запропоновано розроблення, ухвалення та запровадження системи внутрішніх стандартів, що охоплює такі групи:

1. Організаційний стандарт, що регулює організаційні аспекти аналітичної роботи. Налагодження коректних взаємозв'язків в межах підприємства спрямовано на поінформованість керівництва про

забезпеченість своєчасного реагування на виявлені зміни через обґрунтування й ухвалення дієвих ощадливих управлінських рішень. Організаційним стандартом має бути: 1) закріплено дії фахівців з аналізування результатів і динаміки ощадливих змін; 2) встановлено відповідальних фахівців з переліком посадових обов'язків аналізування результатів і динаміки ощадливих змін; 3) визначено перелік видів відповідальності в розрізі змісту порушення із зазначенням конкретних заходів впливу до порушників; 4) визначено порядок делегування повноважень і відповідальності за діяльність і результати; 5) встановлено види і процедури контролю; 6) встановлено систему мотивації з урахуванням матеріальних і моральних стимулів / антистимулів.

2. Методичні стандарти, які уніфіковано описують методику розрахунку кожного показника за єдиним форматом. За основу доцільно обрати структуру формату, яку рекомендовано ISO 22400. Це сприятиме однозначному розумінню сутності KPI і мінімізації витрат часу на пошук даних і виконання розрахунку. Водночас буде забезпечено посилення об'єктивності і достовірності результатів оцінювання, а також порівнянність зведених результатів для топ-менеджменту. Такий підхід орієнтовано на вмотивоване покращення рівня досягнення цільових результатів кожним працівником. При розробленні методичних стандартів доречно передбачити формування:

– Методики аналізування конкретного показника, де: 1) визначено доцільність KPI; 2) закріплено опис порядку розрахунку KPI; 3) визначено альтернативні управлінські рішення, які можуть бути ухвалені на підставі результату розрахунку KPI; 4) встановлено порядок перегляду/заміни KPI і його діапазону; 5) закріплено узгодження з системою мотивації досягнення прийнятного рівня KPI;

– Альбом уніфікованих форм управлінської звітності, де містяться розроблені й затверджені спеціальні форми звітності, які повинні мати нескладну, достатньо просту й доступну для сприйняття структуру, часовий орієнтир (на певну дату або за звітний період) для проведення аналізу, обґрунтування та прийняття рішень; включати раціонально обмежену кількість показників з орієнтацією на запит й інформаційні потреби конкретного користувача (операційного менеджера); акцентувати увагу на проблеми, відхилення шляхом активного використання засобів візуалізації; формуватися визначеними фахівцями з відповідним рівнем компетентності.

Секція 5. Проблеми організації та перспективи розвитку аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства

3. Технічний стандарт, що представляє у наочному форматі варіанти візуалізації результатів КРІ: графік фактичного стану, графік бажаного стану, графік ідеального стану, а також їх суміщення. Це є найкращим способом контролювання нестійкого відхилення фактичних значень КРІ від цільових / планових. Технічним стандартом доцільно: 1) закріпити інформаційну систему аналізування з описом її основних технічних характеристик; 2) встановити порядок адміністрування і підтримання програмних засобів з розподілом прав і контролю доступу до інформації користувачів.

В результаті здійснення системної стандартизації аналізування ощадливих перетворень і практичного впровадження положень розроблених внутрішніх стандартів стане можливим: уніфікація системи аналітичних показників для аналізування результатів і динаміки ощадливих змін суб'єкта господарювання; зменшення впливу рівня професійної компетентності і суб'єктивності професійного судження на встановлення алгоритму визначення конкретного аналітичного показника; зменшення трудомісткості виконання процедур генерування / підбору необхідних даних і розрахунку значень; попередження ймовірної варіантності алгоритму розрахунку конкретного аналітичного показника; несуперечливість і відповідність рекомендаціям ISO 22400. Запровадження сформованої системи КРІ є визначальним елементом в операційному менеджменті на засадах ощадливості.

Можливості подальших теоретико-прикладних досліджень полягають у формуванні ієрархічної моделі КРІ в управлінні підприємством на засадах ощадливого виробництва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про стандартизацію : Закон України від 05.06.2014 № 1315-VII (зі змінами) / База даних «Законодавство України» [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1315-18> (дата звернення: 07.05.2023).

Корник М. І.,

здобувач вищої освіти

Науковий керівник:

Лісовий А. В.,

д-р екон. наук, професор,

Державний податковий університет

СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

З початку повномасштабного вторгнення в Україну військові дії з агресором спричинили різке погіршення макроекономічних показників для України, зокрема, через військові дії активізувалися інфляційні процеси в економіці, в разі зріс рівень безробіття, значна кількість підприємств та організацій припинили свою діяльність, або тимчасово не працюють тощо. Тому зрозуміло, що без ефективної та працюючої економіки перемога у цій війні неможлива. Зараз український бізнес працює в умовах низької стабільності, невизначеності та відсутності справедливого управління рухом фінансових інструментів, зокрема тих, які сплачують господарюючі суб'єкти у державний бюджет у вигляді податків і зборів, а також тих, які держава надає бізнесу у вигляді пільг чи інвестицій в контексті підтримки їх функціонування.

Сьогодні багато підприємств, опинившись в районах активних бойових дій, перевезли свій бізнес в більш безпечні регіони та продовжили там свою діяльність, або ж зовсім зупинили її. Компанії, які все ж таки мають необхідні ресурси та продовжують функціонувати, страждають від постійних ракетних обстрілів, перебоїв з постачанням електроенергії, проблем з логістикою та браком необхідної сировини. Так за свідченнями опитувань Європейської Бізнес Асоціації лише 49 % вітчизняних підприємств працюють у повному обсязі, а 51 % – частково. Серед компаній, що працюють частково, 44 % були вимушені скоротити географію своєї діяльності, 20 % – закрити частину офісів чи торгових точок, 18 % – перейти в онлайн, 18 % – з інших причин [1].

Ситуація, що сталася, потребує вдосконалювати існуючі та шукати інші способи виходу економіки країни з кризи, що може посприяти розвитку підприємницької діяльності. Таким чином, головні напрями стимулювання бізнесу є наступними [2]:

– створення плану дій з виходу економіки України з кризи;

Секція 5. Проблеми організації та перспективи розвитку аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства

- підтримання ліквідності всіх платників податків;
- забезпечення підтримки малого бізнесу;
- збалансування податкового навантаження, що встановлено податковим законодавством України та матеріальними можливостями господарюючих суб'єктів;
- діджиталізація комунікації, координації та співробітництва між суб'єктами господарювання на державному та місцевому рівнях.

Одним з дієвих способів розвитку економіки держави і заохочування бізнесу є податкові інструменти. Їх головна мета полягає у підтриманні ліквідності платників податків. Тому Верховна Рада України ухвалила податкові стимули для бізнесу в умовах війни, серед яких [3]:

- фізичні особи і підприємства, оборот яких становить до 10 млрд грн повинні сплачувати єдиний податок з обороту в розмірі 2 % за правилами, які встановлені для третьої групи платників податків;
- для ФОП першої та другої групи сплата єдиного податку є добровільною;
- зменшення ПДВ до 7 % і звільнення від акцизу з пального (зокрема, і на його імпорт), а також відміна акцизів на нафтові продукти;
- звільнення споживачів від відповідальності перед кредитором за прострочення виконання зобов'язань за договором про споживчий кредит;
- обмеження місячної винагороди держслужбовців 10-ма розмірами мінімальної заробітної плати;
- збільшення рентної плати за видобуток копалин;
- звільнення від оподаткування ПДФО допомоги постраждалим від війни.
- надання прав на податкову знижку в обсязі 16 % (замість наявних 4 %) на пожертвування неприбутковим організаціям;
- підприємства та ФОПи 3-ої групи звільнені від сплати ЄСВ за найманих робітників, які були призвані до лав Збройних Сил України та тероборони.

Окрім вище сказаного, передбачено звільнення від сплати податку за землю і оренди за неї державної та комунальної власності на всіх землях, де проводяться активні бойові дії.

В даних умовах доцільним є впровадження гнучкої системи оподаткування і адміністрування податкових платежів не тільки для виходу бізнесу та економіки з кризи та реалізації заходів пом'якшення негативних її наслідків, але й для майбутніх таких ситуацій, які

можуть трапитися. Також можливі пільги для окремих регіонів, галузей або видів діяльності, які мають стратегічне значення для регіону або держави.

Таким чином, в умовах воєнного стану, вітчизняні суб'єкти господарювання на фронті економіки захищають економічну безпеку нашої країни. Тому формування сприятливих умов з ціллю стимулювання організації та ведення бізнесу будь-якого розміру та організаційно-правової форми в Україні є одним із ключових завдань Уряду нашої держави. Стимулювання розвитку бізнесу зі сторони країни має знизити проблематику їх функціонування та забезпечити швидку адаптацію до нових реалій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бізнес в умовах війни. Як змінювалось самовідчуття підприємців з березня – п'ять найважливіших показників в одній інфографіці [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://biz.nv.ua/ukr/economics/ukrajinskiy-biznespokrashchiv-ocinku-finansovoji-stiykosti-opituvannya-yeba-infografika-50262837.html> (дата звернення: 30.03.2023).

2. Могильська В. Стимулювання бізнесу в період воєнного стану в Україні [Електронний ресурс] / В. Могильська, Т. Подвірна. – 2022. – С. 195–197. – Режим доступу : https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/38540/2/FMZKPNES_2022_Mohylska_V-Stimulation_of_business_195-197.pdf

3. Правдюк М. В. Пільги як інструмент стимулювання розвитку бізнесу в Україні під час дії воєнного стану [Електронний ресурс] / М. В. Правдюк // Наукові інновації та передові технології. Серія : Економіка. – 2023. – Т. 2, вип. 16. – С. 190–202. – Режим доступу : <http://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/download/3663/3683>

Лобода Н. О.,

канд. екон. наук;

Чабанюк О. М.,

канд. екон. наук, доцент,

*Львівський торговельно-економічний
університет*

BIG DATA ЯК КОНТУР ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОЇ СТРУКТУРИ ПІДПРИЄМСТВА: ІННОВАЦІЙНІ ПЕРСПЕКТИВИ

Організація та аналіз фінансово-економічної діяльності підприємства є важливими факторами успіху діяльності підприємства. Враховуючи складність інформації, що міститься у фінансовій звітності компанії, аналіз цієї інформації може бути складним і потребує висококваліфікованих спеціалістів. Тому проблемам організації та аналізу фінансової діяльності підприємств необхідно приділяти увагу та шукати нові методи та підходи до вирішення цих проблем.

Однією з головних проблем у розвитку аналізу корпоративної фінансової діяльності є збільшення кількості та різноманітності фінансової інформації, яка використовується для прийняття рішень. Це може бути пов'язано з розширенням корпоративної діяльності, збільшенням кількості фінансових інструментів і продуктів, що використовуються в різних сферах бізнесу. Ця інформація може бути ефективно проаналізована за допомогою різних методів, у тому числі різноманітних математичних і статистичних моделей.

Інші проблеми з організацією та аналізом фінансової діяльності фірми можуть включати складність управління фінансовими ресурсами, відсутність підзвітності та неузгодженість між фінансовою стратегією та стратегією розвитку фірми. Не менш важливими проблемами можуть бути недостатній зворотний зв'язок між експертами, які здійснюють аналіз, і керівництвом компанії, а також недостатнє використання результатів аналізу при прийнятті управлінських рішень. Для вирішення цих проблем необхідно налагодити систему комунікації між аналітиками та керівництвом, а також виробити рекомендації щодо використання результатів аналізу для оптимізації управління фінансово-господарською діяльністю підприємства.

З іншого боку, перспективи розвитку аналізу фінансово-господарської діяльності пов'язані з використанням сучасних методик та інструментів. Наприклад, застосування штучного інтелекту та машинного навчання може значно спростити процес аналізу та надати точніші прогнози та рекомендації для управління фінансами. Також важливим є розвиток аналітики Big Data, яка може аналізувати великі обсяги інформації та робити з них цінні висновки.

Розвиток аналітики Big Data відкрив нові можливості для аналізу фінансово-економічної діяльності бізнесу. Масу даних, зібраних компаніями, можна використовувати для виявлення тенденцій, які не відображені в традиційній звітності та фінансових показниках. Аналітика Big Data дає змогу визначати потенційні проблеми та ризики до того, як вони стануть критичними, і своєчасно приймати рішення щодо їх усунення. Тому розвиток аналізу Big Data є важливим напрямком розвитку аналізу фінансово-економічної діяльності підприємств [2].

Крім того, дослідження та аналіз ризику фінансової діяльності має велике значення для вдосконалення методів аналізу фінансової діяльності підприємств. Для цього можуть бути використані різні методи, такі як методи статистичного аналізу, методи математичного моделювання, методи системного аналізу тощо.

Також важливим елементом удосконалення методів аналізу є розробка та використання спеціальних інструментів фінансового аналізу, таких як інструменти планування фінансових результатів, інструменти контролю фінансової діяльності, інструменти оцінки рентабельності та ефективності вкладень, інструменти розрахунку та аналізу фінансових показників та інші [3].

Ще одним важливим фактором у вдосконаленні аналітичних методів є використання новітніх технологій, таких як хмарні технології, штучний інтелект, машинне навчання тощо. Використання таких методик може значно полегшити процес аналізу та отримати більш точні результати.

Таким чином, удосконалення методів аналізу фінансової діяльності підприємства є важливим завданням, яке дозволяє забезпечити більш точні та надійні результати, а також дозволяє приймати обґрунтовані рішення щодо управління фінансами підприємства.

Секція 5. Проблеми організації та перспективи розвитку аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства

Отже, враховуючи результати проведеного дослідження можна зробити висновок, що проблеми організації та перспективи розвитку аналізу фінансово-економічної діяльності підприємства мають велике значення для забезпечення ефективного управління підприємством. Вирішення цих проблем потребує розробки методів аналізу, вдосконалення процесів планування та контролю фінансових результатів, а також використання сучасних технологічних інструментів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Що таке Big Data Analytics? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://maddata.agency/mad-blog/hto-takoe-big-data-analytics>
2. Орлов А. Big Data Analyst (аналітик великих даних) [Електронний ресурс] / А. Орлов. – Режим доступу : <https://www.profguide.io/professions/big-data-analyst.html>
3. Лобода Н. О. Менеджмент обліково-звітних процесів на підприємстві: проблеми модернізації / Н. О. Лобода, О. М. Чабанюк // Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія : матеріали IV Між. наук.-практ. інтернет-конф., Тернопіль, 28 грудня 2018 року / редакційна колегія : М. І. Бондар, Й. Я. Даньків та ін. – Тернопіль : ТНЕУ, 2018. – С. 93–96.

Мазурок О. Р.,

здобувач вищої освіти

Науковий керівник:

Панасюк О. В.,

канд. екон. наук, доцент,

Державний податковий університет

АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА: СУЧАСНІ ПІДХОДИ, ВИМОГИ ТА ЗАВДАННЯ

Забезпечення ефективного функціонування бізнесу вимагає економічного управління його діяльністю, що багато в чому залежить від уміння аналізувати діяльність. За допомогою аналізу досліджувати тенденції розвитку глибоко та системно досліджувати фактори, що змінюють результати діяльності, конкретизувати планові та управлінські рішення, контролювати їх виконання, визначати резерви підвищення ефективності виробництва, оцінювати результати діяльності підприємства, формувати економічні стратегії їх розвитку.

Аналіз є основою для визначення результату підприємницької діяльності і використовується на кожному етапі від народження ідеї до формування самого бізнесу.

Основним завданням аналізу господарської діяльності є оцінка використання активів, доходів та витрат за звітний період, виявлення факторів, які негативно або позитивно вплинули на кінцеві фінансові результати [1].

Особливості такого аналізу полягають у наступному:

- він побудований виключно виходячи з передумов та обмежень, що діють в умовах централізовано планової економіки й не припускають наявності реальних ринкових механізмів;
- зазвичай він проводиться в ретроспективному аспекті;
- його квінтесенцією є аналіз виконання планових завдань за різними показниками та жорстко детермінований факторний аналіз;
- він торкається не тільки фінансової сторони діяльності підприємства, а передбачає комплексну різнобічну оцінку [2].

Основними завданнями аналізу господарської діяльності підприємства є:

- вивчення механізму дії економічних законів, визначення закономірностей і тенденцій розвитку економічних явищ та процесів у конкретних умовах підприємства;

Секція 5. Проблеми організації та перспективи розвитку аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства

- контроль за виконанням планів, проектів, прогнозів, управлінських рішень, за ефективним використанням економічного потенціалу підприємства;

- вивчення впливу об'єктивних і суб'єктивних, зовнішніх і внутрішніх факторів на результати господарської діяльності, що дає змогу об'єктивно оцінювати роботу підприємства, правильно діагностувати його стан і прогнозувати розвиток на перспективу, виявляти основні напрями пошуку резервів підвищення його ефективності;

- пошук резервів підвищення ефективності виробництва на основі вивчення передового досвіду та досягнень науки, практики і конкурентів;

- оцінювання ступеня фінансових та операційних ризиків і вироблення внутрішніх механізмів управління ними з метою зміцнення ринкових позицій підприємства та підвищення дохідності бізнесу;

- оцінювання результатів діяльності підприємства з виконання планів досягнутого рівня розвитку економіки, використання наявних можливостей і діагностика його становища на ринку товарів та послуг [3].

Складні ринкові умови обумовлюють новітні підходи до забезпечення стійкого розвитку підприємств. В нинішніх умовах він має ґрунтуватись на гнучких принципах корегування стратегій діяльності спираючись на швидку зміну зовнішніх умов функціонування. Тому в сучасних кризових умовах необхідно виділити особливості сучасних змін аналізу господарської діяльності:

- підвищення оперативності економічного аналізу (мінімізація періоду поточного аналізу);

- широке використання додаткової інформації поряд з використанням внутрішньої та зовнішньої звітності;

- перенесення центру уваги від аналізу звітності до аналізу ситуації;

- створення аналітичних груп за участю вузькопрофільних спеціалістів для забезпечення комплексності економічного аналізу;

- розширення вибіркового даних для аналізу.

Отже, головною метою аналізу господарської діяльності є своєчасне виявлення та усунення недоліків у діяльності підприємства і поліпшення його фінансового стану. На сьогодні роль аналізу значно зросла, так як кризові явища сприяють його здійсненню, що в подальшому дає змогу визначити причини таких явищ та можливості їх усунення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про затвердження Методики аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки : наказ Президента України від 14.02.2006 № 170 [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua
2. Казачков І. О. Сучасні підходи до аналізу господарської діяльності підприємства / І. О. Казачков, Т. О. Лисенко // Збірник наукових праць Запорізької державної інженерної академії. – 2018.
3. Панасюк О. В. Концепція вартості підприємства в контексті оцінки його фінансового стану [Електронний ресурс] / О. В. Панасюк // Економіка та суспільство. – 2018. – № 19. – Режим доступу : http://economyandsociety.in.ua/journals/19_ukr/196.pdf
4. Андрєєва Г. І. Система формування економічних показників як база аналізу господарської діяльності підприємства [Електронний ресурс] / Г. І. Андрєєва // Ефективна економіка. – 2018. – № 3. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua>

Мартин О. М.,
канд. екон. наук, доцент,
Львівський державний університет
безпеки життєдіяльності

УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ ВИРОБНИЧО-ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасний стан національної економіки, кризові явища та війна в Україні загострили проблему економічного зростання та розвитку, підвищення ефективності функціонування українських підприємств. Успішна діяльність підприємств в ринкових умовах залежить в першу чергу від інтенсивності впливу чинників зовнішнього середовища, а також від стану його внутрішнього середовища та його чинників.

Зовнішні чинники, які впливають на ефективність діяльності підприємства, не можна уникнути або контролювати, зокрема це макро-економічна нестабільність, інфляційні коливання, зміна законодавства, зниження рівня життя, зростання конкуренції на ринку, нестабільність грошово-кредитної, фіскальної та валютної політики держави, політична нестабільність, потреба в забезпеченні екологічної безпеки. Сьогодні найважливішим зовнішнім чинником є війна, яка відволікає економічні ресурси, спричиняє втрату людського та економічного потенціалу.

Чинники внутрішнього середовища суттєво і відчутно впливають на ефективність діяльності підприємства. До них відносять соціальні чинники (кваліфікацію персоналу, умови праці, стимулювання персоналу), організаційно-управлінські чинники, рівень забезпечення фінансовими та економічними ресурсами, рівень інноваційної політики, кредитоспроможність підприємства, стан матеріально-технічної бази, рівень розвитку маркетингової політики тощо [3, с. 105].

Проблеми, які пов'язані із впливом різноманітних чинників і виникають в управлінні ефективністю діяльності підприємства, підприємство має вирішувати комплексно, це забезпечить високу виробничо-фінансову ефективність його діяльності.

Виробничо-фінансовий результат діяльності підприємства оцінюється величиною отриманого прибутку, який є важливим ринковим показником як ефективності виробництва, так і конкурентоспроможності підприємства. Прибуток забезпечує підприємству формування власних фінансових ресурсів, розширення господарської діяльності, стимулювання праці персоналу підприємства. Орієнтація на виробничо-фінансову ефективність вимагає, щоб разом з величиною прибутку враховувати витрати виробництва, тобто обчислювати норму прибутку – кінцевий показник, який і відображає ефективність виробничо-фінансової діяльності підприємства.

В цілому система управління ефективністю діяльності підприємства повинна характеризуватися доступністю інформації, наявною стратегією, простотою та низькою вартістю, переважною орієнтацією на фінансові індикатори [1, с. 74].

Управління ефективністю виробничо-фінансової діяльності підприємства необхідно розглядати як конкретний кругообіг, як безперервний процес. На наш погляд, в контексті безперервності цього процесу управління ефективністю виробничо-фінансової діяльності підприємства необхідно розглядати за конкретним алгоритмом:

- 1) спочатку здійснюється моніторинг зовнішнього середовища та його чинників;
- 2) здійснюється моніторинг внутрішнього середовища та визначаються основні показники оцінки ефективності діяльності підприємства;
- 3) оцінюється вплив основних показників на ефективність діяльності підприємства;
- 4) розробляються шляхи підвищення ефективності діяльності підприємства;
- 5) оцінюється результативність розроблених і впроваджених заходів (рис. 1).

Секція 5. Проблеми організації та перспективи розвитку аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства

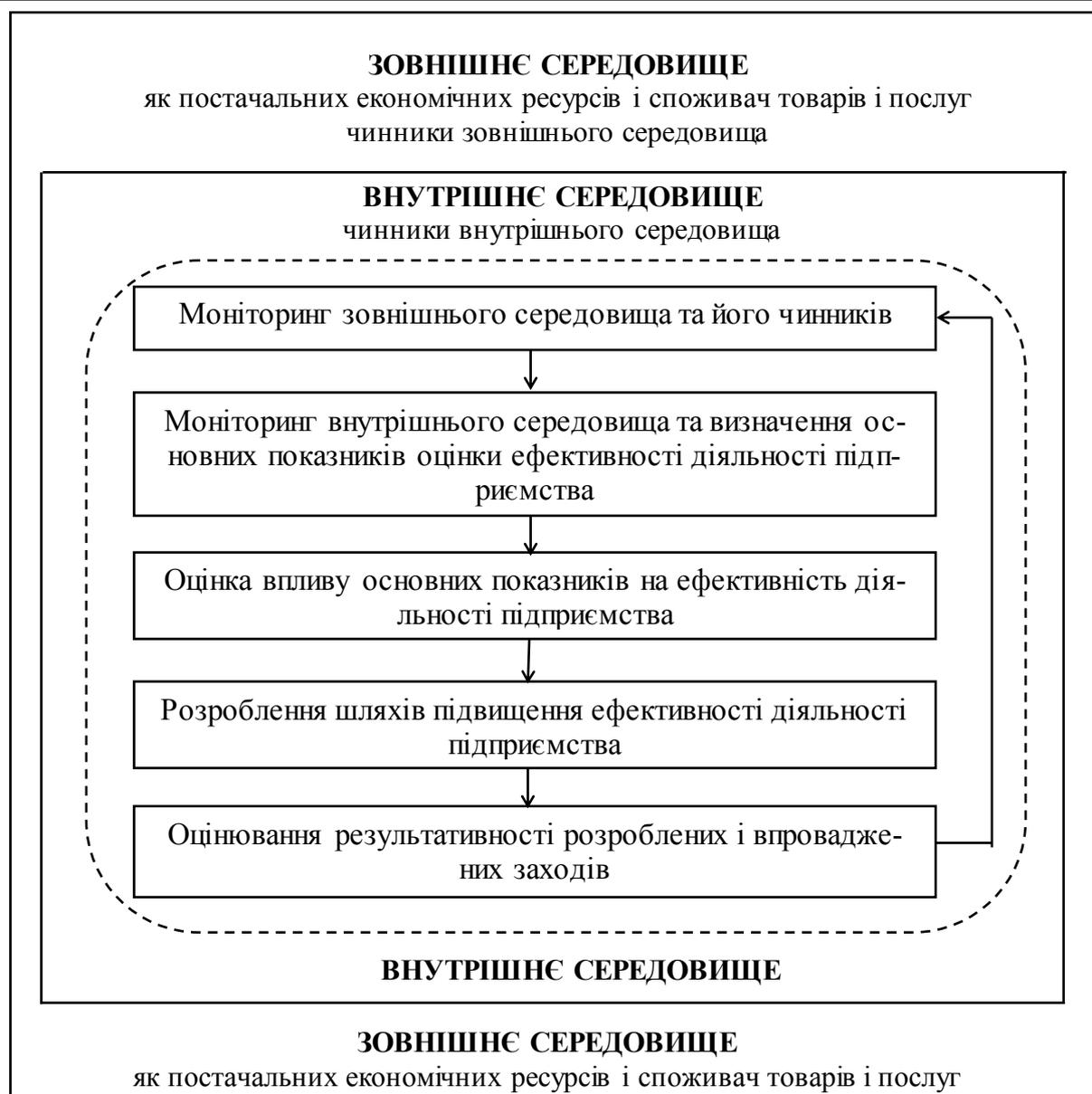

Рисунок 1 – Алгоритм удосконалення процесу управління ефективністю діяльності підприємства

Джерело: розроблено на основі [2, с. 167].

Безперервність процесу управління ефективністю виробничо-фінансової діяльності підприємства в контексті орієнтації на високу ефективність та вирішення проблем, що виникають, відображає складність цього процесу.

Сформована сучасна система управління ефективністю виробничо-фінансової діяльності підприємства забезпечить йому високу конкурентоспроможність на ринку, дозволить підприємству приймати обґрунтовані управлінські стратегічні рішення, знизити ризики діяльності і підвищити ефективність використання всіх економічних ресурсів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Горобець Т. А. Особливості управління ефективністю діяльності підприємств малого та середнього бізнесу / Т. А. Горобець // *Modern economics*. – 2019. – № 15. – С. 69–78.

2. Іванова І. В. Управління інноваційною діяльністю підприємства: оцінка ефективності процесу / І. В. Іванова // *Вісник післядипломної освіти. Серія : Соціальні та поведінкові науки*. – 2021. – Вип. 16. – С. 162–175.

3. Швець Ю. О. Дослідження чинників впливу на ефективність управління операційною діяльністю підприємств машинобудування / Ю. О. Швець // *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. – 2019. – Вип. 28 (2). – С. 148–152.

Михайленко О. В.,

канд. екон. наук, доцент;

Скоморохова С. Ю.,

*старший викладач кафедри обліку і
аудиту,*

*Національний університет харчових
технологій*

СТРАТЕГІЧНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ПрАТ «ОБОЛОНЬ»

Формування стратегічного розвитку підприємств передбачає всебічне вивчення та обґрунтування поточних показників фінансової та виробничої діяльності суб'єкта господарювання. Функціональні стратегії розробляються відповідними підрозділами підприємства і складають основний зміст стратегічного плану підприємства.

Фінансова стратегія припускає формування і використання фінансових ресурсів для реалізації вибраної стратегії підприємства, вона допомагає економічним службам підприємства створювати, зберігати і змінювати фінансові ресурси і визначає їх оптимальне співвідношення для досягнення поставлених цілей. На ПрАТ «Оболонь» стратегія виробництва вважається однією з основних функціональних стратегій, тому, що саме у сфері виробництва створюється продукт діяльності підприємства, який приносить прибуток.

Аналіз конкурентного стану галузі свідчить, що ринок пива є висококонсолідованим. Структура ринку олігополістична із низьким вмістом невеликих виробників. Основними конкурентами ПрАТ «Оболонь», протягом багатьох років, продовжують бути : АВ InBev (ТМ «Чернігівське», «Bud», «Янтар», «Рогань», «Stella Artois», «Staropramen», «Beck's» й ін.); Carlsberg Ukraine (ТМ «Львівське», «Славутич», «Арсенал», «Tuborg», «Holsten», «Carlsberg» й ін.); Альянс Efes та SABMiller (ТМ «Сармат» та «Velkopoprovický Kozel»); Альянс ППБ та Oasis CIS (ТМ «Перша приватна броварня», «Галицька корона», «Жигулі Барне», «Закарпатське», Stare Misto й ін).

Дослідження фінансової та статичної звітності ПрАТ «Оболонь» дозволяє стверджувати, що його фінансовий й господарський стан далекий від ідеалу, але є задовільний та ситуація стабільна, підприємству для його ефективної господарської діяльності не потрібно

**IV Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція
«Облік і оподаткування: контрольно-аналітичний аспект»**

нічого змінювати, а та надалі додержуватися своєї фінансової політики й стратегії. Нами були проаналізовані фактори безпосереднього оточення ПрАТ «Оболонь» за різними напрямками (табл. 1), визначені їх прояви та реакцію підприємства на них.

Таблиця 1 –Фактори безпосереднього оточення ПрАТ «Оболонь»

Фактор	Прояв	Реакція підприємства
ПОЛІТИЧНІ		
Зміна політики держави в області регулювання виробництва і реалізації слабоалкогольних напоїв на території України	Збільшення ставок податків, зборів, акцизу	Необхідність дослідження фінансових ресурсів для покриття; моніторинг законодавчих та нормативних актів.
Регулювання якості продукції	Введення нормативів складу пива	Додаткові витрати на проведення аналізів і отримання сертифікатів
ЕКОНОМІЧНІ		
Загальне уповільнення темпів економічного зростання	Уповільнення темпів зростання пивоварної галузі	Скорочення обсягів виробленої продукції або зниження темпів приросту виробленої продукції
Зниження зайнятості та доходів населення, Зниження споживчих витрат	Зниження платоспроможного попиту; зниження обсягу споживаної продукції; Підвищення попиту на товари економ-класу	Пошук шляхів зниження собівартості продукції, що випускається; коригування асортименту відповідно до зміненої структури попиту
Зростання інфляції	Зміна цін на сировину, збільшення витрат на виробництво, цін на комунальні послуги та паливо; знецінення накопичень	Пошук резервів економії ресурсів, змушений зростання собівартості; введення фінансових операцій, що зберігають купівельну спроможність грошей
Зростання ставок кредитування бізнесу, жорсткість умов кредитування	Складність залучення позикових коштів	Неможливість вкласти значну кількість ресурсів в розвиток підприємства і розширення виробництва; пошук альтернативних джерел фінансування, адаптація підприємства до самофінансування; стабілізація рівня інвестицій в основний капітал; відмова від постачальників, не представляє відстрочок.

Секція 5. Проблеми організації та перспективи розвитку аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства

Підвищення акцизів на алкогольну продукцію	Відтік коштів зі сфери виробництва	Зростання собівартості продукції; пошук шляхів мінімізації податків
Відхід з ринку дрібних підприємств	Збільшення кількості потенційних покупців	Збільшення ринку кінцевих споживачів
СОЦІАЛЬНІ		
Підвищення рівня освіти	Наявність кваліфікованих працівників	Докладний відбір претендентів з необхідною кваліфікацією на робочі місця
Зміна пріоритетів і переваг покупців	Зростання рівня потреб населення	Маркетингова компанія; підвищення якості продукції та обслуговування
ПРАВОВІ		
Зміни в області законодавства	Обмеження, що накладаються на виробництво, продажу та рекламу	Пристаювання до нових умов господарювання
ТЕХНОЛОГІЧНІ		
Технологічні досягнення, НТП	Поява нових технологій і обладнання	Можливість підвищувати ефективність виробництва, конкурентоспроможність; додаткові вкладення в оновлення потужностей

На основі проведеного аналізу можна стверджувати, що корпорація більшою мірою зазнає негативного впливу, зокрема з боку економічних та політичних факторів. Соціокультурні та технічні фактори навпаки позитивно впливають на підприємство.

Зокрема, з числа політичних факторів позитивний вплив має тільки фактор зовнішньої стабілізації політичної ситуації в країні та наявність діючого законодавства, решта ж справляють виключно негативний вплив на розвиток аналізованого підприємства.

Щодо економічних факторів, то низький розвиток економічних структур, висока інфляція та тенденції до її зростання мають негативні наслідки для підприємства. Проте, попит на продукцію має зростаючий характер, що в комплексі з іншими факторами, такими як розвиток транспортних мереж, інвестиційна привабливість підприємства, призводить до благотворного впливу.

Соціокультурні фактори мають переважно позитивний вплив, так як життєвий рівень населення поступово зростає, а також у світлі масового впливу ЗМІ популярність товарів, що виробляються на «Оболоні» тільки зростає.

Технологічні фактори, зокрема прискорення і технологізація процесів виробництва, наукові новинки справляють позитивний вплив.

Отже, в результаті проведеного дослідження можна стверджувати, що галузь пивоваріння є складовою харчової промисловості, і хоча вона не виробляє продукти першої необхідності, але попит на її продукцію завжди був високим. На сьогоднішній день, у країні нараховується не більше 40 заводів, що безпосередньо займаються виробництвом пива. Пивоварна галузь України є дуже привабливою для іноземних інвесторів через те, що зростає популярність пива серед українців, обсяги споживання цього напою з кожним роком зростають. Найбільший вплив на виробництво мають технологічні, економічні та соціокультурні фактори, також досить великий вплив має і політичний фактор, через становище в Україні. Найбільше балів отримано у полі сильних сторін та можливостей, що говорить про те, що внутрішній потенціал компанії (позитивні сторони) дозволяє в повній мірі використовувати існуючі можливості, тобто спостерігається позитивна тенденція. На основі даних з таблиць можна зробити висновок, що компанії потрібно далі розвиватися, тобто скорочувати витрати для того щоб збільшити в цілому обсяг прибутку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дикань В. Л. Стратегічне управління [текст] : навч. посіб. / Дикань В. Л., Зубенко В. О., Маковоз О. В., Токмакова І. В., Шраменко О. В. – К. : Центр учбової літератури, 2019. – 272 с.
2. Сич Є. М. Стратегічний аналіз : навч. посібник / Є. М. Сич, О. В. Пилипенко, М. С. Стасишен. – К. : Каравела, 2019. – 304 с.
3. Стратегічний аналіз галузі : навчальний посібник / за ред. О. Я. Лотиш. – Тернопіль : Економічна думка, 2019 – 248 с.

Панасюк О. В.,

канд. екон. наук, доцент,

Державний податковий університет

ДІАГНОСТИКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ В КОНЦЕПЦІЇ ВАРТОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Діагностика фінансового стану є однією з головних умов ефективного провадження господарської діяльності підприємства, результати якої слугують передумовою прийняття управлінських рішень щодо розвитку окремих напрямків господарювання та функціонування підприємства в цілому. Ефективність цих рішень буде залежати від обраної моделі оцінки фінансового стану та інтерпретації отриманих результатів. Вибір такої моделі визначається багатьма факторами, серед яких першочергового значення набуває галузева приналежність підприємства, пріоритети його розвитку, закріплені у фінансовій стратегії, цілі та завдання, які в певний період часу вимагають здійснення об'єктивної оцінки фінансового стану.

В економічній літературі існує безліч методичних підходів щодо діагностики та оцінки фінансового стану підприємства. І в усіх цих методах одним з визначальних показників є прибуток підприємства, як основний результат та мета господарської діяльності. Стрімка зміна стратегії управління підприємством поступово зсуває даний показник на другий план. Концепцію максимізації прибутку підприємства (як визначального фактору забезпечення його фінансової стабільності) змінює концепція максимізації вартості компанії (Value-Based Management – VBM). Саме вартісний підхід дозволяє нівелювати суперечностями між метою максимізації прибутку та постійним оцінюванням фінансового стану підприємства. Новий підхід визначив необхідність пошуку відповідних вимірників вартості компанії та виявленні факторів її розвитку (Value Drivers) в контексті оцінки її фінансового стану.

Таким чином стратегічний підхід виник не як альтернатива традиційному аналізу коефіцієнтів, отриманий на основі фінансової звітності, а як метод поєднання та збалансування всіх показників компанії.

IV Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Облік і оподаткування: контрольно-аналітичний аспект»

В межах вартісного підходу в контексті оцінки фінансового стану підприємства сформовано велику кількість моделей оцінки бізнесу:

- метод дисконтування грошових потоків (Discounted Cash Flow – DCF);
- метод економічної доданої вартості (Economic Value Added – EVA);
- метод ринкової доданої вартості (Market value added – MVA);
- метод доданої вартості власного капіталу (Shareholders Value Added – SVA) тощо.

Зазначені вище підходи до оцінки вартості компанії як категорії системи оцінки фінансового стану підприємства, не є альтернативами одне одному, адже розширюють межі та можливості фінансового аналізу компанії. Тому для більш ефективної оцінки фінансового стану підприємства зазначені методи доцільно поєднувати [8].

Теоретичною основою для поєднання підходів в контексті оцінки фінансового стану підприємства може стати ідея [7] про проведення аналізу компанії в трьох часових категоріях (табл. 1).

Таблиця 1 – Часові категорії здійснення оцінки фінансового стану підприємства

Історичний аналіз фінансового стану	Аналіз поточного стану компанії	Перспективний аналіз фінансового стану
аналіз динаміки показників прибутку, доходів, рентабельності та чистих грошових потоків	аналіз балансових показників відносно минулих результатів діяльності	прогнозування доходів компанії; розробка продукції та оптимізація витрат
<i>джерела:</i> фінансова звітність минулих періодів	<i>джерела:</i> звітність поточного та минулих періодів	<i>джерела:</i> стратегічні плани та програми

Джерело: складено автором.

З метою оцінки фінансового стану підприємства можуть бути використані різні методи. Однак лише поєднання різних моделей та методів оцінки вартості компанії є більш ефективним в контексті отримання реальної картини фінансового стану підприємства.

Таким чином, оцінка фінансового стану підприємства не втрачає своєї актуальності в умовах мінливого зовнішнього середовища, що вимагає нових підходів до організації даного процесу. В контексті зазначеного виникає необхідність використання та поєднання різного

роду моделей оцінки вартості компанії у трьох часових періодах з метою отримання найбільш повного та обґрунтованого уявлення про фінансовий стан підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ключник О. С. Вдосконалення комплексної оцінки фінансового стану підприємства / О. С. Ключник, О. В. Кондратюк // Науковий вісник Рівненського інституту ВНЗ «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна» – 2021. – № 1. – С. 120–127.
2. Литвин Б. М. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / Б. М. Литвин, М. В. Стельмах. – К. : Хай-Тек Прес, 2018. – 336 с.
3. Піскунов О. Г. Еволюція підходів до комплексної оцінки фінансового стану підприємства / О. Г. Піскунов, Н. Г. Мтеленко, Т. П. Лободзинська // Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». – 2021. – № 6. – С. 80–88.
4. Салига К. С. Методичні підходи діагностування фінансового стану підприємства / К. С. Салига // Держава та регіони. Економіка та підприємництво. – 2019. – № 3.– С. 204–210.
5. Business Valuation Management // The Institute of Cost and Works Accountants of India. – Repro India Limited. – 2019. – 304 p.
6. Jan Viebig. Equity Valuation // John Wiley & Sons Ltd, The Atrium, Southern Gate, Chichester. – 2020. – 439 p.

Паращенко К. М.,

здобувач вищої освіти

Науковий керівник:

Таращенко В. А.,

канд. екон. наук, доцент,

Державний податковий університет

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Успіх діяльності будь-якої організації залежить від вчасно прийнятих та виважених рішень, які забезпечують фінансову стійкість підприємства та допомагають знайти шляхи для усунення його проблемних аспектів. Одним із чинників, що сприяє такому успіху, є аналіз фінансово-економічної діяльності – процес, який зорієнтований на оцінювання фінансового стану, фінансових результатів та ефективності діяльності підприємства [1].

Зважаючи на сьогоденні умови господарювання, фінансово-економічна діяльність будь-якої організації має на меті забезпечити власний розвиток та фінансову стабільність в умовах конкуренції.

Таким чином, задля досягнення поставлених цілей, фінансово-економічна діяльність підприємства включає в себе низку важливих процесів, а саме: прогнозування фінансових результатів, управління витратами та доходами, залучення фінансування, контроль за показниками рентабельності та фінансово-економічний аналіз.

У теоретичному аспекті, фінансово-економічний аналіз призначений для вивчення фінансових результатів діяльності та фінансового стану суб'єктів господарювання з метою пошуку резервів їх покращання [2, с. 97].

Комплексний фінансово-економічний аналіз передуює прийняттю обґрунтованих управлінських рішень. Саме тому, дослідження актуальності та необхідності аналізу фінансово-економічної діяльності підприємства постає в центрі вивчення відомих вітчизняних науковців. Зокрема, до цієї теми зверталися: Б. О. Жнякін, В. В. Краснова, В. Г. Андрійчук, І. Г. Павленко тощо.

Проте найбільш вагомим у вивченні даної тематики, є не лише пояснення теоретичної основи сутності аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства, але й розкриття тих аспектів, які

Секція 5. Проблеми організації та перспективи розвитку аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства

мають суттєве значення для оцінки фінансового стану організації. Розглянемо детальніше деякі з них.

Перш за все, одним із основних аспектів аналізу фінансово-економічної діяльності підприємства, який дозволяє оцінити платоспроможність та ліквідність підприємства, є оцінка фінансового стану підприємства.

Фінансовий стан підприємства розглядають як сукупність показників, що характеризують наявність, розміщення та використання фінансових ресурсів підприємства. [3, с. 175]. Крім того, аналіз фінансового стану підприємства дозволяє визначити рівень його ризику для інвесторів, кредиторів та інших зацікавлених осіб.

Іншим важливим аспектом є оцінка фінансового результату – прибутку або збитку, який отримує господарюючий суб'єкт внаслідок своєї діяльності [4]. Важливість даного аналізу полягає в тому, що за допомогою нього можна визначити рентабельність діяльності та прийняти відповідні рішення щодо подальшого розвитку підприємства.

Окрім цього, до важливих аспектів аналізу фінансово-економічної діяльності підприємства віднесемо і аналіз грошових потоків – процес дослідження системи показників, їх формування на підприємстві, виявлення основних тенденцій та закономірностей з метою з'ясування резервів подальшого підвищення ефективності управління ними [5, с. 95].

Не варто забувати і про те, що необхідно визначити можливі ризики, з якими зіштовхнеться підприємство в умовах постійної конкуренції, та розглянути ефективність маркетингових стратегій. Якщо в першому з них вивчають ринок і конкурентні тенденції в розвитку досліджуваної галузі, то в другому – аналізуються показники витрат на маркетинг та кількість потенційних клієнтів.

Отже, аналіз фінансово-економічної діяльності є важливим етапом у процесі управління підприємством, який дозволяє визначити стан фінансової стійкості, виявити ризики та віднайти шляхи їх вирішення. Суттєве значення для такого аналізу відіграють певні аспекти, такі, як: аналіз фінансового стану, аналіз фінансових результатів, аналіз грошових потоків, аналіз ризиків та інші.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналіз фінансово-економічної діяльності та надання рекомендації з управління бізнесом / ТОВ «Євроінекс» ; Консультаційно-аналітичний центр : вебсайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://euroinex.com.ua /pages/service5/](http://euroinex.com.ua/pages/service5/)
2. Кваско А. В. Аналіз фінансово-економічної діяльності поліграфічних підприємств : підручник / А. В. Кваско, Н. І. Передерієнко. – К. : КПІ ім. І. Сікорського, 2017. – 381 с.
3. Базилінська О. Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика / О. Я. Базилінська. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 328 с.
4. Фінансові результати : сутність та зміст, класифікація / Освіта.ua : вебсайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [https://osvita.ua/vnz/reports /accountant/17497/](https://osvita.ua/vnz/reports/accountant/17497/)
5. Кошельок Г. В. Аналіз грошових потоків у системі управління підприємством / Г. В. Кошельок, Р. В. Грінченко // Галицький економічний вісник. – Т. : ТНТУ, 2020. – Том 63, № 2. – С. 231–242.

Радченко О. Д.,
канд. екон. наук, с.н.с., доцент, п.н.с.,
Національний науковий центр
«Інститут аграрної економіки»

СУЧАСНІ ІНСТРУМЕНТИ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ

Кредитоспроможність – це комплексна правова і фінансова оцінка/характеристика позичальника за допомогою фінансових та інших показників, яка дає змогу оцінити його можливість у майбутньому розрахуватись за позикою. Оцінка кредитоспроможності позичальника традиційно представлена системою аналізу доцільності отримання кредитів; кредитних можливостей позичальника; показників кредитоспроможності та ефективності кредитних відносин позичальника з комерційними банками [1–7]. Рівні оцінки залежать від мети аналізу та поширюються на одержувачів кредитів (підприємців, підприємства, галузі, регіони), на кредиторів (банки і фінансові установи) та регулятора – державу.

З розвитком інформаційних технологій одержують новий напрям і методи аналізу. Зокрема, зарубіжними вченими презентується тривимірна модель оцінки кредитоспроможності (MCWM), що відображає галузеві характеристики та фінансові особливості корпорацій через індикатори доданої вартості та рентабельності чистих активів (Onuferova, Cabanova) [7], також досліджуються кредитні рейтинги за ранжуванням впливу факторів від невизначеності до ризику (Carruthers) [3], обґрунтовується, що усі дані (не тільки фінансові) є кредитними даними (Aitken) [1], оцінка кредитного ризику платформи кредитування P2P щодо великих даних на основі нейронної мережі (Guo) [4], використання стандартизованих пакетів бухгалтерського обліку в оцінці кредитного ризику (Jesswein) [5], застосування машинного навчання та штучного інтелекту в оцінці кредитного ризику (Mhlanga) [6], оцінка дефолту кредитного ризику за допомогою алгоритмів машинного навчання (Bhatore, Siddharth, Mohan, Reddy) [2] тощо.

Узагальнюючи тенденції сучасні інструменти фінансового аналізу кредитоспроможності, у табл. 1 приведені окремі його напрями.

**IV Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція
«Облік і оподаткування: контрольно-аналітичний аспект»**

Таблиця 1 – Окремі напрями фінансового аналізу кредитоспроможності

Напрями аналізу	Суть процедур аналізу	Інструменти аналізу
Оцінка фінансового стану	ключові фактичні фінансові показники: поточна ліквідність, загальна ліквідність, дні непогашеної короткострокової дебіторської заборгованості, днів непогашеної короткострокової кредиторської заборгованості, загальна заборгованість, коефіцієнт покриття відсотків, загальна кредитна заборгованість, рентабельність капіталу, активів і продажів	статистично значуща залежність з сучасним показником EVA за допомогою статистичного тесту Kendall Tau, модифікований алгоритм опорного вектора Firefly для оцінки кредитного ризику фінансування ланцюга постачання, платформи кредитування P2P щодо великих даних на основі нейронної мережі
Сценарії прогнозів	моделі прогнозування, зосереджені на виборі форм кредитування та банкрутства	швидкий тест, аналіз балансу Душа, глобальна рейтингова модель, модель Альтмана (SR), модель Тафлера, модель Бірмана, індекс IN05, модель Білдербека, модель Познанського
Аналіз вигод акціонерів	стандартизовані пакети бухгалтерського обліку в оцінці кредитного ризику, оцінка індикаторів економічної доданої вартості та рентабельності активів	3D модель оцінки кредитоспроможності (MCWM), програмне забезпечення Spssau, коефіцієнт Кронбаха

Джерело: за даними [1–7].

Поєднання традиційних та нових методів фінансового аналізу дає змогу будувати модель кредитоспроможності окремих позичальників, групи позичальників, галузей тощо. Попри те, що ці напрями фінансового аналізу оцінюють діяльність підприємства з різних точок зору, кожен варіант моделі кредитоспроможності має додаткову інформативну цінність. У цьому зв'язку може бути досить ефективним аналіз кредитоспроможності аграрних підприємств за кредитами, які надаються з державною гарантією чи частковою компенсацією відсотків.

Оскільки бюджетна підтримка агросектору практично згорнулася, через пріоритетність видатків на потреби національної безпеки і оборони, дієвою залишається програма “Доступні кредити 5-7-9”. Зокрема, за даними пресслужби Мінагрополітики України, за 2022 рік (станом на кінець жовтня) понад 34 тис аграріїв залучили кредитів на

Секція 5. Проблеми організації та перспективи розвитку аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства

майже 67 млрд грн, а від початку дії програми (2020 рік) видано 46,8 тисячі кредитів на 138 млрд грн загалом. Регіональними лідерами є Київська, Тернопільська, Одеська та Вінницька області, а найбільші обсяги кредитів за цей час надали “Райффайзен Банк”, “ПриватБанк”, “Ощадбанк”.

Наразі, кошти виділяються безпосередньо за заявками позичальників. За офіційною інформацією структура цілей кредитування за даною програмою, наступна: антикризові кредити – 5 %; рефінансування попередньо отриманих кредитів – 3 %; підтримка діяльності агросектору – 2 %; подолання наслідків війни (антивоєнні) – 2 %; інвестиційні цілі – 1%; поповнення обігових коштів торгівлі – 87 %. Найбільше кредитів узяли підприємства агросектору (51 %) та торгівлі, виробництва і промислового перероблення (38 %). Тоді як сучасні методи фінансового аналізу дають змогу більш врівноважено розподіляти обсяги і структуру кредитів за напрямками та регіонами.

Таким чином, застосування комплексних сучасних методів фінансового аналізу з метою підвищення ефективності оцінки кредитоспроможності та загального вдосконалення процесів стратегічного управління фінансами на всіх рівнях сприятиме фінансовому зростанню через підвищення рівня інформативності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Aitken Rob. All data is credit data / Rob. Aitken // Constituting the unbanked. Competition & change. – 2017. – P. 274–300.
2. Bhatore Siddharth, Lalit Mohan, and Y. Raghu Reddy. Machine learning techniques for credit risk evaluation: a systematic literature review. Journal of Banking and Financial Technology. – 2020. – P. 111–138.
3. Carruthers Bruce G. From uncertainty toward risk: the case of credit ratings. Socio-Economic Review, 2013. – P. 525–551.
4. Guo Yiping. Credit risk assessment of P2P lending platform towards big data based on BP neural network. Journal of Visual Communication and Image Representation, 2020.
5. Jesswein Kurt R. "The use of standardized accounting packages in assessing credit risk: the case of cash." Allied Academies International Conference. Academy of Banking Studies. Proceedings. Jordan Whitney Enterprises, 2008.

6. Mhlanga David. "Financial inclusion in emerging economies: The application of machine learning and artificial intelligence in credit risk assessment. International Journal of Financial Studies. – 2021.

7. Onuferová E., Čabinová V. Enterprise Performance Analysis of the Selected Service Sector by Applying Modern Methods with an Emphasis on the Creation and Application of the Modified Creditworthy Model. Journal of Tourism and Services. – 2018.

Смутчак З. В.,

д-р екон. наук, професор,

ДЗВО «Університет менеджменту
освіти»

ФІСКАЛЬНИЙ ВПЛИВ МІГРАНТІВ З УКРАЇНИ НА ЕКОНОМІКИ КРАЇН ЄС

Хвиля біженців у Європі, найбільша з часів Другої світової війни, стала додатковим тиском на фінансову систему ЄС, вже обтяжену наслідками пандемії COVID-19 та зростанням вартості життя. Якщо ж до цього додати той факт, що більшість українських біженців становлять жінки і діти, то зрозумілим та цілком очікуваним є ще й посилення навантаження на системи освіти та охорони здоров'я європейських країн. Прийняття мігрантів з України (за оцінками МВФ), коштувало ЄС приблизно 30–37 млрд євро. Це більше, ніж загальна міжнародна фінансова допомога, яку Україна отримала від партнерів за весь 2022 рік. З іншого боку, це лише близько 0,2 % від ВВП Євро-союзу [1].

Варто зазначити, що підтримка економічного зростання проявлятиметься через державне споживання, зокрема через витрати на освіту й охорону здоров'я, житлово-комунальну інфраструктуру. Водночас це посилить виклики для державних фінансів цих країн. Найбільше навантаження припадатиме на країни-сусіди України та країни Балтії. Однак чистий фіскальний ефект для Європи в довгостроковому періоді буде додатним, оскільки українці активно інтегруються в європейський ринок праці. За оцінками МВФ [2] короткостроковий фіскальний вплив мігрантів з України на економіки країн ЄС складає приблизно 30–37 млрд євро, або 0,19–0,23 % від ВВП ЄС. У розрахунках дослідники використали припущення щодо кількості вимушених переселенців у 4,1–5,0 млн та середніх витрат на одного в 11 577 євро (дані *OECD* 2017 року з коригуванням на інфляцію) [4]. *Darvas* (2022) наводить широкий діапазон – від 9 тис. євро до 25 тис. євро (у цінах 2022 року) – державних витрат на одного переселенця на рік [4]. Якщо 2/3 зареєстрованих наразі українців у ЄС потребуватимуть державної підтримки, то загальний обсяг видатків становитиме від 26,4 млрд до 73,3 млрд євро на рік. Водночас очікується, що

найбільше навантаження лягатиме на країни-сусіди України та країни Балтії. За розрахунками *EIB* (2022), Латвія може витратити понад 9 % ВВП для адаптації мігрантів, Естонія – понад 7 % ВВП, а Угорщина, Польща і Чехія – від 4 до 6 % ВВП. *IFW Kiel* (2022) наводить помірніші оцінки: лише у Польщі, Естонії та Чехії витрати можуть перевищити 1 % ВВП. Така різниця може бути викликана різними оцінками як кількості мігрантів, так і обсягів витрат на людину (10 000 євро у *EIB* та 6 000 євро у *Kiel*) [4].

Загалом короткостроковий фіскальний вплив може виявитися як нижчим, так і вищим за попередні оцінки. З одного боку, менша кількість бюрократичних процедур, нижчі витрати на первинне розміщення (завдяки допомозі приватних осіб та волонтерів) та швидша інтеграція українців у ринки праці відповідних країн сприятимуть зменшенню видатків держав, що їх приймають. З іншого боку, демографічна структура мігрантів (частка дітей становить від 28 до 44 % у різних країнах) відрізняється від попередніх хвиль міграції, тому витрати на освіту, охорону здоров'я та адаптацію можуть суттєво зрости. Так, орієнтовні видатки на початкову і середню освіту в Польщі для майже 560 тис. українських дітей зі статусом тимчасового захисту становлять 2,2 млрд євро, або 0,34 % ВВП (3 932 євро на рік на одного здобувача освіти). Крім того, оплата медичних послуг може потребувати додатково 1,5 млрд євро (0,23 % ВВП) у Польщі та 0,85 млрд євро (0,31 % ВВП) у Чехії. Для цих розрахунків використовувалися дані щодо кількості українців станом на липень 2022 року та не враховувалися потенційні специфічні медичні потреби мігрантів. Зважаючи на суттєве збільшення фіскальних потреб, Європейська Рада у квітні 2022 року юридично затвердила можливість перерозподілу фінансування з інших фондів в обсязі до 17 млрд євро для допомоги країнам, що приймають мігрантів з України. Європейська Комісія виділила країнам – членам ЄС 3,5 млрд євро допомоги, із них найбільше – Польщі (562 млн євро), Італії (452 млн євро), Румунії (450 млн євро). За оцінками МВФ, чистий фіскальний ефект для Європи в довгостроковому періоді буде додатним, оскільки українці активно інтегруються в європейський ринок праці. Яскравим прикладом такої інтеграції в ринок праці є сплата податків українськими мігрантами в Польщі. Зокрема, з початку повномасштабної війни, відповідно до оцінок *Center for Migration Research at the University of Warsaw*, працевлаштовані

Секція 5. Проблеми організації та перспективи розвитку аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства

українці в Польщі заплатили 10 млрд. злотих (близько 2,4 млрд дол.) податків, що перевищує обсяги наданої допомоги, хоча ці обсяги не враховують витрати на освіту та охорону здоров'я [4].

Хоча мігранти створюють додаткові виклики для державних фінансів у короткостроковій перспективі, якщо вони залишатимуться в країнах перебування на термін, довший ніж кілька років, і стануть активними учасниками ринку праці, для цих країн вплив на бюджет й економічне зростання найімовірніше будуть позитивними.

Географічна та культурна наближеність України до Європи, наявність діаспори, а також статус тимчасового захисту сприятимуть збільшенню участі вимушених мігрантів у робочій силі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. International Monetary Fund – IMF [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.imf.org>
2. Policies to Address the Refugee Crisis in Europe Related to Russia's Invasion of Ukraine. International Monetary Fund, 2022 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <file:///C:/Users/Dell/Downloads/INSEA2022003.pdf>
3. How forced Ukrainian migrants influence EU economy [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://english.nv.ua/business/central-bank-analyzes-impact-of-ukrainian-migrants-on-eu-economy-ukraine-news-50291669.html>
4. Вплив українських мігрантів на економіки країн-реципієнтів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Migration_impact_2022-12-15.pdf

Суходольська Д. В.,
здобувач вищої освіти

Науковий керівник:

Лісовий А. В.,

д-р екон. наук, професор,

Державний податковий університет

НОВІТНІ ІНСТРУМЕНТИ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ КЛЮЧОВИХ ПОКАЗНИКІВ ЕФЕКТИВНОСТІ (КРІ) У ФІНАНСОВО- ГОСПОДАРСЬКОМУ АНАЛІЗІ ПІДПРИЄМСТВА

Використання новітніх інструментів аналізу фінансово-господарської діяльності може допомогти підприємству підвищити ефективність управління та приймати кращі рішення на основі об'єктивної інформації. Такі інструменти включають, зокрема:

1. Хмарні технології. З їх допомогою можна збирати, зберігати і обробляти великі обсяги фінансових даних. Це дає можливість швидко аналізувати ці дані і приймати відповідні рішення.

2. Штучний інтелект і машинне навчання. Ці інструменти можуть допомогти автоматизувати процеси аналізу фінансових даних і підвищити точність розрахунків. Також можна використовувати ці технології для прогнозування фінансових результатів підприємства.

3. Блокчейн-технології. Вони можуть допомогти підприємству зберігати фінансові дані безпечно і ефективно. Це особливо важливо для тих підприємств, які працюють зі значними обсягами грошових коштів.

4. Аналітика даних. Цей інструмент допомагає знаходити зв'язки між різними фінансовими показниками і прогнозувати майбутні результати підприємства. Завдяки цьому можна приймати обґрунтовані рішення щодо фінансової стратегії підприємства.

5. Візуалізація даних. Цей інструмент допомагає перетворити складні фінансові дані на зрозумілу інформацію, яку можна легко розуміти. Це дає можливість керівництву підприємства швидко оцінювати стан фінансової галузі підприємства та вчасно приймати рішення на основі аналізу даних.

Секція 5. Проблеми організації та перспективи розвитку аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства

6. Система ключових показників ефективності (КРІ): ця система дозволяє підприємству контролювати та відстежувати досягнення стратегічних цілей та дозволяє швидко реагувати на зміни у бізнес-середовищі.

Серед переваг, які може принести використання таких інструментів такі: оцінка ефективності діяльності – підприємство може виявити недоліки та підвищити ефективність своєї роботи; більш точне прогнозування – сучасні інструменти аналізу фінансової діяльності дозволяють більш точно прогнозувати майбутні доходи та ризики, що дозволяє краще планувати діяльність підприємства; оптимізація процесів – за допомогою новітніх інструментів аналізу фінансової діяльності можна виявити процеси, які можна оптимізувати або замінити, що дозволяє підприємству зекономити кошти та підвищити ефективність роботи; краще розуміння бізнесу – новітні інструменти аналізу фінансової діяльності дозволяють отримувати більше даних про бізнес та його конкурентів, що дозволяє краще розуміти ринок та приймати більш обґрунтовані рішення; швидше реагування на зміни – за допомогою новітніх інструментів аналізу фінансової діяльності підприємство може швидше реагувати на зміни в бізнес-середовищі та адаптувати свої стратегії відповідно до змін; покращення планування – використання новітніх інструментів аналізу фінансової діяльності допомагає підприємству планувати свою діяльність та стратегії на основі точних та надійних даних. Підприємство може аналізувати свої фінансові дані, враховуючи різні сценарії та варіанти розвитку подій, що дозволяє йому підготуватись до різних можливих ситуацій та забезпечити стабільність діяльності.

Система ключових показників ефективності КРІ (від англійського терміна Key Performance Indicators) є ефективним інструментом для вимірювання та контролювання продуктивності підприємства. Впровадження КРІ дозволяє підприємству визначити ті показники, які є ключовими для досягнення стратегічних цілей, такі як прибуток, витрати, рентабельність, ліквідність, оборотність активів та інші, та дозволяє відстежувати їх на різних етапах розвитку[1].

У фінансово-господарському аналізі, КРІ можуть бути використані для вимірювання та оцінки різних аспектів діяльності підприємства, таких як [2]:

1. Фінансові результати: КРІ можуть включати показники, такі як прибуток, витрати, прибутковість, рентабельність, обсяги продажів, показники ліквідності та платоспроможності.

2. Клієнтська задоволеність: КРІ можуть включати показники, такі як рівень задоволеності клієнтів, кількість повторних покупок, частота відвідувань клієнтами.

3. Ефективність роботи персоналу: КРІ можуть включати показники, такі як кількість помилок, показники виконання планів, кількість виконаних проектів, кількість задоволених працівників.

4. Інші ключові показники: КРІ можуть включати будь-які інші показники, які є ключовими для успіху підприємства, такі як кількість нових продуктів, інноваційність, кількість партнерів тощо.

КРІ може бути встановлено для всього підприємства, окремих відділів та проектів, що дозволяє зосередитися на конкретних цілях та забезпечити їх досягнення. Використання КРІ дозволяє виявляти проблемні зони та вчасно реагувати на них, а також підвищувати ефективність управління за допомогою аналізу результатів та управлінських рішень на основі цих показників.

Застосування КРІ також дозволяє підприємству зробити порівняльний аналіз з іншими компаніями в галузі та визначити, наскільки ефективно воно працює порівняно з конкурентами. Це дозволяє підприємству виявляти свої переваги та недоліки порівняно з іншими гравцями на ринку та зосередитися на покращенні тих показників, які можуть бути слабкими.

При впровадженні КРІ важливо правильно визначити ключові показники ефективності для кожного підрозділу та детально розробити систему їх відстеження та контролю. Для цього можна використовувати сучасні інструменти та методи аналізу даних, такі як машинне навчання, штучний інтелект та інші. Крім того, важливо враховувати контекст, в якому функціонує підприємство, та забезпечити достатню кількість даних для вимірювання КРІ [3, с. 306].

Отже, успішне впровадження системи ключових показників ефективності (КРІ) у фінансово-господарському аналізі підприємства дозволяє забезпечити ефективне управління фінансами, контролювати результати та ризики, а також забезпечити конкурентну перевагу на ринку.

Проте важливо пам'ятати, що КРІ не є універсальним рішенням та вимагає постійного моніторингу та оновлення відповідно до змін у бізнес-середовищі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Поліщук Є. А. Методика розрахунку ключових показників ефективності (крі) використання різних фінансово-кредитних інструментів підприємствами мсб [Електронний ресурс] / Є. А. Поліщук, А. І. Іващенко // Ефективна економіка. – 2019. – № 2. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=6879>

2. Цалко Т. Р. Система ключових показників ефективності як запорука ефективного управління бізнес-процесами компанії / Т. Р. Цалко, С. М. Невмержицька // Проблеми системного підходу в економіці. – 2019. – Випуск 6 (74), ч. 2. – С. 160–167.

3. Леськова С. В. КРІ в системі менеджменту підприємства» / С. В. Леськова // Сучасні напрями розвитку економіки, підприємництва, технологій та їх правового забезпечення : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. – Львів, 2022. – С. 304–306.

Тернавська Ю. О.,

здобувач вищої освіти;

Юрченко О. В.,

канд. екон. наук, доцент,

*Центральноукраїнський національний
технічний університет*

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОДАТКОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

У сучасних умовах господарювання об'єктивно відбуваються зміни у формуванні моделі менеджменту. Як наука управління, менеджмент прагне знайти та розробити засоби та методи, що сприяють найбільш ефективному досягненню цілей підприємств та установ, підвищенню продуктивності праці та рентабельності виробництва, виходячи зі сформованих умов у внутрішньому та зовнішньому середовищі. Податковий менеджмент – є одним із підвидів менеджменту, який виконує відповідну функцію у системі управління.

Традиційно під системою інформаційного забезпечення податкового менеджменту розуміють процес безперервного, цілеспрямованого отримання інформації, необхідної для розробки планів податкових платежів та прийняття управлінських рішень на його етапах [1]. Розрізняють внутрішніх та зовнішніх користувачів цієї інформації. Зовнішніх користувачів цікавить інформація, яка характеризує лише порядок, повноту сплати та методіку розрахунку конкретних податкових платежів. Така інформація, як правило, відображається у необхідному обсязі у різних формах звітності підприємств. Інформація для внутрішніх користувачів є більш повною за своїм обсягом та поєднує як офіційну інформацію, так і ту, що є комерційною таємницею. Розширення обсягу інформації необхідне для більш об'єктивного уявлення про перспективи подальшого розвитку суб'єкта господарювання, його податковий потенціал.

Процедура визначення оптимального податкового режиму суб'єкта господарювання є достатньо складним і відповідальним етапом податкової політики, від результатів якого залежить структура і динаміка подальших фінансових потоків, пов'язаних зі здійсненням податкових виплат. Оптимізація податкового навантаження господарюючого

Секція 5. Проблеми організації та перспективи розвитку аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства

суб'єкта вимагає врахуванню низки чинників, до яких відносяться: ступінь впливу ПДВ на взаємини підприємства з основними контрагентами, рівень рентабельності продажів, співвідношення витрат і доходів підприємства, частка фонду оплати праці в доходах, частка внесків в прибутках. Кожен із зазначених чинників може диференційовано впливати на підсумковий вектор, що формує оптимальний вибір режиму оподаткування підприємства.

У сучасних умовах основною метою діяльності суб'єктів господарювання є: максимізація прибутку, фінансова стійкість, розвиток бізнесу. Для досягнення цієї мети суб'єкти підприємницької діяльності проводять стратегічне і поточне планування діяльності, розробку податкової політики, оскільки рівень податкового навантаження має бути спланованим і контрольованим.

Порядок ведення обліку з метою оподаткування, має формалізуватися платником податків в регламенті з облікової політики. При цьому можливим є формування окремого регламенту або відповідного розділу у загальному наказі. При формуванні Наказу про облікову політику в частині розділу «Організації та методики обліку розрахунків за податками і платежами» необхідно дотримуватися як бухгалтерського так і податкового законодавства, та фіксувати вибір підприємства за альтернативними варіантами, наданих законодавством [2].

Чітка регламентація процедури формування та використання податкової облікової політики дозволить знизити рівень податкового навантаження підприємства та запобігти податковим ризикам.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Атаманенко І. Методи оптимізації оподаткування в системі податкового планування [Електронний ресурс] / І. Атаманенко // Збірник наукових праць Львівського інституту банківської справи Університету банківської справи НБУ. – Режим доступу : www.nbu.gov.ua

2. Савченко В. М. Інформаційне забезпечення податкового менеджменту [Електронний ресурс] / В. М. Савченко, О. В. Пальчук, Л. В. Кононенко // Центральноукраїнський науковий вісник. Економічні науки. – 2018. – Вип. 1. – С. 214–220. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkntu_e_2018_1_25

Умаров А. В.,

здобувач вищої освіти

Науковий керівник:

Тарашенко В. А.,

канд. екон. наук, доцент,

Державний податковий університет

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Важливим елементом в управлінні фінансовою діяльністю та, в подальшому, прийнятті управлінських рішень є аналіз фінансового стану підприємства.

Відповідно до економічної літератури, фінансовий стан підприємства – це комплексна характеристика його діяльності за певний період часу, що відображає наявність фінансових ресурсів, ефективність розміщення, ефективність фінансових операцій та зобов'язань, забезпечення успішної діяльності в майбутньому [1].

В умовах постійних змін на ринку та зростанні конкуренції, вивчення фінансового стану підприємства набуває все більшої актуальності. Однак, це не заважає існуванню ряду проблем, які напругу пов'язані з аналізом фінансового стану підприємства: недостатня якість та достовірність фінансової звітності, неоднозначність та розбіжності у підходах до фінансового аналізу.

З іншого боку, розвиток нових технологій та підходів до фінансового аналізу надає перспектив для подальшого розвитку цієї галузі. Наприклад, стрімкий розвиток цифровізації наразі забезпечує швидку та зручну роботу у сфері обліку та фінансів, а сучасні методи та підходи до фінансового аналізу підприємства, такі як ризик-орієнтований підхід, інтегрований аналіз та аналіз з використанням машинного навчання, дозволяють отримувати більш точні та повні дані про фінансовий стан підприємства.

Наразі використовуються різні підходи щодо аналізу фінансового стану підприємства, які вирізняють різні мету, завдання та проблеми підприємства, але дотримуються основної мети аналізу – висвітлення стану, ефективності та перспектив фінансової-господарської діяльності.

Секція 5. Проблеми організації та перспективи розвитку аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства

Проте, все ж таки, для правильного визначення мети, необхідно виокремити головні завдання.

На нашу думку, головними завданнями аналізу фінансового стану підприємства є: визначення рентабельності та фінансової стійкості, оцінка майнового стану, визначення ліквідності та платоспроможності, оцінка конкурентоспроможності.

Таким чином, аналіз відіграє важливу роль у наданні необхідної інформації, однак існує досить багато проблем, котрі заважають розвитку та зменшують ефективність діяльності підприємства. До основних проблем аналізу можна віднести (табл. 1).

Таблиця 1 – Основні проблеми аналізу фінансового стану підприємства в Україні

Назва проблеми	Характеристика
Проблеми формування якісного інформаційного забезпечення	Такий вид проблем аналізу фінансового стану виникають через недостатню якість фінансової звітності та її неповноту. Це може ускладнити визначення реального стану підприємства та прийняття рішень.
Значна кількість альтернативних методичних підходів	Вона ускладнює вибір оптимальної методики для конкретного підприємства. Кожен підхід має свої переваги та недоліки, тому необхідно враховувати особливості конкретної ситуації та можливості підприємства.
Проблематичність використання зарубіжних методик	Для оцінки фінансового стану вітчизняних підприємств пов'язана з різницею в законодавстві, національних стандартах бухгалтерського обліку та особливостями економічної ситуації.
Відсутність практики періодичного проведення аналізу	Дана проблема може призвести до виникнення фінансових проблем та недооцінки ризиків.
Проблеми ідентифікації ключових показників	Проблеми ідентифікації ключових показників аналізу фінансового стану можуть призвести до формування надлишкової аналітичної інформації та ускладнити прийняття рішень. Необхідно правильно визначити головні показники, які відображають реальний стан фінансів підприємства

Джерело: сформовано автором на основі [2].

Попри те, що велика кількість проблем існує наразі при оцінці фінансового стану підприємства методом аналізу, практика щодо введення нових, більш сучасних технологій в аналізі, використовується все більше.

Впровадження сучасних технологій – один із найголовніших чинників розвитку даної методики, адже з використанням сучасного обладнання та програмного забезпечення охоплюється більший обсяг показників та інформації, а також надаються більш точні та потрібні дані для того, аби направити діяльність підприємства на шлях подальшого розвитку. Саме тому, керівники підприємств намагаються використовувати сучасні технології в діяльності своїх суб'єктів господарювання.

Вагомим шляхом розвитку фінансового стану підприємства може бути редагування існуючого, або впровадження нового удосконаленого законодавства. Відзначимо, що цей крок є досить важливим для забезпечення якісного аналізу, особливо порівнюючи та використовуючи досвід розвинених країн.

Крім того, розвиток аналізу фінансового стану може бути пов'язаний з розвитком інших категорій, таких, як бухгалтерський облік, податкове законодавство, фінансове планування та управління фінансами, узгоджена взаємодія яких може дозволити більш точно та ефективно оцінити фінансовий стан підприємства та приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Окрім цього, важливим є розвиток кваліфікованих кадрів, які мають відповідну освіту та досвід у галузі фінансів та аналізу даних. Підвищення кваліфікації та поширення знань у цій галузі може сприяти розвитку аналізу фінансового стану підприємства.

Підсумовуючи все вищесказане, можемо дійти до висновку, що наразі існує чимала кількість проблем в сфері аналізу, і в той же час, спостерігаються позитивні кроки, які значно пришвидшують розвиток фінансового стану підприємств.

Лише тоді, коли набуде широкого розповсюдження використання сучасних технологій, коли відбудуться зміни у чинному законодавстві та створяться однакові стандарти звітності й аналізу, ми зможемо спостерігати більшу частину позитивних результатів. Зазначені перетворення та нововведення дозволять підвищити ефективність, уникнути ризиків, збільшити точність та обсяг даних.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Смачило В. В. Оцінка фінансової стійкості підприємств / В. В. Смачило, Ю. В. Буднікова // Економічний простір. – 2011. – № 1 (115). – С. 107–116.
2. Мегеден Н. М. Аналіз фінансового стану підприємства як інструмент забезпечення сталого розвитку суб'єкта господарювання [Електронний ресурс] / Н. М. Мегеден. – 2019. – Режим доступу : <https://conf.ztu.edu.ua/wpcontent/uploads/2019/12/155.pdf> (дата звернення: 29.04.2023).

Чадай Ю. В.,

Гавриленко В. В.,

здобувачі вищої освіти

Науковий керівник:

Лисенко А. М.,

канд. екон. наук, доцент,

*Центральноукраїнський національний
технічний університет*

ОРГАНІЗАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ, ЙОГО ІНФОРМАЦІЙНЕ ТА МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Економічний аналіз відіграє важливе значення у забезпеченні ефективного розвитку суб'єктів господарювання. Для упорядкування підходів до проведення аналізу доцільно організувати цей процес з виокремленням відповідних етапів. Також важливим питанням є систематизація інформаційного та методичного забезпечення процесу виконання аналітичного дослідження.

Організація економічного аналізу являє собою «цілеспрямоване упорядкування і вдосконалення методики і техніки аналізу, процесів збирання первинної аналітичної інформації, її розробки, узагальнення і отримання відомостей, необхідних для управління» [1, с. 389].

Для раціональної організації економічного аналізу в науковій літературі рекомендується виокремлювати такі етапи: 1) вибір об'єктів аналізу й оптимальної організаційної форми його проведення (при цьому слід враховувати структуру управління та ресурсні обмеження); 2) розробка інформаційного та методичного забезпечення аналізу (на даному етапі слід враховувати цілі, завдання аналізу, підходи до обробки даних, розподіл функціональних обов'язків між виконавцями аналітичних робіт); 3) безпосереднє проведення аналізу й узагальнення отриманих результатів [2, с. 59]. Поетапне проведення економічного аналізу сприятиме забезпеченню встановленої послідовності дій з урахуванням відведеного часу для виконання відповідних організаційно-аналітичних процедур.

Об'єктами аналізу в економічній площині можуть бути: операційна, інвестиційна, фінансова діяльність підприємств (установ, організацій), різні ресурси, виробнича структура, структура управління, організація виробництва та праці, форми власності тощо.

Секція 5. Проблеми організації та перспективи розвитку аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства

«Інформаційне забезпечення економічного аналізу - це система даних і способи їх опрацювання, що дозволяють вивчити реальний стан об'єкта управління, виміряти вплив факторів, які його визначають, а також виявити можливості здійснення необхідних управлінських дій» [3, с. 149]. Інформація, яка використовується у процесі проведення аналізу, повинна бути достовірною, відповідати вимогам достатності, а також своєчасності реєстрації та передачі.

В економічній літературі виокремлюють наступні класифікаційні ознаки та види економічної інформації: за відношенням до предмета дослідження (основна та допоміжна); за каналами проходження (вхідна, вихідна); у залежності від змісту (економічна, соціальна, правова, науково-технічна); за відношенням до об'єкта аналізу (внутрішня, зовнішня); за ступенем охоплення об'єкта (загальна, локальна (тематична)); за періодичністю надходження (регулярна, епізодична); за джерелами документування (облікова, не облікова (позаоблікова)); за відношенням до процесу засвоєння (первинна, вторинна); за ступенем постійності (постійна, умовно-постійна, змінна); за відношенням до часу прийняття управлінських рішень (оперативна, підсумкова) [3, с. 150–156].

При розробці інформаційного забезпечення економічного аналізу рекомендується раціонально поєднувати інформацію, яка надходить із внутрішніх та зовнішніх джерел, виокремлювати планово-нормативну, облікову, звітну, позаоблікову інформацію.

Методичне забезпечення економічного аналізу передбачає необхідність розробки методики дослідження, складовими компонентами якої є: мета, завдання, об'єкти аналізу; особливості організації аналізу, послідовність та періодичність виконання аналітичних робіт; прийоми та способи аналізу; технічні засоби обробки інформації; джерела інформації; показники, за допомогою яких проводять аналіз; оформлення результатів аналізу [4, с. 121].

Заключний етап економічного аналізу - безпосереднє здійснення аналітичних розрахунків, розробка рекомендацій щодо підвищення ефективності виробничо-збутової діяльності та процесу управління на основі узагальнення результатів дослідження.

Належна організація економічного аналізу, зокрема й розробка його інформаційного та методичного забезпечення, є основою якісного проведення аналітичних досліджень, обґрунтування висновків та пропозицій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кулик А. В. Теорія економічного аналізу : навч. посіб. / А. В. Кулик. – Київ : ДП «Видавничий дім «Персонал»», 2018. – 452 с.
2. Лисенко А. М. Інформаційно-облікове забезпечення внутрішнього контролю та аналізу фінансово-господарської діяльності закладів вищої освіти державної форми власності [Електронний ресурс] / А. М. Лисенко // Theoretical Foundations in Economics and Management: collective monograph. – Boston: Primedia eLaunch, 2022. – Section 1.2. – P. 17–64. – Режим доступу : <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/handle/123456789/12242> (дата звернення: 28.03.2023).
3. Економічний аналіз : навч. посіб. / В. М. Серединська, О. М. Загородна, Р. В. Федорович. – Тернопіль : Видавництво «Астон», 2010. – 624 с.
4. Лисенко А. М. Складові елементи методики аналізу фінансової звітності малого підприємства [Електронний ресурс] / А. М. Лисенко // Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія : Економіка і управління. – 2020. – Том 31 (70), № 4. – С. 119–125. – Режим доступу : <https://doi.org/10.32838/2523-4803/70-4-45> (дата звернення: 28.03.2023).

Яремчук І. В.,

здобувач вищої освіти

Науковий керівник:

Лісовий А. В.,

д-р екон. наук, професор,

Державний податковий університет

РОЛЬ СТРАТЕГІЧНОГО АНАЛІЗУ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

У сучасному світі підприємствам особливо складно адаптуватись до нових умов праці, а інтеграційні процеси в Україні визначають необхідність застосування сучасних методів управління підприємством, таких як стратегічний аналіз. Стратегічний аналіз виступає початковим етапом при розробці стратегії діяльності підприємства, що базується на дослідженні, оцінці зовнішнього та внутрішнього середовища, в якому знаходиться підприємство та дає можливість знайти стратегічні можливості підприємства, а також обрати найкращу стратегію дій. За допомогою стратегічного аналізу є можливість отримати керуючій системі суб'єкта господарювання комплексний аналітичний опис стану та перспектив довгострокового розвитку підприємства з усією необхідною деталізацією, яка може слугувати надійною інформаційною основою для розробки фінансової, економічної, інвестиційної, виробничої, збутової, соціальної стратегій, що є складовими генеральної стратегії розвитку бізнесу. Таким чином, стратегічний аналіз у системі управління підприємством заслуговує на увагу фахівців, а всі проблеми, які з ним пов'язані потребують швидкого вирішення, тому дана тема є актуальною для дослідження.

Дослідженням стратегічного аналізу та його методологією у науковій літературі займалися такі науковці, як: Д. А. Акер, В. П. Баранчєєв, Г. А. Буреніна, М. В. Володькіна, Г. М. Давидов, Л. Є. Довгань, А. Т. Керимов, О. С. Кириченко, М. І. Ковальчук, І. М. Парасій-Вергуненко, В. В. Пастухова, К. І. Редченко, Є. А. Уткін та інші. Проте серед науковців, що досліджують проблеми стратегічного аналізу у системі управління підприємством, відсутній єдиний підхід до послідовності здійснення стратегічного аналізу, а поняття механізму здійснення стратегічного аналізу в науковій літературі не розглянуто взагалі.

Під стратегічним аналізом підприємства розуміють багаторівневе дослідження зовнішнього та внутрішнього середовища стратегічного потенціалу підприємства, а також їх взаємодію задля визначення стратегічної орієнтації, що слугує основою для формування стратегії управління підприємством.

Сучасні підходи щодо стратегічного аналізу впливають з ефективного управління, таким чином, важливими є його внутрішня скоординованість та підпорядкованість загальним правилам. Отже, першочергового значення набуває визначення та коректне застосування принципів стратегічного аналізу як основного вихідного положення його теорії і ролі, яке визначає сутність та основу аналітичного процесу, забезпечує прийняття науково обґрунтованих управлінських рішень та регулює процедурний бік, методики стратегічного аналізу [1].

Роль стратегічного аналізу в системі управління підприємством визначається його перевагами, що дають змогу: створити інформаційну базу для прийняття стратегічних рішень на основі оцінювання внутрішнього і зовнішнього середовища; зменшити негативний вплив змін зовнішнього та внутрішнього середовища на результати діяльності підприємства; швидко реагувати на зміни і вносити відповідні корективи до стратегії, яка реалізується на даному етапі діяльності суб'єкта господарювання; визначити необхідний рівень потенціалу підприємства та дію чинників зовнішнього середовища, які в поєднанні дають змогу досягнути його стратегічних цілей [2, с. 4].

Як функція стратегічного управління стратегічний аналіз повинен вирішити головне завдання, яке полягає у підготовці множини альтернатив, що допомагають при прийнятті рішень, орієнтованих на перспективу. Дане завдання є дуже проблемним, так як в умовах невизначеності вибір альтернатив, а також їх належне аналітичне пояснення є складною процедурою, що вимагає глибокого системного дослідження явищ та фактів з метою формування критеріїв та чинників для здійснення та дослідження оцінки стратегій діяльності підприємства на їх основі. За допомогою стратегічного аналізу досліджується взаємозалежність між середовищем та господарською одиницею, яка дає можливість максимально скоротити поле пошуку дії чинників негативного впливу, створюються передумови діагностики структурних елементів, зовнішнього і внутрішнього середовища, які знаходяться під негативним впливом [3; 4].

Секція 5. Проблеми організації та перспективи розвитку аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства

У загальному стратегічний аналіз виступає багаторівневим, комплексним дослідженням внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства, який дає змогу визначити стратегічні орієнтації, на основі яких розробляється стратегічний план їх забезпечення, формується стратегія розвитку підприємства. Отже, перспективи розвитку підприємства можуть залежати від комплексної оцінки основних аспектів його функціонування, а при ухваленні управлінських рішень в процесі реалізації стратегії, керівництво підприємства моделює чинники, що впливають, насамперед, на рівень витрат у короткостроковому періоді. Реалізація таких управлінських рішень має допомогти забезпечити досягнення поставленої мети підприємства, а отримувані грошові надходження мають задовольнити потреби всіх зацікавлених у економічних результатах виробництва осіб: власників, кредиторів, керівників, а також працівників [5].

Стратегічний аналіз надає можливості для виявлення та вчасного реагування на зміни факторів зовнішнього середовища, а також порівнювати можливі напрями розвитку підприємства і визначати найбільш перспективні, сегментувати ринок товарів та послуг, визначаючи найбільш привабливі для підприємства сегменти, встановлювати зв'язки між станом підприємства та можливими стратегічними напрямками розвитку, визначати параметри конкурентоспроможності підприємства і ринкову позицію відносно конкурента задля прийняття стратегічних управлінських рішень з приводу остаточного вибору та реалізації стратегії розвитку підприємства.

Таким чином, пріоритетна роль стратегічного аналізу є безперечною серед інших видів економічного аналізу, а також функцій управління підприємством, так як вона викликана його перевагами та значенням. Серед яких можна виділити: зниження до мінімуму «невизначеності майбутнього», складовими якого виступають зовнішні і внутрішні фактори, формування відповідних інформаційних баз, які дають можливість отримувати необхідну базу для прийняття стратегічних та тактичних рішень, забезпечення довго- та короткострокової ефективності та прибутковості підприємства. Основними перевагами стратегічного аналізу серед інших видів економічного аналізу, на наш погляд, розкриваються у його завданнях, а саме: виявлення можливостей та резервів підприємства на підставі оцінки його напрямів та особливостей розвитку; визначення стратегічної позиції підприємства у міжнародних та національних рейтингах, тобто в зовнішньому середовищі; зменшення ризиків, які виникають під час негативного впливу факторів зовнішнього середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ковальчук Т. М. Аналіз як функція управління: теорія та методологія / Т. М. Ковальчук // Економіка АПК. – 2009. – № 12. – С. 14–21.
2. Парасій-Вергуненко І. М. Стратегічний аналіз у банках: теорія, методологія, практика : монографія / І. М. Парасій-Вергуненко. – Київ : КНЕУ, 2007. – 360 с.
3. Ковальчук Т. М. Стратегічний аналіз фінансового потенціалу підприємства / Т. М. Ковальчук // Економіка і суспільство. – 2016. – № 7. – С. 933–938.
4. Чугрій Г. А. Сутність та роль стратегічного аналізу в системі управління підприємством / Г. А. Чугрій // Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. – 2020. – Том 31 (70), № 2. – С. 60–65.
5. Шурпенкова Р. К. Стратегічний аналіз як складова процесу управління підприємством / Р. К. Шурпенкова // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України: Бухгалтерський облік, аналіз і аудит. – 2015. – Випуск 2 (112). – С. 96–99.

Яцунь Ю. В.,

здобувач вищої освіти

Науковий керівник:

Лісовий А. В.,

д-р екон. наук, професор,

Державний податковий університет

ІНСТРУМЕНТАРІЙ СТРАТЕГІЧНОГО АНАЛІЗУ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ТА ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ

У сучасних нестабільних економічних умовах, що супроводжуються глобальною кризою, стратегічний підхід до управління агробізнесом стає все більш важливим для розвитку аграрного сектору країни. Важливість стратегічного управління полягає в швидкості прогнозування змін зовнішнього середовища, а не в швидкості адаптації сільськогосподарських підприємств до зовнішнього середовища. Адекватне реагування та практичні рішення довгострокових проблем залежать від якості набуття та застосування методології стратегічного управління керівниками та спеціалістами аграрного сектору. Отже, своєчасне та ефективне використання інструментів стратегічного управління в діяльності сільськогосподарських підприємств дозволяє розширити горизонти прогнозування та планування, створити можливості для своєчасного реагування на зміни факторів макросередовища на ринку сільськогосподарської продукції та послуг.

Для успішного ведення агробізнесу керівникам та спеціалістам агропідприємств під час розроблення стратегій доцільно враховувати етапи формулювання стратегічної поведінки та локально використовувати ті стратегічні інструменти, які найбільш адаптовані до наявних умов господарювання. Загалом до базових інструментів стратегічного управління підприємствами слід віднести стратегічний аналіз, стратегічне планування, вибір і реалізацію стратегії, стратегічний контроль [1].

Основними причинами неефективної реалізації стратегій у виробничо-збутовій діяльності сільськогосподарських підприємств є:

– погана адаптація існуючих організаційних структур та структур управління до змін, які відбуваються як у внутрішньому, так і зовнішньому середовищах підприємства;

IV Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Облік і оподаткування: контрольно-аналітичний аспект»

- значні витрати на модернізацію виробництва та реалізацію певних видів сільськогосподарської продукції, надання послуг;
- недостатнє розуміння керівниками та спеціалістами важливості та необхідності конкретних завдань й термінів досягнення цілей;
- невміння керівників долати опір, викликаний стратегічними змінами, що обумовлене відсутністю спеціалізованих знань, досвіду та кваліфікації;
- відсутність у колективі почуття відповідальності за досягнення стратегічних цілей впродовж всього періоду їх реалізації;
- недостатня ефективність маркетингової діяльності підприємства, зокрема, збутової;
- висока диференціація продукції за асортиментом, каналами збуту та просуванням на ринку, що обумовлює рекламо місткість продукції та невідповідність рекламних замовлень сезонним коливанням їх реалізації;
- низька ефективність механізмів моніторингу результативності реалізованої стратегії [2].

Стратегічний аналіз формує інформаційну базу для визначення й корегування стратегічного вибору агропідприємства, а також дає реальну оцінку власних ресурсів та можливостей стосовно стану зовнішнього середовища. На підставі результатів стратегічного аналізу відбувається раціональний вибір стратегій з усіх можливих варіантів [1].

Таким чином, у процесі розробки та реалізації стратегій розвитку виробничо-збутової діяльності сільськогосподарських підприємств виникає нагальна необхідність у застосуванні спеціалізованого інструментарію стратегічного аналізу та планування [2].

Розробка програми реалізації стратегії покликана синтезувати результати аналітичної роботи та на їх основі чітко визначити завдання, шляхи, способи, умови досягнення поставлених цілей, майбутні заходи, ресурси та їх джерела. Комплексна програма реалізації стратегії є корисною не тільки аграрним підприємствам, а й малим підприємцям-аграріям [4].

**Секція 5. Проблеми організації та перспективи розвитку аналізу
фінансово-господарської діяльності підприємства**

Таблиця 1 – Групування методичних інструментів за етапами стратегічного аналізу та діагностики діяльності агропідприємств

№ з/п	Етапи стратегічного аналізу та діагностики	Інструменти стратегічного аналізу та діагностики
1.	I етап – аналіз середовища агропідприємства	Методи аналізу ресурсного забезпечення діяльності; методи аналізу функціональних напрямів діяльності; методи аналізу системи менеджменту підприємства; PEST-аналіз; модель аналізу 5-ти конкурентних сил М. Портера; методика А. Томпсона та Дж. Стрікланда; методи оцінки розподілу ринкових часток між конкурентами та рівня інтенсивності конкуренції; багатокритеріальний метод оцінки привабливості ринку; метод 5x5 Мескона; експертна оцінка; SWOT-аналіз; «Шкала нестабільності» зовнішнього середовища І Ансоффа; методика стратегічної оцінки підприємства (СОП); збалансована система показників BSC
2.	II етап – аналіз конкурентоспроможності агропідприємства	Метод визначення конкурентного статусу підприємства за відносними показниками; інтегральні методи; метод, що ґрунтується на основі теорії ефективної конкуренції; метод, що базується на аналізі порівняльних переваг підприємств-конкурентів; метод, що ґрунтується на оцінюванні конкур
3.	III етап – аналіз стратегічних альтернатив розвитку діяльності агропідприємства	Бенчмаркінг, SPACE-аналіз; GAP-аналіз; метод PIMS; BCG-аналіз; матриця GE/McKinsey; матриця І. Ансоффа «продукт – ринок»; модель Shell/DPM; матриця ADL; методи прийняття рішень
4.	IV етап – аналіз обраної стратегії розвитку агропідприємства	Матриця визначення вибраної стратегії в сегменті ринку; матриця визначення стратегії відносно ступеня привабливості певних ринків, а також із позиції підприємства по відношенню до найбільш активних конкурентів; GAP-аналіз; матриця визначення рівня ефективності економічної діяльності (РЕЕД) за видами бізнес-процесів; контролінг; бенчмаркінг

Джерело: побудовано автором на основі [1].

Деталізація інструментарію стратегічного аналізу розвитку аграрного сектору в подальшому повинна спрямовуватися на врахування особливостей видів діяльності, а саме диференціюватися в залежності від традиційного та органічного способів аграрного виробництва. Подальшого розвитку аграрний сектор досягне за умов впровадження стратегічних планів із розширенням інноваційних інструментів, що стане визначальним етапом оптимального поєднання внутрішнього виробництва аграрного валового внутрішнього продукту й політики держави у ринковому середовищі [3].

Запровадження стратегічного підходу в управлінні виробничо-господарською діяльністю в агробізнесі є основним можливим інструментом досягнення належного рівня ефективності, а конкурентоспроможність усієї аграрної галузі залежить від успішно застосованого механізму формування та реалізації стратегічних інструментів. Процес управління бізнес-процесами агробізнесу, стратегічне мислення керівників і спеціалістів сприяє раціональному використанню виробничого потенціалу, ефективності виробничо-збутової діяльності, якості систем управління.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Горобець Н. М. Використання стратегічних інструментів менеджменту під час планування діяльності аграрних підприємств [Електронний ресурс] / Н. М. Горобець // – 2019. – Режим доступу : http://psae-jrnl.nau.in.ua/journal/3_71_1_2019_ukr/3_71_1_2019.pdf#page=185
2. Горобець Н. М. Застосування стратегічних інструментів під час управління бізнес-процесами аграрних підприємств [Електронний ресурс] / Н. М. Горобець, Т. О. Миргородська // Агросвіт. – 2019. – № 19 – С. 31–37. – Режим доступу : http://www.agrosvit.info/pdf/19_2019/6.pdf
3. Сіренко Н. М. Інструментарій стратегічного аналізу розвитку аграрного сектору у ринковому середовищі [Електронний ресурс] / Н. М. Сіренко, К. А. Мікуляк // 2020. – Режим доступу : <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/8758>

**Секція 5. Проблеми організації та перспективи розвитку аналізу
фінансово-господарської діяльності підприємства**

4. Адвокато́ва Н. О. Пріоритетні та стратегічні напрями розвитку аграрних підприємств України [Електронний ресурс] / Н. О. Адвокато́ва, А. С. Карнаушенко // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». – 2019. – № 34. – С. 45–49. – Режим доступу : <https://www.ej.journal.kspu.edu/index.php/ej/article/view/454>

STATE
TAX
UNIVERSITY

СЕКЦІЯ 6

**Судово-економічна експертиза
у фінансових розслідуваннях.**

STATE
TAX
UNIVERSITY

Брухаль В. Р.,

здобувач вищої освіти;

Міщенко Т. М.,

канд. екон. наук, доцент,

Державний податковий університет

СУДОВА ФІНАНСОВО-КРЕДИТНА ЕКСПЕРТИЗА: СТАНОВЛЕННЯ ТА СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ

Актуальність дослідження історії виникнення судової фінансово-кредитної експертизи в незалежній Україні полягає в необхідності розуміння історії розвитку експертної діяльності в цілому та окремих її напрямів. Наукові дослідження за цією тематикою дозволяють виявити та проаналізувати ключові етапи становлення та розвитку судової фінансово-кредитної експертизи, з'ясувати особливості її застосування в різні періоди, зробити висновки про необхідність використання в судово-слідчій практиці. Крім того, дослідження історичних етапів становлення судової фінансово-кредитної експертизи в незалежній Україні дозволить зрозуміти, які принципи та методи застосовувалися раніше, які були корисними, а які не дали очікуваних результатів, та врахувати це під час розробки нових методик проведення судової фінансово-кредитної експертизи в сучасних умовах.

Історія судової фінансово-кредитної експертизи сягає своїх коренів до середини 19 століття, коли виникало все більше і більше юридичних спорів, пов'язаних з фінансовими та кредитними питаннями. У той час, згідно зі статутами, юридичні спори мали розв'язуватися на основі права та встановлюватися шляхом доведення фактів. Першими судовими фінансовими експертами були визнані бухгалтери, які виконували свої обов'язки в різних підприємствах та компаніях. Вони надавали свої послуги для вирішення спорів, пов'язаних з банківськими операціями та податками [1, с. 58].

У другій половині 19 століття, в світі ставши відомими такі відомі судові рішення, як *M'Ghee vs. O'Brien* та *Кайзер vs. Royal Austrian Lloyd*. Ці рішення сприяли розвитку судової фінансово-кредитної експертизи в якості самостійної науки [2].

В Україні судова фінансово-кредитна експертиза почала свій розвиток на початку 90-х років, коли здійснювалися реформи в галузі

фінансів та банківської системи. Першим кроком її розвитку стало прийняття в 1991 році Закону України «Про судову експертизу», що передбачив проведення експертизи в різних сферах економіки, зокрема, у банківській [3].

У 1992 році було створено Міністерство юстиції України, яке було відповідальне за проведення судових експертиз, а в 1994 році – Головне управління судових експертиз Міністерства юстиції України, яке стало головним координаційним центром судових експертиз в Україні [4].

З розвитком фінансового ринку в Україні виникла потреба в нових методах фінансового контролю, зокрема в судовій фінансово-кредитній експертизі. У 1995 році було створено Державний експертно-криміналістичний центр при Міністерстві юстиції України, де було створено підрозділ зі судової фінансово-кредитної експертизи [4].

Однак, в період переходу до ринкової економіки виникли проблеми не тільки з розвитком, а й з проведення судової фінансово-кредитної експертизи, які були пов'язані із збором фінансової інформації про діяльність злочинних угруповань та осіб, які відмовлялися від співпраці з органами правосуддя. Проте, правоохоронні органи постійно залучали судових експертів для вирішування складних фінансових ситуацій, обґрунтування факти несвоєчасної сплати боргів, розрахунків, майнових прав та інших фінансових зобов'язань.

За останні 32 роки, судова фінансово-кредитна експертиза стала необхідною складовою судової та слідчої практики, отримала власну методичну базу, але наразі існують проблеми щодо її поновлення, оскільки розробка, апробація та державна реєстрація методик проведення судової фінансово-кредитної експертизи потребує значного часу і облаштованої наукової бази. Водночас, підсилює дану проблему відсутності єдиних стандартів проведення цього виду експертизи. Вирішення даної проблеми вбачається у використанні міжнародних стандартів у сфері судово-експертної діяльності, або розробці та запровадженні системи національних стандартів, гармонізованих із міжнародною та європейською практикою.

Отже, історія розвитку судової фінансово-кредитної експертизи налічує декілька десятків років і пов'язана вона з розвитком судово-експертної практики в Україні, формуванням банківської сфери та банківського законодавства. Проте, наразі, судова фінансово-кредитна

експертиза, використовуючи сучасні досягнення науки в галузі судової експертизи і криміналістики, залишається важливим інструментом успішного попередження, розкриття та розслідування злочинів в банківській сфері.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Організаційно-процесуальні основи судово-економічної експертизи : навчальний посібник / Нац. техн. ун-т «Дніпровська політехніка». – Дніпро : НТУ «ДП», 2020. – 155 с.
2. Судова експертиза у кримінальному процесі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://wiki.legalaid.gov.ua> (дата звернення: 20.03.2023).
3. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 № 4038-ХІІ. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text> (дата звернення: 20.03.2023).
4. Офіційний сайт Міністерства юстиції України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://minjust.gov.ua/> (дата звернення: 20.03.2023).

Вербіцький О. В.,

здобувач вищої освіти

Науковий керівник:

Міщенко Т. М.,

канд. екон. наук, доцент,

Державний податковий університет

НАУКОВІ ПІДХОДИ У РОЗУМІННІ ПОНЯТТЯ «ЕКОНОМІЧНА ЕКСПЕРТИЗА»

На сьогодні значення економічної експертизи в управлінні бізнесом суб'єкта господарювання має вагоме значення в українській економіці, яке в своє чергу стрімко підвищується. Це зростання безпосередньо пов'язане з посиленням конкуренції та ускладненням процесів глобалізації. Тому можемо стверджувати, що в економічних процесах, що відбуваються у нашій державі, важливу роль відіграє саме економічна експертиза діяльності підприємств.

Так, В. А. Дерій та Д. І. Дема наголошують, що економічна експертиза являє собою дослідження певних проблем, що виникають у процесі економічної діяльності суб'єкта господарювання і потребують кваліфікованих дій експерта (експертів) для досягнення визначеної мети та розв'язання конкретних завдань, пов'язаних із веденням фінансового і податкового обліку, фінансово-економічною діяльністю та фінансово-кредитними операціями, а також для відвернення суттєвих загроз і ризиків від суб'єкта господарювання [1, с. 509].

У свою чергу, О. В. Коваленко та З. Ю. Скочко вважають, що економічна експертиза – це документальне підтвердження досліджених закономірностей економічної діяльності, а також правильності і повноти формування доходів, витрат й результатів діяльності, формування активів, зобов'язань та власного капіталу, банкрутства та ліквідації підприємств, орендних відносин, наявності та розміру понесених збитків, оподаткування, а також безпосереднє втручання експертів задля досягнення поставлених передчасно цілей та вирішення певних проблем [2, с. 342].

За думкою І. В. Перезової, економічна експертиза необхідна для підтвердження впевненості щодо управлінських рішень, ухвалених підприємством. Авторка стверджує, що доцільно використовувати

Секція 6. Судово-економічна експертиза у фінансових розслідуваннях

економічну перевірку як найбільш ефективний спосіб фінансового контролю підприємства [3, с. 54]. Також доречно зазначити думку В. А. Єрмоленко, який вважає судово-економічну експертизу дослідженням фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання, що здійснюється особою, яка володіє спеціальними знаннями в галузі економіки та надає висновки щодо кола питань, поставленими органами дізнання, досудового слідства чи суду [4, с. 42].

В більшості економічних праць переважно йдеться мова про судово-економічну експертизу, тобто експертизу, причиною проведення якої є конкретна мета та завдання судово-слідчих органів. Завданням судово-економічної експертизи має бути перевірка підприємницької діяльності на предмет законності та правдивого введення фінансового та управлінського обліку. У межах даного дослідження слухним є зазначення О. О. Дробишевої, що як вид дослідницької, аналітичної та прогностичної діяльності сучасний етап розвитку економічної експертизи поза рамками процесу судочинства може здійснюватися в двох основних формах:

– як елемент (стадія) процесу управління – внутрішньовідомча, корпоративна, внутрішня експертиза;

– як вид консалтингової діяльності – незалежна (комерційна, замовна) зовнішня експертиза, що здійснюється незалежними експертами [5, с. 17].

Необхідно звернути увагу на те, що проведення економічної експертизи зумовлене потребою у спеціальних економічних знаннях із бухгалтерського обліку, оподаткування, контролю, аналізу результатів фінансово-господарської діяльності для забезпечення повноти, всебічності й об'єктивності дослідження фактичних обставин справи [6, с. 59].

Отже, дослідивши наукові підходи у розумінні поняття «економічна експертиза» вітчизняними науковцями, можемо стверджувати, що економічна експертиза – це, на наш погляд, дослідження певних проблем, що виникають у процесі економічної діяльності суб'єкта господарювання і потребують кваліфікованих дій експерта (експертів) для досягнення визначеної мети та розв'язання конкретних завдань, пов'язаних із веденням фінансового і податкового обліку, фінансово-економічною діяльністю та фінансово-кредитними операціями, а також для відвернення суттєвих загроз і ризиків від такого суб'єкта.

Варто також наголосити, що роль даної експертизи постійно збільшується у зв'язку з посиленням конкурентної боротьби та ускладненням глобалізаційних процесів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дерій В. А. Економічна експертиза діяльності підприємств / В. А. Дерій, Д. І. Дема // Економіка та суспільство / Мукачівський державний університет. – 2017. – № 11. – С. 508–514.
2. Коваленко О. В. Економічна експертиза діяльності підприємств / О. В. Коваленко, З. Ю. Скочко // Перспективи сталого розвитку в умовах глобалізації в економічному, управлінському та інженерному аспектах. – Запоріжжя, 2022. – С. 342–344.
3. Перезовова І. В. Економічна експертиза як пріоритетна форма фінансового контролю на підприємствах нафтогазової галузі України при вирішенні питань стосовно проведення природоохоронних заходів / І. В. Перезовова // Економіст. – 2013. – № 7. – С. 54–55.
4. Єрмоленко В. А. Сутність дефініції «судово-економічна експертиза» / В. А. Єрмоленко // Управління розвитком. – 2014. – № 12. – С. 42–43.
5. Дробишева О. О. Роль економічної експертизи в управлінні підприємствами / О. О. Дробишева // Сучасні проблеми та перспективи проведення економічних, товарознавчих, будівельних експертиз. – Запоріжжя, 2019. – С. 16–18.
6. Клименко Н. І. Судово-економічна експертиза: сучасний стан і актуальні питання / Н. І. Клименко // Криміналістичний вісник. – 2016. – № 1. – С. 56–61.

Гаврилюк В. Ю.,

здобувач вищої освіти

Науковий керівник:

Міщенко Т. М.,

канд. екон. наук, доцент,

Державний податковий університет

СУТНІСТЬ СУДОВО-ЕКСПЕРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЇЇ НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ

Для визначення сутності поняття «судово-експертна діяльність» першочергово, необхідно, розглянути його тлумачення як в законодавчо-нормативних документах, так і в науковій літературі. На законодавчому рівні про судово-експертну діяльність згадується в Законі України «Про судову експертизу» [1] (далі – Закон), хоча чіткого визначення цьому поняттю в законі не надано, проте, опосередковано можна зробити висновок, що в документі під ним розуміється «діяльність з метою забезпечення правосуддя України незалежною, кваліфікованою й об'єктивною експертизою». В науковій літературі існують різноманітні тлумачення цього поняття, у зв'язку з ототожненням судово-експертної діяльності з поняттями: «експертна діяльність», «експертно-криміналістична діяльність», «діяльність експертно-криміналістичних підрозділів».

Відмінність поняття «експертна діяльність» та «судово-експертна діяльність» полягає в тому, що «експертна діяльність» значно ширше, оскільки останнє використовується тільки у сфері судочинства. Необхідно погодитися з вченим Пілюковим Ю. [2], який за результатами наукових досліджень робить висновки, що більшість визначень поняття «судово-експертна діяльність» є вузькоспеціалізованими та стосуються окремих сфер діяльності, наприклад, криміналістичної, діяльністю експертних підрозділів правоохоронних органів тощо. Крім того, науковець вказує, що деякі вчені ототожнюють судово-експертну діяльність з проведенням експертиз, визначаючи її як «систему дій, спрямованих на призначення та проведення експертизи з метою встановлення фактичних даних за конкретною кримінальною справою» [2, с. 159].

Доцільно для тлумачення поняття «судово-експертна діяльність» враховувати визначення суб'єктів цієї діяльності, вказаних в Законі [1]. Так стаття, 7 Закону визначає, що «судово-експертну діяльність здійснюють державні спеціалізовані установи, їх територіальні філії, експертні установи комунальної форми власності, а також судові експерти, які не є працівниками зазначених установ, та інші фахівці (експерти) з відповідних галузей знань». Саме такий підхід до визначення поняття «судово-експертна діяльність» використовує науковець Стрілець Г. О., яка зазначає: «судово-експертна діяльність – це врегульована законодавством діяльність судово-експертних установ, спрямована на проведення незалежних судових експертиз шляхом об'єктивного, всебічного і повного дослідження з дотриманням сучасних досягнень науки і техніки, організація роботи судово-експертних установ їхніх структурних підрозділів, їх науково-методичне і інформаційне забезпечення, підбір та підготовка судово-експертних кадрів» [3, с. 12]

Вчений Пілюков Ю. розуміє судово-експертну діяльність як процес використання спеціальних знань у кримінальних провадженнях, вказуючи, що це «всебічний, повний, об'єктивний та комплексний процес дослідження об'єктів, у результаті чого формуються та надаються науково обґрунтовані висновки про ті чи інші їхні властивості, можливість існування певних фактів та явищ, а також інші питання, що можуть бути вирішені з використанням спеціальних знань експертів у процесі розслідування кримінальних правопорушень» [2, с. 161].

Крім основного базового Закону [] правове регулювання судово-експертної діяльності здійснюється підзаконними нормативними актами державних органів виконавчої влади, які визначають організаційні, методичні аспекти роботи експертних установ, порядок проведення судової експертизи й експертних досліджень, визначають правила оформлення експертних висновків. Основні з них показані в таблиці 1.

Секція 6. Судово-економічна експертиза у фінансових розслідуваннях

Таблиця 1 – Характеристика основних нормативних актів

Нормативний акт	Характеристика
Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичні рекомендації з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень. Наказ Міністерства юстиції України від 08.10.1998 № 53/5; із змінами від 23.05.2017	Містить вказівки, правила та рекомендації щодо підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень
Інструкція про особливості здійснення судово-експертної діяльності атестованими судовими експертами, які не працюють у державних спеціалізованих експертних установах. Наказ Міністерства юстиції України від 24.12.2003 № 170/5, із змінами від 14.07.2010 № 1549/5	Регулює особливості здійснення судово-експертної діяльності атестованими судовими експертами, які не працюють у державних спеціалізованих експертних установах. Інструкція визначає правила, що регулюють організацію і проведення судових експертиз і досліджень у цьому випадку
Настанова «Про діяльність експертно-криміналістичної служби Міністерства внутрішніх справ України». Наказ Міністерства внутрішніх справ від 30.08.1999 № 682; із змінами від 20.12.2000 № 900	Регулює діяльність експертно-криміналістичної служби Міністерства внутрішніх справ України, встановлює порядок організації та проведення експертиз, регламентує взаємодію експертів з іншими органами та підрозділами Міністерства внутрішніх справ, а також встановлює вимоги до кваліфікації та атестації експертів
Інструкція про проведення судово-медичної експертизи. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 17.01.1995 № 6.	Містить визначення судово-медичної експертизи, засади та правила її проведення, порядок підготовки та призначення експертів, а також вимоги до звітування та оформлення документації. Інструкція регулює судово-медичну експертизу в Україні та визначає відповідальність експертів та учасників процесу за несвоєчасне або неналежне виконання своїх обов'язків
Порядок проведення судово-психіатричної експертизи / Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 08.10.2001 р. № 397.	Визначає порядок проведення судово-психіатричної експертизи в Україні, містить вказівки для проведення експертизи, включаючи методологію, документацію та процедури, які мають бути дотримані під час її проведення, визначає кваліфікаційні вимоги до судово-психіатричних експертів, які здійснюють експертизи в Україні
Інструкція з організації судової експертизи у Збройних Силах України // Наказ Міністерства оборони України від 01.02.2002	Встановлює порядок організації та проведення судових експертиз у Збройних Силах України, містить визначення обов'язків та відповідальності учасників процесу проведення експертизи, вказівки щодо порядку складання висновку та його подання, а також регулює питання організації діяльності експертних комісій у Збройних Силах України

Підсумовуючи наведене, можна стверджувати про необхідність законодавчого закріплення поняття «судово-експертна діяльність», що сприятиме подальшому розвитку теоретичного підґрунтя судової експертизи як галузі прикладної юридичної науки та основних характеристик наукового пізнання. Тим паче, що проектом Закону України «Про судово-експертну діяльність в Україні» вже надано таке визначення: «судово-експертна діяльність – особливий вид діяльності, пов’язаної з організацією та проведенням судових експертиз, експертних досліджень, спрямованих на забезпечення уповноважених осіб (органів), юридичних та фізичних осіб незалежними, кваліфікованими та об’єктивними висновками, орієнтованими на максимальне використання досягнень науки та техніки, створенням і удосконаленням науково-методичної бази у галузі криміналістики і судової експертизи, а також державним управлінням у цій сфері» [4]. Прийняття цього проекту закону України також закріпить правові, організаційні та фінансові засади судово-експертної діяльності в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про судову експертизу : Закон України від 25 лютого 1994 року № 4038-ХІІ (із змінами і доповненнями, внесеними законами України станом на 01.01.2021) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua>
2. Пілюков Ю. Судово-експертна діяльність у сучасному кримінальному процесі / Ю. Пілюков // Актуальні проблеми правознавства. – 2020. – № 4 (24). – С. 154–163.
3. Стрілець Г. О. Генезис системи судово-експертних установ у Україні та напрямки їх діяльності / Г. О. Стрілець : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.09. – Київ, 2009. – 16 с.
4. Про судово-експертну діяльність в Україні : проект Закону України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zib.com.ua/ua/print/37641.html>

Гордієнко В. В.,

здобувач вищої освіти

Науковий керівник:

Скорик М. О.,

канд. екон. наук, доцент,

Державний податковий університет

АСПЕКТИ ПРОВЕДЕННЯ СУДОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ У СФЕРІ ОПОДАТКУВАННЯ

Судово-економічна експертиза є важливим інструментом вирішення різних правових питань, включаючи сферу оподаткування. Судово-економічна експертиза в цій сфері використовується для встановлення законності та обґрунтованості податкових платежів, визначення наявності податкових перевищень та встановлення можливих наслідків неправильного оподаткування.

Постійні зміни в податковому законодавстві, зменшення кількості податкових перевірок, карантинні обмеження зумовили зростання та латентний характер правопорушень щодо ухилення від сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів. Особливістю податкових правопорушень є те, що їх виявлення можливе лише за допомогою податкових перевірок, але встановлення їх механізму, винних осіб та обсягів завданої шкоди вимагає використання спеціальних знань.

Дослідженням сутності судово-економічної експертизи та змісту спеціальних знань у контексті використання їх судовим експертом під час проведення судово-економічної експертизи досліджували у своїх працях Гриценко Г.М., Драгоненко А.О., Кузьменко Л.А., Танасевич В.Г., Федчишина В.В. тощо. Проте, наразі актуальним питанням залишається дослідження аспектів проведення судово-економічної експертизи саме у сфері оподаткування.

Одним з основних завдань судово-економічної експертизи питань у сфері оподаткування є перевірка документів, які стосуються обліку податкових зобов'язань та фінансових операцій. До таких документів можуть належати звіти про прибуток, баланси, акти здачі-приймання, договори та інші документи, які відображають стан фінансових операцій.

IV Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Облік і оподаткування: контрольно-аналітичний аспект»

Під час перевірки таких документів експерти звертають увагу на їх достовірність, адекватність відповідно до законодавства та стандартів бухгалтерського обліку, а також на наявність ознак фальсифікації. У разі виявлення порушень експерти можуть надати свої рекомендації з метою виправлення помилок та уникнення подальших порушень законодавства.

Тобто, під час проведення судово-податкової експертизи експерт повинен встановити:

- чи є громадянин або організація (установа, підприємство) платником податків;
- чи є у суб'єкта оподаткування об'єкти, які підпадають під оподаткування;
- розрахувати розмір податкової ставки;
- встановити податковий період;
- виявити підстави для використання платником податків податкових пільг;
- встановити інші обставини, передбачені нормами закону про конкретні податки та збори (обов'язкові платежі);
- дослідити первинні облікові документи, реєстри бухгалтерського обліку, фінансової, податкової звітності;
- підтвердити або не підтвердити повноту і правильність нарахування податків, зборів та інших обов'язкових платежів [1, с. 57–58].

Для проведення судово-економічної експертизи можуть залучатися фахівці з різних галузей, таких як фінанси, бухгалтерський облік, право, інформаційні технології тощо. Вони допомагають зібрати необхідну інформацію та проаналізувати її з різних точок зору.

Крім того, при проведенні судово-економічної експертизи у сфері оподаткування досить часто експерт стикається із рядом наступних проблем:

- відсутність достатньої кількості кваліфікованих експертів, які мають необхідну компетенцію в галузі оподаткування та фінансового аналізу;
- складність інтерпретації податкового законодавства, що може призвести до різних тлумачень даних питань і, як наслідок, до різних висновків експертів;
- недостатня об'єктивність деяких факторів, які не можуть бути визначені однозначно і які можуть вплинути на висновки експертів, наприклад, вартість активів, підприємницьку репутацію тощо;

Секція 6. Судово-економічна експертиза у фінансових розслідуваннях

– задекларовані фінансові показники можуть не відповідати реальному стану речей, що ускладнює проведення судової експертизи та прийняття об'єктивного рішення;

– довгий термін проведення судової експертизи може призвести до затримки вирішення справи і, як наслідок, до порушення прав підприємств та осіб, які звертаються до суду.

Ці проблеми можуть знизити ефективність проведення судово-економічної експертизи та створити труднощі для вирішення справ у сфері оподаткування. Врахування цих проблем і знаходження відповідних рішень можуть допомогти підвищити якість проведення судової експертизи в цій галузі.

Таким чином, застосування судово-економічної експертизи є важливим елементом боротьби з фінансовими злочинами, такими як відмивання грошей, корупція, фінансові шахрацтва та інші. Вона також може використовуватися для розгляду спорів між сторонами у судовому порядку та вирішення питань, пов'язаних з обчисленням збитків та компенсацій.

Усі ці заходи допомагають забезпечити додержання законодавства та встановити справедливість у справах, що стосуються фінансових операцій та податкових зобов'язань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гриценко Г. М. Теоретико-правові аспекти використання спеціальних знань під час проведення судово-економічної експертизи / Г. М. Гриценко, Л. А. Кузьменко // Актуальні проблеми права: теорія і практика. – 2021. – С. 54–61.

Горелик Д. С.,

здобувач вищої освіти

Науковий керівник:

Міщенко Т. М.,

канд. екон. наук, доцент,

Державний податковий університет

СУТНІСТЬ СУДОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇЇ УДОСКОНАЛЕННЯ

В умовах сучасної практики важливими є ефективний розвиток будь-якої держави, який передусім забезпечується саме системою економічних заходів щодо дотримання законодавства різними суб'єктами господарських відносин. Проте, в Україні на сьогодні розвиток супроводжуються криміналізацією суспільства, що в свою чергу призводить до зростання злочинності. Тому, практична діяльність сучасного судочинства з приводу прийняття рішень щодо кримінальних, адміністративних, цивільних та господарських правопорушень вимагає проведення судово-економічних експертиз. Адже, саме судово-економічна експертиза, при її своєчасному призначенні та якісному проведенні, дає можливість прийняти правильні та справедливі рішення на всіх етапах від розслідування до розгляду у суді [1, с. 71].

Я.І. Мулик наголошує, що господарюючі суб'єкти в ході своєї діяльності регулярно мають справи з господарськими спорами. За таких обставин ефективним важелем захисту є економічна експертиза кваліфіковано-ним фахівцем в певній галузі, що ставить за мету дослідження різного виду документів про діяльність підприємства, фінансового та податкового обліку, звітності тощо [2].

Так, А.А. Плоскіна та А.Т. Сафарова вважають, що судово-економічна експертиза являє собою процесуальну дію, що полягає у вивченні експертом-бухгалтером матеріалів справи в межах його спеціальних знань на завдання слідчого, прокурора чи суду, для того, щоб встановити фактичні обставини правопорушення та надати експертний висновок. Проведення такої експертизи зумовлено потребою у спеціальних економічних знаннях з бухгалтерського обліку, оподаткування, контролю, аналізу результатів фінансової звітності та об'єктивності дослідження фактичних обставин справи. Об'єктами при

Секція 6. Судово-економічна експертиза у фінансових розслідуваннях

цьому виступають первинні документи, які містять дані про фінансово-господарську діяльність, її матеріальні та фінансові ресурси тощо [1, с. 72].

У свою чергу Я.І. Мулик під економічною експертизою пропонує розуміти дослідження певних проблем, що виникають в процесі економічної діяльності суб'єкта господарювання і потребують кваліфікованих дій експертів для досягнення визначеної мети та розв'язання конкретних завдань, пов'язаних із веденням бухгалтерського обліку, фінансово-економічною діяльністю та фінансово-кредитними операціями, а також для запобігання загрозам та ризикам такого суб'єкта [3, с. 37].

Слід визначити основні особливості судово-економічної експертизи, які виділяють її серед інших методів контролю та надають їй прикладний характер: 1) вона може існувати лише у межах досудового розслідування і судового провадження, оскільки призначається лише слідчим, прокурором, судом або сторонами кримінального провадження; 2) у процесі її проведення досліджуються лише ті питання, що поставлені перед експертом-бухгалтером сторонами провадження і перелік яких зазначено в постанові або ухвалі про призначення судово-економічної експертизи; 3) її може проводити фахівець, який у спеціальному порядку отримав дозвіл на проведення експертної діяльності; 4) результати дослідження експерта-економіста оформлюються у вигляді висновку експерта, що набуває ролі джерела доказів у справі [4, с. 344].

Оглядаючи вітчизняну практику в регулюванні питання щодо проведення судово-економічної експертизи, варто звернути увагу на наявність та необхідність удосконалення слабких сторін даного процесу. Дана експертиза є визначним засобом захисту інтересів фізичних та юридичних осіб, сприяє ефективному розслідуванню, виконує ряд важливіших завдань для виявлення порушень трудового законодавства, визначення розміру втрат від правопорушень в організації праці, а також забезпечує розроблення пропозицій щодо профілактики негативних явищ. Нині в процесі здійснення економічної експертизи виникає ряд проблем, для подолання яких у майбутньому необхідно запровадити зміни до існуючих законодавчих актів, що спрямовані на вдосконалення регулювання та організації економічної експертизи [3, с. 37].

Слід наголосити, що важливою умовою ефективного проведення економічної експертизи та роботи судових експертів-економістів є нормативно-правове забезпечення. Це є не тільки вагомим складником внутрішньої кримінально-процесуальної політики, а й важливим свідченням для міжнародної спільноти, де Україна хоче гармонізувати шаблони правоохоронної діяльності та законодавство в межах співпраці з європейським товариством.

І. О. Савченко та С. І Глущенко зазначають, що на фоні характерного для України явища «законодавчої інфляції» судові експерти слушно зауважують, що часті зміни правового регулювання унеможливають використання зареєстрованих методик, адже іншим стає й алгоритм проведення експертних досліджень, змінюється перелік об'єктів дослідження [5, с. 292]. Так, стабільність нормативно-правового регулювання є невід'ємною часткою забезпечення плодотворної роботи суб'єктів судово-експертної діяльності.

Також звернемо увагу на не менш важливу перешкоду в роботі судового експерта, а саме той факт, що він може досліджувати лише ті документи, які йому були надані, при цьому не має права отримати додаткову інформацію. Варто погодитись з пропозицією щодо закріплення на законодавчому рівні чітко визначених функцій експерта щодо дозволу надання рекомендацій з приводу усунення вже існуючих правопорушень та з профілактики появи нових [1, с. 72]. Слід врахувати, що реалізація зазначених прав зможе забезпечити зменшення часу на проведення судово-економічної експертизи; ріст рівня розкриття економічної злочинності; збільшення економічної обізнаності суб'єктів господарської діяльності; зменшення рівня економічної злочинності.

Отже, ефективність проведення економічних експертиз та перспективи її розвитку багато в чому залежать від державної політики в цій сфері. Тому, належна якість проведення судових експертиз переважно залежить від правильного планування, організації та проведення експертної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Плоскіна А. А. Організація судово-економічної експертизи в Україні та шляхи її вдосконалення / А. А. Плоскіна, А. Т. Сафарова // Сучасні управлінські та соціально-економічні аспекти розвитку держави, регіонів та суб'єктів господарювання в умовах трансформації публічного управління. – Одеса, 2021. – С. 71–73.

Секція 6. Судово-економічна експертиза у фінансових розслідуваннях

2. Мулик Я. І. Нормативно-правове забезпечення економічної експертизи: стан та вдосконалення [Електронний ресурс] / Я. І. Мулик // Економіка та суспільство. – 2021. – № 28. – Режим доступу : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-28-9> (дата звернення: 02.04.2023).

3. Мулик Я. І. Економічна експертиза в Україні: теоретичні та практичні аспекти / Я. І. Мулик // Східноєвропейський науковий журнал. – 2020. – № 3 (55). – С. 27–38.

4. Романів С. Р. Судово-економічна експертиза в Україні: її економічна суть та кадрове забезпечення / С. Р. Романів // Інфраструктура ринку. – 2018. – Випуск 23. – С. 343–350.

5. Савченко І. О. Проблемні питання при застосуванні в експертній практиці методик проведення судово-економічних експертиз / І. О. Савченко, С. І. Глуценко // Криміналістика та судова експертиза. – 2013. – Випуск 58 (2). – С. 498–502.

Канцедал Н. А.,

канд. екон. наук, доцент;

Лега О. В.,

канд. екон. наук, доцент,

*Полтавський державний аграрний
університет*

СУДОВО-БУХГАЛТЕРСЬКА ЕКСПЕРТИЗА ПОДАТКОВИХ РОЗРАХУНКІВ

В умовах воєнного стану в Україні особливого значення набуває проблема економічної безпеки як на рівні держави, галузей, так і на рівні окремих суб'єктів господарювання. Стрімко зростаюча інфляція, систематичне здорожчання ресурсів призводять до неплатоспроможності підприємств, а як наслідок – до їх неспроможності сплачувати податки за встановленими ставками й термінами [1].

Вчинення порушень у сфері оподаткування в частині зниження податкових зобов'язань пов'язані з нелегальним веденням бізнесу та здійсненням експортно-імпорتنих операцій; корупційними діями; свідомим заниженням бази оподаткування; фінансовим шахрайством; намірами суб'єктів господарювання до отримання надприбутків.

За даними Звіту про виконання Плану роботи Державної податкової служби України [2] у 2021 році на основі моніторингу фінансово-господарських операцій платників податків на наявність податкових ризиків, встановлено ймовірні схеми ухилення від оподаткування та направлено до територіальних органів ДПС переліків суб'єктів господарювання з ознаками ризиковості для відпрацювання у межах компетенції та вжиття заходів, передбачених чинним законодавством: «вигодоформуєчий суб'єкт» – 2 556, «транзитер» – 6 008, «вигодонабувач» – 10 765 та «постачальник зустрічного транзиту» – 4 192.

Підставою для порушення кримінальних справ у частині ухилення податків є потужна доказова база. На етапі оскарження рішень, дій чи бездіяльності контролюючого органу у судовому порядку виникає потреба у проведенні судової експертизи. Експертні дослідження можна провести і на стадії податкової перевірки [3].

Експертиза податкових правопорушень являє собою спеціальне дослідження з метою збору доказів, сутність якого полягає в тому, що

Секція 6. Судово-економічна експертиза у фінансових розслідуваннях

уповноважена процесуальним законом особа (слідчий, прокурор, суд) доручає судовому експерту вирішити поставлені перед ним питання, а судовий експерт, користуючись своїми спеціальними знаннями, проводить дослідження наданих йому матеріалів і надає висновок, який використовується як джерело доказів [4].

Організація економічної експертизи податкових правопорушень включає комплекс взаємопов'язаних етапів її проведення.

На *підготовчому* етапі, насамперед, визначається предмет судово-бухгалтерської експертизи – помилки в обчисленні податків, порушення у сплаті та інші зловживання, та характер завдань, що вирішуються у процесі судово-економічної експертизи правопорушень, пов'язаних із нарахуванням і сплатою податків. Зокрема, такими можуть бути: встановлення фактів порушення податкового законодавства, які призвели до заниження або ухиляння від сплати податків загальною і окремо за зборами та іншими податками до бюджету та їх аналіз; встановлення впливу виявлених правопорушень податкового законодавства на оподатковувані об'єкти в розрізі податків, зборів та обов'язкових платежів; класифікація порушень загального характеру (наприклад, порушення у сфері ліцензування, веденні податкового та бухгалтерського обліку тощо); встановлення обставин, що спричинили ухиляння від сплати податків; підтвердження клопотання посадових осіб, діяльність яких було піддано розслідуванню, з питань повноти і правильності нарахування та сплати податків до бюджету [5]; встановлення осіб, відповідальних за повноту та правильність нарахування і сплати податків до бюджету, а також які допустили вказані правопорушення; встановлення взаємозв'язку різних порушень на окремих об'єктах оподаткування та їх впливу на облік [5].

З огляду на характер та зміст завдань, здійснюється підбір та призначення фахівця-експерта. Відбувається вивчення предмету економічної експертизи, постанов правохоронних органів, ухвал суду, нормативно-правових актів із поставлених завдань (нормативно-правова інформація, загальнодержавні нормативні акти, затверджені органами державного управління, а також нормативно-довідкова інформація, затверджена органами управління і відомчими нормативними документами, які регулюють операції з нарахування та сплати податків і зборів).

На *організаційному* етапі вивчається зміст та повнота матеріалів справи, які подані на експертизу. Наприклад, доказова база, що може бути використана для ідентифікації фіктивності господарських операцій, включає: при дослідженні існування активу в суб'єкта господарювання – наявність товару в натурі, отриманого від контрагента та місце його перебування, документи, які підтверджують фактичне надходження товару (накладні, складські квитанції), при споживанні товару – інформація та документи, що підтверджують фактичне використання у відповідному технологічному процесі (накладні, лімітно-забірні картки, та інші документи про переміщення), інформація про осіб, які відвантажували товар, надавали дозвіл на використання (споживання); для з'ясування процесу виконання господарських операцій – інформація про форму замовлення товарів (послуг), способи передачі даних (телефон, факс, електронна пошта, особиста зустріч) для перевірки фактичної процедури здійснення замовлення; для з'ясування процесу виконання операцій купівлі-продажу: договори, акти приймання-передачі товарів, накладні, видаткові накладні на подальше списання або накладні, акти про самостійне використання, витяги із журналу обліку виданих довіреностей, товарно-транспортні накладні, копії довіреностей уповноважених представників, які отримували матеріальні цінності, податкові декларації за період, який підлягає перевірці, квитанції № 2 про реєстрацію податкових накладних, належно засвідчені виписки банку, оборотно-сальдові відомості тощо.

На підставі вивчених матеріалів визначається спосіб проведення експертизи (вибір певних методик, методів дослідження) та складається план-графік.

Основним етапом є дослідний, оскільки передбачає виконання конкретних процедур, передбачених методикою дослідження, для одержання необхідної інформації щодо питань, поставлених перед експертизою.

На етапі *узагальнення* здійснюється групування та систематизація недоліків господарських операцій, пов'язаних з нарахуванням та сплатою податків та зборів, які стали об'єктом економічної експертизи, формується експертний висновок з узагальненням результатів експертизи.

Запропоновані алгоритми дій експертів щодо проведення експертного дослідження розрахунків, пов'язаних із нарахуванням та сплатою податків, в розрізі етапів, мають сприяти подальшому розвитку і вдосконаленню методики судової експертизи, повному і всебічному дослідженню фактичних обставин справи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лега О. Експертиза податкової звітності як складова досудового розслідування податкових правопорушень / О. Лега, К. Черненко // *Omul, criminologia, știința*, Ed. Ediția a 2-a, 24 martie 2023, Chișinău : Institutul de științe penale și criminologie aplicată, 2023, Ediția a 2-a, Vol. 1, pp. 413–417.
2. Звіт про виконання Плану роботи Державної податкової служби України на 2021 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://tax.gov.ua/diyalnist-/plani-ta-zviti-roboti-/396505.html> (дата звернення: 06.05.2023).
3. Лега О. В. Економічна судова експертиза як доказ у розслідуванні податкових злочинів [Електронний ресурс] / О. В. Лега, Л. В. Яловега, Т. Б. Прийдак // *Причорноморські економічні студії*. – 2021. – Випуск 64. – С. 162–168. – Режим доступу : http://bses.in.ua/journals/2021/64_2021/27.pdf (дата звернення: 06.05.2023).
4. Муляр Г. В. Використання висновків експерта як доказів при розслідуванні економічних злочинів / Г. В. Муляр, О. С. Ховпун // *Часопис Київського університету права*. – 2018. – № 4. – С. 265–269.
5. Методичні прийоми та організація експертних досліджень окремих аспектів діяльності підприємств та організацій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://arm.naiu.kiev.ua/books/sud_buh/files/Tema_19.pdf (дата звернення: 06.05.2023).

Приболовец І. П.,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
Тарашенко В. А.,
канд. екон. наук, доцент,
Державний податковий університет

ВИКОРИСТАННЯ СУДОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ У ФІНАНСОВИХ РОЗСЛІДУВАННЯХ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

Розслідування економічних злочинів завжди потребує вивчення фінансової інформації, що відображає злочинну діяльність. Етап виявлення злочину включає в себе моніторинг підозрілих фінансових операцій і розслідування фінансово-господарської діяльності організацій. Фінансові розслідування займають нішу, пов'язану з правоохоронною діяльністю та економічною безпекою.

Успішний міжнародний досвід використання експертизи в розслідуванні економічних злочинів є важливим для нашої країни, особливо з огляду на напружену соціально-економічну та політичну ситуацію, що склалися в Україні в останні роки.

Головними завданнями судово-економічної експертизи є: дослідження документів бухгалтерського, податкового обліку і звітності; документів про економічну діяльність підприємств і організацій; документальної обґрунтованості та відповідності чинному законодавству оформлення господарських операцій у відповідних первинних документах, зведених документах бухгалтерського, податкового обліку та різних формах звітності.

Предметом судової економічної експертизи є відображені в документах бухгалтерського, податкового обліку, фінансовій звітності господарські операції, інформація щодо фінансово – економічних показників діяльності підприємства (організації, установи), банкрутства, цільового використання бюджетних коштів [1].

Під фінансовими злочинами розуміють узагальнене поняття, що охоплює різновиди протиправної діяльності, пов'язаної з отриманням, використанням і розподілом фінансових ресурсів, такі як відмивання грошей, шахрайство з кредитними картками та порушення податкового законодавства [3, с. 190]. Фінансові розслідування тісно пов'язані з судово-економічною експертизою, яка відповідно до Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень

Секція 6. Судово-економічна експертиза у фінансових розслідуваннях

в Україні, поділяється на експертизу бухгалтерського та податкового обліку, фінансово-господарської діяльності та експертизу фінансово-кредитних операцій [2].

Міжнародна політика європейської інтеграції передбачає імплементацію в практику кримінального судочинства міжнародних стандартів щодо функціонування правових інститутів у сфері боротьби з економічною злочинністю. Однак, в рамках ENFSI відсутня експертна робоча група з цього питання. Сьогодні в Європі немає єдиного погляду на питання процедур залучення експертів, форм надання висновків [7, с. 131]. Досвід функціонування Інституту економічних експертів представлено в таблиці 1.

Таблиця 1 – Практика функціонування інституту економічного експерта в окремих країнах

Країна	Особливості діяльності економічного експерта
Німеччина	Основним завданням експерта в кримінальному процесі є допомога суду або прокуратурі за допомогою спеціальних економічних знань експерта як основи для встановлення доведених фактів або під час визначення. Інакше кажучи, експерт, призначений суддею, неупереджено виконує функції "судового експерта" в межах своєї предметної компетенції.
Франція	Оскільки дослідження доказів відбувається під час досудового розслідування, експерти зазвичай призначаються з Офіційного реєстру, що складається з двох списків національного та регіонально-судових списків. Особи, включені до Офіційного реєстру, гарантовано мають досвід професійної економічної діяльності, пов'язаної зі спеціалізацією знань.
Чехія	Інститут судових експертів є спеціальним, і економічні експерти мають право пропонувати свої послуги всім державним органам. Однак усі фахівці, включно з економічними експертами, повинні утримуватися від надання послуг приватним організаціям. Страхування цивільної відповідальності економічних експертів є обов'язковим для осіб, які володіють спеціальними знаннями, оскільки в разі надання економічними експертами помилкових висновків своїм клієнтам потрібна компенсація.
США	Судові експерти визнані особливим видом свідків у судовому процесі. Змістом їхніх свідчень є їхня думка про відповідні факти в судовому розгляді та гарантія їхньої правильної інтерпретації. Офіційного реєстру експертів не існує; сторони обирають своїх кандидатів у суді. Рішення про проведення бухгалтерської експертизи приймається після голосування. Це означає, що передбачена лише попередня оцінка потенційних свідків судом за участю сторін.
Австралія	Офіційного реєстру експертів не існує. Експерти призначаються сторонами. Ключовою особливістю є те, що експерти мають діяти незалежно і не повинні брати на себе жодних відносин чи зобов'язань перед сторонами судового процесу.

Джерело: складено на основі [7, с. 131–133].

Узагальнюючи міжнародну практику щодо діяльності експертів, організації та проведення фінансових розслідувань, можна дійти таких висновків У європейських країнах експертів зазвичай обирають з офіційного реєстру, вони виконують функції "помічників суду" або "експертів судді". У деяких країнах, зокрема у США, офіційного реєстру не існує, і від експертів вимагається наявність відповідного досвіду та компетенції. Фінансові розслідування виокремлюють в окрему галузь знань і практики використання економічних знань проти злочинів із фінансовим елементом.

Міжнародна політика європейської інтеграції сприяє впровадженню в Україні позитивного досвіду використання фахових економічних знань у розкритті та розслідуванні злочинів економічного характеру. Фінансові розслідування є важливим інструментом забезпечення економічної безпеки держави в цілому та окремих суб'єктів, а економічна експертиза - одним з елементів її реалізації.

Виходячи з відповідного міжнародного досвіду, видається перспективним розвиток у вітчизняній практиці судово-експертних послуг для приватних суб'єктів. Для цього можуть залучатися професійні бухгалтери, що розширить сферу застосування експертизи і, відповідно, сприятиме забезпеченню їх економічної безпеки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Шарманська В. М. Судова бухгалтерія / В. М. Шарманська, С. О. Шарманська, І. В. Головка – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 454 с.
2. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень, затверджена наказом Міністерства юстиції України 08.10.1998 № 53/5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua>
3. Лепський С. І. Зарубіжний досвід використання фінансових розслідувань у правоохоронній діяльності / С. І. Лепський // Право і суспільство. – 2014. – № 2. – С. 189–194.
4. Положення про Центральну експертно-кваліфікаційну комісію при Міністерстві юстиції України та атестацію судових експертів, затверджене наказом Міністерства юстиції України від 03.03.2015 № 301/5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua>

Секція 6. Судово-економічна експертиза у фінансових розслідуваннях

5. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 № 4038-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua>

6. Реєстр атестованих судових експертів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://rase.minjust.gov.ua>

7. Федчишина В. В. Спеціальні економічні знання у правових системах Європи, Австралії та США / В. В. Федчишина // Науковий огляд. – 2018. – № 3 (46). – С. 124–143.

Чабанюк О. М.,

канд. екон. наук, доцент;

Струсінська Д. Р.,

здобувач вищої освіти,

*Львівський торговельно-економічний
університет*

ЕКСПЕРТНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОПЕРАЦІЙ З КОШТАМИ В КАСІ ТА НА РАХУНКАХ У БАНКАХ

Дослідження операцій з коштами в касі та на рахунках банку здійснюється судово-бухгалтерською експертизою окремо від інших господарських операцій, коли поставлені перед експертизою питання стосуються нестачі коштів, порушення нормативних документів, що регулюють облік коштів у касі підприємства та на його банківських рахунках, з метою привласнення їх окремими працівниками (касирами, бухгалтерами). Цей розділ судово-бухгалтерської експертизи належить до найскладніших і дуже трудомістких.

Економічні перетворення в Україні за останні роки, укріплення ринкових відносин та реформування судово-правової системи держави обумовлюють зростаючу потребу населення у висококваліфікованій юридичній допомозі.

Дослідження операцій з коштами в касі і на рахунках в банках має досить широку нормативно-довідкову базу, яка складається з Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», Кримінального кодексу України, Методичних рекомендацій щодо застосування реєстрів бухгалтерського обліку, Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» та інших нормативних актів.

Також до джерел інформації відповідного експертного дослідження належить фактографічна інформація:

1. Первинні документи (акт про результати інвентаризації наявних коштів; податкові накладні та інші підтверджувальні документи; трудові угоди на виконання і оплату певних робіт).

2. Облікові реєстри (касова книга; журнал реєстрації прибуткових та видаткових касових ордерів; звіт касира).

3. Звітні документи (книга обліку розрахункових операцій (КОРО); розрахункова книжка (РК); авансові звіти; баланс підприємства (установи) та ін.) [3].

Найбільш поширеними видами зловживань з операціями із грошовими коштами є: оформлення видаткових операцій по касі за недоброякісними та підробленими документами; підробки в касових документах; привласнення готівки, отриманих за чековою книжкою в банках, через підробку банківських виписок; незаконна видача готівки із каси після підробки авансових звітів; привласнення депонованих сум; розкрадання грошових коштів, призначених для виплати заробітної плати, через підроблення платіжної відомості [4, с. 128].

Викривлення касових операцій, їх відхилення від встановлених правил обліку може привести до кримінальних злочинів, які умовно можна поділити на два варіанти привласнення коштів: при їх надходженні до каси і при їх видачі їх з каси.

В першому випадку грошові кошти не оприбутковуються та не відображаються в касовій книзі, в другому випадку – витрачаються й використовуються всупереч чинному положенню не за призначенням з порушенням законодавства, тому в першому та другому випадку виникає розбіжність або невідповідність між вхідними та вихідними даними грошових операцій [5].

Слід зауважити, що операції з грошовими коштами досліджуються не відокремлено, а у взаємозв'язку з іншими операціями – купівлею і продажем товарно-матеріальних цінностей, розрахунками з робітниками, підзвітними особами, дебіторами та кредиторами та ін. Розбіжність між реальним та необхідним оприбуткуванням коштів можна визначити, звернувшись до даних про витрачання матеріалів для потреб робітників підприємств та сплати цих матеріалів через касу підприємства.

Під час проведення експертного дослідження касових операцій, особливу увагу експерт приділяє повноті оприбуткування готівкових коштів та їх цільове використання. Як показує практика, можливі випадки, коли в касі підприємства утворюється нестача готівкових коштів без відображення в бухгалтерському обліку. Але частіше відбувається вилучення готівки через не оприбуткування грошових коштів та необґрунтоване їх списання на видатки.

Послідовність експертного дослідження при виявленні залишків або нестач в касі готівкових коштів, полягає в наступному [1, с. 128]:

1. Порівнянні записів в касовій книзі з прибутковими та видатковим ордерами.

2. Перевірці арифметичної достовірності всіх підрахунків в касовій книзі сум операцій за кожен день та правильності перенесення залишків на наступний день.

3. Встановленні тотожності записів в касовій книзі записам касира за кожен операційний день.

4. Аналізу в документах операцій по суті, які додаються до прибуткових та видаткових касових ордерів.

Дослідження розрахункових операцій є найважливішою частиною експертної роботи. Тому експерту необхідно переконатися у відповідності кожної виписки банку доданому документу, як платіжному так і товарному. Якщо в результаті порівняння банківських виписок і платіжних документів наявних на підприємстві із записами та документами, що зберігаються в банківській установі, виявляються розбіжності, експерту необхідно встановити справжні напрямки витрат грошових коштів, а також проаналізувати банківські операції за їх змістом.

Для вирішення існуючих проблем судово-економічної експертизи операцій з грошовими коштами в касі та на рахунках в банку необхідно: ретельно досліджувати операції з перерахування коштів відповідно до обґрунтованості, законності та порядку їх відображення в облікових регістрах та відповідності даним зазначених в первинних документах, а насамперед, провести розмежування предмета дослідження судово-економічною експертизою операцій з грошовими коштами в касі та на рахунках в банку з предметом інших видів експертиз (бухгалтерського та податкового обліку фінансово-господарської діяльності підприємств та фінансово-кредитних операцій).

Отже, судово-економічна експертиза операцій з грошовими коштами в касі є одним із видів найскладніших експертиз. Дана експертиза дає змогу зменшити та своєчасно виявити злочини, які пов'язані із грошовими операціями та встановлення достовірності даних відносно наявності та руху грошових коштів, повноти і своєчасності відображення інформації в зведених документах та облікових регістрах, правильності ведення обліку грошових коштів і розрахунків у відповідності до прийнятої облікової політики, достовірності відображення залишків у звітності господарюючого суб'єкта.

Детальна перевірка та аналіз первинних документів, підтверджуючих списання грошових коштів, дозволяє виявити помилки (можливо навмисні), що веде до викривлення фінансової звітності, та може мати істотні податкові наслідки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Волкова І. А. Судово-бухгалтерська експертиза : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / І. А. Волкова. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 84 с.
2. Особливості судово-бухгалтерської експертизи та окремі питання її нормативно-правового регулювання / Воронко Р. М., Чабанюк О. М., Чік М. Ю., Воронко О. С. // Вісник Львівського торговельно-економічного університету / ред. кол. : Куцик П. О., Семак Б. Б. та ін. – Львів : Видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2022. – Вип. 67. – 92 с.
3. Глібко В. М. Судова бухгалтерія : підруч. для студ. ВНЗ / В. М. Глібко, О. П. Бушан ; Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. – 2-ге вид. – Х. : Право, 2013. – 192 с.
4. Гуцаленко Л. В. Судово-бухгалтерська експертиза : навч. посіб. / Л. В. Гуцаленко та ін. – К. : Центр учбової літ., 2011. – 352 с.
5. Светлова Н. М. Розкрадання та зловживання грошовими коштами на підприємствах / Н. М. Светлова // Вісник інженерної академії України. – 2015. – № 2. – С. 292–296.

Наукове електронне мережеве видання

Облік і оподаткування: контрольний-аналітичний аспект

ЗБІРНИК ТЕЗ

**IV Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
(18 травня 2023 року)**

Укладач: *А. В. Лісовий*

Відповідальний за випуск: *А. В. Лавренюк*

Верстка: *Д. П. Завальницька*

Здано до друку 13.06.2023

Друк. арк. 18.13

Замовлення № 1056

*Підготовлено до друку Видавничо-поліграфічним центром
«Державний податковий університет»
Державного податкового університету
08205, вул. Університетська, 31, м. Ірпінь, Київська область, Україна*

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготовників і
розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК № 7669 від 20.09.2022*